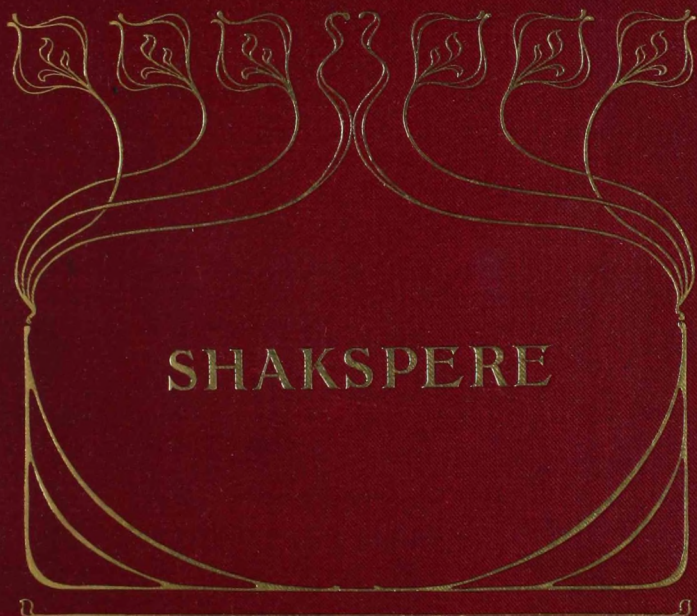

912733

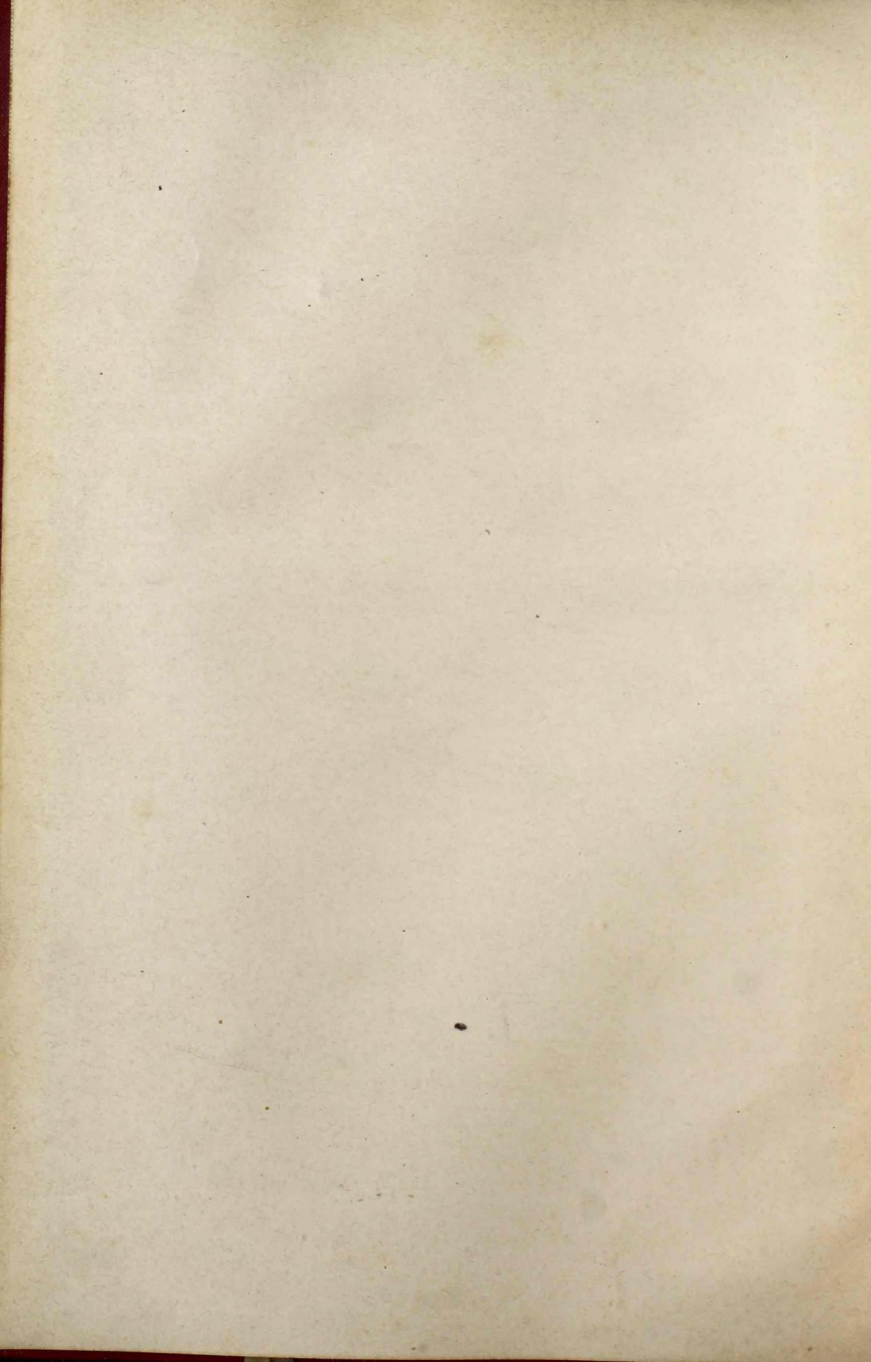

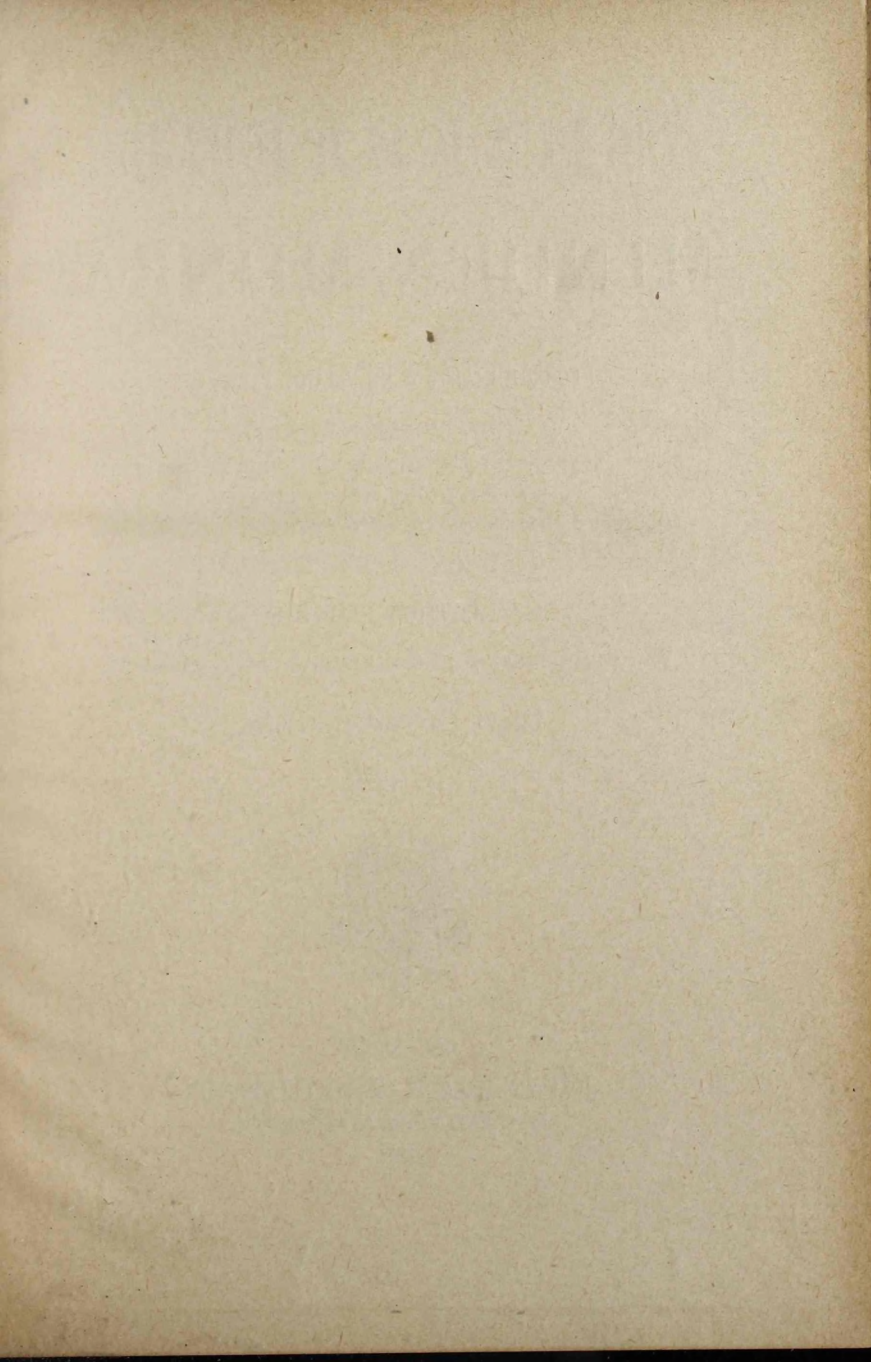
FÖRTÉNETI SZÍNMIŰVEK

II.

SHAKSPERE MINDEN MUNKÁI

ELŐSZÖR KIADTA A KISFALUDY-TÁRSASÁG

FORDITOTTÁK

ARANY JÁNOS, ARANY LÁSZLÓ, ÁCS ZSIGMOND, FEJES ISTVÁN,
GREGUSS ÁGOST, GYÖRY VILMOS, LÉVAY JÓZSEF,
LŐRINCZI (LEHR) ZSIGMOND, PETŐFI SÁNDOR, RÁKOSI JENŐ,
SZÁSZ KÁROLY, SZIGLIGETI EDE, VÖRÖSMARTY MIHÁLY

JAVITOTT KIADÁS

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE, AZ ÉLETRAJZOT ÉS TANULMÁNYOKAT

IRTA

D^e VOINOVICH GÉZA.

IV. KÖTET

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903

SHAKSPEERE

TÖRTÉNETI SZINMŰVEI

MÁSODIK KÖTET

- VI. HENRIK KIRÁLY I. II. III. *Ford. Lőrinczi Zsigmond*
III. RICHARD KIRÁLY *Fordította Sziglieti Ede*
VIII. HENRIK KIRÁLY *Fordította Szász Károly*

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903

112733

R.
1977

VI. HENRIK KIRÁLY.

ELSŐ RÉSZ.

FORDITOTTA

LŐRINCZI (LEHR) ZSIGMOND.

Személyek.

VI. HENRIK király.

GLOSTER herceg, a király nagybátyja, protector.

BEDFORD herceg, a király nagybátyja, Franciaország helytartója.

EXETER herceg.

BEAUFORT HENRIK, winchesteri püspök.

BEAUFORT JÁNOS, Somerset gróf.

PLANTAGENET RICHARD, York herceg.

WARWICK, SALISBURY és SUFFOLK grófok.

TALBOT, később Shrewsbury gróf.

TALBOT JÁNOS, fia.

MORTIMER EDMUND, March gróf.

Mortimer börtönőre.

Törvénytudó.

SIR JOHN FASTOLFE.

SIR WILLIAM LUCY.

SIR WILLIAM GLANSDALE.

SIR THOMAS GARGRAVE.

WOODVILLE, a Tower parancsnoka, London városnagya.

VERNON, a fehér rózsá- vagyis York-párton.

BASSET, a piros rózsá- vagyis Lancaster-párton.

KÁROLY, dauphin, később Franciaország királya.

REIGNIER, Anjou hercege és Nápoly királya.

BURGUND és ALENÇON hercegek.

Az orléansi fattyú.

Párizs parancsnoka. Az orléansi főpattantyús és fia.

A bordeauxi francia hadak vezére.

Francia sergeant. Kapus. Egy öreg juhász, a Pucelle atyja.

MARGIT, Reignier leánya.

AUVERGNE grófnő.

JEANNE d'ARC, PUELLE néven.

Rossz szellemek, kik a Pucellenek megjelennek, lordok, a Tower őrei, heroldok, tisztok, katonák, hírnökök, kíséret francia és angol részen.

Színhely részint Angol-, részint Franciaország.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Westminster-apátság.

Gyászzene. V. Henrik király tetemei ravatalon; körölte Bedford, Gloster és Exeter herczegek, Warwick gróf, a winchesteri püspök, heroldok stb.

BEDFORD. Borulj el, égbolt, éjre váljon a nap;
Te új időket hirlő üstökös,
Lóbáld meg ott fenn kristály czibakod'
Ostor gyanánt a lázadt csillagokra,
Kik Henrikünknek elvégzék halálát!
Nagy volt ő arra, hogy sokáig éljen!
Nem veszte ily királyt még Anglia.

GLOSTER. Nem volt királya, mig ő nem jöve.
Magas erényü, uralomra méltó;
Kirántott kardja vakitón czikázott;
Tovább ért kardja sárkány szárnyinál;
Szilaj világu, szikrázó szeme
Inkább riasztá s üzé ellenit
Arczukba tűző délnap fényinél.
Mit mondok? Túl van ő magasztaláson:
Csak diadalra emelé kezét.

EXETER. Mi gyászba' járunk: mért nem vér a gyász?
Nem éled ő fel, Henrik halva van.
Egy fakoporsót kísérünk mi itt,
S halál dicsetlen győzedelmire
Fényt vetnek ünnepélyes soraink,
Mint diadalszekernek foglyai.
Vészcsillagokra szórjuk-e vaj' átkunk',
Kik egyesültek hősünk vesztire?
Vagy azt higyük tán, büvölők s kuruzslók
A csalfa frankok, a kik félelemből
Varázsiggékkal küldtek rá halált?

WINCHESTER. Megáldta őt a királyok királya.

Oly szörnyü nem lesz szörnyü vég ítélet

A francziának, mint tekintete.

A seregek uráért harczola

S a szentegyház imája védte őt.

GLOSTER. A szentegyház? Papok imája nélkül

Meg nem szakadt vón' élte ily korán.

Asszony-király az, a kit ti kívántok,

Póráztokon, mint iskolás fiú.

WINCHESTER. Bármit kívánjunk, te vagy a protector,

S parancsod' várja ország, fejdelem,

Nőd büszke, s inkább féken tartja lelked',

Mint Isten és a vallás papjai.

GLOSTER. Ne szólj vallásról, test kell teneked,

S templomba nem jársz évhosszat, csak akkor,

Ha ellenid ellen imádkozol.

BEDFORD. Elég a per már, szűnjék a harag!

Oltár elé most! Heroldok, velünk!

Arany helyett fegyvert teszünk le ott:

Fegyver mit ér, ha Henrik halva van!

Nyomornapokra számithatsz, utókor;

Anyjok könyűjét szopják kisdeded,

Sós köny dajkája lészen szigetünk

S csak nők maradnak holtakat siratni.

Henrik királyunk! szellemed' hívom:

Oh boldogítsd e hont, védj belviszálytól!

Víj meg egedben a vészbujdosókkal!

Lelked dicsőebb csillag lészen ott,

Mint Julius Cæsar vagy ragyogó — (Hirnök jő.)

HIRNÖK. Üdvözve tőlem, nemes lordjaim.

Frank földrül gyászos híreket hozok,

Vesztett csaták, vérontás híreit:

Guienne, Champagne, Rheims, Orleans,

Páris, Guysors, mind veszve, mind.

BEDFORD. Mily szó ez, ember, Henrik teteménél?

Halkan beszélj, mert híred hallatára

Feltámad ő és szétrobbantja ólmát.

GLOSTER. Rouent feladták? Páris oda van?

Halottiból ám költsd fel Henriket,

E hirre lelke újra tova száll.

EXETER. Hogy' veszték el? Mily árulás miatt?

HIRNÖK. Nem úgy, csak ember s pénzhiány miatt.

Azt suttogják a katonák között,
Pártokra vagytok ti szakadva itthon;
S míg csatasíkra kéne szállnotok,
Arról vitáztok, ki legyen vezér.
Ez hosszadalmas, olcsó harczot óhajt;
Emez repülne, ámde szárnya nincs;
Az úgy állítja, ingyen is lehet
Béket szerezni, síma szép szavakkal.
Angol nemesség, ébredj fel, riadj fel!
Új hirnevedre restség vessen árnyat?
Kitépve ím a liljom czímeredből
S félig levágva Anglia díszpalástja.

EXETER. E ravatalnál ha nem vón' könyünk,
E híradásra árként folya most.

BEDFORD. Frank föld regensét, engem illet az.

Pánczélt reám! fel Frankhonért csatára!
Te szégyen-gyász ruhája, el veled!
Sebet hadd osztok, szem helyett, a franknak,
Hogy megsirassa újabb nyomorát. (Más hirnök jő.)

2. HIRNÖK. Levelet hozok, balhirüt, lordjaim.

Fellázadt Frankföld végkép ellenünk,
Néhány csekélyke városon kívül.
Megkoronázva Rheimsben a dauphin;
Hozzája állt az orleansi fattyu,
Mellette Reignier, Anjou hercege,
Alençon herczeg pártjához menekszik.

EXETER. Károly király? Minden hozzája fut!

Hová futunk mi e kudarcz elől?

GLOSTER. Mi nem futunk, a frank torkába csak!

Bedford, ha ingasz, én helyedbe állok.

BEDFORD. Miért e kétely buzgalmamba', Gloster?

Már gondolatban látom a hadat,
Mely elborítá a frankok honát. (Harmadik hirnök jő.)

3. HIRNÖK. Keservetökhöz, kegyes lordjaim,

Könyt hullatók Henrik koporsaján,
Egy szörnyü harcznak híret kell csatolnom,
Melyet a frankok s hős Talbot vivának.

WINCHESTER. És nemde, Talbot volt a győződelmes?

3. HIRNÖK. Oh nem! Lord Talbot vesztes fél vala.
 Elmondom bőven, mint folyt a dolog.
 A mult augusztus-hó tizedikén,
 Elhagyva az ostromlott Orléanst,
 Alig hat ezernyi volt összes hada.
 S huszonhárom ezernyi frank sereg
 Körülfogá őt és megtámadá.
 Hadsorba állni nem volt már idő,
 Nem volt gerely az ijászok elé;
 Hegyes sövénykarókat szúrtnak szét
 Rendetlenül a földre a helyett,
 A betörő lovasság gátjaúl.
 Három óránál hosszabb volt a harc;
 S csodákat művelt több mint emberi
 Nagyságu Talbot kardja és dsidája.
 Pokolra küldé százakat, nem állt meg
 Előtte senki, szerte dúlt dühöngve.
 A frank kiált: Az ördög harczol ott!
 Reá meredve áll egész sereg.
 És katonái, látván hősi lelkét:
 Talbot! Talbot! üvöltve riadoznak,
 És berohannak a harc mélyibe.
 S már diadal pecsétli meg csatánkat,
 Ha sir John Fastolfe gyávát nem mutat,
 Ki az elősereggel hátul állván,
 Hogy segedelmül törne majd elő,
 Megfuta gyáván, egy csapás ne'kül.
 Romlás lón erre, szörnyü konczolás:
 Bezárolá az ellen hadja őket.
 Egy hitvány vallon, a dauphin kegyéért,
 Talbotra hátul dárdát hajított,
 Kinek szemébe még csak nézni sem mert
 A francziáknak összes ereje.
- BEDFORD. Talbot megölve? Enmagam' ölöm meg,
 Hogy fénybe', nyugton, lomhán éltem itt,
 Míg, védtelen őt, a dicső vezért
 Így árulák el fattyu ellenének.
3. HIRNÖK. Oh nem, nem! Ő él, ám foglyúl esék,
 És Scales és Hungerford lordok vele;
 A többi is leölve vagy fogoly.

BEDFORD. Én váltom őt ki, én és senki más.
 Hanyatt lerántom a dauphint a trónról,
 S barátomért lesz koronája váltság :
 Egy angolért négy francziát adok.
 Munkára most! — Istén velünk, urak!
 Örömtüzeket gyujtok nem sokára
 A franczia földön Szent György-ünnepünkre :
 Tizezernyi bajnok fog követni engem
 S vértetteikre Europa remegjen!

3. HIRNÖK. Ép jókor : ostromolják Orléanst.
 Már gyöngé, lankadt angol seregünk ;
 Salisbury gróf segélyhadat könyörg,
 S a zendüléstől alig ója népét :
 Egy kis had annyit tartson őrszemekkel!

EXETER. El ne feledjük, a mit esküvénk
 Henrik királynak, lordok : a dauphint
 Megsemmisítjük vagy járomba hajtjuk.

BEDFORD. Én nem felejttem. Ím bucsút veszek
 S készülétemhez látok most azonnal (El.)

GLOSTER. Én a Towerba rohanok sietve,
 Szemügyre venni hadszert, ágyukat,
 És kikiáltom ifju Henriket. (El.)

EXETER. Elthamba én, az ifju fejdelemhez,
 Mert én vagyok, kit őrévé tevének,
 S lesz gondom arra, hogy bizton legyen. (El.)

WINCHESTER. Van mindegyiknek helye, hívatása :
 Engem kihagytak, nincs számomra semmi.
 De puszta báb soká már nem leszek.
 Elküldöm én Elthamból Henriket,
 És én ülök majd a kormányrudon. (El.)

II. SZÍN.

Franciaország. Orléans előtt.

Harsonák. Károly seregeivel, Alençon, Reignier és mások.

KÁROLY. Miként az égen, ép úgy itt alatt
 Nincs tudva máig Mars valódi útja.
 Imént az angol részre ragyogott ;

Most, hogy mi győzünk, im reánk mosolyg,
 Van-é nevesb hely, mely nem a miénk?
 Mulatva állunk Orléans előtt,
 S a kiehült sápadt angol sereg
 Reánk csak egyszer tör gyöngén havonkint.

ALENÇON. Levesök' sínlik s kövér pecsenyéjök' :
 Miként az öszvért, kell etetni őket,
 S szájokra kötni abrakuk', különben
 Siralmasak, mint vízbe fúlt egér.

REIGNIER. Mentsük föl a várt. Mért e lanyhaság?
 Talbot fogoly, kit félni megszokánk :
 Csak ő marad, eszelős Salisbury,
 Kit most emészthet méreg és epe ;
 A háborúra pénze, serge nincs.

KÁROLY. Riadó szóljon! rájok rohanunk.
 Az elhullt francziák becsületéért!
 A ki megöl, halálom megbocsátom,
 Ha futni lát s hátrálni egy tapodtat. (Mind el.)

*Riadó, csatározás, majd hátráló. Károly, Alençon,
 Reignier és mások visszajönnek.*

KÁROLY. Ki látott ilyet? Milyen sereg ez!
 Gyávák! ebek! Meg nem futok soha,
 Ha ott nem hagynak a harc közepett.

REIGNIER. Kétség'esett egy gyilkos Salisbury,
 Harczol, miként ki éltét meguná ;
 S a többi is, mint kiehült oroszlán,
 Mint martalékra ránk mohón rohannak.

ALENÇON. Azt mondja földink, Froissart : Anglia
 Csupa Rolandot s Olivért szüle,
 Mig harmadik Edvárd uralkodék.
 Még igazabb most e szó : hisz csupa
 Sámsonokat és Góliátokat
 Bocsát a harcza. Egy megáll tiz ellen!
 E gernye, zingár ficzkók! vaj' ki hinné,
 Hogy ily vitézek, ilyen vakmerők?

KÁROLY. Őrült bolondok! Hagyjuk itt a várost.
 Izgatva éhség hevök' növeli ;

Rég ismerem már, készebbek fogukkal
Letépni e várt, mintsem visszalépni.

REIGNIER. Mintha csodás gép, mint harangos órán,
Mozgatná fegyverök', hogy mindig üssön ;
Különben ennyit ki nem állanának.
Hagyjuk magokra, azt tanácslom én.
ALENÇON. Magam is.

Az orléansi fattyu jó.

ORLÉANS. Hol a dauphin? Ujságokat hozok.

KÁROLY. Üdvözve légy háromszor, Orléans.

ORLÉANS. Mért e ború s halványság arczodon?

Mult veszteséged okozá talán?

Oh el ne csüggedj, mert itt a segély :

Egy szent szüzet hozok magammal én,

Kit égi látomás jelölt ki, hogy

Fölmentse már e hosszas ostromot,

S a frank határon üzze túl az angolt.

Mély jósolásnak birja szellemét,

S több, mint a régi római sibyllák :

Kikémli, a mi volt s a mi leendő.

Behijam-é, szólj? És hihetsz szavamnak,

Mert csalhatatlan ez s való igaz.

KÁROLY. Menj, hívd be. (Orléans el.) Ám jó, megkisértjük

Helyettem, Reignier, légy te a dauphin : [öt ;

Kérd őt ki büszkén, nézz rá szigorún.

Ekkép kitudjuk, mi az, a mit ért. (Hátravonúl.)

A Pucelle, Orléans és mások jönnek.

REIGNIER. Te vagy, ki tézszz csodákat, szép leány ?

PUCELLE. Te véled azt, hogy megcsalsz, Reignier ?

Hol a dauphin? — Jer onnan, lépj elő :

Ismerlek jól, bár soh'se láttalak.

Meg ne döbbenj, előttem nincs titok :

Veled kívánnék szólni egyedül.

Urak, egy perczre hagyjatok magunkra.

REIGNIER. Derekasán küzd első rohamánál.

PUCELLE. Dauphin, juhászlány vagyok én csupán,

S nem forga lelkem semmi tudományban.
 Tetszett az égnek és a szűz anyának
 Reám ragyogni, alacsony leányra.
 Míg gyöngé nyájam' kün legeltetém,
 Arczom' kiteve szűrő nap hevének,
 Im! Isten anyja megjelent nekem,
 És megbizott magasztos látomásban,
 Hogy oda hagyva szolgálhivatásom',
 Felszabadítsam szenvedő hazám'.
 Segélyt igére és biztos sükert:
 Teljes dicsében nyílt meg ő előttem,
 S ki barna arczu és elsült valék,
 Reám lövellvén szűz sugárait,
 Mint látod, engem bájjal álda meg.
 Kérdj tőlem, a mi tetszik, bármit is,
 És készületlen én megfelelek;
 Harczban kísérsd meg, ha mered, szívem',
 S meglátod azt, nememen túlteszek.
 Ha elfogadni magad' eltökéled
 Harcztársul engem: a szerencse véled!

KÁROLY. Csodálatot költ nagy-kevély szavad.

Bátor szivedről egy próbát csupán:
 Párviadalra szállj ki énvelem:
 Ha győzni fogsz, beszéded mind igaz;
 Ha nem, lemondok minden bizalomról.

PUCELLE. Én kész vagyok. Ime jó élű kardom,
 Diszül öt liljom mindkét oldalán.
 Szent Katalin czintermiben, Touraineban,
 Szemeltem ezt ki ó vas lom közül.

KÁROLY. Isten nevében jer! Asszony nem ijeszt.

PUCELLE. S én férfitől, míg élek, nem futok. (Vívna.)

KÁROLY. Megállj, elég már! Hisz te amazon vagy,
 S Debora kardjával viaskodol.

PUCELLE. Segédem a szűz, máskép gyöngé volnék.

KÁROLY. Bárki segítsen, engem te segítesz.

Sovár-epedve érted lángolok;
 Egyszerre győzted meg szívem' s kezem'.
 Dicső Pucelle, ha ez a te neved,
 Ne fejedelmed, rabszolgád legyek:
 A francziák dauphinja esd azért.

- PUCELLE. Szerelmi vágyra tiltva hajlanom,
 Megszentelé az ég hivatalom':
 Ha majd kiűzve mind az angolok,
 Jutalmi díjra akkor gondolok,
- KÁROLY. Nézz addig is rábodra kegyesen.
- REIGNIER. Hosszan beszélget, úgy látszik, dauphinünk.
- ALENÇON. Bizonyynal ingig gyóntatja e lányt.
 Máskép beszédét így nem nyujtaná.
- REIGNIER. Mértéket nem tud; ne zavarjuk őt?
- ALENÇON. Többet tud ő, mint balgák mi tudunk.
 A női nyelvek csalfa csábítók.
- REIGNIER. Hová merülsz, mit fontolgatsz, uram?
 Itt hagyjuk-é most vagy nem Orléant?
- PUCELLE. Nem! mondom én, nem! kishitű pulyák!
 Én védelek! Harcz vég lehelletig!
- KÁROLY. Ugy lesz, a mint ő mondja: harczolunk.
- PUCELLE. Az angoloknak jöttem ostarául.
 Ez éjjel még fölmentem Orléant.
 Én kelek im most harcra: higyetek, még
 Szép őszi nyár lesz s halcyon-napok.
 Mint hab gyűrűje, olyan a dicsőség,
 A mely szünetlen terjed és halad,
 Mig szélesülve semmiségbe vész.
 Henrik nem él s az angol hab-gyűrű
 És véle vesz mint a bezárt dicsőség.
 Olyan vagyok, mint a kevély hajó,
 Mely a szerencsét és Cæsart vivé.
- KÁROLY. Ha egy galamb ihlé Mohammedet,
 Sas lelke az, mely téged ihlete.
 Veled nem ér föl nagy Constantin anyja,
 Heléna, s Szent Fülöp leányai.
 Szép Vénus-csillag, a ki földre hulltál,
 Miként imádlak, kellő áhitattal!
- ALENÇON. Ne késlekedjünk! mentsük Orléant!
- REIGNIER. Becsületünkért tedd meg, mit tehetsz
 Üzd őket el, lány, és légy halhatatlan.
- KÁROLY. Azonnal megkisértsük. Rajta, fel!
 Ha ő csaló lesz, nincs próféta többé! (Mind el.)

III. SZÍN.

London. A Tower-domb.

Gloster herczeg, szolgálival, a kapuk előtt.

- GLOSTER. A Towerba jöttem vizsgát tartani:
 Mert Henrik óta sikkasztást gyanítok.
 Hol itt az őrség? Mért nincs állomásán?
 Gloster szavára nyissatok kaput. (Szolgák kopognak.)
1. ŐR (bent). Ki zörget ottan ily parancsolólag?
1. SZOLGA. A nemes Gloster herczeg az.
2. ŐR (bent). Akárki is, be nem eresztetünk.
1. SZOLGA. Protector úrnak, gazfi, így felelsz?
1. ŐR (bent). Protégálja ég őt! Mi így felelünk;
 Csak úgy teszünk, a mint parancsolák.
- GLOSTER. Parancslák? Ki parancsol kivülem?
 Nincs Angliának más protectora.
 Föl! a kapukra! én kezeskedem.
 E piszkos czenkek tegyenek bolonddá?

Gloster emberei a kapukra rontanak. Woodville parancsnok jő a kapuhoz.

- WOODVILLE (bent). Minő zaj ez? mily árulók ezek?
- GLOSTER. Te vagy parancsnok? Hallom hangodat:
 Gloster van itt, nyittasd föl a kaput.
- WOODVILLE (bent). Légy türelemmel, herczeg, nem le-
 Winchester, a bibornok, tiltja azt; [het;
 Határozottan megparancsolá,
 Be nem bocsátnom téged s emberid'.
- GLOSTER. Lágyszívü Woodville, többre tartod őt?
 A büszke főpap, önhitt Winchester,
 Kit soh'se túrt a néhai fejdelem?
 Nem vagy barátja Istennek s királynak,
 Nyittas kaput, vagy én zárlak ki téged.
1. SZOLGA. Protectorunknak nyissatok kaput,
 Ha nem siettek, rögtön betörünk.

Winchester jő, barnaruhás szolgák kíséretében.

WINCHESTER. Hé! dölyfös Humphrey! mit jelentsen ez?

GLOSTER. Te csukattál ki engemet, kopasz pap?

WINCHESTER. Én tettem azt, te áruló bitor,

És nem királyi s országos protector.

GLOSTER. Lépj vissza, te nyilvános zendülő,

Ki holt urunkat akarád megölni,

Ki a rimáknak bűnre búcsut adsz,

S kit megszitállak terpedt süvegedben,

Ha még tovább is arczátlankodol.

WINCHESTER. Lépj vissza te! Tappot se mocczanok!

Legyen Damascus itt, s te bűsz Kain,

S ha tetszik, Ábelt agyonütheted.

GLOSTER. Agyon nem ütlek, csak kiűzlek innen.

Bibor palástod' gyermeklepedőnek

Veszem, hogy benne kidobassalak.

WINCHESTER. Tedd, ha merészled; daczolok veled.

GLOSTER. Merészlem-é? Mit? Te daczolsz velem?

Fel, kardra, népem! tiltja bár e hely.

Barnákra kékek! Ójad, pap, szakálád':

(Gloster és emberei megtámadják a püspököt.)

Mert megczibálom és jól elpüföllek;

Széttagosom bibornokkalapod',

A pápa s minden egyháznagy daczára;

Pofádnál fogva hurezollak meg itten.

WINCHESTER. A pápának felelsz meg majd ezért.

GLOSTER. Winchester-lúd! kiáltok: kötelet!

Verjétek el már! Mért hagyjátok itt?

Hordd el magad', te báránybőrü farkas!

Fuss, barna had! fuss, bíboros lator!

*Gloster emberei kiverik a bibornokéit; a zenebonában jönnek
London városnagya és tisztjei.*

VÁROSNAGY. Pih! lordok, hogy ti, a hon nagyjai

Igy szegitek meg a békét galádul!

GLOSTER. Ne szólj, mayor, sérelmem' nem tudod.

Megvetve — Beaufort — Istent és királyt,

Imé a Towert magához ragadá.

WINCHESTER. S ím Gloster, a polgárság ellene,
 Ki háborút szít mindig, soha békét,
 Szabad zsebetek' adókkal terheli,
 A ki a vallást felforgatni tör,
 Mert Angliának ő protectora,
 S ki itt a Towerből most fegyvert akarna,
 Kivíni a trónt herczegünk helyett.

GLOSTER. Nem szó, de kard lesz erre válaszom!

(Ismét viaskodnak.)

VÁROSNAGY. Nincs hátra más e viharos vitában,
 Mint hivatalból rendre fölhívás.

Szólj, törvény tisztje, fennen-hangosan!

TISZT. Minden embert, kik e napon fegyveresen itt
 egybegyülve vagytok Isten és a király békéje ellenére,
 ő fensége nevében intünk és felhivunk, távozzatok
 mind lakjaitokba; és ezentúl senki se hordjon, se ne
 használjon, se ne forgasson se kardot, se fegyvert, se
 tört, halálos büntetés alatt.

GLOSTER. Én nem töröm meg a békét, bibornok;
 Még látjuk egymást s gőgöd' megtöröm.

WINCHESTER. Találkozunk még s árát te adod meg:
 Szív-véred' ontom én még e napért.

VÁROSNAGY. Dorongokért küldök, ha nem oszoltok.
 Az ördögnél is dölyfösebb e pap.

GLOSTER. Tisztedbe' jársz el: üdv veled, mayor.

WINCHESTER. Vigyázz fejedre, Gloster, átkozott;
 Kezembe' lesz az, meglásd, nem sokára. (Elmennek.)

VÁROSNAGY. Ki kell üritni a tért, aztán megyünk.

Jó ég! milyen agyargók e nagyok!

Én negyven évben egyszer sem vívok. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Franciaország. Orléans előtt.

A falakon a főpattantyús és fia.

PATTANTYÚS. Tudod, fiam, hogy viják Orléanst.

S hogy bírja már külvárosát az angol?

FIÚ. Tudom, atyám: gyakran lövék reájok;

Ámde balúl eltévesztém a czélt.

PATTANTYÚS. De most ne vétsd el. Halld tanácsomat:

Főpattantyús vagyok én Orléansban,
 Ujabb kegyért kell tennem valamit.
 Hirül hozák a herczeg kémjei,
 Az ellen a külváros sánczai közt
 Ama toronyból szokta áttekintni
 A várost titkos vas rácson keresztül,
 S onnan kikémli, hogy' zaklassanak
 Legtöbb előnnyel ostrommal, lövéssel.

E bajnak én hát mellőzésire
 Ágyút szegeztem a torony felé,
 S itt leskelődöm három napja már,
 Hogy lássam őket. Most, fiam, te állj őrt,
 Én nem maradhatok tovább.

Ha valakit látsz, fuss és add hirül,
 A vár parancsnokánál megtalálsz. (El.)
 FÍR. Jót állok érte; gond nélkül lehetsz;
 Dehogy zavarlak, ha meglátom őket.

V. SZÍN.

Egy torony felső emeletén.

*Salisbury és Talbot; sir William Glansdale,
 sir Thomas Gargrave és mások.*

SALISBURY. Megjöttél, Talbot, üdvöm, életem?

Hogy' bántak ők a fogságban veled?
 Kiváltságod' hogyan, mikép nyered meg,
 Kérlek, beszéld el itt e torony ormán.

TALBOT. Egy foglya vala Bedford herczegének,

Vitéz santrailes-i Pontonnak hívák,
 Érte cseréltek s váltottak ki engem.
 Előbb azonban egy hitvány suhanczért
 Akartak volna gúnyból oda dobni;
 Fitymálva megvetém s halált kívántam,
 Semhogy ily olesón szabják áramat.

Akaratomként váltának ki végre.
 De hajh! hitetlen Fastolfe sebzi szívem':
 Pusztán ököllel ütném őt agyon,
 Ha kezeim közé kerülne most!

SALISBURY. Nem mondtad el még, hogy' tartottanak.

TALBOT. Gúnynyal, szitokkal, ronda szidalommal!

Közpiacokra hurezolának engem,

Látványaul a csőcselék tömegnek.

Ez — szólnak ők — a frankok ijedelme,

Ez a mumus, ki réme gyermekinknek!

Kitépve öreim közül magam',

Körmömmel ástam köveket a földből,

Hogy szégyenem nézőire hajítsam.

Mást tova űze bösz tekintetem,

S nem jött közel, halálát félve, senki.

Vas fal között se' hittek biztosan,

S oly szörnyü volt a borzadály nevémtől,

Aczél rudat, hivék ők, széttörök

S darabra zúzok gyémánt oszlopot.

Töltött fegyverrel állt ezért az ór,

És járt körülem minden percznyi közben,

S ha nyoszolyámból csak mocczanni mernék,

Azonnal szíven löni kész vala.

SALISBURY. Zokúlva hallom ennyi kinodat.

De majd veszünk mi rajtok még boszút.

Most Orléansban estebéd idő van:

E rácson átal megszámlálom őket.

S látom, a frank sánczát miként veti.

Nézzünk be, meglásd, kedves lesz a látvány.

Sir Thomas Gargrave és sir William Glansdale,

Adjátok pontos véleményteket,

Vaj merre kén' most szegni ágyuink'?

GARGRAVE. Hol urak állnak, a felső kapura.

GLANSDALE. Én úgy hiszem, a hídbástyára itt.

TALBOT. Úgy látom én, hogy legjobb lesz a várost

Apró csaták közt éheztetni ki.

(Lövés a város felől. Salisbury és sir Th. Gargrave elesnek.)

SALISBURY. Oh ég, kegyelmezz árva bűnösöknek!

GARGRAVE. Oh ég, kegyelmezz nékem nyomorútnak.

TALBOT. Oh jaj, mi nem várt baleset ez itt!

Szólj, Salisbury, ha tudsz még szólani:

Hogy' vagy, te minden hősök tüköre?

Szétzúzva arczod és egyik szemed!

Átkos torony te, átkos végzetes kéz,

Ki e siralmas gyászt hozá reánk!
 Salisbury győzött tíz s három csatán;
 Ő vitte harcza a meghalt királyt;
 Mig perge egy dob s szólt egy harsona,
 Nem szűnve sujtoott kardja harcza.
 Salisbury, élsz még? Bárha nincs szavad,
 Irgalomért néz égre egy szemed:
 Egy szemmel a nap átnéz a világon.
 Irgalmas, ég! egy élőnek se légy,
 Ha nem talál irgalmat Salisbury!
 Vigyétek testét, együtt eltemetjük.
 Sir Thomas Gargrave, mondcsza, élsz-e még?
 Talbotnak egy szót! kérlek, nézz reá!
 Üditse, Salisbury, lelked' e vigasz:
 Nem halsz meg addig, míg nem...
 Imé kezével int s mosolyg reám,
 Mikéntha mondaná: «Ha meghalok,
 El ne feledd: a frankon állj boszút!
 Plantagenet, úgy léssen! s mint te, Nero,
 Lantolva nézem az égő falvakat:
 Csupán nevemre rémuljön a frank.

(Riadó; mennydörgés és villámlás.)

Hirnök jö.

HIRNÖK. Uram, a frank had ellenünk szegül:
 Egy multkor feltűnt szent próféta lánynyal,
 Jeanne la Pucelle-lel egyesülve jö
 S hoz a dauphin nagy fölmentő hadat.

(Salisbury hörög.)

TALBOT. Halld, mint nyög a haldokló Salisbury!
 Az vérzi szívet, hogy nincs megboszulva.
 Salisburytek most, frankok, én leszek:
 Delfin, Pucelle, vagy foka és rima,
 Sziveteket lovammal tipratom ki
 És kotyvadékká taposom velőtök!
 Vigyétek sátorába Salisburyt,
 S aztán egy próbát: mit mer a czudar frank?

(El a halottakkal.)

VI. SZÍN.

Ugyanott. Az egyik kapu előtt.

Riadó. Csatározás. Talbot a dauphinet üldözi és visszakergeti. Jeanne la Pucelle jő, angolokat űzve maga előtt.
Utóbb Talbot.

TALBOT. Erőm, hatalmam, hol vagy hősiségem?
Nem tarthatom fel hátráló hadam',
Egy vértet öltött asszony kergeti.

Pucelle jő.

Itt, itt van ő. Hadd mérközöm veled!
Téged idézlek, ördög vagy az anyja:
Jer, véredet veszem, boszorka vagy:
Add át uradnak tüstént lelkedet!

PUCELLE. Csak jer, jer! én leszek most megalázód.
(Vívna.)

TALBOT. Oh ég, a poklot győzni engeded?
Feszült erőm repeszszé meg szívem',
Karom szakadjon szerte vállaimról;
De megfenyítem e gőgös rimát!

PUCELLE. Isten veled! még órad nem ütött;
Élelmet kell most Orléansba vinnem.
Érj el, ha tudsz, jer! Gúnyollak, vitéz.
Menj, menj, üdítsd fel tikkadt népedet;
Salisburyvel, menj, tégy végrendelést:
E nap mienk és még sok az leszen.

(Pucelle katonáival a városba nyomúl.)

TALBOT. Agyam kering, mint fazekas-korong;
Azt sem tudom, hol vagyok, mit teszek.
Nem küzdve, rémülettel Hannibálként,
Hadunkat űzi és győz egy boszorkány
Tetszéseként; így űz méhet, galambot
Dúczból, köpüből a füst s ronda bűz.
Vadak valánk s angol eb volt nevünk:
Most ebkölykekként szűkölve futunk. (Rövid riadó.)
Fel újra harcra! Avagy az oroszlánt

Tépjétek ki Anglia czímeréből,
Birkát oda! Honotokról mondjátok le!
Ily csúfosan nem fut a ló, ökör
S juhnyáj a farkas s leopárd elöl,
Mint ti gyakran 'megtört rabjaitoktól.

(Riadó. Uj csatározás.)

Nincs lehetőség. Sánczotokba vissza!
Mind részesi vagytok Salisbury vesztinek:
Egy kardcsapást se megboszúlni őt!
Már Orléansba bevonult Pucelle,
Velünk daczolva, bármit is tevének.
Oh Salisbury! mért nem haltam veled?
Elfedni arczom' kész most a gyalázat!

(Riadó. Visszavonulás. Talbot el hadaival.)

VII. SZÍN.

Ugyanott.

*Harsonák. A falakon Pucelle, Károly, Reignier,
Alençon és katonák.*

PUCELLE. Fel a falakra lengő zászlainkat!

Ment Orléans az angol farkasoktól.

Jeanne la Pucelle így tartá meg szavát.

KÁROLY. Astræa lánya, ó te égi lény,

E sikerért, szólj, hogy' tiszteljelek?

Igéreted, Adonis kertjeként,

Ma még virágzik, holnap már terem.

Ujongj, hazám, nagy prófétád fölött!

Ismét mienk Orléans városa;

Nem érte még nagyobb áldás e hont.

REIGNIER. Miért nem zúgnak fennen a harangok?

Örömtüzek lobogjanak, dauphin,

Szabadban üljön lakomát a nép

Ez Isten adta üdvnek ünnepére.

ALENÇON. Vigság, öröm lesz szerte a hazában,

A hír ha elszáll, mily hősek valánk.

KÁROLY. Nem mi, Johanna nyerte e napot,

S ezért megosztom koronám' vele;

S minden barátja, papja államomnak
 Őt dicsőitse búcsujáratokban.
 Büszkébb gulát építetek neki,
 Mint Rhodopée vagy a memphisi;
 Emlékeül, ha meghalt, hamvait
 Sokkal becsesb urnába teszszük el,
 Mint Dárius dús ékszer-doboza,
 És körül hordják azt nagy ünnepekkor
 A frank királyok s királynék előtt.
 Nem Szent Dénishez esdünk már ezentúl,
 Jeanne la Pucelle lesz szentje e hazának.
 Jertek királyi lakomára most,
 E diadalmi arany nap után. (Harsonák, Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott.

A kapunál egy francia sergeant és két őr.

SERGEANT. Helyetekre, őrök, s legyetek vigyázók.
 Ha bármi zajt vagy harcost vesztek észre
 A várfalaknál, biztos jeladással
 Az őrszobában adjátok hirül.

1. ŐR. Meglesz, sergeant. (Sergeant el.) Igy kell virasz-
 tanunk

Szegény szolgálknak fagy-, zápor- s homályban,
 Mig mások ágyban békén alszanak.

*Talbot, Bedford, Burgund és hadaik jönnek ostromlét-
 rákkal. Tompa dobszó.*

TALBOT. Helytartó úr, s te félt hatalmu Burgund,
 Kiknek barátul szerzé jövete

Artoist nekünk, Vallont, Picardiát:
E boldog éjjel a frank gondtalan,
Mert lakomázott s dorbézolt egész nap.
Meg kell ragadni, szép az alkalom,
Hogy megtoroljuk csalfa művet,
A melyet ármány s gaz varázs koholt.

BEDFORD. Hah! gyáva! Hogy' alázza meg magát!
Kétségbeesve karja hősiségén,
Poklot, boszorkányt hívni frigyesül!

BURGUND. Az árulóknak nincs más társaságuk.
De ki e Pucelle, ki oly szent, hir szerint.

TALBOT. Egy szűz, beszélnek.

BEDFORD. Szűz, s oly harcziás!

BURGUND. Ne adja ég, hogy férfinak bizonyuljon
Előbb-utóbb, ha frank zászlók alatt,
Mint kezdte volt, ugy hordja fegyverét.

TALBOT. Hadd czimboráljon frigyben szellemekkel!
Várunk az Isten! Győzelmes nevében
Jer, mászszuk itt meg sziklavárokat.

BEDFORD. Előre, hős Talbot, mi követünk.

TALBOT. Nem mind együtt; sokkal jobb, úgy hiszem,
Ha betörésünk más-más helyt leszen,
Hogy egyikünk ha tán nem érne cél't,
Más szálljon rögtön szembe elleninkkel.

BEDFORD. Legyen; ama sarokba én megyek.

BURGUND. Én ehhez itt.

TALBOT. S Talbot tör itt be, vagy sirját megássá.

Most, Salisbury, hozzád, s angolok királya
Henrik jogához mily hű érülettel
Ragaszkodom: ez éj mutassa meg!

*Az angolok megmászzák a falakat, «Szent-György!» és
«Éljen Talbot!» kiáltások közt, s mind benyomúlnak a
városba.*

ÓR (bent). Fegyverre föl! ostromra jő az ellen!

A francziák egy ingben ugranak át a falakon. Különböző oldalról Orléans, Alençon, Reignier jönnek, félig öltözetlenül.

ALENÇON. Mi ez, urak? mi! mind ily öltözetlen?

ORLÉANS. Szerencse, hogy csak így megmenekedtünk.

REIGNIER. Bizony, ép jókor ébredénk s kelénk,

Ajtónk előtt szólt már a riadó.

ALENÇON. Mindannyi közt, mióta hadban élek,

Még soh'se hallék ennél vakmerőbb

S kétségb'esettebb harczy vállalatról.

ORLÉANS. Valóban, Talbot poklok ördöge.

REIGNIER. Ha a pokol nem, ég kedvez neki.

ALENÇON. Im a dauphin jó; vaj hogy menekült ő?

Károly és a Pucelle jó.

ORLÉANS. Hm! Szent Johanna volt védője, öre.

KÁROLY. Ármányos asszony! ilyen csellel élsz?

Előbb, nekünk hogy hizelegj vele,

Kis nyereségnek tévsz osztályosává,

Hogy vesztességünk tizszeres legyen most?

PUCELLE. Károly hivével mért ily türehtetlen?

Minden időben egy legyen hatalmam?

Ébren vagy alva, mindig győzzek-e,

Máskép gyalázva engemet okoztok?

Ha jól vigyáztok, könnyelmű vitézek,

Soh'sem esik meg e gyors bal csapás.

KÁROLY. Alençon herczeg, ez a te hibád:

Hadnagya voltál ma az őrseregnek

S elhanyagoltad fontos állomásod'.

ALENÇON. Ha minden őrhelyt oly jól őrizének,

Mint azt, a melynél én parancsolék,

Nem lepnek ők meg ilyen czudarúl.

ORLÉANS. Enyém fedett volt.

REIGNIER.

Az volt az enyém is.

KÁROLY. Mi engem illet, a mult éjszakának

Nagy részit azzal töltém én csupán,

Hogy fel s lejártam kettőnk negyedében

S felváltatám időnkint őreink'.

De hol s miként rohantak bé először?

PUCELLE. Ne tépelődjeteK tovább, urak :
 Hol és miként? Áll, hogy gyöngén fődött
 Helyekre bukkant s berohant az ellen ;
 Most nem marad más mód, mint összeszedni
 A szétzavart és elzüllött hadat,
 S vesztökre újabb terveket koholni.

*Riadó. Egy angol katona jö és kiált «Éljen Talbot!»
 Elfutnak s ruháikat hátrahagyják.*

KATONA. Mit hátrahagytak, bátran összegyűjtöm :
 E felkiáltás : Talbot! kardot ér ;
 Csupán nevét használtam fegyverül,
 S im martalékkal szedtem meg magam'. (El.)

II. SZÍN.

Orléans. Bent a városban.

Talbot, Bedford, Burgund, egy százados és mások jönnek.

BEDFORD. Viradni kezd már, tova tűnt az éj,

Mely sűrű fátylát takará a földre.

Takarodót most! Szűnjék a vad üzés.

TALBOT. Hozzátok vén Salisbury tetemét

És e piacra fektessétek őt,

Ide, ez átkos város közepére.

Leróttam immost esküm' lelkinék ;

Minden kiontott cseppnyi vériért

Őt frank esett el itt ma legalább.

S hogy az utókor lássa ezután,

Mily rombolás lőn érte a boszú,

Sirbolt épüljön legfőbb templomukban,

Hová az ő testét temetjük el ;

Reá, hogy a világ olvassa majd,

Bevésetem e város feldulását,

Hogy gyászhalálát mily ármány okozta

S a francziáknak hogy mily réme volt.

De, azt, csodálom, a mézárolás közt

Hogy nem lelők a dauphin ő kegyelmét.

S új bajnokát, a szüzi d'Arc Johannát,
S egyet sem álnok frigyesei közül.

BEDFORD. Azt hirlik, hogy a küzdés kezdetén,
Felriadozva álmos ágyaikból,
A harczosok csoportjai között
A falon átalszöktek a szabadba.

BURGUND. A mennyire a füstben láthatám
S a sűrű éji ködben, én valék,
Ki fölrezzentém a dauphint s rimáját.
Karöltve gyorsan futtak ők,
Miként szerelmes gerlepár, a mely
Elválni nem tud nappal-éjtszaka.
Ha majd ügyünk itt rendben lesz, egész
Erővel őket is üzőbe vesszük.

Hirnök jó.

HIRNÖK. Üdvözve, lordok! Melyötök neve
A hősi Talbot, e fejedelmi körben,
Kinek e hon dicsőjti tetteit?

TALBOT. E Talbot én v gyok: ki hívja őt?

HIRNÖK. Erényes úrnőm, az auvergne-i grófnő,
Csöndes-szerényen bámulván hired'.
Kéret, nemes lord, légy kegyes szegény
Várán lakában őt meglátogatni,
Hogy dicsekedjék: látta a vitézt,
Kinek nevétől zeng egész világ.

BURGUND. Valóban? Ugy bizony, még harczaink
Békés bohózat-játékokra válnak,
Ha nők kívánják, vélők szembeszállnunk.

TALBOT. Nem én, hihettek: mert hol valamennyi
Férfi szónoklat nem megy semmire,
Egy nő jósága ott lefegyverez.
Jelentsd tehát szives köszönetem'
S hogy tisztelegni nála kész vagyok.
Nem jöttök, lordok, társakúl velem?

BEDFORD. Oh nem! az illem meg nem engedi.
Gyakorta hallám, a hivatlan vendég
Legkedvesebb akkor, ha távozott.

TALBOT. Igy hát, ha más mód nincs, magam megyek,

E hölgy szivességét hogy megkisértsem.
 Egy szóra, hadnagy! (Ság.) Érted szándokom'?
 HADNAGY. Értem, mylord, és a szerint teszek.
 (Mind el.)

III. SZÍN.

Auvergne. Várudvar.

A grófnő és kapusa jő.

GRÓFNŐ. El ne feledd, kapus, mit meghagyék;
 Ha teljesítéd, hozd be kulcsaid'.

KAPUS. Meglesz, asszonyom. (El.)

GRÓFNŐ. Kivette a tör; hogyha jól sül el,
 E tett olyan hiressé tesz, miként
 Cyrus halála scytha Tomyrist.
 Nagy a neve ez iszonyú lovagnak
 S nem kevesebbet nyomnak tettei.
 Szemem s fülem tanú szeretne lenni,
 Hogy megítéljék hír csodás beszédit.

(Hirnők és Talbot jönnek.)

HIRNÖK. A mint kívántad, íme asszonyom,
 Izenetedre Talbot eljőve.

GRÓFNŐ. Üdvöz legyen! Mit? Hát ez itt az ember?

HIRNÖK. Igen, ő az.

GRÓFNŐ. Ez Frankhon ostora?

Ez Talbot itt, a rettegett, kinek
 Anyák csititják kisdedeik', nevével?
 Ugy látom, a hír csalfa és mesés;
 Azt hittem én, egy Hercules jövend,
 Egy újabb Hector: arca iszonyú
 S hatalmas arányú tagjai izmosak.
 Ur Isten! hisz ez gyermek, bárgyu törpe!
 Nem, nem, ez összefonnyadt gyöngö pöttön,
 Ez a hadaknak réme nem lehet.

TALBOT. Merész valék zavarni, asszonyom;
 De minthogy látom, most nem érsz reá,
 Máskor teszem majd tisztelgésemet.

GRÓFNŐ. Vaj mit akar most? Kérdd, hová megyen?

HIRNÖK. Állj meg, mylord; szeretné asszonyom
Megtudni, mért e hirtelen bucsú?

TALBOT. Mért! hm! azért, mert tévhitben van ő.
Bebizonyitom, hogy Talbot van itt.

(Kapus jó, kulcsokat hozva.)

GRÓFNŐ. Ha te vagy az, úgy hát fogoly levél.

TALBOT. Fogoly! s kié?

GRÓFNŐ. Enyém, vérszomju lord!

ES ép ez okból csaltalak ide.

Régóta már rabszolgám árnyokod;
Arczképed ott csügg csarnokom falán;

De most hasonlót tűrjön lényeged,
S bilincsbe zárom lábad' és karod',

Ki annyi éve dúlod zsarnokúl

E hont, s hazánkfiait öldösöd,

Rabságba vivén férjeink', fiaink'!

TALBOT. Ha, ha, ha!

GRÓFNŐ. Nevetsz, nyomorúlt? Majd kedved jajra válik.

TALBOT. Nevetek, hogy balgán grófnóm azt hiszi,
Több van kezében Talbot árnyokánál,

A kin boszúdat hűtsed, asszonyom.

GRÓFNŐ. Nem te vagy Talbot?

TALBOT. Én vagyok valóban.

GRÓFNŐ. Úgy hát enyém a lényeg is.

TALBOT. Nem! Én magamnak árnyéka vagyok csak.

Csalatkozol, nincs itten lényegem;

Mit látsz, emberi voltom legkisebb

Mértéke, legparányibb része az.

Hidd, asszonyom, ha itt vón' az egész,

Ide se' férne födeled alá,

Olyan magas, roppant növésü ő.

GRÓFNŐ. Talány-szatócs ez, szántsándékosan!

Most itt van ő és mégis nincsen itt:

Hogy illenek ez ellentétek össze?

TALBOT. Rögtön megmutatom.

Kürtjébe fú. Dobszó; ágyulövés. A kaput feltörik; katonák jönnek.

Mit szólasz ehhez? Meg vagy győzve most,
Hogy Talbot csak magának árnyoka?

Ezek: valója, karja, ereje;
 Velök igazza zendülők nyakát;
 Várost dúl és felforgat várakat
 És sivataggá tesz egy percz alatt.

GRÓFNŐ. Győzelmes Talbot, vétkemért bocsánat!

Látom, kisebb te nem vagy hírnevednél,
 S több, mint gyanítani külsődről lehet.
 Merészségem ne szítsa fel boszúd';
 Sajnálva bánom, hogy mély tisztelettel
 Méltóan hozzád nem fogadtalak.

TALBOT. Szép hölgy, ne aggódj', s Talbot jellemét

Ne magyarázd úgy félre, mint alakja
 Külső növésit fel balúl fogád.

A mit tevél, nem sért az engemet,
 És más elégtét nem is kell nekem,
 Csak oly szives légy, hagyd megízeltünk
 Borod', s hadd lássuk konyhád csemegéit.

GRÓFNŐ. Teljes szivemből; megtiszteltetés
 Vendégül látnom ily nagy bajnokot. (El mind.)

IV. SZÍN.

London. A Temple-kert.

*Somerset, Suffolk és Warwick grófok, Plantagenet
 Richard, Vernon és egy jogtudós jönnek.*

PLANTAGENET. Lordok, urak! miért e hallgatás?

A jog ügyében szólni senki sem mer?

SUFFOLK. Fön a teremben túl-zajosak valánk,

A kertben itt ez jobban illenék.

PLANTAGENET. Az igazat nem én mondtam-e?

S nem a házsártos Somerset hibás?

SUFFOLK. Biz én a jogban mindig rest valék;

Akaratom' nem tudtam szabni ahhoz,

S ezért amahhoz szabom a jogot.

SOMERSET. Úgy hát te ítélj, Warwick lord, közöttünk.

WARWICK. Két sólyom közül melyik száll magasbra,

Két eb közül melyik mélyebb szavú,

Két szablya közül melyik jobb aczél,

Két ló közül melyik jár ékesebben,
 Két lány közül melyik vigabb szemű?
 Tán erre vón' egy kis itéletem;
 De a jog éles és finom fogásit
 Egy csóka is, biz Isten! jobban érti.

PLANTAGENET. Eh mit! csak udvarias óvakodás:

Oly csupaszon áll nálam az igazság,
 Meglátja azt a leggyöngébb szemű.

SOMERSET. S én nálam olyan ékes öltönyű,

Oly szembetűnő, tiszta, ragyogó,
 Hogy átesillámlik még a vak szemén is.

PLANTAGENET. Mert szólni átall s kötve nyelvetek,

Az érzület hát szóljon néma jelben.

Szakítson az, ki igazi nemes,
 S megáll eredte tisztasága mellett,
 Ha véli, hogy igazság volt szavam,
 Fehér rózsát e törül énvelem.

SOMERSET. Szakítson az, ki nem hizelgő, gyáva

És az igazság pártján állni mer,
 Piros rózsát e törül énvelem.

WARWICK. Nem szeretek szint, s a szutyongató

Aljas hizelgés színkedése nélkül

Töröm le Plantagenettel e fehéret.

SUFFOLK. Én e pirosat ifju Somersettel,

S azt mondom, a mit ő állít, igaz.

VERNON. Megálljatok! Ne többet, lordjaim!

Előbb legyen kikötve: a kinek

Majd kevesebb rózsát szakítanak,

Ismerje el, a másike a jog.

SOMERSET. Jó Vernon mester, helyes az ajánlat;

Ha engem ér, hallgatva megteszem.

PLANTAGENET. Én is.

VERNON. A tiszta ügy jogáért hát e szűz

Halvány virágot szakítom le én,

S fehér rózsára adom szavammat.

SOMERSET. A míg szakítod, ujjad meg ne szúrd,

Pirosra festi véred a fehéret,

S pártomra jutsz majd akaratlanúl.

VERNON. Mylord, ha vérzem véleményemért,

- Közvélemény lesz a seb orvosa
 S megtart a párton, melyen most vagyok.
- SOMERSET. Jó, rajta csak! Ki van még?
- JOGTUDÓS. Ha tudományom nem csal s könyveim,
 Melyet kifejtél, csalfa volt az érv;
 Jeléül im fehér rózsát török.
- PLANTAGENET. Nos, Somerset, hol vannak érveid?
- SOMERSET. E kardhüvelyben! s ellenök vitázván,
 Rózsád fehérre vérpirosba vész.
- PLANTAGENET. Azonba' rózsánk színét játszsa arczod,
 A félelemtől halvány az, mikéntha
 Jogunkra vallna.
- SOMERSET. Nem, Plantagenet,
 Haragszin az, hogy a szégyenpirosság
 Rózsánk színébe játszik arczodon
 S nyelved hibádat még sem vallja meg.
- PLANTAGENET. Rózsádba' nincsen féreg, Somerset?
- SOMERSET. Plantagenet, rózsádon nincs tövis?
- PLANTAGENET. Pedig szurós, megvédni igazát,
 Mig féreg emészti rózsád csalfaságát.
- SOMERSET. Vérszínü rózsám lel barátokat,
 Kik küzdnek érttem, hogy szavam igaz,
 Hol nem mutatja Plantagenet magát.
- PLANTAGENET. E szüz virágra, házsártos kölyök,
 Fitymálva veszlek téged s pártodat.
- SUFFOLK. Plantagenet, ne ránk szórd gúnyodat.
- PLANTAGENET. De igen, kevély Poole, ő rá és reád.
- SUFFOLK. Torkodra sujtom vissza részemet.
- SOMERSET. Állj félre, jó Poole William! A paraszt-
 Nagy tisztelet von', véle szóba állnunk. [nak,
- WARWICK. Az égre, Somerset, igaztalan vagy:
 Hisz őse Lionel, Clarence hercege,
 Harmadik Edvárd harmadik fia.
 Czimertelen paraszt kel ily gyökérből?
- PLANTAGENET. E hely előjogában bízik ő,
 Különben így nem szólna a pulya.
- SOMERSET. Az alkotóra! fentartom szavam'
 A keresztyénség földjén bárho! is.
 Nem végezé ki a meghalt király
 Cambridge Richárd atyádat árulásért?

S meg nem gyalázott, meg nem bélyegzett-e
 S nem foszta-é meg bűne ős czimedtől?
 Véredben él még most is bűne szennye,
 S paraszt maradsz, míg vissza nem helyeznek.

PLANTAGENET. Atyám' bevádlák, ám el nem marasz-
 Mint áruló halt s nem volt áruló; [ták.

S nálad nagyobbak fogják hinni ezt,
 Ha — mint ohajtom — az idő megérik.

Téged pediglen és Poole czimborád'

Emlékkönyvembe irlak titeket,
 E vádakért hogy meglakoljatok:

Vigyázz, s ne mondd, hogy óva nem valátok.

SOMERSET. Oh minket mindig készen fogsz találni,
 És ellenidnek ismerhetsz e színről,
 Melyet boszúdra hordanak barátim.

PLANTAGENET. És e haragtól halvány színü rózsát,
 A véremésztő gyűlölet jeléül,
 Lelkemre! addig hordom híveimmal,
 Mig vagy siromba hervad énvelem,
 Vagy felvirúl méltóságom fokáig.

SUFFOLK. Csak menj előre s gögödön fuladj meg:
 Isten veled, mig meg' találkozunk. (El.)

SOMERSET. Veled megyek, Poole. Ég veled, Richárd.
 (El.) [telenség.

PLANTAGENET. Hogyan daczolnak! S túrnöm kény-

WARWICK. Melyet családod ellen gáncsolának,
 Kitörli majd e szennyt a parlament,
 Mely békitő lesz Gloster s Winchester közt;
 S ha Yorknak ott ki nem kiáltanak,
 Többé ne légyen Warwick a nevem.

De hajlamom jeléül addig is

A büszke Somerset s Poole William ellen
 E rózsát hordom a te pártodon.

S azt jóslom én itt: e mai czivódás,
 Mely pártviszálylá nőtt a Temple-kertben,
 A rózsák közt még lelkek ezreit
 Halálba, óh, halálos éjbe ejti.

PLANTAGENET. Jó Vernon mester, hálámat fogadd,
 A mért virágot értem szakítál.

VERNON. Én hordom is mindvégig kedvedért.

JOGTUDÓS. És én is ezt.

PLANTAGENET.

Köszönöm, jó uram.

De most ebédre! Meglásd, a jövőben

Ez a viszály még vért fog inni bőven. (Mind el.)

V. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a Towerben.

Mortimert két ór hozza zsöllyeszékben.

MORTIMER. Hű ápolói megtört aggkoromnak,

Pihenni vágy haldokló Mortimer.

Mint kínpadárul kit most téptenek le,

Ugy fáj a hosszú rabságtól e test;

Ősz fűrtjeim, halálnak hirnöki,

Gondtelt napokban Nestorként elaggva,

Mortimer Edmund végét hirdetik.

E szem, e mécs, kifogyva olajából,

Kialvó félben már-már elsötétül;

Bágyadt e váll, keservnek terhe rajt',

E kar velőtlen, száradt venyige,

Mely nedvtelen indáival lecsügg;

De lábam, bár erőtelen, merev

S e sárgöröngyöt már nem bírja el,

Gyors szárnyakon sovárg a sír felé,

Mikéntha tudná, nincs más vigaszom.

De monddsa, öröm, eljön-é öcsém?

1. ŐR. Eljő, mylord, Plantagenet Richárd.

A Temple-ben, szobáján hivatuk őt,

S hogy eljön, azt üzente válaszul.

MORTIMER. Elég; ez fogja megnyugtanni lelkem'.

Szegény! hasonlóan bántak ő vele.

Mióta Monmouth Henrik lett király,

A ki előbb már harcban nagy valék,

Ez undorító börtönt szenvedem;

És ép ezóta ronták meg Richárdot

És rabolák el jó nevét, örökjét.

Most a halál, kétség'b'esés bírása,

Szelíd elintézője kin-nyomornak,

Édes szabadsággal bocsát el engem.
Csak mulna most az ő insége is,
És visszanyerné, a mit veszített.

Plantagenet Richard jő.

1. ŐR. Szerető öcséd, mylord, megérkezett.
MORTIMER. Plantagenet Richárd? barátom, ő?
PLANTAGENET. Igen, gazúl lesujtott bátya, én,
Öcséd Richard, az ép most meggyalázott.
MORTIMER. Vezesd karom', hadd kulcsolom át nyakát
S keblébe fújam végső pihegéseim'.
Óh szólj, ha arczát éri ajakam,
Hogy megcsókoljam őt gyöngéd-aléltan.
Most drága sarja York nagy törzsökének,
Szólj, mit jelent ez «ép most meggyalázott»?
PLANTAGENET. Támaszd előbb vén hátadat karomra
S könnyűlve így hallgasd nehéz bajom'.
Én s Somerset ma egy ügyről vitázván,
Perlő szavakra fordúlt a dolog;
Ő zabolátlan nyelvét pergeté
S szememre hányta az atyám halálát.
E sérelem závárt tolt szám elé,
Másként hasonlón megtorlám vala.
Azért, atyámért, jó bátyám, igaz
Plantagenet-becsületedre kérlek,
S rokonságunkra, add okát, miért
Veszté fejét Cambridge Richard, atyám.
MORTIMER. A mely okért rab lettem, szép öcsém
S itt éltem által undok börtönömben
Elepedő ifjú virágkorom',
Ez volt halála átkos oka is.
PLANTAGENET. Böven beszéld el, mily ok vala ez,
Én nem tudom s nem is gyaníthatom.
MORTIMER. Ha engedi fogyó lélekzetem,
S mielőtt bevégzem, nem jó a halál.
Negyedik Henrik, nagyatyja e királynak,
Öcscsét Richardot letevé, igaz
Örökösét s elöszülött fiát
Ez ágon harmadik Edvárd királynak.

Uralma alatt a Percyk éjszakon,
 Bitor hatalma, látván, jogtalan,
 Engem törének trónra fölemelni.
 Az vitte erre e hős lordokat,
 Hogy — a letett ifjú Richard király
 Vörörököt mert senkit sem hagyott —
 Én voltam a legközelebb rokon ;
 Clarence Lioneltől származom anyúl,
 Ki harmadik fia volt harmadik
 Edvárd királynak, míg családja fáját
 Ő Gaunt Jánostól származtatja le,
 Ki negyedik csak ama hősi ágon.
 De halld! mig ők nagy büszke szándokukban
 Fölemelni küzdtek a jogos utódot,
 Szabadságom vesztém, ők éltöket.
 Majd évek mulva, atyja, Bolingbroke
 Után hogy ötödik Henrik jöve,
 Atyád, a Cambridge gróf, a hírneves
 Langley Edmund, York herczeg ivadéka,
 Nővéremet, anyádat, birva nőül,
 Megszánta sujtó inségem' s hadat
 Toborza ismét, azt hívén, kiküzd
 S fejemre tűzi majd a koronát.
 De a nemes gróf, mint a többiek,
 Bukott s kivégzék. Im a Mortimer-törzs,
 Melyé a jogczím, ekként nyomaték el.

PLANTAGENET. S ennek, mylord, te végső sarja vagy.

MORTIMER. Ugy van, s te látod, nincsen ivadékod,

S halált jelent már elhaló szavam.

Te örökölsz, a többit sejttheted ;

De légy vigyázó, szorgos gondjaidban.

PLANTAGENET. Méltánylom én komoly óvásaid'.

De úgy hiszem, atyám megöletése

Nem kevesebb, mint véres, zsarnok önkény.

MORTIMER. Hallgatva úzz politikát, öcsém.

Szilárdan áll a Lancaster-család,

És mint a bércz, meg nem mozdítható ;

De mostan innen bátyád mozdul el,

Mint udvarukkal fejdelmek, ha már

Unott a hosszu egy helyen lakás.

PLANTAGENET. Oh bár egy része ifju éveimnek
Meg tudná élted végét váltani!

MORTIMER. Nem jóltevőm lennél úgy, mint az orv,
Ki sok sebet vág, ámbár egy is öl.
Azért ne gyászolj, a mi nékem áldás;
Hogy eltemettess, ezt kérem csupán.
Most ég veled! mosolygjanak reményid
S békében-harczban élted boldoguljon. (Meghal.)

PLANTAGENET. S bucsúzó lelked' bék, ne harcز kísérje!
Börtönbe' végezéd zarándok útat'
S remeteként éléd le napjaid'.
Szivembe zárom hát tanácsodat,
Ne tudja senki azt, mit forralok.
Őrök, vigyétek innen! s én magam
Eltakarítom szebben életénél. (Őrök kiviszi Mortimert.)
Itt hal ki bús fáklyája Mortimernek,
Alacsonyabbak gögje fojtja el;
És jogtalan, keserű bánatalmaért,
Melylyel Somerset házam' illeté,
Bizton hiszek teljes kárpótolást.
A parlamentbe sietek tehát:
Vagy ez emel föl, vagy a bánatalom
Leszen jövő üdvömre alkalom. (El.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. A parlament-ház.

Harsonák. Henrik király, Exeter, Gloster, Warwick, Somerset és Suffolk, a winchesteri püspök, Plantagenet és mások jönnek. Gloster egy iratot akar átnyújtani, Winchester elragadja és széttépi.

WINCHESTER. Így jössz, előre átgondolt sorokkal,
Irott papirral, bölesen kikoholva?
Ha, Gloster Humphrey, vádat tudsz emelni
És szándokod panaszszal lépni föl:
Tedd rögtönözve, készület ne'kül,
Mint én azonnal, rögtönzött beszéddel
Fogok felelni bármi vádjaidra.

GLOSTER. Dölyfös pap! e hely türelemre int,
Tudodra adnám máskép, hogy' gyalázz meg.
Ne hidd, a mért irásba foglalám
Csúfos galád büntetteid sorát,
Hogy hamisíték, s hogy, mit tollam irt,
Képes ne volnék elszónoklani;
Nem úgy, főpap! oly arczátlan gonosz vagy,
Gazságod oly lázító, pestises,
Hogy csecsemők is dölyfödről csevegnek.
És uzsorás vagy, vég veszélyt hozó,
Konok szívű vagy, béke ellene,
Bujább-paráznább, mintsem illenék
Hivatalodhoz és rangod fokához;
És árulásod nem nyilván való-e?
Ki éltem ellen töröket vetél
A London-hidnál és a Tower előtt?
Sőt attól tartok, ha szivedbe látnánk,
Urad királyod sem ment még egészen
Felfújt szived fondor ármányitól.

WINCHESTER. Nem riadok meg, Gloster! Uraim,

Kegyelmesen halljátok válaszom'.
 Konok ha volnék, fösvény, nagyravágyó,
 Mint ő akarja, mért vagyok szegény?
 S mért nem törekszem föl magasra jutni
 S tartom meg hűn szokott hivatalom'?
 S én lázító! Ki ója úgy a békét,
 Mint én, ha ugyan más nem ingerel?
 Nem, jó urak, nem ez, mi bántja őt,
 Nem ez gyulasztá fel a hercezeget!
 Ne birja más a kormányt: ez az ok,
 És ne legyen más a király körül.
 Ez kebelében mennydörgést nemez,
 És készíti őt, hogy most ily vádat ordít.
 De tudja meg, ép annyit érek — —

GLOSTER. Annyit?

Te fattyja nagyatyámnak!

WINCHESTER. Az én, nemes lord! S vaj mi vagy te más,
 Ha nem bitorló másnak trónusán?

GLOSTER. Előcsahos pap, nem vagyok protector?

WINCHESTER. S nem vagyok-é az egyház püspöke?

GLOSTER. Mint ha bitang nép várat foglal el

S ótalma lesz ez tolvajlásinak!

WINCHESTER. Mily tiszteletlen!

GLOSTER. Tisztelet neked?

Állásodat, nem téged illet az.

WINCHESTER. Segít majd Róma!

WARWICK. Pusztulj hát oda!

SOMERSET. Jobb lesz, mylord, ha nem vegyülsz belé.

WARWICK. Úgy, úgy, ne hagyd a püspököt levérni!

SOMERSET. Mylord, bizony lehetne jámborabb

S ismerhetné ily méltóság diszét.

WARWICK. Bizony ő is alázatosb lehetne;

Nem illik az, hogy főpap így pereljen.

SOMERSET. Igen, de ha szent rangja sértve van!

WARWICK. Szent rang, avagy nem, ahhoz mi közünk?

Hát ő fensége nem királyi protector? [netnek,

PLANTAGENET (félre). Hallgatni kell itt, látom, Plantage-

Hogy azt ne mondják: «Akkor szólj, ha hívnak;

Lordok szavába vág merész szavad?»

Majd szembeszállnék máskép Winchesterrel.

HENRIK KIRÁLY. Bátyáim, Gloster, Winchester, ez
 Hon üdvinek kiváló őrei, [angol]
 Ha kérésemre hajtotok, ohajtnám,
 Szeretve egyesüljön szívetek.
 Oh, koronánknak mily botránya ez,
 Hogy két nemes peer így viszályodik!
 Higyétek el, gyöngéd korom dæczára
 Tudom, mi mérges féreg belviszály,
 A mely az állam belsejét emészti.

(Künn lárma: «Üssétek le a barnaruhásokat!»)

Mi zendülés ez?

WARWICK. Én fogadni mernék,
 A püspök fondor népe kezdte ezt.

(Ujra lárma: «Követ ide, követ!»)

London városnagya jó kíséretével.

VÁROSNAGY. Óh, jó urak, erényes Henrikünk,
 Oh szánjatok meg minket s városunkat!
 A püspök s Gloster herczeg népei,
 Mert megtiltók a fegyverhordozást,
 Kővel, kavicscsal tölték zsebjeik'
 És ellenséges pártokká gyülvöngve,
 Egymás fejére hévvel hajigálnak
 S szétzúzva már sok szédelgő velő.
 Betörve utca-szerte ablakink
 S bezárni készit ijedség boltjainkat.

Viaskodva, véres fejjel jönnek Gloster és Winchester emberei.

HENRIK KIRÁLY. Alattvalói hűségtekre intünk,
 Hagyjátok az öldöklést! Békeség!
 Kérlek, Gloster, szüntesd meg a tusát.

1. SZOLGA. Ha tiltva lesz a kő,
 Akkor fogainkkal támadjuk meg egymást.
2. SZOLGA. Jertek, ha mertek! mi is ott leszünk.

(Ujra viaskodnak.)

GLOSTER. Hagyjátok el e bőszt vitát, eselédim,
 Szűnjék meg e szokatlan küzdelem.

1. SZOLGA. Mylord, tudjuk, hogy fenséged derék
 Igazszívú úr s születésire
 Csak ő felsége a király alatt áll;
 És mintsem tűrjük, hogy ily herceget,
 A közhazának ily jóságos atyját
 Egy tintás ujjú ficzko meggyalázzon,
 Inkább vivünk mi, nőink s gyermekink,
 Ha ellenségid felkonczolnak is.

3. SZOLGA. Sőt körmeinknek hulladéka is még
 Tábort fog ütni, ha mi meghalánk. (Ujra viaskodnak.)

GLOSTER. Megálljatok!

S ha úgy szerettek, mint mondjátok, engem,
 Hallgassatok rám s csillapodjatok!

HENRIK KIRÁLY. Oh e vizály mint vérzi lelkemet!
 Hogy nézheted könyüim', sóhajom',
 Winchester lord, s nem indul meg szived?
 Ki legyen könyörülő, ha te nem vagy?
 Ki igyekezzék békét tartani,
 Ha szent pap is zavarban lel gyönyört?

WARWICK. Engedj, protector úr! Winchester, engedj!
 Ha nem akartok — makacsúl szabódva —
 Királyt gyilkolni s e hont dúlni fel,
 Imé, minő bajt, sőt mily gyilkolást
 Idéze itt föl a ti gyűlölettek.

Békére hát, ha vért nem szomjuhoztok.

WINCHESTER. Ha ő nem hódol, sohsem engedek.

GLOSTER. Szánom királyunk', meghajlok ezért;
 Máskép szívet tépném előbb ki, mintsem
 Fölöttem e pap nyerne ily jogot!

WARWICK. Nézd csak, Winchester lord, a herceg
 Elűzte zsémbes, háborgó dühét, [immár
 A mint kitetszik elsimult szemöldjén:
 Te mért tekintesz most is ily mogorván?

GLOSTER. Winchester lord, itt nyujtom kezemet.

HENRIK KIRÁLY. Fujh! Beaufort bátya! Hallám,
 [prédikáltad,

Mily nagy nehéz bűn a rossz szenvedély;
 S a mit tanítasz, nem tartod magad,
 És épen abban vétesz legsúlyosban?

WARWICK. Oh jó király, gáncs ez, szelíd, neki!

Szégyeld magad', lágyulj meg Winchester :

Mit illik tenned, egy gyermek tanítson ?

WINCHESTER. Ám hát legyen ! Gloster, én engedek !

Kezem' fogadd és szíves hajlamom'.

GLOSTER. Jó, jó ; de félek, kéz üres kebellemel. (Félre.)

Barátim, édes honfitársaim,

E jel legyen a béke zászlaja

Köztünk és minden feleink között.

Őszinte e szó, Isten úgy segéljen ! [segéljen !

WINCHESTER (félre). Enyém nem az volt, Isten úgy

HENRIK KIRÁLY. Oh drága bátyám, kedves Glosterem,

Hogy felvidított engem e kötés !

Ne zavarjatok most, menjete, barátim,

S béküljete ki, mint uráitok.

1. SZOLGA. No jó ! A felcserhez megyek.

2. SZOLGA.

Magam is.

3. SZOLGA. Kenőcsöt én a csapszékben találok.

(Városnagy, szolgák, stb. el.)

WARWICK. Kegyelmes úr, fogadd el ez irást,

Plantagenet Richárd jogaiért

Nyujtjuk mi azt át felséged kezébe.

GLOSTER. Helyen e kérés, Warwick : mert, királyom,

Minden körülményt hogyha számba vészsz,

Jogát megadni van sok ok Richárdnak,

Ama tekintetből kivált, melyet

Felségednek Elthamban mondtam el.

HENRIK KIRÁLY. És e tekintet, bátya, fontos ok ;

S ezért örömmel, kedves lordjaim,

Helyzem Richárdot vére jogába vissza.

WARWICK. Helyezd Richárdot vére jogába vissza,

S engesztve lesznek atyja szenvedési.

WINCHESTER. A mit a többi, azt kívánom én is.

HENRIK KIRÁLY. Richárd, ha hű léssz, nemcsak ezt te-

Reád ruházom én egész örökjét [szem :

A yorki háznak, melynek te magad

Egyenes ágon ivadéka vagy.

PLANTAGENET. Hüséget eskik hódoló hived

És hódoló szolgálatot halálíg.

HENRIK KIRÁLY. Hajolj tehát meg, tedd lábamra tér-

És a letett eskü jutalmaul [ded',

A Yorkok hősi kardjával övezlek.
 Kelj fel, Richárd, igaz Plantagenet,
 És kelj fel, York királyi hercege,
 PLANTAGENET. Úgy keljek én, mint buknak ellenid!
 S mint hűségem nő, veszszén mind, ki csak
 Egy gondolattal vét fölséged ellen.

MIND. Üdv, üdv, fenség, York büszke hercege! [czege!
 SOMERSET (félre). Veszsz el, czudar, York hitvány her-

GLOSTER. Legjobb leszen most, átszállasz, királyom,
 S fejedre tészed a frank koronát.

Alattvalók, barátok hajlama

Nő, hogyha köztük a király jelen;

Mig elleneinek bátorsága vész.

HENRIK KIRÁLY. Ha Gloster mondja, indul a király:
 Barát tanácsa ellent semmisít.

GLOSTER. Hajóid immár készen állanak.

(Harsonák. Mind el Exeteren kívül.)

EXETER. A frank vagy angol földön járhatunk,

Nem tudva, mit hoz majdan a jövő.

A peerek közt nem rég kitört viszályt

Hazug barátság hamva rejti csak,

És végre is lángokba tör ki még.

Mint evesült tag lassan rothad el,

Míglén lehull a hús, a csont s izom:

Igy harapózik e rút, bőszt vitály.

Rémíteni kezd most a gyászjósolat,

A mely ötödik Henrik király korában

A csecsemők szájában is vala:

«Monmouthi Henrik mindent megnyerend,

S windsori Henrik mindent elveszít;»

S ez oly biztos, hogy Exeter szeretné,

Bár húnyna el e vérszidő előtt. (El.)

II. SZÍN.

Franciaország. Rouen előtt.

A Pucelle jó öltözetben, és katonák parasztöltözetben, zsákokat hordva hátukon.

PUCELLE. Itt a kapu, Rouen várkapuja,
Melyet eselünknek kell betörnie.
Vigyázzatok jól, hogy' beszéljeteK,
Miként parasztok, kik vásárra jönek
Gabnájokért pénzt szedni be; s ha, mint
Bizton reménylem, béeresztenek,
És látjuk, gyenge a rest. öresapat,
Barátainknak hírül jelt adok,
Hogy Károly herczeg támadást tegyen!

1. KATONA. Zsák lesz az eszköz zsákmányolni itt
S uraivá lennünk Rouen városának.
Jertek, zörgessünk. (Zörget.)

ÖR (bent). Qui est là ?

PUCELLE. Paysans, pauvres gens de France :
Gabnát hozunk, szegény vásárosok.

ÖR. Csak gyorsan, már szól a vásárharang,
(Felnyitja a kaput.)

PUCELLE. Bástyáidat ledöntöm, most, Rouen.
(Pucelle stb. bemennek a városba.)

Károly, Orléans, Alençon és hadaik jönnek.

KÁROLY. E hadi cselet Szent Denis áldja meg!
Még egyszer alszunk biztosan Rouenban.

ORLÉANS. Itt ment be a Pucelle s bajtársai;
Most benn van; ám hogy' fogja megjelölni,
Hol visz be a legjobb út s biztosabb?

ALENÇON. Ott ama tornyon fáklyát fog kitűzni:
S ha észreveszszük, azt jelenti az :
Hol ő jutott be, leggyöngébb az út.

(Pucelle egy ormozaton, égő fáklyát tartva kezében.)

PUCELLE. Im itt a boldog menyekzői fáklya,
Ön népivel Rouent mely egyesíti;
Ám Talbotisták vészes lángja ez.

ORLÉANS. Nézd, hős dauphin, barátunk jeltüze,
Az égő fáklya ott áll már a tornyon.

KÁROLY. Ragyogjon az, mint bosszu-üstökös,
Elleneinknek buktát jósoló.

ALENÇON. Mért késni még? Veszélyes a halasztás;
«Dauphin» a jelszó: törjetekek be, rajta!
S verjetekek aztán le az öröket. (Benyomúlnak.)

Riadó. Talbot és angol katonák jönnek.

TALBOT. Frank föld, könyezve keserüled ezt meg,
Csak élje túl Talbot ez árulást!
Pucelle, az átkos bűvös, a boszorkány,
Mivelte e pokolvészt hirtelen,
Hogy alig menekvénk a frank gög elől.

*Riadó; csatározás. A városból Bedford, betegen, karszékben,
Talbot, Burgund és angol seregek jönnek. Fenn a falakon
Pucelle, Károly, Orléans, Alençon, Reignier és mások.*

PUCELLE. Jó reggelt, hősök! Kell-e rozs, kenyérre?
Burgund, hiszem, inkább koplalni fog,
Semmint ily áron vásároljon ismét.
Tele volt üszöggel: hogy' tetszett ize?

BURGUND. Gunyolj csak, ördög, arczátlan rima!
Magadéba fojtlak, hiszem, nem sokára,
S megátkozod még aratásodat.

KÁROLY. De tán fenséged éhen vész előbb.

BEDFORD. Oh ne szavak, de tett legyen boszúnk!

PUCELLE. Mit akarsz, jó ősz szakál? Tán lándsatörni
Karszékeden szállsz versenyt a halállal?

TALBOT. Te francia sátán, undok rút szipa,
Parázna kurafiaid körében,
Igy illik-é hős aggkorát gunyolni
S vádolni félhalottat gyávasággal?
Babám, még egyszer harcra száll veled,
Vagy szégyenében Talbot veszszen el!

PUCELLE. Miért e hév, uram? De csitt, Pucelle!
Eső leszen, ha Talbot mennydörög.

(Talbot s a többiek tanácskoznak.)

Ég védjen, parlament! Ki lesz az elnök?

TALBOT. Ki mertek szállni sikra ellenünk?

PUCELLE. Balgáknak tartasz-é, hogy megkisértjük,
Vaj' a mienk mienk-e vagy nem az?

TALBOT. Nem szólok én e szátyár Hekatéhoz;

Hozzád, Alençon, és a többihez.

Nem jöttök-é már véni bajnokokként?

ALENÇON. Nem, signore.

TALBOT. Függj hát, signor'! Öszvérhajcsár sereg!

Csatlós parasztok őrzik a falat.

Mint lovagok nem mernek küzdeni.

PUCELLE. Jerünk el a falakról, hadnagyok,

Nem jót ígér Talbot tekintete.

Isten veled, mylord! Hogy itt vagyunk,

Csak ezt akartuk mondani.

(Pucelle stb. eltávoznak a falakról.)

TALBOT. És nem sokára ott leszünk mi is;

Ha nem, szégyenné váljék hirnevem.

Hazádnak esküdj', Burgund, jó nevére,

Felbujtva frankok nyílt sértésitől:

Meghalsz vagy e várt visszafoglalod!

S a mily biztos, hogy angol Henrik él,

S hogy atyja itten hódító vala,

S hogy a dicső Cordelion szive

E most elárult helyre van temetve:

Visszaveszem Rouent vagy meghalok!

BURGUND. Az én esküm esküdnek társfele.

TALBOT. Mielőtt megyünk, e haldoklóra gondolj,

Bedford hős herczegére. Jer, uram,

Hadd keresünk egy jobb helyet neked.

Illöbbit kóros, roskatag korodhoz.

BEDFORD. Óh ne gyalázz meg, Talbot, engem így!

Itt maradok e várfalak előtt,

Hogy jót, rosztat megoszszak véletek.

BURGUND. Hajolj szavunkra, bátorlelkü Bedford!

BEDFORD. Nem mozdulok, mert egykor olvasám,

Nagy Pendragon kólyában, betegen

Szállt harcra és legyőzte ellenit.

Tán lángra gyujtom én is bajnokinkat,

Mert ismerem rokon lelkületök'.

TALBOT. Lángtüzü lélek haldokló kebelben!
 Maradj tehát. Ősz Bedford, védjen ég!
 Most, hősi Burgund, semmi késelem,
 Csak szedjük össze tüstént hadaink'
 És a dicsekvő ellenségre rontunk.

(Burgund, Talbot és hadaik el, Bedfordot s másokat visszahagyva.)

Riadó; csatározás. Sir John Fastolfe és egy százados jönnek.

SZÁZADOS. Hová, sir John Fastolfe, ily hevenyén?

FASTOLFE. Hová? Futással menekülni meg:

Aligha ismét nem vesztünk csatát.

SZÁZADOS. Te futsz s elhagynád Talbotot?

FASTOLFE.

Biz el.

Mentségemért föld minden Talbotát. (El.)

SZÁZADOS. Bal sors kíséren, nyulszívű lovag! (El.)

*Hátráló; csatározás. A városból a Pucelle, Alençon,
 Károly stb. jönnek és elfutnak.*

BEDFORD. Most múlt ki lelkem, ég ha úgy akarja:

Leverve láttam ellenségimet!

Mi a balga ember hite, ereje?

Ki az imént még gúnynyal kérkedék,

Örül, ha futva éltét menti meg.

(Meghal; karszékében elviszik.)

Riadó. Talbot, Burgund s mások jönnek.

TALBOT. Veszíteni s újra nyerni egy napon!

Kettős dicsőség, Burgund, ez a nap;

De győzelmünkért Istené a hála.

BURGUND. Hős harczy Talbot, Burgund tégedet

Keblébe foglal s bajnok tetteid'

Állítja ott fel hős sziv oszlopául.

TALBOT. Köszönöm, nemes lord. Am hol most Pucelle?

Álomba merült őrelke, úgy hiszem.

S a nyegle fattyu s gúnyoros dauphin?

Mind meggebedve? Búnak ereszti fejét

Rouen, hogy ily vitéz had megfutott.

Intézzük el most Rouen dolgait,
Tegyünk belé tapasztalt tiszteket;
Párisba aztán rögtön a királyhoz,
Mert ifju Henrik ott áll s nagyjai.

BURGUND. Mit Talbot lord szab, Burgund elfogadja.

TALBOT. De ne feledjük, mielőtt megyünk,
Bedford imént elhúnyt nagy hercegeét,
És itt temessük el Rouenban őt.
Még bajnokibb kéz kopját nem hajított,
Még szelidebb szív trónról nem parancsolt;
De királyi fők, hatalmak sirba szállnak:
Ez vége itt az ember nyomorának. (Mind el.)

III. SZÍN,

Ugyanott. Sikság közel a városhoz.

Károly, Orléans, Alençon, a Pucelle és hadaik jönnek.

PUCELLE. El ne csüggeszszen ez a bal eset.
S ne busongjunk, hogy elveszett Rouen:
Oly dologért, mi nem másítható,
A gond emészt, epeszt, de nem hegeszt.
Bósz Talbot ám ujongjon egy kicsit,
Ám pöffeszkedjék, mint a páva farka:
Majd megkopasztjuk s megtépjük uszályát,
Ha a dauphin s a többi hajt reám.

KÁROLY. Eddig tőled vezetettek magunk',
S hitünk' helyeztük furfangos fejedbe:
Egy gyors kudarcz nem szülhet még gyanút.

ORLÉANS. Koholj ki csak titkos fortélyokat,
És hírneved' kihirdetjük világgá.

ALENÇON. Szentelt helyen állítjuk szobrodat,
És mint egy áldott szent imádva léssz:
Munkáld azért üdvünket, szende szüz.

PUCELLE. Legyen tehát! Ezt tervezé Pucelle:
Szép rábeszélés, czukrozott beszéd,
Hálózza bé Burgundia hercegeét:
Minket kövessen, hagyja Talbotot.

KÁROLY. Oh kedvesem! ha ezt mi megtehetnők:

Nem vón' e honban hely Henrik hadának;
Többé velünk nem látna nagyra e nép,
Kiirtva lenne tartományainkból.

ALENÇON. Kiüzve vón' örökre frank hazánkból
S nem vón' övé egy grófság czíme sem.

PUCELLE. Hogy' járok el, mindjárt megértitek,
S kívánt sikerre tervem hogy' jut el. (Távolról dobszó.)
Halljátok? E dobpergés azt mutatja,
Páris felé vonulnak hadaik.

Angol induló. Talbot és seregei jönnek és elvonulnak.

Amott megy Talbot lengő lobogókkal,
S utána mind az angol seregek.

Francia induló. Burgund és seregei jönnek.

Utóhadúl a herczeg s népe itt:
Szerencse kedvez, hátul késik ő.
Alkúra fúvass, hadd szóljunk vele.

(Harsonák alkúra hívnak.)

KÁROLY. Egy alkuszóra, Burgund herczege!

BURGUND. Ki óhajt szólni Burgund herczegével?

KÁROLY. Földid, e hon királyi Károlya.

BURGUND. Mit akarsz, dauphin? Sietnem kell tovább.

KÁROLY. Pucelle, te szólj: szavad igézze meg.

PUCELLE. Biztos reménye, Burgund, e hazának,
Egy szóra kér alázatos rabod.

BURGUND. Beszélj, de ne unalmas hosszasan.

PUCELLE. Tekints e földre, termékeny hazádra,

Mint torzítá el falvait, városit

Ádáz vad ellen dúló rombolása.

Mint gyöngé kisedére anya néz,

Ha bezárja halál megtört szemét:

Nézd, nézd epesztő kórját frank honodnak!

Tekints sebeire: hajh! természet ellen

Fájó szívében tenmagad ütéd!

Oh! kardod élit fordítsd más felé!

Üsd, a ki sért: ne sértsd, ki gyámolít.

Egy csöppnyi vért hazád szívéből inkább

Kell fájlalnod, mint ellenvérnek árját:

Térj vissza hát és könnyid özöne

Hadd mossa le hazád szennyfoltjait!

BURGUND. Vagy ő igéze meg beszédivel,

Vagy a természet lágyit így meg engem.

PUCELLE. S aztán egész hon s minden francia átkoz,

Kétségbe vonván tiszta származásod'.

Ki most frigyese? Dölyfös nemzet az,

Mely benned önző czélből hisz csupán.

Ha Talbot itt megfészkelé magát

S vész eszközévé idomita téged,

Angol Henriknél lesz-e más az úr?

És mint pribéket téged tova vernek.

Csak emlékezzél, érvül egyre gondolj:

Vaj Orléans nem volt-e ellened,

S nem volt-e Angliában mint fogoly?

De megtudák, hogy ellenséged ő,

S szabadon bocsáták váltságdíj ne'kül

Burgund s baráti bosszujára őt.

És lásd, te honfitársid ellen harczolsz,

S ki gyilkosod lesz, azzal kötsz frigyed.

Térj vissza, vissza; jer, jer, tévedő:

Károly s a többi tárt karral fogad.

BURGUND. Megadom magam'! Fenkölt szavai

Lezúztanak, mint dörgő ágyutüz,

S közel vagyok, hogy térdre leboruljak.

Bocsánat, óh hon, édes honosim!

Vegyétek e hő, szíves ölelést:

Egész hatalmam és hadam tiétek!

Nem bizhatom már. Talbot, ég veled!

PUCELLE. Valódi frank, ki pártról pártra kél!

KÁROLY. Frigyed föléleszt: herczeg, ég hozott!

ORLÉANS. S szívünkben új bártorságot fakaszt.

ALENÇON. Pucelle dicsően játszta szerepét

S arany koronára lett érdemes.

KÁROLY. Most talpra, lordok! egyesült erővel

Törjünk elő az ellen vesztire! (Mind el.)

IV. SZÍN.

Páris. Terem a palotában.

Henrik király, Gloster és más lordok, Vernon, Basset stb. jönnek. Hozzájok Talbot és néhány tisztje.

TALBOT. Kegyelmes úr, tisztelt országnagyok!
 Megérkezésetek' hallván e hazában,
 Felhagytam egy időre harczaimmal,
 Hogy tisztelegjek fejedelmem előtt:
 Ennek jeléül, e kar, mely hatalmad
 Alá igazott ötven várat immár,
 Tizenkét várost, hét bástyás helyet
 S e kívül ötszáz főrangu fogolyt,
 Meghajtja kardját felséged előtt;
 S a hódoló sziv mély alázatával
 Diadalom dicsét először is
 Istennek s aztán néked rója fel.

HENRIK KIRÁLY. Ez ama Talbot, Gloster bátya, a ki
 Frankhont olyan sokáig meglaká?

GLOSTER. Szolgálatodra, felséges királyom.

HENRIK KIRÁLY. Légy üdvöz, győző, hősi hadvezér!
 Gyermek koromban (bár még most se vén),
 Emlékezem jól, azt mondá atyám,
 Még szablya nem volt bajnokibb kezekben.
 Ismert előttünk rég igaz szived,
 Harcz-fáradalmid, hű szolgálatod;
 De érte díjunk' még nem izleled
 S még köszönettel sem jutalmazánk,
 Mert sohse láttuk eddig arcodat.
 Állj fel tehát s oly sok szép érdemért
 Shrewsbury grófja léssz és helyeden
 A koronázásnál majd megjelenj.

(Harsonák. Henrik király, Gloster, Talbot és nemesek el.)

VERNON. Nos, uram, ki a tengeren oly heves valál,
 És megcsufoltad e színt, melyet én
 Lordom, nemes York tiszteletére hordok,
 Előbbi szódnál mersz-e még megállni?

BASSET. Merek biz'! úgy, mind védni te mered

Féketlen nyelved ocsmány csaholását

Az én uram, Somerset herczeg ellen.

VERNON. A mennyit ér, úgy becsülöm, poronty!

BASSET. Ugyan hát mennyit? Mint York, annyit ér!

VERNON. Bizony nem annyit! Vedd jeléül ezt! (Megüti.)

BASSET. Tudod, lator! a fegyverjog milyen:

Halálra jut, ki kardot ránt; különben

Véred' csapolná most meg e csapás.

De a királytól kérek engedelmet,

Hogy megboszúljam e bántalmadat,

S megkeserülöd, ha találkozunk!

VERNON. Alávaló! Majd én is ott leszek,

S előbb találalak aztán, mint kívánnád! (Mindketten el.)

NEGYESEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Trónterem.

Henrik király, Gloster, Exeter, York, Suffolk, Somerset, Winchester, Warwick, Talbot, Páris parancsnoka és mások jönnek.

GLOSTER. Tedd, püspök úr, a koronát fejére.

WINCHESTER. Ég áldja hatodik Henrik királyt!

GLOSTER. Most esküdjél, Páris parancsnoka:

(A parancsnok letérdel.)

Nem választasz kivülről más királyt,

Az ő barátja lesz csak a tiéd,

És ellened csak az, ki gonoszúl

Fondorlatot sző koronája ellen.

Ezt cselekedjed, Isten úgy segéljen!

(Parancsnok és kísérete el.)

Sir John Fastolfe jő.

FASTOLFE. Kegyes királyom, a midőn Calaisból
Koronázásodra sebtén nyargalék,
Kezembe adták ezt a levelet:
Czimedre írta Burgund hercege.

TALBOT. Szégyen reád és Burgund herczegére!
Megesküvém, ha lellek, gaz lovag,
E gyáva tédről rendjeled' letépem, (Letépi.)
És megteszem most, mert ilyen magas diszt
Méltatlanul ruháztanak reád.
Felség, bocsánat! és ti többiek:
E pimasz a patayi ütközetben —
Mindössze csak hatezeren valánk
S egy ellen majdnem tíz a francia —
Mielőtt rohantunk s egy csapás se' történt,
Onnan megugrék hű csatlós gyanánt;
Tíz s kétszáz ember volt a veszteség;
Magam s kivülem több nemes vitéz
Megtámadóink foglyai levénk.
Itéljetez most, hogy hibáztam-é,
S hordják-e a lovagság e diszét
Ily hülye lelkek: válaszoljatok?

GLOSTER. Való igaz, gyalázatos a tett,
És roszul illő bármi közlegényhez;
Hát még vezérhez, hadnagyhoz, lovaghoz.

TALBOT. Midőn e rendet alkoták, urak,
Főranguak voltak lovagjai,
Nagyok, vitézek, fenkölt lelkűek,
Kik harczok által hágtak föl magasra,
Nem félve halált, sanyartól nem riadva,
De eltökélve legszörnyűbb veszélyben.
Azért, kit Isten így nem álda meg,
Csak bitorolj' a szent lovag-nevet
S e rend diszét a porba rántja le,
S biró ha volnék, megbélyegzeném,
Mint a szemétdombról került bitangot,
Ki fő rangjával hetvenkedni mer.

HENRIK KIRÁLY. Hallád a végzést, szennye honosid-
Pusztulj el innen! Csak voltál lovag. [nak!

Fejvesztés mellett számkivetve légy! (Fastolfe el.)

És, védnök úr, most olvasd az irást,

Melyet nagybátyánk, Burgund küld nekünk.

GLOSTER. Mit vél a herczeg? mért ez új írásmód?

Csak csupaszon, csak pusztán: «A királynak!»

Elfeledé tán, hogy fejedlme ő?

Avagy talán e durva felirat

Jó indulatnak változtát jelenti?

Mi rejlik itten? (Olvasza.) «Különös okokbul,

Megkönyörülve feldúlt honomon,

S hozzá azok siralmas panaszin,

Kényuraságtok kiket fölemészt,

El kelle hagynom vészes pártotok',

S Károlyhoz álltam, a jogos királyhoz.»

Óh undok hitszegés! Vaj lehet-é,

Hogy frigy, barátság s esküvés alatt

Képmutatás ily álnok cselje rejlik?

HENRIK KIRÁLY. Mi? Zendülő lett Burgund herczege?

GLOSTER. Úgy van, királyom, és most ellened.

HENRIK KIRÁLY. S ez a legrosszabb hír a levelében?

GLOSTER. A legrosszabb ez, s ez mind, a mit ír.

HENRIK KIRÁLY. Úgy hát te szólj majd, Talbot lord,

És e bűnéért te fenyítsd meg őt. [vele,

Mit szólasz ehhez? megelégszel így?

TALBOT. Megelégszem-é? Hisz ha meg nem előzesz,

E megbizásod' én kérem vala!

HENRIK KIRÁLY. Gyűjts hát hadat s szállj tüstént

Hadd tudja meg, mint bántott árulása, [ellene,

S mily vétkes az, barátiból ki gúnyt üz.

TALBOT. Megyek, királyom, s szívem óhaja,

Hogy szétzavarva lássad ellenid'. (El.)

Vernon és Basset jönnek.

VERNON. Kegyes királyom, engedj bajvivást!

BASSET. És nékem is engedd meg azt, uram!

YORK. Szolgám ez itt: hallgasd meg, fejdelem!

SOMERSET. S ez itt enyém: hallgass rá, drága Henrik!

HENRIK KIRÁLY. Csak türelemmel! Ők hadd szól-

[janak.

- Feleljetek hát, mért e kiabálás?
S miért kívántok párbajt? és kivel?
- VERNON. Ő véle, felség, mert megbánta engem.
BASSET. És én ő véle, mert megbánta engem.
- HENRIK KIRÁLY. Mily bántalomért emeltek panaszt?
Előbb hadd halljam, aztán felelek.
- BASSET. Frank föld felé hajózván Angliából,
Ez itt csipősen, gúnyszóval szememre
Hányá e rózsát, melyet viselek;
Azt mondta, hogy kelyhének vérszine
Uram piruló arczaít jelenti,
Hogy az igazság ellen daczczal állt
Egy jogi ügyben, mely kérdés fölött
Vitáztanak volt ő s York hercege;
S egyéb szidalmas, aljas szóval élt.
Hogy megczáfoljam e galád gyanút
S megvédenem uram becsületét,
Könyörgök én a fegyverjog kegyéért.
- VERNON. S ezt kérem én is, felséges király!
Mert ravaszul koholt beszéde bár
Arczátlan czélját mázzal vonta be:
Tudd meg mylord, ő volt, ki ingerelt,
Először ő akadt fenn e jelen,
Azt hajtva, lordom szíve gyöngeségét
Árulja el virágom hószine.
- YORK. Mikor szünik meg e gúny, Somerset?
SOMERSET. Titkos boszúd is, York uram, kitör,
Bármily ravasz mód' fojtaná is el.
- HENRIK KIRÁLY. Egek! hogy őrrjög a beteg velő!
Ha ily potomság, ily dibdáb ok is
Ilyen vetélygő pártot nemzenek!
Kedves rokonaím, York és Somerset,
Békére! Kérlek, csillapodjatok.
- YORK. Hadd döntse harcz el e vitát előbb,
S aztán parancsolj, felség, békeséget.
- SOMERSET. Csak minmagunkat illet a viszály,
Magunk között intézzük el tehát.
- YORK. Itt zálogom: fogadd el, Somerset.
- VERNON. Maradjon ott, hol kezdetét vevé.
- BASSET. Hagyd jóvá ezt, kegyelmes fejdelem!

GLOSTER. Ezt jóvá hagyni? Átkozott ezivódás!

És veszzetek, orczátlan nyelvelők!
 Önhitt vazallok! Nem szégyenlitek,
 Szerénytelen zajongó dühötökkel
 Zaklatni minket s a királyt zavarni?
 S vélném, ti lordok, rosszul cselekesztek,
 Hogy túritek galád, vad daczukat,
 És még — mi több — szájokból vennetek
 Okot, hogy ujjat huzzatok ti is.
 Jobb viseletre én hadd intselek!

EXETER. Királyt busítja: legyetek barátok!

HENRIK KIRÁLY. Jertek élém, kik vini vágytatok.

Parancsolom, ha számítottok kegyemre,
 Feledve légyen a viszály s oka.
 Urak, fontoljátok meg, hol vagyunk.
 Az ingatag, a longe francziák közt.
 Ha meghasonlást látnak arczainkon,
 Hogy' felzudúl majd bosszus kebelök
 Csökönyös, engedetlen lázadásra!
 S aztán minő gyalázat leszen az,
 Ha idegen fejdelmekhez jut el,
 Hogy semmiségért, dibdabság miatt
 Henrik király peersége önmagát
 Kipusztitá és Frankhont elveszíté!
 Gondoljatok atyám győzelmire,
 Gyöngéd koromra: s mit véren vevének,
 Ne ejtsük el nyomorú ok miatt.
 Hadd én legyek e kétes pör birája.
 Ha én e rózsát viselem, nem értem,

(Egy piros rózsát tűz fel.)

Mért gyanusithat bárki is, hogy inkább
 Van szívem Somerset, mint York felé:
 Rokonim ők s mindkettőt szeretem.
 Így gáncsra ok lehetne koronám is,
 Mert hát a skót király is koronás!
 De teneszélytek meggyőzőbb leszen,
 Mint ezt tehetném én intéseimmel.
 S azért, a mint békén jövénk ide,
 Szeressük egymást békén ezután is.
 Yerik bátya, Frankföld im e részein

Helyettesünkké téged nevezünk ;
 S te, jó mylord Somerset, egyesítsd
 Lovas hadad' az ő gyalog hadával,
 S igaz hiveinkként, méltón ősitekhez,
 Vidámon együtt járjatok, s ömöljön
 Boszús epétek ellenségitekre.
 Magunk, protector ur s a többiek
 Calaisba térünk, kissé megpihenvén,
 És onnan Angliába, hol, reménylem,
 Elém teremtik győzedelmitek
 Károlyt, Alençont s a pártos csoportot.

*Harsonák. Henrik király, Gloster, Somerset,
 Winchester, Suffolk és Basset el.*

WARWICK. Hitemre mondom, York! ma a király
 Derekasán játszá a szónokot.

YORK. Való biz az, de nem tetszik nekem,
 Hogy Somersetnek jelvét viseli.

WARWICK. Hm! ezt ne gáncsold, csak szeszélye volt ;
 Fogadni mernék, nem gondolt rosztat.

YORK. S hogy' tette, ha tudnám . . . Ámde hagyjuk ezt,
 Más ügyeket kell mostan végzenünk.

(York, Warwick és Vernon el.)

EXETER. Bölcs volt, Richárd, hogy elfojtád szavad' :
 Mert ha kitört vón' szíved szenvedélye,
 Félek, több ádáz tomboló dühöt
 S kaján boszút láttunk vón' ott kitarva,
 Mintsem mi vélnők és gyanitanók.
 De bármiként áll, a legegyügyűbb is,
 Látván, nemesség mint torzsalkodik,
 Az udvarnál mint tolja egy a mást,
 Mint zajganak pártos kedvenceik,
 Láthatja, mindez rossz véget jövendöl.
 Nagy baj, ha gyermek-kézben a jogar :
 Nagyobb, ha bosszu rút vizsályt nemez :
 A végveszély s zavar kútfője ez. (El.)

II. SZÍN.

Franciaország Bordeaux előtt.

Talbot jó hadaival.

TALBOT. Menj, trombitás, Bordeaux kapuihoz
És a falakra hívd vezéröket.

Trombita szól alkura, a falakon megjelenik a francia hadak
vezére és mások.

Az angol Talbot hívott, hadnagyok,
Henrik királynak fegyveres hive,
És ezt kívánja: nyissatok kaput,
Hajoljatok meg — s mint tieteknek, uramnak
Hódoljatok meg, hű alattvalók,
S véres hatalmam innen elvonúl;
Ha nincs a kínált béke ínyetekre,
Három kisérőm feldühödik akkor,
Sujtó aczél, kuszó láng, száraz éh,
Kik égbe nyúló büszke tornyitok'
Egy percz alatt lerontják, ha kegyök
Ajánlatát ti elmulasztanátok.

VEZÉR. Vészhirdető, rémes halálmadár,
Népünk ijedelme, véres ostora!
Kényuraságod vége közeleg;
Csak a halálon át törhetsz be hozzánk;
Mert tudd meg azt, szilárdak sánczaink,
Mi meg erősek harcra, kitörésre.
Ha elvonulsz, már vár rád a dauphin,
Hogy bekerítsen harc hálóival.
Mindkét felől hadoszlop táboroz,
Menekülésnek nyílt utát elállva:
Hijába fordulsz bárhová segélyért,
Vár a halál, s te biztos martaléka,
És szembe véled sápadt vész mered.
Tizezer frank had vön szentséget arra,
Hogy nem sütik ki gyilkos fegyverök'
Más földi lényre, mint, Talbot, reád.

Im! ottan állsz még, élő hősi férfi,
 Legyőzhetetlen, meg nem tört szivű:
 Dicsőségednek vég csilláma ez,
 Melyet reád most ellenséged áraszt:
 Mert a pohárban, mely most folyni kezd,
 Mielőtt lefut az óra fővenye,
 E szem, mely élet színét látja rajtad,
 Már halva lát csak, sápadt-véresen. (Távol dobszó.)
 Halld! a dauphinnak dobja, vészharang,
 Aggó szivednek gyászzeneje az;
 Enyém kíséri majd szörnyű haláloed'.

(A vezér stb. el a falakról.)

TALBOT. És nem mesél ő, hallom már az ellent.
 Könnyű lovasok kémleljék szárnyait!
 Óh léha, óh gondatlan figyelem!
 Hogy' bekaróztak, hogy' bekerítettek!
 Egy remegő kis angol falka vad,
 Körül csaholva frank kopósereg!
 Ha vad vagyunk, hát szilajok legyünk:
 Ne rogyjatok le tüstént, mint silány őz;
 Kétségbesett bős szarvasok, szögezzünk
 Vas homlokot a vérebekekre, hogy
 Döbbenve távol álljanak a gyávák,
 Ugy adja éltét, mint én, mindegyik:
 Bajtársak! akkor drága vad leszünk!
 Talbot, igaz jog, Szent György, és te, Isten,
 Védjétek zászlónk' küzdő kezeinkben! (Mind el.)

III. SZÍN.

Sikság Gascogneban.

York jő hadaival; hozzá egy hírnök.

YORK. Nem tértek a gyors kémeik vissza még,
 Kik a dauphin erős hadát nyomozzák?
 HIRNÖK. Már visszatértek és hírül hozák:
 Hatalmával Bordeaux felé vonul,
 Hogy Talbot ellen szálljon. Kémeid
 Kivüle még két hadra akadának,

Hatalmasabbra a dauphin hadánál,
 S Bordeaux alá nyomulnak most vele.
 YORK. Átok reá, a gazra, Somersetre!
 Nem hozza az ígért lovas hadat,
 Melyet ez ostrom végett szedtenek!
 Nagyhirü Talbot várja segedelmem',
 S bolonddá tart az áruló ribancz,
 S a hős leventét nem segíthetem!
 Ég védje e vészek közt! Ha bukik,
 Frank háborúk, úgy Isten véletek!

Sir William Lucy jö.

LUCY. Dicső vezére a brit hatalomnak,
 Nem szorulánk így még rá itt soha!
 Siess nagy Talbot megmentésire:
 Vas kötelékkal övezék körül,
 És bekeríté rémes pusztulás!
 Bordeaux felé, York bajnok hercege!
 Másképp oda Talbot, Frankhon, becsület!
 YORK. Oh Somerset, ki döllyel visszatartja
 Lovasaim', bár vón' Talbot helyén!
 Megmentenénk így egy hős daliát,
 S egy áruló, egy gyáva veszne el!
 Megrikat az örült düh, vad harag,
 Hogy így veszünk s árulók alszanak!
 LUCY. Oh küldj segélyt a megszorult vezérnek!
 YORK. Meghal, s bukunk, és megtörém szavam';
 Gyászlunk, vigadnak, győznek, mi bukunk!
 Gaz áruló, Somerset tette ezt.
 LUCY. Légy kegyes, ég! hős Talbot lelkinék,
 S ifjú fiának! Két órányira
 Vitéz atyjához láttam menni őt.
 Két éve Talbot nem látá fiát:
 Meglátja most, s im veszve mindegyik.
 YORK. Oh mily öröm lesz, Talbot, az neked,
 Sír szélin látni újra gyermeked'!
 Elfojt a kín, elváltak szíveit
 Hogy csak halál órája egyesít!
 Mit tehetek most? Átkom száll reá,

Ki tehetetlenségem' okozá.

Maine, Blois, Poitiers s Tours, mind, mind oda:

Somerset a bűnös s lassú hada. (York hadai el.)

LUCY. Igy hát, mig a villongás keselye

Ily nagy vezérek kebelét emészti:

Eljátssza azt az alvó lomhaság, mit

Hódíta a ki sem hült hódító,

Emlék örökké élő férfia,

Ötödik Henrik. Egymást törve veszti,

S élet, becsület, ország látja vesztit. (El.)

IV. SZÍN.

Más térség Gascogneban.

Somerset jó seregével; Talbot egy tisztje vele.

SOMERSET. Már késő! Többé el nem küldhetem.

E vállalatjok' elhamarkodák

York s Talbot: egy kirohanás a várból

Megmérkezik hisz összes haderőnkkel.

Bemocskolá most Talbot, vakmerő,

Előbbi híre fényit gondolatlan,

Kétség'esetten vad merényivel.

York üzte őt a harezba, rút halálba,

Hogy így a hírnév majd nagy Yorkra szállna.

TISZT. Itt jó sir William Lucy, ki segélyért

Velem hagyá el megszorult hadunk'.

Sir William Lucy.

SOMERSET. Nos, hogyan állunk, sir William? ki kül-

LUCY. Ki? Az elárult Talbot, s eladott, [dött?

Bezárva vakmerő balvégzetétül,

Ki titeket hí, verjétek ti vissza

A gyöngye sergét ostromló halált.

S mig a dicső vezérnek vérverejték

Hull harcokon kifáradt tagjairól,

És várva késik, mentséget remél:

Ti, ál reményi, angol név bizalma,

Versengve rútol, távol álltok itt.
 Magán vizsálytok el ne fogja tőle
 Az ő segélyeül gyűjtött hadat,
 Mig ő a nagyszerű hős életét
 Áldozza egy világ hatalma ellen,
 Károly, Alençon, fattyu Orléans,
 Burgund és Reignier zárják őt körül,
 S miattatok Talbotnak veszni kell.

SOMERSET. York üzte őt, mért nem segíti York ?

LUCY. Fenséged ellen York ép így dohog;
 És esküszik, hogy ép e vállalatra
 Toborzott sergét visszatartod.

SOMERSET. York hazudik! Miért nem küldé értök?
 Nem tartozom szolgálni őt s szeretni,
 S csúf szégyen vón' hizelgve küldenem.

LUCY. Az angol ármány s nem a frank erő
 Hálózta be nagylelkű Talbotot.
 Nem tér honába többé élve vissza,
 Meghal, s e vészbe versengés taszítja.

SOMERSET. Jer hát, hadd keljen útra a lovasság,
 S hat óra mulva őt már támogassák!

LUCY. Késő segély: fogoly vagy elesett;
 Nem futhatott ő, bár akarna is,
 S futhatna bár, ő nem futott soha.

SOMERSET. Ha halva Talbot: csöndes nyugta légyen!

LUCY. Hire a világé, tietek a szégyen! (Mind el.)

V. SZÍN.

Az angol tábor Bordeauxnál.

Talbot és fia János jönnek.

TALBOT. Oh ifju Talbot, ide hozatálak,
 Hogy harcz művében oktatód legyek,
 A Talbot név hogy benned újra éljen,
 Ha majd atyádat karszékébe zárja
 Erőtlen aggkor, elnyütt gyöngé test.
 De, óh gonosz, óh baljós csillagok!
 Halálnak ünnepére jösz te most,

És szörnyü, elkerülhetlen veszélybe :
Azért, fiam, ülj leggyorsabb lovamra,
Megmutatom majd, hogy sebes futással
Mint menekülhetsz. Jer, siess, előre!

JÁNOS. Fiad vagyok-e? Talbot-é nevem?
S én fussak? Oh ha szereted anyám',
Meg ne gyalázzad így tisztos nevét,
Hogy fattyuvá, hogy rabbá bélyegezzél!
Nem Talbot vére! szól majd a világ,
Gazul futott, míg hős Talbot megállt.

TALBOT. Fuss, hogy halálomért kelhess boszúra.

JÁNOS. Ki így fut el, nem tér az vissza újra.

TALBOT. Ha itt maradsz, úgy meghal mindegyik.

JÁNOS. Te fuss' atyám! hadd én maradjak itt.

Gondold meg, holtod mily nagy veszteség;

Mit érek én, nem tudja senki még.

(Hidd te is azt el, mily sok veszne véled;

Velem mi sem vész s ismeretlen élek.)

Nem vón' dicsőség a franknak halálom;

Veled reményünk' mind feldúlva látom.

Talbot ha fut, nem éri szenny nevét;

Enyémet érné, hisz mitsem tevék.

Ha te futsz, eszély volt! mondja a világ;

Én gyávaságból tettem, mondanák.

Lehetne-é jövőmbe még remény,

Ha már e próbát meg nem állom én?

Inkább halált adj, térdre hullva kérlek,

Mint menekülve hogy csufosan éljek!

TALBOT. Anyád reménye mind egy sirba szálljon?

JÁNOS. Jobb, mint anyámnak méhét meggyaláznom.

TALBOT. Oh menj, ha várod, hogy megáldjalak.

JÁNOS. A harcza megy fiad, de nem szalad.

TALBOT. Atyád egy része mentve lesz, ha élsz te.

JÁNOS. Szégyenre válnék bennem így e része.

TALBOT. Nincs hirneved még, így az mit se veszt.

JÁNOS. Van, a tiéd! Futás mocskolja ezt!

TALBOT. Atyád letörli, nem lesz rajta folt.

JÁNOS. Hogyan lehetne az tanúm, ki holt?

Ha itt halál vár, fussunk mindaketten.

TALBOT. Itt hagyva sergem' gyilkos ütközetben?

Nem hárul ily folt agg apád fejére!

JÁNOS. Hát ily bűnös gáncs ifjuságom' érje?

Két részre mint magad' nem oszthatod,

Ugy én tetőled el nem válhatok.

Menj vagy maradj: a mit te, azt teszem;

Atyám ha meghal, nem kell életem.

TALBOT. Fogadd bucsúm' hát, szép fiam! azért

Születve, hogy ma már halálod' érd.

Jer oldalamba! együtt halva, élve,

Egyszerre szálljon lelkünk föl az égbe!

(Mindketten el.)

VI. SZÍN.

Csatatér.

Riadó; csatározás. Talbot fiát körülfojgják Talbot megmenti.

TALBOT. Előre! harcra! Szent György s győzelem!

Megszegte nékem a régens szavát

S frank kard dühének enged minket az.

Hol van fiam? Pihenj, végy új erőt;

Éltét adám s halálból mentem őt.

JÁNOS. Kétszer atyám! óh kétszer fiad! éltem',

Melyet először adtál, veszve véltem;

De hősi kardod, a végzet daczára,

Kivivta: messzebb vég napom határa.

TALBOT. Szablyád szikrát hányt a dauphin fején!

Föllengő vágyban óh mint égtem én,

Merész diadalra! Lomha aggkorom'

Harczdüh kerité s új láng akkoron;

Burgund, Alençon és a fattyu megdült,

S kiragadálak gögös frank kezekbül.

Bösz Orléanst, ki véredet vevé

S első csatád szüzességét nyéré,

Őt nem sokára föltaláltam én,

S vagdalkozás közt részem' kivevém

A fattyu vérből, és csúfjára néki

Szórtam szemébe: «Jer! hadd ontom én ki
 E mocskos, aljas, rút forrásu vért,
 Nyomoruságost tiszta véremért,
 Melyet fiam veszíte általad.»
 Ép készülék leütni, ezalatt
 Erős segély jött. Szólj, atyádnak üdve!
 Hogy' vagy, fiam John? nem vagy kimerülve?
 És futni innen még most sem akarsz?
 Hisz már lovaggá avatott a harc!
 Oh fuss, s boszulj meg, hogyha meghalék!
 Egynek segélye nem nagy nyereség.
 Mily balgaság az, ha mindnyája itt
 Egy kis naszádra bizza életit!
 Ha még ma a frank düh el nem temet,
 Holnap a vénség öl meg engemet;
 Mit nyernek ők velem? s ha maradok,
 Életem csak rövidül egy napot.
 De teveled meghal anyád, családod,
 A bosszu, angol hirnév, ifjuságod.
 Koczkára teszszük mindezt, ha maradsz;
 Ha menekülnél, mind megmentjük azt.

JÁNOS. Nem fájt nekem az orléansi kardja:
 Sajogva vérzik most szivem szavadra.
 Ily nyereségért ily gyalázat árán,
 Nevem' megölve, rongy életre vágyván,
 Vén Talbotot az ifju hagyja el?
 Inkább lovam dögölve haljon el,
 S legyek — mint bármely frank paraszt — od'adva
 Csufság gunyául, balsors áldozatja.
 Melyet nyerél, a hír nagyságira,
 A megfutó már nem Talbot fia.
 Ne szólj futásról hát, hisz úgyse' használ:
 Ha fiad vagyok, hadd haljak lábaidnál!

TALBOT. Krétai atyát, kövess hát engemet,
 Ikárusom! Mint szánom éltedet!
 Ha víni vágysz, víjj nemzöd oldalán,
 S haljunk kevélyen, férfi harc után!

VII. SZÍN.

A csatatér más része.

Riadó; csatározás. Talbot megsebesítve jő, egy szolgája által vezetve.

TALBOT. Hol másik éltem? Az enyém kivan!

Hol ifju Talbot, daliás fiam?

Rabságtól undok ujjongó halál,

Nevetlek ifjam hős csatáinál.

Midőn lerogyni látott megtörötten,

Véres aczélát zúgatá fölöttem,

S mint kiehült oroslán kezdte itt

Ádáz düh, bosszu fene tetteit;

Midőn lebuaktom gyöngéd, bosszus öre

Egyedül állt s a frank nem tört előre:

Bósz indulatja s lángszemű haragja

Őt hirtelen mellőlem elragadja,

A tóduló frankok közé rohan;

S e vértengerbe fúlasztá fiam

Fenröptü lelkét, s halni kelle látnom

Ikárusom', én büszke szép virágom'!

Katonák jönnek Talbot János holttestével.

SZOLGA. Oh drága lordom! itt hozzák fiad'.

TALBOT. Bohócz halál, ne vess! szórd gúnynyilad'!

Oh nem sokára, kényúr! mentve tőled,

S az örök élet fűzvéen egybe őket,

Lágy légen át lengnek a Talbotok,

Te ellenedre halhatatlanok!

Kinek sebeitől szép a rút halál,

Oh szólj, mielőtt lelked tova száll!

Daczolj a halállal s felelj atyádnak;

Gondold, hogy ellen, képzeld francziának.

Mintha szegény mosolygva szólana:

«Halál ha frank vón', meghalt volna ma.»

Jertek, tegyétek őt a karjaimba.

Nem birja lelkem már, lenyomja kinja,

Ég véletek! Ugy lett, mint akarom :
Az ifju Talbot sirja vén karom! (Meghal.)

Riadó. Katonák és szolgák el, ott hagyva a holtakat. Károly, Alençon, Burgund, Orléans, a Pucelle és hadaik jönnek.

KÁROLY. Hahogy segélyt hoz York és Somerset,
Véres napunkká lett vón' a mai.

BURGUND. Mint dözsölt Talbot kölyke bős dühében
S parányi kardja francziák vérében!

PUCELLE. Ráeltem én is, s így szólék vele:

«E lányos ifjat egy lány győzze le!»

De méltóságos büszke gúnyszava

Igy válaszolt: «Ifjú Talbot soha

Zsákmánya nem lesz orczátlan rimának!»

S mélyébe rontván a frankok hadának,

Mint rá nem méltót, göggel ott hagyta.

BURGUND. Bizony délezzeg lovaggá lesz vala!

Ott fekszik ő most, mint sirjába téve

Balsorsa zord szerzőjének ölébe'.

ORLÉANS. Tépjétek őket darabokra szét,

Frank föld csodáját, Anglia hirnevét!

KÁROLY. Oh nem! Ki élve rettentőnk vala,

Meg ne gyalázzuk most, hogy meghala.

Sir William Lucy jó kíséretével; előtte egy franczia herold.

LUCY. Herold, vezess a dauphin sátorába,

Hadd tudjam, e nap díját ki nyere?

KÁROLY. Mily hódoló követséget hozasz?

LUCY. Mit! hódoló! Hm! frank szó ez, dauphin:

Nem értjük ezt mi, angol bajnokok.

Kik foglyaid, csak ezt tudakolom,

S szemlére jöttem holtjaink felett.

KÁROLY. Foglyok? Pokolban vannak foglyaink.

De mondtsza, kit keressz?

LUCY. Hol ő, a harcok nagy Alcidese,

A hősi Talbot lord, Shrewsbury grófja?

Ki ritka harczi tettek díjaul,

Washford, Valence, Waterford grófja lón,
 Gvodrigi, Urchinfieldi Talbot lord,
 Altoni Verdun lord, blackmere-i Strange lord,
 Wingfieldi Cromwell lord, sheffieldi Turnival lord,
 A diadalmas falconbridge-i lord,
 Szent György kitűnő rendjének lovagja,
 Arany gyapjúra s Szent Mihályra méltó,
 Hatodik Henrik főtábornagya
 Frank birodalmi minden harczain.

PUCELLE. No ez bohó egy pompás irmodor!

Az ötvenkét ország szultánja sem
 Ir ily unalmas-hosszadalmasan.
 Itt fekszik ő, kit czimekkel dicsőítsz,
 Lábunk előtt rothadva bűdösen.

LUCY. Talbot megölve? frankok ostora,
 Országtok réme, zordon Nemesistek?
 Oh bár löveggé válnék szemgolyóm,
 Hogy arczotokba lőném dühösen!
 Csak e kettőt tudnám feltámasztani!
 Ez is elég vón' rémitéstekül.

Ha nálatok csak képe marad itt,
 Döbbenve a legbüszkébb megriad.
 Hulláikat adjátok, hadd vigyem,
 S becsökhöz illően temessem el.

PUCELLE. Tán e suhancz vén Talbot szelleme:

Ép oly gögös-parancsolón beszél.
 Isten nevében, adjátok ki! Itt csak
 A levegőt dögleszti meg büzük.

KÁROLY. Vidd hát el a hullákat.

LUCY. Elviszem:

De hamvaikból phoenix kel ki majd,
 S frankok! reátok hoz rémitve bajt!

KÁROLY. Leráztuk őket: tégy bármit velök.

Párisba most, diadalittasan!

Minden mienk, mert Talbot halva van! (Mind el.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Terem a palotában.

Henrik király, Gloster és Exeter jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Elolvasád a pápa levelét,

S melyet a császár és Armagnac írt?

GLOSTER. Már el, királyom, és tartalmok ez:

Fölségedet ők kérik tisztelettel,

Hogy istenes békére lépjenek

Az angolok s a frankok állami.

[nek?

HENRIK KIRÁLY. És indítványuk hogy' tetszik kegyed-

GLOSTER. Jól, kegyes úr: nincs is más mód keresz-

Vérünk ontását megakasztani

[tyén

S megalapítani itt s ott a nyugalmat.

HENRIK KIRÁLY. Biz úgy van, bátya: mindig azt

Természet ellen van s istentelenség,

[hivém,

Hogy ily kegyetlen, vérengző tusa

Uralkodik egy hit vallói közt.

GLOSTER. S aztán, királyom, hogy minél előbb

És biztosabbá köttessék e frigy,

Armagnac, Károly közel rokona,

És nagy tekintély a frankok között,

Nőül ajánlja egyetlen leányát,

És véle gazdag, fényes hozományt.

HENRIK KIRÁLY. Nőül? Ah bátya, ifjak éveim,

S még jobban illik könyv hozzám, tanulmány,

Mint szeretővel buján édelegnem.

Azért bocsásd be a követeket,

S felelj nekik te tetszésed szerint:

Én megelégszem bármivel, ha népem

Javára lesz s Istent dicsőítő.

*Legatus, két követ és Winchester, bibornok palástban,
jönnek.*

EXETER. Mi ez? bibornok-rangra emelék
És avaták fel már Winchester lordot?
Már látom, ekkép bebizonyul az,
A mit ötödik Henrik jósla egykor:
«Ha majd bibornok lesz ő, fővege
A koronával egyenlő leszen.»

HENRIK KIRÁLY. Követ urak, mi mindazt, mit kíván-
Megvitatók és jól megfontolók: [tok,
Szándékotok ép oly jó, mint eszes;
S azért szilárdul el vagyunk tökével,
Baráti béke pontjait tenni föl
S frank földre rögtön — föltett szándokunk —
Winchester lordtól általküldeni.

GLOSTER. Urad ajánlatát mi illeti,
Oly értesítést adtam a királynak,
Hogy megszeretve grófnőd bájait,
Gazdag erényit s a becses kelengyét,
Királyi hölgyül elfogadni kész.

HENRIK KIRÁLY. És, e kötésnek bizonyosságul,
Add át ez ékszert, szívem zálogát.
Most, védnök úr, kísérted biztosan
Doverbe őket, s bízd hajójokat
A kedvező tenger szeszélyire.

(Henrik király és kísérete, Gloster, Exeter és követek el.)

WINCHESTER. Legatus úr! várj! átadom előbb
Az összeget, a melyet megigértem
Ő szentségének felajánlani,
Ha e magas diszt rám ruházni fogja.

LEGATUS. Szabad idődhöz szabom magamat.

WINCHESTER. Most nem hajol meg Winchester, tudom,
S a legbüszkébb peerekkel egy sorú.
Meglátod azt majd. Gloster Humphrey, most,
Sem születésre, sem rangjára nézve
Nem tűri a püspök, hogy fölötte állj.
Vagy megalázza térdein magát,
Vagy beltusákra gyujtom e hazát! (Mindketten el.)

II. SZÍN.

Franciaország. Síkság Anjouban.

Károly, Burgund, Alençon, a Pucelle és hadaik jönnek.

KÁROLY. Felkölti e hír csüggedt szíveinket:

A bajnok Páris föllázadt, beszélik,
S a harczias frankokhoz áll megint.

ALENÇON. Kelj utra hát, királyi Károlyunk!

Ne tartsd hatalmad' vissza tétlenül.

PUCELLE. Hozzánk ha állnak, békeség velök;

Ha nem, dulás száll harczra lakjaikkal.

Kém jő.

KÉM. Üdvöt, sikert a hősi hadvezérnek,

És sok szerencsét fegyvertársinak.

KÁROLY. Beszélj! mi új hírt hoznak kémeink?

KÉM. Az angol hadsereg, mely még előbb

Két pártra volt szakadva, egyesült

S csatára készül rögtön szállani.

KÁROLY. Kissé ez óvás váratlan, urak;

De készen állunk mi is nem sokára.

BURGUND. Remélem, Talbot lelke nincsen ott,

S nincs félni ok, mióta ő halott.

PUCELLE. A félelem legátkosb szenvedély:

Csupán parancsolj s győzni fogsz, uram!

Henrik s a föld forrjon bár bosszusan.

KÁROLY. Hát talpra, lordok! Üdv, áldás hazánkra!

(Mind el.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Angers előtt.

Riadó; csatározás. A Pucelle jő.

PUCELLE. A kormányzó győz, fut a francia!

Most jer segélyül, búbeszéd, talizmán!

S ti kiszemelt, ti intő szellemek,
 Kik a jövőkről jelt adtok nekem, (Mennydörgés.)
 Ti gyors segítők, ti helyettesi
 Éjszak királyi fejdelem-urának,
 Jertek segélyül most e vállalatban!

Rossz szellemek jönnek.

E kész, e gyors megjelenés szokott
 Buzgalmatoknak adja tanuságát.
 Most hát, ti meghitt lelkek, kiszemelve
 Poklok hatalmas tartományiból,
 Segítsetek, hogy győzzön frank hazám.

(Szótlanul fel s alá járnak.)

Oh mért e hosszú hallgatás? A mint
 Etetni envéremmel szoktalak,
 Most is levágom nektek egy tagom',
 Még több jutalmak foglalójaul:
 Most adjatok csak kegyesen segélyt (Lesütik fejöket.)
 Hát nem lehet remélnem? Im e test
 Legyen a díj, ha hallgattok reám. (Fejöket csóválják.)
 Hát sem e test, sem a véráldozat
 Nem bir reá a megszokott segélyre?
 Vegyétek testem', lelkem', mindenem',
 Csak le ne zúzza Frankhont Anglia! (Eltűnnek.)
 Elhagynak! Itt van a percz, hogy a frank
 Kevély sisaktaróját hajtsa meg
 S fejét alázza Angolhon ölébe.
 Túlgyöngé már a régi bűvarázs,
 S pokol erősebb, hogysem véle küzdjek.
 A porba hull nagyságod, frank hazám! (El.)

Riadó. Francziák és angolok harczolva jönnek; a Pucelle és York egymással vívnak. A Pucelle fogoly; a francziák futnak.

YORK. Kezeim közt vagy végre, frank rima!
 Ereszd, büvöld szabadra szellemid',
 S kísérsd meg, ők vaj' megmenthetnek-é.
 Szép mártalék, ördög kegyére méltó!

Undok szipirtyó! ránczold csak szemöldöd':
 Mint Circeként ha átbüvölni vágynék!
 PUCELLE. Téged rutabbá senki sem büvölhet.
 YORK. Ah! csinos ember Károly, a dauphin:
 Kényes szemednek más nem tetszhetik.
 PUCELLE. Gyötrő kín érje Károlyt s tégedet!
 És leljenek meg, míglen ágyatokban
 Alusztok, rögtön vérengző kezek!
 YORK. Csitt, átkozódó bűbajos boszorkány!
 PUCELLE. Hadd átkozódom, kérlek, egy kicsit.
 YORK. Majd ott, kuruzsló, a vesztőhelyen!
 (Mindketten el.)

Riadó. Suffolk jő, Margit hercegnőt vezetve.

SUFFOLK. Akárki légy, most foglyommá levél.
 (Hosszan nézi.)

Oh tünde szépség! oh ne félj, ne fuss!
 Csak tisztelettel ér hozzád e kéz
 S teszem szelíden gyöngéd oldaladhoz:
 Im bék jelül ujjaid' csókolom.
 Oh szólj, ki vagy? hogy' tisztelhesselek.
 MARGIT. Margit nevem, s király leánya én,
 Nápoly királyaé. Te bárki vagy...
 SUFFOLK. Én gróf vagyok és Suffolk a nevem.
 Oh ne neheztelj, természet csodája!
 Végzésed az, hogy én fogalak el:
 Igy ója hattyu pelyhes magzatit
 És foglyokul övedzik szárnyai.
 Azonba', hogyha rabság bántana,
 Menj s légy szabad Suffolk barátjaként.
 (Margit elfordul, mintha menni akarna.)
 Maradj! Erőm nincs elbocsátni őt;
 Kezem akarná, nemet mond szivem.
 Mint nap ha játszik kristály folyamon,
 Kettős utánzott fényben ragyog ott:
 Tündöklő bája ilyen szemeimben.
 Megkérném őt, de szólni nem merek.
 Tintát ide, tollat! hadd irok neki.
 Pih! de la Poole! ne kisebbitsd magad'

Nincsen-e nyelved? s ő nem foglyod-é?

Egy asszonyarcz előtt csüggedsz-e el?

Ah! a dicső felségü báj előtt

Nyelv néma lesz, érzékink elfogulnak!

MARGIT. Szólj, Suffolk grófja, ha ez a neved,

Mit kell fizetnem, hogy szabad legyek?

Mert a mint látom, most foglyod vagyok.

SUFFOLK (félre). Tudhatod-é, hogy visszautasít,

Mielőtt szerelmét megkisértenéd?

MARGIT. Mért nem felelsz? Mi lesz váltságdíjam?

SUFFOLK (félre). Bájos, tehát meg kell őt ostromolni;

Asszony, tehát meg is hódítható.

MARGIT. Fogadsz-e el váltságdíjat, beszélj!

SUFFOLK (félre). Bohó! felejtéd, hitvesed vagyon;

Hogyan lehetne Margit hitvesed?

MARGIT. Reám se' hallgat! Legjobb, elhagyom.

SUFFOLK. Lehüt e gondolat; hijába minden!

MARGIT. Bizonyynal örült; hogy' beszél a légbe!

SUFFOLK. S mégis lehetne fölmentést szerezni.

MARGIT. Mégis szeretném, hogyha válaszolnál.

SUFFOLK. Megnyerni vágyom Margitot. Kinek?

Hát a királynak! Fás egy dolog az.

MARGIT. Fáról beszél; ács lesz alkalmasint.

SUFFOLK (félre). De így szerelmi vágyam teljesülhet

S békét teremtek két ország között.

Ám ekkor is vón' még egy bökkenő:

Mert atyja bár Maine s Anjou hercege,

Nápoly királya, de mégis szegény,

S gunyolni fogják e nászt nagyjaink.

MARGIT. Hé! százados! Vagy most nem érsz reá?

SUFFOLK. Úgy lészen! Bármí rátartók is ők,

Még Henrik ifju, megnyugszik hamar.

Grófnő, egy titkot közlenék veled.

MARGIT (félre). Bár rab vagyok, lovagnak látszik ő,

És semmiképen meg nem fog gyalázní.

SUFFOLK. Légy oly kegyes, hallgasd meg szavaim'.

MARGIT (félre). De tán a frankok még megmentenek

S az ő kegyéhez nem kell folyamodnom.

SUFFOLK. Hallgass reám egy ügyben, drága hölgy!

MARGIT (félre). Eh! máskor is már volt asszony fogoly.

SUFFOLK. Miért beszél nagyságod így?

MARGIT. Bocsánat! az egész csak quid pro quo!

SUFFOLK. Nem vón'-e, mondtsza, rabságod szerencse,

Ha az királyi nővé tenne téged?

MARGIT. Rabul királynő lenni nyomorúbb,

Mint a rab aljas szolgánczokon.

Fejedelmi nő szabad legyen!

SUFFOLK. Te az lésszsz,

Csak Anglia királya légyen az.

MARGIT. De hát mit illet mindez engemet?

SUFFOLK. Henrik nejévé teszek, állok érte!

Arany jogart adok kezedbe és

Fejdre tűzők fényes koronát,

Ha kegyesen meghallgatsz, s léssz az én...

MARGIT. Mi?

SUFFOLK. Az ő szerette!

MARGIT. Henrik nejének méltó nem vagyok.

SUFFOLK. Nem drága hölgy, nem méltón én cselek-

Az ő nejéül kérem ennyi bájt, [szem,

Míg a választásban nincs részem magamnak.

Mit szólasz ehhez? megelégszel-é?

MARGIT. Én megelégszem, ha atyám akarja.

SUFFOLK. Hadnagyaink s zászlóink jöjjenek hát!

Nagyságod atyját most bástyáihoz

Híjuk ki s véle itt tanácskozunk.

(Seregek jönnek.)

Kürt szól alkura. Reignier a falakon.

SUFFOLK. Nézd, Reignier, nézd csak: lányod fogoly.

REIGNIER. Kié?

SUFFOLK. Enyém.

REIGNIER. Suffolk, van-é segély?

SUFFOLK. Oh van segély, elég mód van, mylord;

Becsületed kedvéért állj reá:

Legyen királyom nője gyermeked;

Nagy nehezen kértem s nyertem meg őt,

És e könnyű raboskodás neki

Királynői szabadságot szerez.

REIGNIER. Suffolk szivéből szól-e?

SUFFOLK. Tudja Margit,
Suffolk nem álczás, nem szines hizelgő.
REIGNIER. Igy hát leszállok, hercegi szavadra,
S igaz ajánlatodra felelek. (El a falakról.)
SUFFOLK. S én itt bevárom jöttödöt.

Harsona szól. Reignier lejtő.

REIGNIER. Üdvözve légy, nemes gróf, Anjou földjén;
Tetszéseként parancsol itt kegyed.
SUFFOLK. Köszönet! Mily üdv, Reignier, ily szende
Mily illő, hogy királyi nő legyen. [gyermek,
Ajánlatomra fönség mit felel?
REIGNIER. Ha már csekély értékét méltatod,
Megkérni ily nagy úr menyasszonyának,
Hahogy nyugodtan birnom engedik
Sajátom', Anjou s Maine grófságomat,
A harczy véstől menten s elnyomástól:
Legyen, ha tetszik, lányom Henriké.
SUFFOLK. Ez lányod díja: im most átadom;
S én állok érte, e két tartományt
Élvezze bizton fenséged nyugodtan.
REIGNIER. Tőlem viszont, Henrik király nevében,
Mint e kegyelmes úr helyettese,
Fogadd kezét hiteskü zálogául.
SUFFOLK. Neked, Reignier, királyi köszönet,
Mert egy királynak alkumüve ez;
(Féltre.) S úgy tetszik mégis, hogy jobban szeretném,
Saját nevemben szólnom e dologban,
Most Angliába sietek hiremmel,
Sürgetni ottan a nászünnepelet.
Isten veled hát! Arany palotába
Foglald e gyöngyöt: így érdemli meg.
REIGNIER. Én hadd öllek, a mint megölelném,
Itt hogyha vón', kegyes Henrik királyt.
MARGIT. Isten veled! Imában, jó ohajban
Számodra nem lesz Margitnál hiány. (Menni akar.)
SUFFOLK. Isten veled, szép hölgy! De halldsza, Mar-
Uram számára nincs üzeneted? [git,

MARGIT. Mondj néki oly üzenetet, minő
 Egy lányhoz, szűzhöz s szolgáljához illik.
 SUFFOLK. Szerényen fűzött, szép szelid szavak;
 De újra kell, hogy nagyságod' zavarjam:
 Nem küldesz-é szerelmi jelt neki?
 MARGIT. Küldök, uram: e tiszta, szerelemtől
 Még illetetlen, szennytelen szivet.
 SUFFOLK. És véle ezt. (Megcsókolja.)
 MARGIT. Ez a tiéd csak! Nem merézkedem
 Ily balgaságot küldeni királynak.

(Reignier és Margit el.)

SUFFOLK. Mért nem enyém ő? Suffolk, topp, meg-
 E tömkelegbe' járnod nem szabad, [állj!
 Rút árulás s szörnyek leskődnek ott.
 Henrik előtt dicsérd e lány csodáit,
 Győző erényit képzeld el magadnak,
 Több mint művészi kendőzetlen báját;
 Idézd föl képét gyakran útatdon,
 Henrik előtt hogy majd ha térdre hullasz,
 Bámitó rajzod elbódítsa őt! (El.)

IV. SZÍN.

York herczeg tábora Anjouban.

York, Warwick és mások jönnek.

YORK. Jöjjön a tűzre elitélt kuruzsló!

A Pucelle jó őrizetével; egy juhász.

JUHÁSZ. Oh Jeanne! atyádnak szive megreped.
 Országokat kutattam át utánad,
 S véletlenül most hogy rád akadok,
 Szörnyű kora halálod' látom itt!
 Ah! drága lányom, Jeanne, veled halok!
 PUCELLE. Korhadt kamasz te, gézengúz lator!
 Oh nemesebb vérből származtam én:
 Nem vagy te sem atyám, sem rokonom.
 JUHÁSZ. Piha! Hazug szó ez! Urak, bocsánat!

Egész falu tudja, én nemztem őt;
Még anyja él, tanúságot tehet,
Legénykorom első zsengeje ő.

WARWICK. Istentelen! önvérit megtagadja!

YORK. Mutatja ez, milyen volt élete:

Aljas, gonosz, s halála is ilyen.

JUHÁSZ. Szégyeld magad', Jeanne! ily átalkodottság!

Ég tudja, hogy az én vérem-husom vagy,
És érted én sok könnyet hullaték.

Oh ne tagadj meg, kérlek, drága Jeanne!

PUCELLE. Lódulj, paraszt! Meg van fizetve, hogy

Homályba vonja fényes születésem'.

JUHÁSZ. Fényes darab pénzt adtam biz a papnak,

Midőn anyjával lakodalmat ültünk.

Térdelj le, vedd áldásom', gyermekeim!

Vonakodol? Hát átkom arr' a napra,

Melyen születted! Oh vált volna bár,

Midőn anyádnak szoptad emlejéből,

Patkányméreggé a tej ajkadon!

Vagy a midőn bárányim' őrizéd,

Falt volna fel éh farkas tégedet!

Megtagadod atyádat, gaz lotyó?

Máglyára véle! A bitó kevés!

YORK. Vigyétek el! Nagyon sokáig élt már,

Hogy bü-varázsszal töltse bé a földet.

PUCELLE. Előbb hadd mondjam, kit ítélnék el:

Nem őt, ki tán juhásznak magzata,

Királyi törzsnek sarjadéka ő;

Szent és erényes, égtől kiszemelve,

Isten kegyének ihletésivel

Művelni földön hallatlan csodákat.

Gonosz lelkekhez soh'se volt közöm;

De ti, kiket bemocskol buja vágy,

Ártatlanok bűnetlen vére szennyez

S ezernyi bűn ragálya ronta meg,

Mert rajtatok nincs égi kegyelem,

Azt vélitek azonnal, nem lehet

Csodatevés ördögsegély ne'kül.

Nem, tévedők ti! d'Arc Johanna szűz

Marada gyöngö csecsemő-korától,

- Mocsoktalan még gondolatban is;
 És szüzi vére, ily vadul kiontva,
 Boszuért kiált majd ég kapúinál!
- YORK. Jó, jó! Vigyétek őt a vesztőhelyre!
- WARWICK. De mert leány, halljátok, emberek,
 Nem kell kimélni a fát, bőven égjen,
 S szurok-hordókat rakjatok köréje,
 Hogy kínja ekkép rövidebb legyen.
- PUCELLE. Ti kőszivek, hát semmi meg nem indít?
 Född fel, Johanna, most hát gyöngeséged',
 Törvény szerint mely ótalmad leszen.
 Teherbe' járok, véres gyilkosok!
 Ne öljétek meg hát méhem gyümölcsét,
 Habár halálra hurczoltok is engem!
- YORK. Őrizzen ég! A szent leány neitézkes?
- WARWICK. Ennél nagyobb csodát még nem tevé!
 Ide jutott hát szigorú szemérmed?
- YORK. Ő s a dauphin együtt édelgtenek!
 Mindjárt tudám, mi lesz a kifogás.
- WARWICK. Jó, jó! Mi fattyat élve nem hagyunk,
 Kivált, ha épen Károly az atya.
- PUCELLE. Nem az övé, csalódtok, gyermekem:
 Alençon az, ki élvezé szerelmem'.
- YORK. Alençon! ő, a hirhedt Machiavel!
 Meghal, legyen bár ezer élete!
- PUCELLE. Bocsánatot! nem mondtam igazat:
 Nem Károly, és nem — kit mondék — a herczeg,
 Nápoly királya, Reignier nyert meg engem.
- WARWICK. Egy házas ember! Ez már tűrhetetlen!
- YORK. Ez aztán lány! Látom, hogy azt se' tudja,
 Kit érjen a vád, annyian valának.
- WARWICK. Mutatja, mily szabad volt s bőkezű.
- YORK. S mégis bizonynyal szűz és tiszta ő!
 Szavad elítél, szajha! s kölykedet:
 Ne is rimánkodj', mert hijába minden.
- PUCELLE. Vigyetek el hát! Szálljon rátok átkom!
 Soh'se lövellje fényes nap sugárit
 Arr' a vidékre, hol lakástok áll!
 Sötét haláléj környezzen s homály

Kétségbesésből mig tenkezetek
 Fojt titeket meg avagy fölakaszt! (El őrizettel.)
 YORK. Darabokra hullj, hamuvá enyészsz,
 Pokolnak undok átkos eszköze!

Beaufort bibornok jó kíséretével.

BIBORNOK. Kormányzó úr, egy megbízó levéllel

Üdvözlatedre jöttem a királytól.

Mert tudd meg, a keresztyén államok

Felindulának e sivár tusákon

S békét könyörgnek komolyan közöttünk

S a feltörekvő francziák között;

Kiséretével jó már a dauphin,

Tanácskozásra e dolog felett.

YORK. Hát ez gyümölese fáradalmainknak?

Most, a midőn leölve annyi peer

És annyi hadnagy, lovag, katona,

Kiket lesujtott volt a küzdelem

S honuk javáért adták éltöket!

Most asszonyos békét kössünk-e mi?

A legtöbb várost nem vesztek-e el,

Nagy őseinknek hódítmányait,

Ármány, ravaszság s hitszegések által?

Oh Warwick, Warwick! látom fájdalommal,

A frank biralmat végkép elveszítjük!

WARWICK. York, légy nyugodt! ha békét mi kötünk,

Oly szigorúak lesznek pontjai,

Hogy keveset nyert rajt' a franczia.

*Károly kíséretével, Alençon, Orléans, Reignier és
 mások jönnek.*

KÁROLY. Mert úgy egyeztünk, Anglia lordjai,

Hogy béke lesz e honban kikiáltva,

Megtudakolni jöttünk magatoktól,

Mik legyenek e frigy föltétei?

YORK. Szólj, Winchester, mert a forró epe

Elfojtja útját mérgezett szavamnak,

Ha látom itt ragályos elleninket.

BIBORNOK. Károly, s ti többiek! ez a határozat:
 Henrik király minthogy megegyezett,
 Jó indulatból, puszta szánalomból,
 Hogy harcznyomortul ment legyen hazátok
 S az áldott békét szíhassátok újra:
 Legyetek most igaz hűbéresi.
 S föltéve, Károly! hogy megesküszöl,
 Adót fizetve meghódolni néki,
 Alatta alkirályként ezután
 Élvezheted királyi rangodat.

ALENÇON. Önárnyokává kell-e lennie?
 Koronával ékitni homlokát,
 De hatalomra és lényegre csak
 Magán embernek birni jogait?
 Hisz ez ajánlat képtelen, botor!

KÁROLY. Mindenki tudja, hogy kezembe' van
 A francia földnek több mint fele,
 Jogos királyt tisztelnek bennem itt;
 A meg nem hódított részért jogom'
 Most megcsónkitsam úgy, hogy a nevem
 Csak az egésznek alkirálya legyen?
 Nem, követ úr! inkább megtartom azt,
 A mi enyém már, semhogy, többre vágyván,
 A lehetőség, mindent birni, veszszen.

YORK. Rátartó Károly! titkos közbejárás
 Által törekvél frigykötés után,
 S hogy most az ügy már szerződésé érik,
 Hasonlítgatva ismét félreállsz?
 Vagy úgy fogadd bitorlott czimedet,
 Miként királyunk kegyajándokát,
 S nem mint igényét bármi érdemednek;
 Vagy nem szünő harczczal sanyargatunk.

REIGNIER. Nem jól cselekszel, hogy ily makacsul
 Csürsz és csavarsz az alku folyamán.
 Egyet tíz ellen! most ha elmulasztjuk,
 Nem egyhamar lesz ilyen alkalom.

ALENÇON (halkan Károlyhoz). Valót beszélve, az eszély ki-
 Hogy néped' ilyen vérengzéstül, ádáz [vánja,
 Mészárolástól megmentsd, mit naponkint
 Láthatni, hogyha nem szünik tusánk:

E békealkut hát fogadd csak el;
Megtörheted, ha tetszik, bármikor.

WARWICK. Mit szólasz, Károly? Áll feltételünk?

KÁROLY. Áll! ám kikötve, egy várunkba sem
Igényletek ti rakni örhadat.

YORK. Hübéri esküt tégy hát a királynak;
Lovagszavadra : mindig hű maradsz
És fel nem lázadsz Anglia trónja ellen.

(Károly és nemesei a hübéri eskü jeleit megteszik.)

Igy! Most, ha tetszik, oszlasd fel hadad',
Göngyöld fel zászlód', szűnjék meg a dobszó,
Mert ünnepélyes békefrigyre léptünk.

(Mind el.)

V. SZÍN.

London. Terem a palotában.

*Henrik király jó, Suffolkkal beszélgetve, utánok Gloster
és Exeter.*

HENRIK KIRÁLY. Elámulok, nemes gróf, bájoló
Margit esodásán ritka leírásán;
Erényi, külső bájak ékivel,
Szerelmi szenvedélyt szítnak szivemben.
Mint a viharzó szélroham erélye
Bármely hajót szél ellenére tol:
Ugy hajt fuvalma szép hirének engem
Hajótörésre, vagy kikötnöm ott,
Hol majd szerelmét élveznem szabad.

SUFFOLK. Ah, drága felség! e futólagos rajz
Előbeszéde csak méltó dicsének.
A deli hölgynek főtökélyiből
(Csak kifejezni vón' elég erőm!)
Csábos soroknak könyve alakulna,
Elragadó a legfásabb szívet.
És a mi több még, bármily isteni,
És telve bájak választékival:
Ép oly szerény s alázatos szívű
S parancsaidra készen meghajol,

Parancs — úgy értem — tiszta szándokú:
Téged férjéül tisztelvén, szeretni.

HENRIK KIRÁLY. S nem is kívánna mást Henrik soha.
Egyezz belé hát, védnök úr: e honnak
Margit legyen királyi asszonya.

GLOSTER. Ha ezt cselekszem, a bűnnek hizelgek.
Tudod, királyom, hogy felséged egy más
Főrangú hölgygyel van már eljegyezve:
Hogy jó nevedre gáncs ne háramoljék,
Hogyan lehet megtörnöd e frigyet?

SUFFOLK. Mint jogszerűtlen esküjét király;
Vagy mint ki tornán harczra szállani
Tesz fogadást s elhagyja a sorompót,
Mert mélyen áll alatta ellene.
Szegény gróf lánya mélyen áll alatta,
Igy gáncs ne'kül szakíthat is vele.

GLOSTER. Ugyan mivel több, kérlek, nála Margit?
Hisz atyja grófnál épen nem nagyobb,
Ha vannak is tündöklő czímei.

SUFFOLK. Vagy igen! Király az atyja, jó uram!
Nápoly királya s Jéruzsálemé;
S oly nagy tekintély a frankok között,
Hogy e szövetség békét biztosít
S a francziák hűségeért kezes.

GLOSTER. Megteszi ezt Armagnac grófja is,
Mint a ki Károly közel rokona.

EXETER. És gazdag, dús kelengyét várhatunk,
Mig Reignier előbb vesz, mintsem ad.

SUFFOLK. Így lealázni, lordok, a királyt,
Hogy oly nyomorult, aljas, szegény legyen,
Vagyont tekintsen, nem igaz szerelmet!
Henrik nejét gazdaggá teheti,
És nem keres, ki azzá őt tegye.
Hitvány paraszt alkuszsa így nejét,
Mint piaczon juhot, ökröt, lovat.
A nősülés magasb értékű ügy,
Semhogy lehetne alkuszokkal üzni.
Kit ő szeret s nem kit mi akarunk,
Násznyoszolyáját csak az osztja meg;
És mert leginkább őtet szereti,

Bennünket is ez ok köt hát leginkább,
 Hogy véleményünk ő melléje álljon.
 A kényszerített nász nem pokol-e,
 Örök vizzálylyal, pörrel teli élet?
 Mig ellentéte üdvösséget ad
 És mintaképe égi békeségnek.
 Kit is vehetne Henrik, a király,
 Ha nem király leányát, Margitot?
 Páratlan bája s ezzel születése
 Mutatja, csak királyhoz illik ő;
 És hősi lelke, törhetlen szive,
 Mit asszonyoknál nem lelünk, királyi
 Sarjat ígér az vágyaink szerint:
 Mert Henrikünk, a hódító fia,
 Több hódítót remélhet nemzeni,
 Ha ily magas erényü hölgygyel ő,
 Mint szép Margit, szeretve egyesül.
 Hajoljatok hát s mondjátok velem:
 Királynénk Margit és más senki sem!

HENRIK KIRÁLY. Vajon szavad hatalma tette-é,
 Suffolk nemes lord, vagy mert még soha
 Nem érte gyöngéd ifjuságomat
 Fellobanó szerelmi szenvedély,
 Nem mondhatom; de annyi bizonyos,
 Oly meghasonlást érezek szivemben,
 Oly vad tusáját aggálnak, reménynek,
 Hogy kórrá tett a küzdő tépelődés.
 Ülj hát hajóra és siess, mylord,
 Fogadj el bármi föltételt, s azon légy,
 Hogy méltóztassék Margit Angliába
 Átkelni, itt hogy őt megkoronázzuk
 Henrik király hű és fölkennt nejének.
 Hogy kiadásid' s költségid' fedezd,
 Tizedadót szedess a nép között.
 Kérlek, siess csak! mert mig visszatérsz,
 Ezernyi gondtul sujtva élek én.
 És te, jó bátya! üzd el bosszuságod':
 Ha a mi *voltál*, a szerint ítélsz meg,
 S nem a mi *vagy*, kimented úgy, tudom,
 Akaratom ily gyors kivitelét.

Kisérjetez most oda, hol magamban
Tünődve átgondoljam búbajom'. (El.)

GLOSTER. Félek, búbaj ez most s mindenkoron.

(Gloster és Exeter el.)

SUFFOLK. Hát győze Suffolk! és most úgy megy el,
Mint ifju Páris ment Hellas felé:
Szerelmi üdvöt egyenlőt remélve,
De jobb sikerrel, mint a trójai.
Margit királyné, s Henriken uralgjon,
Én rajta, a királyon s Anglián!

VI. HENRIK KIRÁLY.

MÁSODIK RÉSZ.

FORDITOTTA

LŐRINCZI (LEHR) ZSIGMOND.

Személyek.

VI. HENRIK király.

HUMPHREY, Gloster herceg, nagybátyja.

BEAUFORT bibornok, winchesteri püspök.

PLANTAGENET RICHARD, York herceg.

EDVÁRD és RICHARD, fiai.

SOMERSET herceg,

SUFFOLK herceg,

BUCKINGHAM herceg,

CLIFFORD lord és fiai,

} a király pártján.

SALISBURY gróf,

WARWICK gróf,

} a yorki párton.

SCALES lord, a Tower parancsnoka.

SAY lord.

Sir HUMPHREY STAFFORD és öccse.

Sir JOHN STANLEY.

WHITMORE JÓZSA.

Egy hajóskapitány, kormányzó, s ennek társa.

Két nemes, Suffolk fogolytársai.

VAUX.

HUME és SOUTHWELL, papok.

BOLINGBROKE, szellemidéző. Egy általa földézett szellem.

HORNER TAMÁS, fegyverkovács.

PÉTER, inasa.

A chatami kosta. Sz. Albans városnagya.

SIMPCOX, csaló. Két gyilkos.

CADE JANKÓ.

GYÖRGY, JÁNOS, DICK, SMITH takács, MIHÁLY stb., Cade párthivei.

IDEN SÁNDOR, kenti nemes.

MARGIT, Henrik király neje.

ELEONORA, Gloster hercegnő.

JOURDAIN MARGIT, boszorkány, Simpcox neje.

Urak, hölgyek, kíséret; hírnök; kérelmezők, aldermanek, poroszló, sheriff, hivatalnokok; polgárok, inasok, örök, katonák, hírvivők stb.

Színhelyül Anglia különböző részei.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Díszterem a palotában.

Harsonák, erre dobotás. Egy felől Henrik király, Gloster herceg, Salisbury, Warwick és Beaufort bibornok jönnek; más felől Margit királynét Suffolk vezeti be; York, Somerset, Buckingham és mások követik.

SUFFOLK. A mint királyi felséged, midőn
Frankhonba mentem, megbizott vala,
Kegyelmességed helytállójaként
Hogy egybekeljek Margit jegyesével:
Őshirű Toursban, a frank és szikul
Királyok, Orléans, Calabria,
Bretagne, Alençon hercegi, tizenkét
Báró és hét gróf s húsz püspök előtt
Tisztemben én eljártam s egybekeltem:
És hódolattal térdet hajtva most,
Angolhon és hatalmas peerjei
Színe előtt igényem' az arára
Kezedbe tészem, a ki lényege
Vagy a nagy árnyak, melynek képe voltam.
Dúsabb adományt még örgróf nem adott,
Még szebb királynét nem kapott király.

HENRIK KIRÁLY. Kelj föl, Suffolk! — Margit, az ég
Nem adhatom szerelmem hübb jelét [hozott.
E csóknál. — Isten, életem adója,
Adj háladással telt szívet nekem!
Mert földi üdvnek adtad egy világot
E bűvös arcban lelkemnek, hahogy
Szerelmi összhang egyesíti keblünk'.

MARGIT. Kegyelmes férjem, Anglia nagy királya!
Szívemnek meghitt társalgása véled,

Éj s nap, imette avagy álmaimban,
 Udvarkörökben avagy olvasómnál,
 Hón szeretett királyom, te veled,
 Felbátorít, hogy üdvözöljelek
 Együgyü szókkal, a mint azt eszem
 S szívem tulömlő üdve engedi.

HENRIK KIRÁLY. Megbűvölt arcza, ám beszéde bája —

A bölcseségnek fölségével ékes —

A bámulót siró öröme készíti:

A szívbeli gyönyörnek telje ez!

Vidám üdvözlét néki, lordjaim,

MIND. Sokáig éljen Margit, Anglia üdve!

MARGIT. Mindnyájatoknak köszönet. (Harsona).

SUFFOLK. Protector úr, ha fenséged kívánja,

Itt vannak a kötött frigy pontjai,

Melyben királyunk s Károly frank király

Tizennyolez óra megegyeztenek.

GLOSTER (olvassa). «Először is a frank király Károly, és William de la Poole, Suffolk örgrófja, Henrik angol király követe, megegyeztek, hogy nevezett Henrik Margit hercegnőt, Reigniernek, Nápoly, Sicilia és Jeruzsálem királyának leányát hitvesül veszi s őt a következő május hó 30-dika előtt Anglia királynéjává koronázza. Továbbá, hogy Anjou hercegség és Maine grófság felszabadíttassék s atyjának, a királynak átadassék . . .»

HENRIK KIRÁLY. Bátya, mi baj?

GLOSTER. Kegyelmes úr, bocsánat:

Rögtön aléltság fogta el szívem',

Szemem borús, nem olvashat tovább. [kérlek.

HENRIK KIRÁLY. Winchester bátya, folytasd hát te,

WINCHESTER. «Továbbá ugyanők megegyeztek, hogy Anjou és Maine hercegség felszabadíttassék és átadassék atyjának, a királynak; s hogy ő Anglia királyának költségein szállíttassék át, a nélkül, hogy hozományt kapna.»

HENRIK KIRÁLY. Tetszik a frigy. — Örgróf, térdelj

Im Suffolk első hercegévé tészünk [elénk:

S e szablyával övedzünk. — York rokon,

A régensségtől fenséged' feloldjuk

A francia földön, míg tíz s nyolez havi
 Idő lejár. — Winchester, köszönet;
 Gloster, York, Buckingham, Somerset,
 Salisbury és Warwick,
 Királyi nőm fogadtatásakor
 Mindnyájakok kegyéért köszönet.
 És most jerünk, hogy buzgó készüléttel
 Minél előbb megkoronázzuk őt.

(Király, királyné és Suffek el.)

GLOSTER. Nemes nagyok ti, ország-oszlopok!
 Ki kell búját Humphreynek tárnia:
 A tietek, egész hon búja az.
 Henrik bátyám nem fogyasztá-e harcban
 Ifjú korát, pénzt, vérét, népeit,
 Szabad mezőn tanyázva annyiszor,
 A téli fagyban, szúró nyár hevében,
 Igaz örökje, Frankföld birtokáért?
 Nem törte-é Bedford bátyám eszt,
 Ildommal védve Henrik szerzeményét?
 Nem oszta-é Somerset, Buckingham,
 Győző Warwick, York, Salisbury, nektek is
 Mély sebeket, Frankföld s Normandia?
 Nem fáradánk-e, Beaufort bátya, én
 S egész tudós kormányja e hazának,
 Reggeltől estig a tanácsban ülvén,
 Meghányva-vetve, hogy a francziákat
 Miként lehessen féken tartanunk?
 S Párisban a még gyermek Henriket
 Megkoronáztuk ellenség daczára:
 S most kárba veszszén mind e harc, dicsőség,
 Mit Henrik szerzett, Bedford ébersége,
 A hősi tettek, mindnyájunk tanácsa?
 Oh, szégyen e frigy, Anglia peerjei!
 És vészes e nász: híretek' lerontja,
 Emléklapokról nevetek' kitörli,
 Lemosva hírnév betüit, ledöntve
 A leigázott Frankföld oszlopit,
 Mikéntha mindez nem volt vón' soha!
 BIBORNOK. Őcsém, miért e háborgó beszéd,

- E hosszadalmas szónoklat-czikornya?
 Frankföld — mienk az, s megtartjuk tovább is.
- GLOSTER. Jó, bátya, jó! Megtartjuk, ha lehet;
 De lehetetlen most, hogy úgy legyen.
 Suffolk az úr, az ujdon herczeg: ő
 Od'adta Mainet és Anjout Reignier
 Koldus királynak, a kinek üres
 Zsebéhez a hosszú czím rosszul áll.
- SALISBURY. Ki a viláért halt meg, arra mondom:
 Normandia kulcsa e két tartomány. —
 De vaj miért sir Warwick, hős fiam? [vannak.
- WARWICK. Búmban sirok: nincs mentség, veszve
 Ha vón' remény még visszanyerni, kardom
 Ontana hő vért s nem szemem könnyűt.
 Anjou és Maine! én szerzem mind a kettőt,
 E kar hódítá mindkét tartományt;
 S a várakat sebekkel én vivám ki!
 Most békeszókkal adják vissza újra!
 Mort Dieu!
- YORK. Suffolk pedig füljön meg uj czimén:
 Bemocskolá e hős sziget nevét!
 Frankföld szivem' téphette vón' ki inkább,
 Semhogy e frigyre állott volna rá.
 Ugy olvasám én, hogy királyaink
 Kincset, kelengyét kaptak hölgyeikkel;
 S Henrik király od'adja önmagaét
 Olyan aráért, a ki mitse' hoz.
- GLOSTER. Szép tréfa, soh'se hallánk még ilyet:
 Suffolk tizenötödöt követel,
 Költség fejében, hogy őt áthozá!
 Otthon maradt, veszett vón' éhen inkább,
 Mielőtt —
- BIBORNOK. Gloster mylord, nagyon is tűzbe jösz.
 A fejdelemnek volt tetszése ez.
- GLOSTER. Winchester lord, jól ismerem szived':
 Nem szavam az, mi nem tetszik neked;
 Jelenlétem, ez a mi bánt, boszant.
 Haragra fortyansz: látom arczodon
 A düht, kevély pap! Ha tovább maradnék,
 Kitörne ismét régi patvarunk.

Ha meghalok, majd emlékezzetek,
Én jósolám meg: Frankföld oda lesz. (El.)

BIBORNOK. Im bőszen a protector elmegyén.

Tudjátok azt jól, ellenségem ő,
Sőt a mi több még, mindnyájatoké,
S nem nagy barátja, félő, a királynak.
Ne feledjük, legközelebb rokon
S esetleg a trónt örökölheti.

Ha császárságot szerzett vón' e nász
S nyugat mindannyi gazdag államát,
Lett vón' ürügy, hogy kifogást tegyen.
Vigyázzatok bölcsen, óvatosan.

A síma szók meg ne igézzenek.

Imé a köznép őt hogy' kedveli:

Igy hija: «Humphrey, a jó Gloster herceg!»

Eléje tapsol, fennen kiabál:

«Királyi fenség, Jézus tartsa meg!»

«Őrizze ég jó Humphrey herceget!»

Mind e hizelgő csillám ellenére,

Félek, urak, vészes protector ő.

BUCKINGHAM. S mért légyen ő Henrik protectora?

Hisz nagykorú már: maga légyen úr!

Lépj frigyre vélem, Somerset rokon,

S Suffolkkal együtt ti mindannyian:

Hamar lerántjuk Humphreyt székiből.

BIBORNOK. Nem tűr halasztást ilyen fontos ügy:

Azonnal Suffolk herceghez megyek. (El.)

SOMERSET. Buckingham öcs, bár Humphrey büszke-

És méltóságos tisztje ingerel, [sége

Tartsuk szemmel a gögös kardinált,

Dagálya még kevésbé tűrhető,

Mint valamennyi hercegé e honban:

Ha Humphrey megdül, ő lesz a protector.

BUCKINGHAM. Vagy én, Somerset, vagy te léssz pro-
Humphrey herceg s a bibornok daczára. [tector,

(Buckingham és Somerset el.)

SALISBURY. Gög ment elől, utána nagyravágyás.

Mig mindezek önnagyságukra törnek,

A hon javára illik törni nekünk.

Ugy láttam én, igaz nemes gyanánt

Állott meg eddig Gloster hercege ;
 S gyakorta láttam, a gőgös bibornok
 Katona volt s nem egyház embere,
 Dölyfös kevély, mint mindnyájunk ura,
 Mint egy paraszt káromkodott s magát
 Nem mint egy állam fője viselé.
 Warwick, fiam, vénségem vigasza !
 Mert egyszerű vagy, házias, vitéz,
 Megnyerted a nép legfőbb hajlamát !
 S fölötted a jó Humphrey áll csupán ;
 S te, York öcsém, irlandi tetteid,
 Hol a fegyelmet helyre állítád,
 S Frankhön szívében hadi járatid,
 Midőn királyunk helytartója voltál :
 Mind e miatt fél és tisztel a nép ;
 Kössünk frigyet mi a közügy javára,
 Hogy fékre vessük, mint tőlünk telik,
 A kardinál és Suffolk büszkeségét,
 Somerset és Buckingham vágyait,
 És támogassuk Humphreyt minden áron,
 Mig hon javát czélozzák tettei.

WARWICK. Ég úgy segítse Warwickot, a mint
 Szereti a hont s honja közjavát.

YORK. S ezt mondja York : neki van legtöbb oka.

SALISBURY. Fel hát, kiki a földologra mén.

WARWICK. A földologra mén ! — Hajh veszve Maine !

Én hódítám Mainet harczy ménen ülve,

S megtartottam vón' yég lehelletig,

Bármerre mén más. Óh jól érzem én,

Mainet visszavivom, vagy elvérzem én !

(Warwick és Salisbury el.)

YORK. A franknak Anjout és Mainet átadák,

És veszve Páris ; s hogy mindez oda,

Normandiánk is gyöngé lábbon áll.

Suffolk a békét megköté, a peerek

Elfogadák, s herczeg szép lányaért

Két herczegséget kész cserélni Henrik.

S vádoljam őket ? Mit törődnek ők ?

Nem magokét, a tiedet adák.

Olcson fecsérli zsákmányát a rabló.

Barátokat vesz, kéjhölgyeknek osztja,
Duskálva úrként, míg nyakára hág ;
És vagyonát a bamba birtokos
Siratja, búsan tördelvén kezét,
És fejcsóválva távol áll, remegve,
Míg szerteszórják, osztják mindenét,
S bár éhen hal, nem nyulhat az övéhez.
Igy forr, evődik York, nyelvét harapja,
Míg alkuszok önországot eladják.
Rémlik, hogy Irland, Frankföld, Anglia
Úgy összenöttek véremmel, husommal,
Miként Althaea végzetes tüze
A kalydoni herczegnek szívével.
Anjou és Maine a franknak adva át!
Fagyaszt e hír. Frankföld ép úgy vala
Reményem, mint ez áldott Anglia.
Lesz még idő, sajátom' követelnem :
A Nevilekhez most ez okbul állok,
S színleg becézem Humphrey herczeget,
S trónt követelni kémlen az időt :
Ez az aranypont, melyre czélozok.
Jogom' ne bitorolja Lancaster kevélyen
Jogart ne tartson gyermekökliben,
A koronát ne hordja ő fején,
Papos szeszélye rosszul áll a trónhoz.
Légy hát nyugodt, York, míg időd jövend :
Viraszzs, vigyázz, ha mások alszanak,
Hogy így kikémeled állam titkait,
Míg szerelemmel Henrik tútelik,
S a drága áron vett királyarával
És a nagyokkal Humphrey összetűz.
Tejszínü rózsám' ekkor emelem föl :
El-, szétömölgjön édes illata.
A York-czimer lesz lobogómra írva,
Hogy harczra szálljak a Lancasterekkel ;
S kicsikarom attól a koronát,
Ki könyveivel lerántá Angliát. (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Terem Gloster herczeg palotájában.

Gloster és a herczegnő jönnek.

- HERCZEGNŐ. Fejed miért csügg, férjem, mint kalász,
 Mely lekonyúl Ceres dús terhitől?
 Mért vonja össze nagy Humphrey szemöldjét,
 Mogorva arczezal nézvén a világot?
 A durva földre mért szegzed szemed',
 S nézed merőn, mi arczod' árnyba vonja?
 Mit látsz vaj ottan? Henrik koronáját
 Föld valamennyi díszétől ragyogva?
 Ha azt: merőn csak nézz, esúszsz' arczodon,
 Mígnem az a te homlokod' köríti.
 Nyujtsd ki karod', ragadd fel a dicső díszet.
 Rövid talán? Enyémmel toldom úgy meg.
 S ha ketten együtt ragadók fel: együtt
 Emeljük égre föl fejünk', s szemünket
 Le nem alázzuk többé, hogy csak egy
 Pillantásunkra méltassuk a földet.
- GLOSTER. Óh drága Nell, ha férjed' szereted,
 A nagyravágyás férgit üzd tova.
 Ha uram, öcsém, érényes Henrik ellen
 Van szándokom, e gondolat legyen
 E földi létben vég lehelletem.
 Rossz éji álmom tett engem borússá.
- HERCZEGNŐ. Mit álmodál? szólj, férjem: díjaul
 Elmondom édes hajnalálmomat.
- GLOSTER. Rémlék, e pálcza, udvartiszti jelvem,
 Ketté törött; ki tette, feledém,
 De úgy hiszem, a bibornok vala;
 A ketté zúzott bot darabjain
 Somerset Edmund feje volt kitűzve,
 És Poole-é, Suffolk első herczegéé.
 Ezt álmodám; ég tudja, mit jelent.
- HERCZEGNŐ. Hm! azt jelenti ez csupán: a ki
 Egy ágat tör csak Gloster erdejében,
 Fejét veszíti el a vakmerő.

De hallj meg engem, Humphreym, édesem :
 Rémlék, Westminster székes templomában
 Ültem királyi széken, a melyen
 Királyt s királynét szoktak koronázni,
 Előttem Henrik s Margit térdelének
 S fejemre ők tevék a koronát.

GLOSTER. Ej, ej, Leonora! megszidlak ezért.

Te büszke nő, rosszlelkü Leonora!
 Nem vagy-e e hon második asszonya
 És a protector szeretett neje?
 Számodra készen kéjgyönyör nem áll-e,
 Fogalmadat tetézve, túlhaladva?
 S mégis örökké árulást koholsz,
 Hogy letaszítsad férjedet s magad'
 Fény-disz csucsáról a szégyen tövéig?
 Menj, menj, ne halljak többé ily beszédet!

HERCZEGNŐ. Mi ez, uram? így meghurítod-é

Leonorát, hogy álmát elmesélte?
 Magamban őrzöm álmom' ezután,
 Hogy ki ne szidjanak.

GLOSTER. Ne haragudjál, már kibékülék.

Hírnök jő.

HIRNÖK. Mylord protector, ő felsége kéret,

Készülj az útra Sz. Albans felé,
 Solymászni indul a király s királyné.

GLOSTER. Megyek. — Jer, Nell; velünk jösz, úgy-e
 [bár?

HERCZEGNŐ. Mindjárt megyek, követlek, jó uram.

(Gloster és hírnök el.)

Követnem kell, elől nem mehetek,
 Míg ily kicsinyes s gyáva lelkü ő,
 Ha férfi volnék, herczeg, vérrokon,
 Kiirtanám e gátló törzseket
 S törnék utat fejetlen nyakakon;
 Bár nő, de lomha nem leszek, s szerencse
 Díszmenetében játszom szerepet.
 — Hol, merre vagy? Jer, sir John, jer, ne félj,
 Ketten vagyunk csak, én s te egyedül.

Hume jó.

HUME. Felsőged éltét Jézus tartsa meg!

HERCZEGNŐ. Mily szó ez: felség? Herczegnő vagyok

HUME. De Hume tanácsa és Isten kegye [csak.

Megsokszorozza kegyed czímeit,

HERCZEGNŐ. Mi hirt hozasz, John? Értekeztetek már,

Te, Jourdain Margit, a ravasz boszorkány,

S Bolingbroke Roger, a szellemidéző?

Vaj készek-é szolgálni engemet?

HUME. Megfogadák, hogy fönséged elé

A föld alól egy szellemet idéznek,

Kérdéseidre a ki megfelel,

A hányat csak eléje szab kegyed.

HERCZEGNŐ. Elég; a kérdést majd kigondolom.

Ha Sz. Albansból visszatérek, akkor

Gondoskodom, hogy mindez teljesüljön.

Fogadd e díjt, Hume; légy, fiú, vigan

E fontos ügynek frígyes társival. (El.)

HUME. Aranyaival Hume vigan legyen!

Biz az lesz! — Ám, sir John, most mit teszesz?

Ajkad' lezárd, ne szólj, csak ennyit: pszt!

Mély titkolódzást kíván a dolog.

Boszorkát hoznom, aranyat adott:

Ördög legyen bár, marka nyitva lesz.

Ám aranyom másunnan is repül:

Nem mondhatom, hogy a gazdag bibornok

S az ujdonsült Suffolk herczeg felől;

De úgy tudom, mert, hogy valót beszéljek,

Leonora asszony dölyfét ismerik,

S megfizetének, ássam őt alá

S fülébe súgjam a szellemidézést.

Mondják, latornak nem kell alkusz: s im én

Suffolk s Winchester alkusza vagyok.

Ha nem vigyázasz, Hume, nagyon közel jársz,

Ravasz gazoknak hinod mindakettőt.

Igy áll az ügy, s így — félek — végre is

Hume, a gazember rontja meg e hölgyet.

Az ő büne Humphreynek bukta lesz.

Bármint dül el: aranyt markol kezem. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Terem a palotában.

Péter és mások jönnek kérelemlevelekkel.

1. KÉRELMEZŐ. Emberek, gyerünk jó közel, itt megy el mindjárt protector urunk; akkor aztán átadhatjuk írásban instáncziáinkat.

2. KÉRELMEZŐ. Úgy ám, hogy az Isten őrizze meg, mert bizony jó egy ember. Áldja meg a Jézus!

Suffolk és Margit királyné jönnek.

1. KÉRELMEZŐ. Ugy gondolom, amott jön a, vele a királyné. Én leszek — tudom — az első.

2. KÉRELMEZŐ. Vissza, bolond! 'sz ez a Suffolk herczeg, nem a protector ur.

SUFFOLK. Nos ficzkó! valamit akartál tőlem kérni?

1. KÉRELMEZŐ. Bocsánat, mylord: protector urunknak néztelek.

MARGIT KIRÁLYNÉ. «Protector urunknak!» Ő fenségéhez vannak intézve kérelmeitek? Hadd lássam! mi a tied?

1. KÉRELMEZŐ. Az enyém, felséged engedelmeivel, Goodman John ellen, a kardinális ur embere ellen van, a mért házamat, földjeimet, feleségemet, mindenemet elragadta.

SUFFOLK. Feleségedet is? Ez már valóban nagy jogtalanság! — Mi a tied? — Mi ez? (Olvassa.) «Suffolk herczeg ellen a melfordi közlegelő bekertelése miatt?» — Mit jelent ez, gazember úr?

2. KÉRELMEZŐ. Oh uram, én csak szegény supplikánsa vagyok a mi egész községünknek.

PÉTER (átadva folyamodványát). Mesterem, Horner Tamás ellen, mert azt mondá: York herczeg a korona jogos örököse.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mit mondasz? York herczeg azt mondá, hogy ő a korona jogos örököse?

PÉTER. Már mint az én mesterem? Dehogy! az én

mesterem azt mondta, hogy ő az, a király pedig bitorló.

SUFFOLK. Ki van itt? (Szolgák jönnek.) Vigyétek ezt a ficzkót, mestereért pedig küldjétek azonnal valakit egy törvénytisztogatóval. A király előtt majd többet hallunk ügyetekről. (Szolgák el Péterrel.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ti pedig, a kik védelemre vártok
A védnök úr kegyelmes szárnya alatt,
Uj kérelemmel esdjétek előtte. (Széttépi az irásokat.)
Pusztulj, ripők-had! Suffolk, üzd haza.

MIND. Jertek, távozzunk. (Kérelmezők el.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Suffolk mylord, szólj, itt ez a divat,
Ez a szokás Angolhon udvarán?
Ez-é a kormány a brit szigeten?
Ez a hatalma Albion urának?
Henrik király növendék marad-e
Váltig, mogorva Gloster vezetéken?
Nem vagyok-e királyné rangra, czímre,
S alattvaló legyek, egy herczegé?
Hidd el, midőn — Poole — Toursban bajt vívál
Az én szerelmem tiszteletire
S a francia hölgyek szívét ellopád:
Hozzád hasonlít Henrik — azt hívém —
Udvariasság-, szív- s alakra nézve.
De ő csupán csak jámborságra hajlik
És olvasóján ave-máriázni.
Hősei próféták és apostolok,
És szent-irási igék fegyvere;
Imaszobája a porond, szerelme
Kanonizált szentek ércz szobrai.
Oh vajha a bibornok-testület
Pápanak tenné és Rómába vinné,
Fejére tűzvén hármas koronát:
Szentségihez ily állás illenék.

SUFFOLK. Légy türelemmel; én valék oka,

Hogy Angliába jöttél: én viszem ki,

Hogy megalégült is légy, asszonyom. [Beaufort,

MARGIT KIRÁLYNÉ. S aztán gögös Humphreyn kívül

E felfútt pap, Somerset, Buckingham

S a dohogó York! S legkisebbikök
 Többet tehet, mint Angolhon királya.
 SUFFOLK. S a ki közülök legtöbbet tehet,
 A Nevileknél többet az se' tesz:
 Nem egyszerű peer Warwick s Salisbury.
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Mindannyi lord úgy félig sem
 Mint a protector dölyfös hitvese: [boszant,
 Az udvarnál uszálya hölgyesoport,
 Nem Humphrey nője: császárné gyanánt.
 Királyi nőnek tartja idegen;
 Testén egy herczeg jövedelme van
 S szegénységünkől csúfot űz szívében.
 Ne érjem én meg, hogy rajt' bosszút álljak?
 A nyomorúlt, az aljas czafra multkor
 Kérkedve mondá kedvenczi között,
 Hogy többet ért atyámnak birtokánál
 Uszálya csak legroeszabb köntösének,
 Míg lányaért két tartományt nem adtál.
 SUFFOLK. Magam keném meg enyvvel a bokort
 És csaimadár áll lesben, egy csapat
 Leszál közójök daljok' hallani,
 S zavarni téged nem száll vissza többé.
 Hagyd őt tehát, s hallgass rám, asszonyom:
 Tanácsot adni vakmerősködöm.
 Bár nem szívleljük a bibornokot,
 Kössünk frigyet a lordokkal s vele,
 Míg porba rántjuk Humphrey herczeget.
 Mi Yorkot nézi, az előbbi vád
 Aligha lesz részére nagy előny.
 Egymás után így gyomláljuk ki őket,
 S majd boldogítva te viszed a kormányt.

*Henrik király, York és Somerset, Gloster herczeg és
 neje, Beaufort bibornok, Buckingham, Salisbury és
 Warwick jönek.*

HENRIK KIRÁLY. Mi engem illet, lordok, bárki lesz,
 York vagy Somerset, mindegy az nekem.
 YORK. York hogyha rosszul tölté bé helyét,
 A régeniséget ám tagadd meg akkor.

- SOMERSET. És Somerset ha nem méltó e tisztre,
Én engedek, a régens York legyen.
- WARWICK. Vajon kegyelmed méltó-é, nem-é,
Ezt ne vitassuk: York méltóbb bizonynyal.
- BIBORNOK. Kevély Warwick, főbbeknek hagyd a szót.
- WARWICK. Harezsikon nálam nem főbb a bibornok.
- BUCKINGHAM. Mind a ki itt van, Warwick, főbb te nálad.
- WARWICK. Mindannyi közt még legfőbb lehetek.
- SALISBURY. Békén, fiam! — Buckingham, add okát,
Mért vón' Somerset inkább jogosult?
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Mert a király akarja így, azért.
- GLOSTER. Elég idős már a király, önállón
Itélni itten. Nem nők dolga ez.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Ha elég idős, szükség-e, hogy ke-
Védnöke légyen ő felséginek? [gyed]
- GLOSTER. Én Angliának vagyok védnöke:
Ha az kívánja, tisztemről lemondok.
- SUFFOLK. Mondj hát le s szűnjék gögös büszkeséged.
Mióta te vagy király — s ki az, ha nem te? —
Romlásnak indult országunk naponkint:
A tengeren túl úr lett a dauphin,
S mindannyi peer e honban és nemes
Királyhatalmad rabszolgája lett.
- BIBORNOK. Gyötréd a népet; zsarolásaidtól
Kongó-üres lett a papság zsebe.
- SOMERSET. Pompás palotáid, nőd díszköntösi
Mégfogyaták az ország kincseit.
- BUCKINGHAM. Kegyetlenül mondott ítéleted
Gonosztevőkön, túllépé a törvényt,
S most téged ad törvény kényének át.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Nagy a gyanú: tisztekkal, frank
Vásárt üzél; ha mindez kitudódnék, [helyekkel
Biz' fej ne'kül ugrálnál csakhamar.
- (Gloster el. A királyné leajti legyezőjét.)
Add fel legyezőm'. Mit! nem teszed, babám?
(Arozul üti a herczegnőt.)
Oh te valál? Bocsánat, asszonyom!
- HERCZEGNŐ. Én voltam-é? Én voltam, büszke frank:
Csak szép pofádhoz juthatnék közel,
Majd rá kaparnám tiz parancsomat.

HENRIK KIRÁLY. Jó néne, csend; 'sz nem tette kész-
[akarva.

HERCZEGNŐ. Nem készakarva! Résen légy, király!

Mint csecsemőt csititgat ő s bezéz.

Habár sok urnak nincs nadrágja itt,

Nem üt meg engem bosszulatlanúl. (El.)

BUCKINGHAM. Bibornok úr, utána sietek,

S azt is kikémlem, Henrik mit csinál.

Böszült a hölgy; nem kell ösztön dühének,

Vesztébe nyargal így is, bizonyos. (El.)

Gloster visszajő.

GLOSTER. Most, lordjaim, hogy haragom' lehütém,

Körüljárván az udvar-négyszögöt,

A közügyekről jöttem értekezni.

Mi hamis, kaján vádjaitok' illeti,

Bizonyságot! s a törvény ám ítéljen;

De úgy legyen irgalmas nékem ég,

A mint e hont s királyt hűn szeretem. —

De a dologra, a mely fenforog:

Azt mondom én, York legjobb lesz, király,

Hogy francia földön helytartód legyen.

SUFFOLK. Mielőtt határzunk, hadd hozzak fel én,

Nem gyöngé érvet, hogy mindannyi közt

York legkevéssbé illenék e tisztre.

YORK. Suffolk, tudom jól, mért nem illeném:

Mert én gögödnek nem tudok hizelgni;

S aztán, ha nékem adjátok e tiszte,

Somerset herczeg itt tart vissza majd,

Pénn, készlet s felhatalmazás ne'kül.

Míg Frankhon a dauphin kezére jut.

A multkor is tétlen vártam miatta,

Míg kiehülve Páris elveszett.

WARWICK. Ezt vallom én is, s e honban soha

Még undokabbúl nem tett áruló.

SUFFOLK. Hallgass, konok Warwick!

WARWICK. Vajon miért, gőg mintaképe te?

Suffolk szolgálai jönnek, Hornert és Pétert hozva.

SUFFOLK. Mert árulással vádlott áll előttünk!

Ég adja, hogy kimentse York magát.

YORK. Mit! árulással engem vádlanak?

HENRIK KIRÁLY. Suffolk, hogy' érted? Mondd-sza, kik

SUFFOLK. Szolgálatodra, felség. Árulással [ezek?

Vádolja itt e ficzkó mesterét,

Azt mondta ez: Richárd, a yorki herceg,

Az angol trón jogos örököse

S felséged azt hogy bitorolja csak.

HENRIK KIRÁLY. Ezt mondtad, ember? Szólj, beszélj.

HORNER. Fölséged engedelmével sohasem gondoltam, se nem mondtam én olyasmit. Isten a tanúm, e gazfi hamisan vádolt.

PÉTER. Erre a tíz csontdarabra mondom, uraim, bizony azt mondta nekem egy este a padláson, mikor York mylord fegyverzetét tisztogattuk.

YORK. Czudar, pizok nép, ronda kézmives!

E szavadért fejjel bünhődöl. —

Felséges úr, könyörgök, érje őt

Ezért a törvény teljes szigora.

HORNER. Jaj, mylord, akaszszanak fel, ha mondtam valaha azokat a szavakat. A vádló inasom. A minap, mikor megfenyítettem egy vétségeért, térden tett fogadást, hogy meg fogja torolni rajtam. Jó tanuságom van e mellett. Azért is kérem fölségedet, egy gazember vádjára ne vessen el egy becsületes embert.

HENRIK KIRÁLY. Szólj, bátya, mint itéljünk jog szerint?

GLOSTER. Ekként, uram, ha szólanom szabad:

A frank helytartó Somersset legyen,

Mivel gyanút költ York ellen e pör;

Ezeknek itten tűzz ki egy napot

Párviadalra, alkalmas helyen,

Szolgája ellen mert tanúja van.

Ez a jog, ez Humphrey ítélete.

SOMERSET. Királyi felség, hálás köszönet.

HORNER. S én kész vagyok a párbajt elfogadni.

PÉTER. Oh jaj! mylord, én nem tudok vini. Az

Istenért, legyenek irgalmasok! Az emberek gonoszsága megront engemet. Oh Istenem, légy kegyelmes! Nem vagyok képes csak egy csapást is tenni. Oh Istenem, szívem!

GLOSTER. Vagy vini fogsz, vagy felkötünk, kölyök!

HENRIK KIRÁLY. Börtönbe vélök! s a legközelebb

Hó végsejét tüzöm ki bajvivásra. —

Jer, Somerset, hogy mindjárt utra kelj. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Gloster herczeg kertje.

Jourdain Margit, Hume, Southwell és Bolingbroke jönnek.

HUME. Jertek, emberek; mondom, a herczegnő elvárja, hogy, a mit ígértetek, teljesítsétek.

BOLINGBROKE. El vagyunk rá készülve, Hume mester. Meghallgatja az asszonyság és megnézi szellemidézésünket?

HUME. S hát miért ne? Ne aggódjatok bátorsága miatt.

BOLINGBROKE. Hallottam hírét, hogy megtörhetlen lelkű asszony. De mégis tanácsos lesz, Hume mester, hogy te ott fenn légy nála, míg mi itt lenn foglalatoskodunk; azért is menj, kérlek, Isten nevében, hagyj magunkra. (Hume el.) Jourdain anyó, borulj le s mászszál a földön; te, Southwell John, olvasd, s fogjunk a munkához.

Fenn a herczegnő megjelenik.

HERCZEGNŐ. Helyesen, emberek; Isten hozott.

Dologra most. Minél előbb, annál jobb.

BOLINGBROKE. Csak várj; kuruzsló tudja idejét.

A mély, sötét éj, a legcsöndesebb éj,

Az az idő, midőn Troja kigyúlt,

Midőn bagoly huhog, vonít az eb,

Lelkek bolyongnak, sirt tör fel kísértet:

Legalkalmasb az ily idő művünkhöz,

Ne félj, csak ülj le; a kit mi idézünk,
Azt fogva tartjuk itt bűvös körünkben.

(Elvégzik a kellő szertartásokat és megcsinálják a kört; Bolingbroke vagy Southwell olvassa: Conjuró te, etc. Izsonyúan mennydörög és villámlik; a szellem felkél.)

SZELLEM. Adsum.

JOURDAIN MARGIT. Asmath!

Kinek nevét s hatalmát retteged,
Az örök Istenre kérdlek, válaszolj!

Nem szabadulsz meg, a míg nem beszélsz.

SZELLEM. Kérdd, a mi tetszik. — Bár csak vége vón'

BOLINGBROKE. Először: a király mi sorsra jut? [már!

SZELLEM. Még él a herceg, Henrik buktatója:

Túléli őt s erőszak lesz halála.

(A mint a szellem szól, válaszait Southwell leírja.)

BOLINGBROKE. Mi végzet várja Suffolk herceget?

SZELLEM. Elveszti őt a tengerek hajósa.

BOLINGBROKE. Mi végre jut Somerset hercege?

SZELLEM. A várakat kerülje,

Mert biztosabb fővényes síkokon,

Mint hol vártornyok állanak. —

Legyen elég, tovább nem tűrhetem.

BOLINGBROKE. Homályba, tüzmocsárba szállj alá!

Pusztulj el, átkozott!

(Mennydörgés, villámlás. A szellem eltűnik.)

York és Buckingham sietve jönnek öreikkel.

YORK. Fogjátok és e limlomot vigyétek!

Úgy-é anyókám, szépen meglesénk.

Mit! asszonyom, te ott? A hont, királyt

Lekötelezted fáradásaiddal;

S a védnök úr is, nem kétlem, jutalmat

Méltóat ad e jó szolgálatért.

HERCEGNŐ. Félig sem oly rossz, mint a trón iránt

Tied, czudar! — Ok nélkül fenyegetsz.

BUCKINGHAM. Bizonynyal ok ne'kül! Ugyan mi ez?

(A papirokat mutatja.)

El, el velök! — És egymástól külön

Zárjátok el jól. — Asszonyom, velünk jösz.

Stafford, vedd őt magadhoz. (A hercegnő el.)

Minden csinyed most napvilágra jő. —

Mindnyája el! (Az örök el Bolingbroke-kal, Southwellel stb.)

YORK. Jól megleséd őt, látom, Buckingham:

Dicső fogás, hogy rája építsünk!

Most jössz te, nézzük, az ördög mit ír.

Vajon mi ez? (Olvassa.)

«Még él a herceg, Henrik buktatója:

Túléli őt s erőszak lesz halála.»

No ez helyes.

Aio te, Aeacida, Romanos vincere posse.

Jó. Hát a többi:

«Mi végzet várja Suffolk hercegezt?

Elveszti őt a tengerek hajósa.»

«Mi végre jut Somerset hercegezt?

A várakat kerülje,

Mert biztosabb fővényes síkokon,

Mint hol vártornyok állanak.»

Jertek, urak:

Ily jóslatot bajjal nyerhetni csak

S bajjal érthetni meg.

Útban van Heurik Sz.-Albans felé

S e drága hölgynek férje is vele:

Oda vágtatok most s megviszem e hírt:

Protector úrnak gyászos reggeli.

BUCKINGHAM. Hadd én legyek a hírvivő, mylord.

Reménylem, érte szép jutalmat ad.

YORK. Mint akarod, mylord. — Hé, valaki!

(Egy szolga jó.)

Hidd meg Salisbury s Warwick lordokat

Vacsorára holnapra. — Elmehetsz. (El.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Sz.-Albans.

*Henrik király, Margit királyné, Gloster, Bibornok
és Suffolk jönnek, rivalgó solymászokkal.*

MARGIT KIRÁLYNÉ. Urak, hígyétek, vizi madarakra
Hét éve nem volt ily solymászatunk,
De túlnagy volt a szél s tiz állt egy ellen,
Vén Janka hogy nyomot veszt röptiben.

HENRIK KIRÁLY. De hogy' csapott fel madarad, mylord,
És szálla fel a többiek fölé!

Im! mint hat Isten minden élő lényben!

Ember, madár biz' a magasba tör.

SUFFOLK. Nem is csoda — bocsánat! — hogy kitű-
Repülnek a protector solymai: [nőn

Tudják, urok hogy szeret a magasban

És röptükön túl vágy még gondolatja.

GLOSTER. Aljas-silány az a lélek, mylord,

A mely magasbra nem tör egy madárnál.

BIBORNOK. Tudtam, magasbra vágy a föllegeknél.

GLOSTER. Biz úgy bibornok. Mit gondol kegyed,

Nem vón'-e jó, ha égbe tudna szállni?

HENRIK KIRÁLY. A soh'se muló üdv kincstára az!

BIBORNOK. Földön van a te mennyed; kincsed a trón,

Erre irányul lelked és szemed,

Vészes protector, átkos peer, ki álnok

Szineskedéssel megesalsz hont, királyt!

GLOSTER. Ily agyafurtság egy papnál, bibornok!

Tantæne animis cœlestibus iræ?

Pap ily heves! — Jó bátya, rejtsd dühöd'!

Ily jámborsággal megfér ily gonoszság?

SUFFOLK. Sir, nem düh az, csupán a mennyi illik

Ily szép vitához s ily gazlelkű peerhez.

GLOSTER. Mint ki, mylord?

SUFFOLK. Ki más, mint te, mylord,
Ha lord-protectorságod engedi.

GLOSTER. Hogy szemtelen vagy, tudja Anglia.

MARGIT KIRÁLYNÉ. S te nagyravágyó, Gloster.

HENRIK KIRÁLY. Légy nyugodt,

Kérlek, s ne bujtsd a lobbant peereket,
Mert boldogok a földön a békeszeretők.

BIBORNOK. Úgy én legyek hát boldog, hogyha kardom
Békét szerez a gögös védnök ellen.

GLOSTER (félre a bibornokhoz). Szent bátya, biz' szeretném,

BIBORNOK (félre). Ha mersz, legyen. [erre jusson!

GLOSTER (félre). Pártos hadat ne kontass ez ügyért:
Bántalmazd se állj ki tenmagad.

BIBORNOK (félre). Csak jöni merj! — Ha mersz, ma
Ott a berek keleti oldalán. [este légy

HENRIK KIRÁLY. Miről beszéltek?

BIBORNOK. Hidd el Gloster öcs',
Ha el nem dugják solymod' oly hamar,
Tovább vadászunk. — (Félre Glosterhoz.)

Pallost hozz magaddal.

GLOSTER (félre). Meglesz, bátya.

BIBORNOK (félre). Ne feledd: a berek kelető oldalán.

GLOSTER (félre). Bibornok, ott leszek.

HENRIK KIRÁLY. Nos, Humphrey bátya?

GLOSTER. Solymászatról leszeltünk csak, uram! —

(Félre.) A szűz anyára, pap, tar pilised'
Megnyirom, vagy batkát sem ér vivásom.

BIBORNOK (félre) Medice scipsum:

Védnök, vigyázz, hogy megvédd tenmagad'.

HENRIK KIRÁLY. Zajong a szél, urak, mint bosszutok.

Mint sérti, bántja szívem' e zene!

Ily zagyva hűrből összhang kelhet-é?

Hadd legyek én békítőtök, urak!

(Egy valaki jó és kiáltoz: Csoda!)

GLOSTER. Vaj mit jelent e zaj?

Minő csodát hirdetsz te itt, fiú?

VALAKI. Csoda! csoda!

SUFFOLK. Jer a királyhoz, s mondd el, mily csoda?

VALAKI. Sz.-Albans oltáránál egy vak ember

Szemevilága nyílt meg az imént,
Ki mitse látott, a mióta él.

HENRIK KIRÁLY. Legyen dicsőség annak, ki hívőknek
Fényt ad az éjben, kétségben vigaszt!

*A sz.-albansi mayor jó társaival; Simpcoxot ketten
hozzák egy székben; felesége és nagy sokaság utánok.*

BIBORNOK. Egész menetben jő itt a lakosság,
Hogy bemutassa fölségednek őt.

HENRIK KIRÁLY. Nagy a vigasza itt e földi létben,
Bár szemvilága bűnét sokszorozza.

GLOSTER. Hátrább barátim. — Hozzátok ide,
Beszélni óhajt véle a király.

HENRIK KIRÁLY. Mondd el, jó ember, a dolog folyá-
Hogy az Urat dicsőíthessük érted.

Soká valál vak? s most meggyógyultál?

SIMPCOX. Vakon születtem én, kegyelmes úr.

ASSZONY. Valóban úgy.

SUFFOLK. Ki ez az asszony?

ASSZONY. Szolgálatjára, az ő felesége.

GLOSTER. Ha anyja volnál, jobb tanú lehetnél.

HENRIK KIRÁLY. Hol születél?

SIMPCOX. Éjszakon, Berwickben, fölséges úr.

HENRIK KIRÁLY. Nagy volt, szegény te, ég kegyelme
Szentetlenül ne múljék nap, sem éj, [rajtad:

El ne feledd, mit tett az Úr veled.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mondd meg, jó ember, véletlen
A szent sirjához, avagy áhitatból? [menél

SIMPCOX. Ég tudja, áhitatból; százszor is

Álmomba' hallám, sőt még többször is:

«Simpcox, jer! itt könyörgj! én megsegítlek!»

ASSZONY. Valóban úgy van; gyakran magam is

Hallám a hangot, mely úgy hitta őt.

BIBORNOK. Mit! béna vagy?

SIMPCOX. Az, könyörüljön ég!

SUFFOLK. Hogy' lettél azzá?

SIMPCOX. Egy fáról leestem.

ASSZONY. Egy szilvafáról.

GLOSTER. Hát vak m'óta vagy?

SIMPCOX. Oh, így születtem.

GLOSTER. Mi! s a fára másztál?

SIMPCOX. Csak err' az egyre, még ifjú koromban.

ASSZONY. Úgy ám! de drágán is fizette meg.

GLOSTER. Bizony nagyon szerethetéd a szilvát.

SIMPCOX. Ah! feleségem volt, ki megkívánta,

S életveszélylyel mászatott fel érte.

GLOSTER. Ravasz lator! — De nem segít neki. —

Mutasd szemed'; most hűnyd le, nyisd fel. —

Úgy gondolom, hogy jól még most se' látsz.

SIMPCOX. Mint a nap! — Isten s Alban légyen áldott!

GLOSTER. Mit mondasz; mily színű ez a köpeny?

SIMPCOX. Piros, uram, miként a vér.

GLOSTER. Ezt eltaláltad. Mily színű e köntös?

SIMPCOX. Fekete az, mint a gagát.

HENRIK KIRÁLY. Úgy hát tudod, mily színű a gagát?

SUFFOLK. Pedig hiszen nem látott azt soha.

GLOSTER. De eleget már köntöst és köpenyt.

ASSZONY. Oh nem, még eddig soha életében.

GLOSTER. Ficzkó, felelj: mi a nevem?

SIMPCOX. Oh! nem tudom, uram!

GLOSTER. Hát itt ezé?

SIMPCOX. Azt sem tudom.

GLOSTER. Ezét sem?

SIMPCOX. Nem én, uram.

GLOSTER. És mi a te neved?

SIMPCOX. Simpcox Saunder, szolgálatjára fenség.

GLOSTER. Leghazugabb lator te a keresztyén

Világban! Hisz hahogy vakon születted,

Nevünket ép úgy tudhatnád, a mint

Megnevezéd ruháink színeit.

Köztük tehet különbséget a szem,

Néven nevezni rögtön lehetetlen. —

Sz.-Alban itt csodát tett, uraim;

S mit szólatok, nem vón nagy mester az,

Ki lábra tudná e bénát segíteni?

SIMPCOX. Oh hogyha ezt tudnád, mylord!

GLOSTER. Sz.-albansiak, nincsenek poroszlók város-
tokban, és olyas valami, a mit ostornak neveznek?

MAYOR. Vannak, mylord, nagyságod szolgálatjára.

GLOSTER. Hozassatok hát ide azonnal egyet.

MAYOR. Menj, fiu, hozd ide rögtön a poroszlót.

(Valaki el.)

GLOSTER. Most hozzatok ide hamar egy padot. (Egy padot hoznak.) Most, gazember, ha az ostortól meg akarsz menekülni, ugord át e padot és fuss el.

SIMPCOX. Ah uram! nem vagyok képes egyedül még csak állani sem: kínozni akarsz hijába.

(A küldött visszajő s vele egy poroszló ostorral.)

GLOSTER. Jó, hát majd mi lábra segítünk. Poroszló, jer, ostorozd őt, míg e padon át nem ugrik.

POROSZLÓ. Megteszem, mylord. — Jöszte, ficzkó; csak gyorsan le a gunyával.

SIMPCOX. Ah, uram mit tegyek? állani sem vagyok képes.

(A poroszló egyet üt rajta; erre átugorja a padot és elszalad; a nép követi és kiáltoz: „Osoda!”)

HENRIK KIRÁLY. Te látod ezt, ég, s ily sokáig tűröd?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Kaczajra indit, hogy' fut a kamasz.

GLOSTER. Utána rögtön, s e rimát vigyétek.

ASSZONY. Pusztán az inség vitt reá, uram!

GLOSTER. Botozzátok a falvakon keresztül,

El Berwickig, a honnan jöttek.

(Mayor, poroszló, asszony stb. el.)

[ma.

BIBORNOK. Im, Humphrey herczeg, mily csodát tevé!

SUFFOLK. Való! megugrott s eltűnék a béna.

GLOSTER. Nagyobb csodákat, Suffolk, te tevé!

Városokat egy nap eltüntetél.

Buckingham jö.

HENRIK KIRÁLY. Mi hírt hoz itten Buckingham rokon?

BUCKINGHAM. Reszket szívem, e hírt elmondani.

Egy ronda had, elvetemült, gonosz —

Védőleg egy követ fúván velök

Lenóra asszony, a védnök neje,

A csöcseléknek főkolomposa —

Hatalmad ellen vészes csejt koholt.

Frigyben kuruzsló- és boszorkahaddal.

Megleptük őket tetten, a midőn

Rossz lelkeket idéztek föld alól,
Éltét, halálát kérdvén a királynak,
S fölséged több titkos tanácsosáét,
Mint majd bővebben értesülni fogsz.

BIBORNOK. Most e szerint hölgyed, protector úr,
Londonban a birák elé kerül.

E hír úgy-é bár megtompítja szablyád'
S a mai órát meg nem tarthatod?

GLOSTER. Szűnj' meg, gögös pap, szívem' sérteni.

Minden erőm' lezúzta bú-keserv;

S megtörve így kitérek most előled

S bármely silány csatlós elől. [gonosz,

HENRIK KIRÁLY. Oh ég! mi vést, bajt támaszt a
Veszélyt idézve ekkép önfejére! [foltja ez;

MARGIT KIRÁLYNÉ. Im, Gloster, ten-fészked szenny-

Örülj magad, ha büntelen leszesz.

GLOSTER. Tanúm gyanánt Istent hívom fel én,

Királyom' és hazám' hogy szeretém;

Ám nőm ügyéről semmit sem tudok.

Fájt hallanom, a mit hallék imént.

Nemes szívű ő; de ha jó hírét,

Erényt felejtve, vélök czimborált,

Kik — mint szurok — szennyt hagynak: elüzöm,

Ne lássa többé ágyam' és köröm'!

Törvény s gyalázat martaléka légyen,

Ha rám miatta háramolna szégyen!

HENRIK KIRÁLY. Jó, jó. Ez éjjel még itt pihenünk;

Londonba vissza holnap újonan,

Kipuhatolnunk végkép ez ügyet,

A bűntevőket számadásra vonnunk

S megmérni ügyök' igazság mérlegével,

Mely bizton áll s győz a jog erejével.

(Harsonák. Mind el.)

II. SZÍN.

London. A yorki herczeg kertje.

York, Salisbury és Warwick jönnek.

YORK. Bevégezők szegényes vacsoránk' ;
 Jó uraim, most, Warwick, Salisbury,
 Itt e lugasban hadd tárjam ki szívem'
 S kérjem csalhatlan véleményytöket,
 Hogy' áll jogom az angol koronára?

SALISBURY. Mylord, szeretnék mindent hallani.

WARWICK. Kezd el, nemes York ; s ha jogod igaz,
 A Nevilek parancsra állanak.

YORK. Halljátok hát ;

Harmadik Edvárd nemze hét fiat :
 A Fekete herczeg az első, walesi Edvárd ;
 Hatfield William a második ; utána
 Lionel, Clarence herczeg ; negyedik
 Gaunt János volt, Lancaster hercege ;
 York herczeg, Langley Edmund, ötödik ;
 Utána Gloster jó, Woodstock Tamás ;
 Windsor William a hetedik s utolsó.
 Még atyja előtt meghalt volt Edvárd
 S hagyá Richárdot, egyetlen fiát,
 Ki harmadik Edvárdra lön király,
 Míg Bolingbroke, Lancaster hercege,
 Gaunt János legidősebbik fia,
 Megkoronázva Henrik negyedik,
 Lett úr s letette a jogos királyt,
 Szegény nejét Frankhonba küldve vissza,
 S Pomfretbe őt, s a mint tudjátok, ott
 Gazúl megölték ártatlan Richárdot.

WARWICK. Atyám, a herczeg igazat beszél :

A Lancaster-ház trónra így jutott.

YORK. S erő, nem a jog utján bírja azt ;

A walesi herczeg fia halva lévén,

A másod' ágat illeté a trón.

SALISBURY. De Hatfield meghalt örökös ne'kül.

YORK. Kitől igényem én származtatom ;

A harmadiknak lánya volt, Philippa,
Mortimer Edmund, March gróf hitvese,
Edmund magzatja Roger, marchi gróf,
Rogeré Edmund, Anna és Lenóra.

SALISBURY. Ugy olvasám, hogy Bolingbroke alatt
Igényt emelt a trónra ezen Edmund,
S királylyá is lesz, hogyha holtaig
Nem tartja Owen Glendower fogva őt.
Folytasd.

YORK. Legidősebb nővére volt anyám.

Kit, mint a trón örökösét, Richárd
Cambridgei gróf vett nőül, harmadik
Edvárd ötödik fiának magzata;
S jogom anyámon épül: ő öröklé
March grófját, Rogert, Mortimer fiát,
A ki Philippát bírta hitvesül,
Egyetlen lányát Clarence herczegének;
Ha hát az idősb fiú családja jő
Az ifjabbé előtt: király vagyok.

WARWICK. A legvilágosb ügy nem ily világos.

Henrik a trónt a negyedik fiútól,
Gaunttól igényli; York a harmadiktól.
Mig Lionel ága él, nem juthat az
A trónra; s él még és benned virágozik,
S fiaidban, ily törzs szép hajtásiban:
Jer hát, atyám, hajtsunk térdet együtt,
S legyünk az első e rejtett helyen,
Kik üdvözljük a jogos királyt,
Öröklött trónhoz illő tisztelettel.

[király.

SALISBURY ÉS WARWICK. Éljen soká Richárd, angol

YORK. Köszönet. Ám még nem vagyok király,

Mig koronám nincs, s a Lancastereknek
Nincs festve kardom szívök vérivel;
S nem teszi ezt meg elhamarkodás,
Mély titkolódzás és eszély csupán.
Úgy tegyetek, mint én, e vésznapokban,
És Suffolk gögje, Beaufort büszkesége,
Somerset dölyfe, Buckingham s a többi
Czinkos előtt ti húnyjatok szemet,
Mig törbe csalják a nyáj pásztorát,

A jó, erényes Humphrey herceget.
 Ezt keresik; s ha York tud jóslani,
 Halált találnak, míg ezt keresik.
 SALISBURY. Hagyjuk, mylord; ismerjük czélzatid'.
 WARWICK. Azt mondja szívem, Warwick grófja még
 Királylyá teszi Yorkot egy napon.
 YORK. És én, Nevil, erősen azt hiszem,
 Richárd megéli, hogy Warwick leszen
 Király után Angolhon elseje. (Mind el.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Törvényszéki terem.

*Harsonák. Henrik király, Margit királyné, Gloster,
 York, Suffolk és Salisbury jőnek; Gloster hercegné,
 Jourdain Margit, Southwell, Hume és Bolingbroke
 őrizet alatt.*

HENRIK KIRÁLY. Cobham Lenóra, Gloster nője, állj ki.
 Isten előtt s előttünk nagy bünöd:
 Halld oly bünért törvény ítéletét,
 A melyre halált szab a szent írás. (Jourdainhez stb.)
 Ti négyen! innen a börtönbe vissza
 S onnan a vesztőhelyre véletek:
 Smithfieldben égjen hamvvá a boszorkány,
 E hármat itt fojtsák meg a bitón. —
 Te, asszonyom, mint nemesb születésű,
 Megfosztva eddig bírt becsületedtől,
 Nyilván vezeklesz három napig és
 Itt tenhonodban számkivetve élsz,
 Man szigetén, sir John Stanley veled. [lálom'.
 HERCEGNŐ. Szivesen veszem, szivesen venném ha-
 GLOSTER. Lenóra, lát'd, a törvény szava szóla,
 S kit ez ítél el, azt nem védhetem.

(A hercegnő és a többi foglyok őrizettel el.)

Könnyel szemem, szívem búval tele.
 Ah Humprey! agg korodban e gyalázat
 Fejed' kinjával sirba viszi még. —

Kérlek, bocsáss el, felség: a keserv
Vigaszt s az agg kor pihenést ohajt.

HENRIK KIRÁLY. Várj; mielőtt még, Gloster her-
Add át botod': Henrik lesz védnöke [czege,
Önnönmagának; s Isten lesz reményem,
Támom, kalauzom s fénye lábaimnak.
Békébe' menj el, épen úgy szeretve,
Mint a midőn protectorunk valál.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Okát nem látom, nagykorú királyt
Hogy védni kelljen, mint egy gyermeket.
Isten s Henrik vezéri Angliának.
Add át botod' s a kormányt a királynak.

GLOSTER. Botom? Im itt van, jó Henrik, botom:
Oly kész örömmel nyujtom néked át,
Mint nékem adta egykoron atyád,
S eléd teszem le oly készen magam,
Mint nagyravágyva fölvennék sokan.
Isten veled! — Ha nem vagyok, királyom,
Trónodra béke tisztessége szálljon. (Ei)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Henrik király most és Margit:
És Humphrey herczeg alig önmaga. [királyné;
Rutúl megcsonkult; rögtön két csapás:
Száműzve nője és egy tagja csonka.
E kicsikart bot oda lesz letéve,
A hova illik, a király kezébe.

SUFFOLK. Most csügg a bágyadt lombu tölgy a földre
S vég napjain bukik Lenóra dolyfe.

YORK. Hagyjátok őt már. — Engedj meg, királyom,
A viadalra e napot szabád;
És készen áll a vádlott s vádoló,
Hogy vijon: a kovács és inasa;
A viadalt megnézni légy kegyes.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ugy, ugy, uram; az udvart ép ezért
Hagyám el, e pört hogy eldöntve lássam.

HENRIK KIRÁLY. Isten nevében, minden készen álljon:
Itt vijanak, s ég védje a jogot.

YORK. Még soh'se láttam oly nyűlszívű ficzkót
S úgy félni harcztól, mint a vádolót,
Fegyverkovácsunk inasát, urak.

Egyfelől Horner jó, szomszédaival, kik annyira itatják, hogy megrészegszik; egy pőznát tart, rajta homokzacskó, előtte dob; másfelől Péter jó, dobbal és hasonló pőznával; inas-társai kísérik, kik itatják.

1. SZOMSZÉD. Nesze, Horner szomszéd, ezt a kupa aszút köszöntöm rád. Aztán ne félj, szomszéd, megállsz te emberül.

2. SZOMSZÉD. Ne, szomszéd, itt egy kupa charneco.

3. SZOMSZÉD. Itt meg egy kanta jó erős ser, szomszéd! Igyál; ne félj az inasodtól.

HORNER. Csak ide vele! Engem úgyse, mindnyájatoknak állok; úgyet se vetek Péterre!

1. INAS. Ezt a poharat köszöntöm rád, Péter: igyál, ne félj.

2. INAS. Vigan, Péter, ne félj a mesteredtől; harczolj az inasok becsületiért.

PÉTER. Köszönet mindnyájatoknak; igyatok és imádkozzatok értem, szépen kérlek, mert úgy hiszem, én már megittam utolsó kortyomat ezen a világon. — Ha meghalok, Robin, bőrkötényemet hagyom reád; tied, Will, kalapácsom legyen; te, Tamás, vedd minden pénzemet, a mim csak van. — Oh Istenem, kérlek, légy irgalmas, mert soha sem leszek én képes megmérközni mesteremmel, hisz oly sokat gyakorolta ő magát a vívásban.

SALISBURY. Gyertek; elég volt már az ivásból, kezdjétek a verekedést. — Fiú, mi a neved?

PÉTER. Hát — Péter.

SALISBURY. Péter! Hát a másik?

PÉTER. Püff.

SALISBURY. Püff! No hát csak rajta légy, hogy mesteredet jól elpüföld.

HORNER. Szomszédok, én az én inasomnak, hogy úgy mondjam, czitálására jöttem ide, megmutatni, hogy ő gazember, én pedig becsületes ember vagyok; a mi pedig York hercezet nézi, akár meghalok, hogy soha sem gondoltam ellene semmi rosszat, sem a királyné ellen. Azért, Péter, vigyázz, mert most egyenesen leütlek.

YORK. Dologra! E gaz nyelve már dadog.

Fúdd meg a jelt a harcra, trombitás.

(Harsona. Vivnak, Péter leüti mesterét.)

HORNER. Állj meg, Péter, állj meg! — Megvallom, megvallom árulásomat. (Meghal.)

YORK. Vegyétek el fegyverét. — Ficzkó, köszönd Istenednek, s a jó bornak, mely mestered utját elárasztá.

PÉTER. Oh Istenem! hát legyőztem ellenségemet e gyülekezet előtt? Oh Péter, megvédted igaz ügyedet.

HENRIK KIRÁLY. Vigyétek el az árulót előlünk:

Halála bűnét bizonyítja be.

Az igaz Isten nyilván kijelenté,

Hogy büntelen volt e szegény fiú,

Kit meg akart az ölni czudarul. —

Fiú, kövess és vedd jutalmadat. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Utcza.

Gloster jő és szolgálja, gyászköntösökben.

GLOSTER. Felhője néha így van legdicsebb

Napnak; kopár tél jó mindenkoron

Ádáz maró fagyával nyár után:

Az évszakokként így száll bú, öröm.

Legények, hány az óra?

SZOLGA.

Tíz, mylord.

GLOSTER. Épen tíz óra volt kitűzve, hogy

Várjak reá, vezeklő hitvesemre.

Fájón esik majd utczák kövein

Gyöngéden érző lábbal járnia.

Oh Nell, nemes sziveduek fájni fog,

A csajvadék ha rád báméskodik,

Kaján szemekkel, szégyened' kaczagva,

Mely nem rég büszke hintód' bámulá,

Ha diadallal robogott az utcán.

Csitt! mintha jőne! Könnyező szemem,

Készítsd magad' meglátni nyomorát!

Gloster hercegnő jó, fejér ingben, hátára aggatott papirdarabokkal, mezítláb, kezében égő gyertya; sir John Stanley, egy sheriff, hivatalnokok.

SZOLGA. Uram, ha tetszik, kiragadjuk őt.

GLOSTER. Tapot se, mondom, éltetek ha kedves.

HERCEGNŐ. Gyalázatomb' jösz nézni, én uram?

Te is vezekelsz. Mint báméskodik

A buta nép, nézd, hogy' mutat reád.

Fejét biczczenti s rád szemét veti,

Oh, bújj el e kaján szemek elől,

Zárkózz' szobádba, szégyened' sirasd

És átkokat szórj ellenségeinkre.

GLOSTER. Békén, szerettem! és felejtsd keserved'.

HERCEGNŐ. Oh hát taníts meg enmagam' feledni!

Elgondolom, hogy hitvesed vagyok,

S herczeg magad, e hon protectora;

S úgy tetszik, így nem kén' hurczolni engem;

Pánczélom szégyen, hátamon papir,

S e csürhe nép utánam, mely ujong,

Ha látja könnyem' s hallja mély nyögésim'.

A kegyetlen kő vérzi gyöngé lábam',

S kaczag a nyers nép, ha felrezenek,

S tanácsot ád, hogy lépjek óvakodva.

Hogy' birom el, Humphrey, e rút igát?

Vethetem-é még szemem' a világra?

Mondom-e még, hogy boldog, kit a nap süt?

Oh nem! Homály lesz fényem, éj napom,

S a mult dicsőség gondolatja poklom.

Azt mondom olykor: Humphrey nője vagy,

És herczeg ő, s e hon kormányozója;

Ám oly kormányzó, oly herczeg vala,

Hogy veszteg állt, míg megtört hölgye, én,

Minden csavargó, nyomorúlt pimasz

Csodája lettem s csúfja a világnak.

De légy szelid csak, rajtam ne pirulj,

És meg ne moccanj, míg a bárd, halálos,

Hull majd reád; s bizonynyal így leszen:

Mert Suffolk, a ki mostan minden annál,

Ki téged és mindnyájunkat gyűlöl,

És York, Beaufort, az átkos, csalfa pap,
Szárnyadnak ők mind hurkokat vetének.
S bármint repülj is, béhálóznak ők.
De te ne félj, míg lábad törbe' nem lesz,
S óh ne kísértsd az ellent megelőzni!

GLOSTER. Ah Nell! elég már: rosszul czélozál:

Bűnt kéne tennem, mielőtt lakolnék,
És volna bár husz annyi ellenem,
És mindegyik húszszor hatalmasabb.
Mind, mind nem ártanának ők nekem,
Míg büntelen, hű és igaz vagyok.
Azt vártad, e szégyentől mentselek meg?
Tán azt remélted, hogy kiszabadítlak?
De hisz a csúfság nem vón' így lemosva
S törvényszegésért enmagam veszélyben.
Legjobb segély a nyúgalom, Lenóra:
A türelemhez szoktasd szívedet
S feledve lesz e hűhó nem sokára.

Hirnök jő.

HIRNÖK. Meghivom fenségedet ő felsége parlament-
jébe, mely a jövő hó elsején Buryben fog megnyílni.

GLOSTER. S megegyezésem' még csak ki se' kérték?

Ez már titokban történt! — Jó, megyek. (Hirnök el.)

Fogadd bucsúm', Nell! — Sheriff, bűnhődése

Ne menjen túl a felség megbizásán.

SHERIFF. Kegyelmes úr, én végzém megbizásom',

És sir John Stanley van most kijelölve,

Man szigetére vinni őt magával.

GLOSTER. Sir John, te lészesz hölgyem őrizője?

STANLEY. Szolgálatodra, tisztem ez leszen.

GLOSTER. Mert arra kérlek, hogy jól bánj vele,

Ne bánj rosszabbúl. Felderülhet egykor

Énnékem is még, s megszolgálhatom,

Mit néki téssz. — Sir John, Isten veled!

HERCZEGNŐ. Férjem, te indulsz, s el se' búcsuzol?

GLOSTER. Tanúm e könnyek, szólni nem bírok.

(Gloster és szolgálai el.)

HERCZEGNŐ. eltűnsz te is? Tűnj el minden vigasz!

Egy sem marad meg. Gyönyöröm halál,
Kinek nevétől gyakran remegék,
Mert földi öröklét után sovárgtam. —
Kérlek, jerünk már, Stanley, vigy el innen,
Mindegy, hová, nem kérek kedvezést,
Hová parancsod szabja, vigy oda.

STANLEY. Man szigetére viszlek, asszonyom,
S magadhoz illő bánásmódra lelsz.

HERCZEGNŐ. Elég baj az! Csupa csúfság vagyok,
Csúfságosan hát fogtok bánni vélem.

STANLEY. Mint herczegnővel, Humphrey hitvesével:
E ranghoz illőn fognak bánni véled.

HERCZEGNŐ. Isten veled, élj nálam boldogabbúl,
Bár kísérője voltál szégyenemnek.

SHERIFF. Tiszttem vala, bocsánat asszonyom.

HERCZEGNŐ. Jó; ég veled hát, végzéd tiszteted. —
Jer, Stanley; menjünk!

STANLEY. Vesd el ez inget; elmúlt a vezeklés;
Menj hát, az útra öltönyt váltani.

HERCZEGNŐ. Nem dobhatom le szégyenem ez inggel:
Ott függ az a legdúsabb öltönyön,
S kirí, akár mint diszítsem magam'.

Kisérj: már vágyom látni börtönöm'. (Mind el.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

A burgi apátság.

*Harsonók. Henrik király, Margit királyné, Beaufort
bibornok, Suffolk, York, Buckingham jönnek a parla-
mentbe.*

HENRIK KIRÁLY. Csodálkozom, hogy Gloster nincsen
Nem volt szokása végsőnek maradni. [itt:
Mily ok lehet, mely visszatartja most?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Nem láttad-é még, nem vevéd-e
 Hogy arca milyen idegenre vált? [észre,
 Tartása milyen felséget mutat,
 A vég napokban mily önhitt, kevély lett,
 És büszke, nem hasonló önmagához?
 Tudjuk, mikor még nyájas volt s szelíd,
 És messziről ha csak reá tekinténk,
 Térdére hullt azonnal és egész
 Udvar csodálta őt alázataért;
 Most jőj utába: s bár reggel legyen,
 Pedig ilyenkor bárki is köszön,
 Mordúl tekint, szemöldjét összevonja,
 S nem hajtva térdet, elmegy mereven,
 Megvetve tisztjét, melylyel tartozik.
 Föl sem veszik, hahogy kis eb morog;
 De nagyok remegnek, orditson oroszlán:
 És nem kis ember Humphrey Angliában.
 Mily közel áll, gondold meg, születésre.
 Bukol: legelső ő lesz, a ki felszáll.
 Azt vélem én hát, épen nem eszély,
 Tekintve, mily boszút táplál szive
 És mily előnyös vón' holtod neki,
 Hogy ő királyi színedhez jut és
 Előtte tárva fölséged tanácsa;
 A nép szivét hizelgve megnyeré,
 S ha néki tetszik szítani zendülést,
 Félő, utána kelnek mindenek.
 Tavasz van, a gaz nem vert gyökeret még;
 Tüрд most: s a kertben elhatalmazik
 S elfojtja rosszul ápolt veteményit.
 Hű aggodalmam uramért ilyen
 Veszélyeket lát, sejtet Humphreyben.
 Ha bálga az, mondd női félelemnek,
 S elismerem, ha jobb okok legyőzik,
 Humphrey iránt igaztalan valék.
 Lordok, Suffolk és York és Buckingham,
 Czáfot, ha tudtok, állításom ellen;
 Ha nem, igaznak valljátok szavam'.
 SUFFOLK. Gloster szívébe, felség, jól beláttál,
 S ha véleményem' én mondom előbb,

Ép úgy beszélek, mint te, azt hiszem.

A hercegnő szuttyongatására

Kezdé ördögös csínyeit életemre ;

S ha ő nem is volt e bűn avatottja,

Mégis az eszme, mily főszármazásu

(Mert a király első örököse,)

S nemességével hangos kérkedése

Bujtá fel örült hitvesét, királyunk

Vesztére törni vétkes eszközökkel.

Simán foly a víz, hol mély a folyó,

De árulást rejt egyszerű színe.

Bárányt ha lop a róka, nem ugat.

Nem, nem, uram! még nincs kipuhatolva

Ez ember, és mily ármánynyal tele.

BIBORNOK. Vaj nem koholt-e, törvény ellenére,

Csekély bűnökre új halálnemet?

YORK. S ország-szerin nagy összeg pénzeket

Még mint protector nem szedett-e zsoldul

Frank seregünknek, sohsem küldve el?

S így városink naponkint hulltanak.

BUCKINGHAM. Eh! mind csekély ez titkos vétkihez :

S napfényre jó mind sima Humphreyben.

HENRIK KIRÁLY. Urak, ti mind, hogy lábaim elől

Az út tövisit vágytok irtani,

Ez dicsre méltó ; ám nyiltan beszéljek?

Gloster rokon oly ártatlan, hogy ő

Személyem ellen szítna árulást,

Mint kisdéd bárány vagy szelíd galamb.

Nyájas, erényes ő, és jobb szivű,

Semhogy gonoszra és buktomra törne.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ah, mi veszélyesb e vak bizalom-

Ő és galamb? Kölcsönzé tollait.

[nál?

Mert a boszútelt hollóé szíve.

S bárány talán? Kölcsönbe hordja bőrét,

Mert indulatja rabló farkasé.

Ki csalni vágy, külszint nem lophat-é?

Vigyázz, uram! mindnyájunk üdve az,

Ha megalázzuk ez ármányos embert.

Somerset jő.

SOMERSET. Kegyes királyom, üdv, áldás reád!

HENRIK KIRÁLY. Üdv, Somerset. Mi hír a francia föl-

SOMERSET. Mind, mit te birtál ama földeken, [dön?

Mind elragadva. Minden elveszett.

HENRIK KIRÁLY. Rossz hír! De légyen, mint az ég
[akarja.

YORK (félre). Rossz hír nekem, mert Frankhon volt re-

A mint reményem áldott Anglia. [ményem,

Igy bimbajokban fojták el virágim'

S hernyók emésztik össze levelim';

De orvosolnom kell e bajt rövid nap,

Vagy eladom dicső hirért czimem'.

Gloster jő.

GLOSTER. Üdv néked, áldás, fejedlemem, uram;

Király, bocsánat, hogy későn jövék.

SUFFOLK. Nem! tudd meg, nagyon is korán jövéel,

Vagy a valónál hübbnek kéne lenned.

Fogolylyá teszlek árulásodért.

GLOSTER. Suffolk, helyes! De arczot váltani

És elpirúlni nem látsz e miatt:

A tiszta sziv nem könnyen csügged el.

Kristály patak se' mentebb az iszaptól,

Mint árulástól én királyom ellen.

Ki vádol engem? miben áll bűnöm?

YORK. A francziák megdugtak, azt hiszik,

A hadi zsoldot sikkasztottad el,

S Frankhont ez okból veszté el urunk.

GLOSTER. Csak hiszik ezt? S kik ők, kik ezt hiszik?

Nem loptam én meg zsoldjától a serget,

Batkát se kaptam Frankhonból soha.

Ég úgy segéljen, éjeket viraszték,

Igen! sok éjt, a hon javán tünődve!

Minden a tróntól kiesikart garast

S fillért, melyet magamnak halmozék,

Hozzák fel a törvénynél ellenem!

Sőt nem akarván a szüksorsu népre

Adót kivetni, nem egy fontot adtam
 Az őrhadaknak enmagam zsebéből,
 És soh'se kértem, hogy megtérítsék.

BIBORNOK. Mylord, ép jókor mondasz ilyeket.

GLOSTER. Ez az igazság, Isten úgy segítjen!

YORK. A bűnösökre, mint protector, új,
 Még soh'se hallott kinokat koholtál,
 És Angliának zsarnok híre költ.

GLOSTER. Hisz tudja minden, míg védnök valék,
 Hibám csupán lágyszívűség vala;
 Elolvadék a bűnös könnyűjén
 S szerény beszéd váltság volt vétkeért;
 Ha csak vérengző gyilkos vagy galád orv
 Nem volt, ki vándort foszta ki szegényt,
 Érdem szerint soh'sem lakoltatám.
 A gyilkolást, e vérbűnt, igenis,
 Orvnál s egyébnél inkább kinztatám.

SUFFOLK. Mindez silányság, gyorsan menthető;
 Súlyosb bűnökkel vagy vádolva még
 S nem könnyű tőlük tisztáznod magad'.
 Fogolylyá teszek a király nevében
 S átadlak itten a bibornok úrnak,
 Öröd legyen kihallgatásodig.

HENRIK KIRÁLY. Biztos reményem, Gloster hercege:
 Minden gyanútól fölmented magad';
 Azt súgja szívem, hogy te büntelen vagy.

GLOSTER. Kegyes királyom! vésznapok ezek.
 Érényt kitolja ádáz nagyravágy,
 Szeretetet kaján kéz űz tova,
 Ádáz agyargás lett uralkodóvá
 S országaidból méltány számkivetve.
 Hogy éltem ellen törnek ők, tudom;
 S ha e szigetnek üdve vón' halálom,
 S kényuraságuk vég szakát jelölné:
 Óh kész örömmel áldoznám oda;
 De darabukhoz holtom csak prológ:
 Kik vést se' sejtnek, ezrekkel se' zárul
 Be még kifőzött szomorúmüvök,
 Düh szól Beaufort rőt szikrázó szeméből,
 Suffolk komor arczáról vad boszú;

Csipős Buckingham nyelvével könnyíti
 Terhét, a mely kaján szivét nyomasztja:
 S mogorva York, a ki a hold felé nyúlt
 S kinek lerántám vakmerő kezét,
 Hamis vádjával életemre tör.
 S te is, felséges asszony, és a többi,
 Ok nélkül énrám szégyent halmozátok,
 Buzgón törekvén felbőszíteni
 Legjobb uram', hogy ellenem legyen.
 Mindannyian ti összebúttatok;
 Gyűlésitekről tudtam magam is:
 S mindez bűnetlen éltem vesztire.
 Ki ellenem vall, lesz hamis tanú
 S bűnöm' növelni árulás elég;
 Bebizonyúl a régi példaszó:
 Eb-ütni gyorsan kéznél van a bot.

BIBORNOK. Szidalmazása türhetlen, uram.

Ha őket, a kik pártütés dühétől
 S rejtett törétől védik szent személyed',
 Ekként korholják, becsmérlik, gyalázzák,
 És a bűnösnek szólni van joga:
 Buzgalmokat lehüti ez, király.

SUFFOLK. Nem csipkedé-e fölséges királynénk'

Mooskos szavakkal, bölcsen kikoholva,
 Mint ki hamis esküre bujtogat,

Hogy méltóságát így buktassa meg? [vesztő!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hadd átkozódjék, bánom is, a

GLOSTER. Igazabb szó, mint vélted: biz' veszítek.

Jaj a nyerőknek, hamisan kijátsztak,

S ki így veszíte, az bizony beszélhet.

BUCKINGHAM. Szórszálhasgatva tölti a napot!

Bibornok úr, vidd, a te foglyod ő.

BIBORNOK. Vigyétek őt s ójátok biztosan.

GLOSTER. Hajh! Henrik így mankóját elveti,

Bár lába őt még vinni nem szilárd;

Igy pásztorod' elüzik, s farkasok

Agyárganak, ki faljon föl előbb.

Oh aggodalmam volna csalfa bár!

Gloster, királyom, buktod' látja már.

(Őrök el Glosterrel.)

HENRIK KIRÁLY. A mit legjobbnak gondol bölcseség-
Tegyétek, mintha itt volnánk magunk. [tek,

MARGIT KIRÁLYNÉ. A parlamentet elhagyod, uram?

HENRIK KIRÁLY. El én, Margit! Keservbe fül szívem

S szemembe kezd már árja ömleni;

Nyomor övedzi testemet körül:

Hisz mi nyomorúbb, mint a meghasonlás?

Ah Humphrey bátya! arczodon igazság,

Hű becsület mintáját látom én,

S jó Humphrey, nem jött még el az idő,

Hogy bizni szűnjem s álnak hígyelek.

Mely bal csillag irigylé meg szerencséd',

Hogy most királynénk s e hatalmasok

Ártatlan élted' megsemmítni törnek?

Te soh'se bántád őket, mást se' senkit.

Miként a hentes bornyút vesz, szegényt

Megkötve, és ha félre csap, veri

S hurczolja el a véres vágóhídra:

Igy hurczolák el Glostert köszivűn;

S mint bögve fel s aláfut az anya,

És nézi, merre vitték gyöngé borját

S kedvence vesztén csak kesergni tud:

Igy sirok én is Glosteren tehetlen

Gyászos könyűk közt és ködös szemekkel

Utána nézek s nem segíthetem,

Hatalma oly nagy esküdt elleneinek.

Csak siratom s zokogva kérdezem:

«Ki az áruló? Gloster nem, soha!» (El.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hő napsugáron, lerdok, hó elolvad.

Henrik hideg nagy dolgokban s tele

Botor részvétellel; Gloster külszínével

Elámitá őt, mint bús krokodil

Siránkozása meglágyult utast;

S mint csillogó, iromba bőru kígyó

Virágok alján fekvén, megcsipi

A gyermeket, ki pompásnak találja.

Urak, ha nem vón' bölcsebb senki nálam

(Habár, hiszem, ez ügyben jól itélek:)

Ment lenne gyorsan Gloster e világtól,

S mentek lehetnénk mi, hogy tőle féljünk.

BIBORNOK. Hogy haljon ő, helyes politika,
De a halálra nincs meg az ürügy.
A törvény utján illik elitelnünk.

SUFFOLK. Hitem szerint ez nem politika:
Henrik azon lesz, hogy megmentse őt;
Felkél a nép tán, hogy megmentse őt;
S hiú okunk van csak gyanún kívül,
Mely őt halálra méltónak mutatná.

YORK. Így e szerint te holtát nem kívánod?

SUFFOLK. Ah! nálam inkább nem sovárgja senki.

YORK. Yorknak van erre a legtöbb oka.

De szóljatok, bibornok ur s te Suffolk,
Meggyőződéstek, szívetek szerint,
Nem vón-e mindegy, sóvár sast helyezni
Éh ölyü ellen csirke örjeül,

Vagy Humphreyt tenni Henrik védnökévé? [lála.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Szegény csirkének biztos vón' ha-

SUFFOLK. Ugy van, királyné, s így nem vón'-e hóbort,

Rókára biznunk, védni a cserényt?

S ha mint gaz orvot most bevádlanád,

Biz az rosszul palástolná bűnét,

Hogy szándokát még nem hajtotta végre.

Nem! haljon ő, mert róka a juhoknak,

Természeténél fogva, ellene,

Mielőtt bibor vér szennyezné be torkát:

S ily ellensége Humphrey is urunknak.

S ne töprenkedjünk, hogy' öljük meg őt.

Törrel, hurokkal, furfangos fogással,

Imette, alva, mindegy, bármiként,

Csak halva légyen: mert helyes csel ez,

Előbb megölni azt, ki csel szövétt. [lord

MARGIT KIRÁLYNÉ. Elszánva szólta, háromszor nemes

SUFFOLK. Elszánt csak akkor, tett ha követi.

Gyakran beszélünk, ám ritkán szívünkéből;

De hogy szívem nyelvemmel egyetért —

Minthogy a tett, úgy látom, érdemes —

S hogy ellenétől a királyt megójam:

Hadd halljam a szót, s papja leszek én.

BIBORNOK. De holtnak én előbb ohajtanám,

Mielőtt te pappá szentelnéd magad'.

Hahogy javalva egyetértetek,
 Kerítek én majd egy bakót neki,
 Ugy szívemen van a király java.

SUFFOLK. Itt a kezem! méltó, hogy megtegyük.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ezt mondom én is.

YORK. És én; s mi hárman hogy kimondtuk ezt,
 Semmit se' nyom, ha más tán ellenünk szól.

Követ jő.

KÖVET. Irlandból jöttem, lordok, nyakrafőre,

Hogy hírül adjam: zendülés van ott

S kardélre hányják angol véreinket.

Segélyt! Idején fojtsátok el a vést,

Mig a seb gyógyíthatlan nem leszen;

Most fris; segélyre nagy még a remény.

BIBORNOK. Sietve e rést bé kell töltenünk.

E fontos ügyben mit tanácslatok?

YORK. Kormányozónak menjen Somerset.

Ilyen szerencsés ember kell oda:

Mely sokra vitte lám! a francziák közt.

SOMERSET. Ha York, e furfangtelt politikus,

Lett volna ott a kormányzó helyettem,

Nem marad ő Frankhonban oly soká.

YORK. Nem én, hogy, mint te, mindent elveszítsek.

Én éltem' inkább elvesztem vala,

Semhogy haza jöjek csúfság terhivel,

Hogy ott időztem, mig mind elveszett.

Egy sebhelyet mutass csak bőrödön:

Ritkán nyer az, ki így óvá magát.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Biz' még e szikra böszült tűz leszen,

Ha neki tápot szél és gyúszér ad.

Jó York, elég! csend, drága Somerset!

Ha te vagy ott kormányzó, York, szerencséd

Tán az övénél rosszabb lesz vala.

YORK. Rosszabb a semminél? Oh szégyen akkor!

SOMERSET. Szégyen reád is, ki szégyent kívánsz.

BIBORNOK. Kisértsd te meg hát, York herczeg, sze-

Fegyverben áll a durva ir parasztság [rencséd'.

És angolok vérével gyúr sarat:

Akarsz vezetni mindenik megyéből
Szemen szedett, kiválasztott hadat
És megpróbálni ellenök szerencséd'?

YORK. Akarok, mylord, ha tetszik a királynak.

SUFFOLK. Eh! mit mi mondunk, tetszésével egy;

A mit mi végzünk, jóváhagyja ő:

Vedd hát, nemes York, ez ügyet kezedbe.

YORK. Legyen! — Ti lordok, gyűjtsetek hadat,

Mig rendbe én endolgaim' hozom.

SUFFOLK. Én vállalom fel e tisztet, mylord. —

De vissza most a csalfa Humphreyhez.

BIBORNOK. Ne többet erről, végzek én vele

S nem fog többé utunkban állani:

A nap mulik már, hagyjuk abba hát.

Suffolk, mi ketten tervünkről beszéljünk.

YORK. Suffolk mylord, Bristol előtt fogom

Két hét alatt elvárni sergeim'

S Irlandba onnan átszállítani.

SUFFOLK. Utána látok híven, York mylord.

(Mind el, Yorkon kívül.)

YORK. York! most aczélozd lelked', vagy soha,

És elszántságra váljék kételyed:

Légy az, mi lenni vágyasz, vagy a halálnak

Add, a mi vagy: nem méltó az, hogy élvezd.

Közleket illet sápadt félelem,

Királyi szívben ne legyen tanyája.

Tavaszesőként árad tervre terv

És koronára gondol mindegyik.

Velőm — a munkás póknál is serényebb —

Fáradva hálót sző az elleneknek.

Jó, jó, ti lordok! Oh mily ildomos,

Hogy haddal engem tova küldötök:

Dermedt kigyót melenget kebletek:

Félő, szíven szúr, így ápolva, egykor.

Hadat kívántam, s most ti adtok azt:

Szívesen veszem; de higyetek nekem,

Őrült kezében éles fegyver az.

Míg az irek közt nagy hadat teremtek,

Sötét vihart támasztok Angliában,

Mely égbe vagy pokolba ezreket

Lökjön s az ádáz viheder zuduljon,
Mig az arany dísz fejemen, dicső
Nap tünde fényeként, lecsillapítja
Őrjöngve költött fergeteg dühét,
És eszközéül íme terveimnek
Egy agyafúrt kentit nyerek meg én,
Ashfordi Cade Johnt,
Hogy — a mit emberül ért — zendülést
Bujtsion Mortimer János név alatt.
Irlandba' láttam, mint állt a konok Cade
Ellent a kernek egy egész hadának,
És küzde, míglen czombja a nyilaktól
Mint tövises sün, olyanná leve ;
Megmentve végre, úgy fel-felszökött,
Mind vad mór tánczos, s mint ez csengetyűit,
Rázogatá a véres nyilakat.
Gyakran bozontos ál-kern képiben
Társalga ő az ellenekkel és
Fölfedezetlen hozzám visszatért
S gaz csínyeikről híreket hozott.
Im ez az ördög lesz helyettesem :
Mert Mortimerhez, a ki halva már,
Arczban, beszédben, járásban hasonló :
Ekként tudom ki a nép érzületjét,
Vaj hajlik-é a York-házhoz s jogokhoz.
Fogják el őt bár, kínozzák, gyötörjék,
Ki nem csikarja tőle semmi kín
A vallomást, hogy én bújtám e harcra.
S járjon sikerre — s ez valószínű —
Irlandból akkor haddal visszatérek
S aratom azt, mit a lator vetett.
Ha halva Humphrey — s meg kell halnia —
S kitolva Henrik: enyém Anglia! (EL.)

II. SZÍN.

Bury. Terem a palotában.

Sietve néhány gyilkos jő.

1. GYILKOS. Fuss Suffolk lordhoz és tudasd vele,
Parancs szerint Glosterrel végezzék.
2. GYILKOS. Bár tétleenné tehetnök! Mit tevének?
Láttál-e ily bűnbánón halni már?
1. GYILKOS. Itt jő mylord.

Suffolk jő.

SUFFOLK. No fiúk! a munka végre van-e hajtva?

1. GYILKOS. Uram, megtörtént: halva van.

SUFFOLK. Ez már derék! Most menjetek lakomba,

Diját vegyétek e bátor merénynek.

Itten közel van a király s a peerek.

El van simítva ágya? Rendbe' minden,

Mint utasítva voltatok?

1. GYILKOS. Megtettük, jó uram.

SUFFOLK. Lóduljatok! (Gyilkosok el.)

*Harsonák. Henrik király, Margit királyné, Beaufort
bibornok, Somerset, lordok és mások jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Híjátok rögtön bátyánkat elének:

Törvényt fogunk fölötte tartani,

Hogy bűnös-é, a mint elhírelék.

SUFFOLK. Kegyelmes úr, azonnal elhivom. (El.)

HENRIK KIRÁLY. Foglaljatok helyt! S kérlek, uraim,

Ne járjatok el véle szigorúbban,

Mint mennyire tiszta, hű érvek alapján

Bebizonyúl majd tetteges büne.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ments Isten, hogy kajánság vinne

S ártatlanul ítélne egy nemest! [szót

Ég adja, hogy lemossa a gyanút!

HENRIK KIRÁLY. Köszönet, Margit: e szó jól esik.

Suffolk visszajő.

Nos, mért remegsz, miért ily haloványan?

Suffolk, mi történt? Bátyánk hol vagyon?

SUFFOLK. Ágyába' halva! — Gloster halva van.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ments Isten!

BIBORNOK. Ez Isten ujjá! — Álmodám ma éjjel,

Hogy néma volt ő, szóra képtelen. (A király elájul.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mi ez? — Segítség! — Meghalt a király!

SOMERSET. Föl kell emelni s orron csipni őt.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Gyorsan segílyt! — Henrik, nyisd föl szemed'.

SUFFOLK. Immár föléled. Légy nyugodt, királyném.

HENRIK KIRÁLY. Mennybéli Isten!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hogy' vagy, drága férjem?

SUFFOLK. Vigasztalódjál, Henrik, én királyom!

HENRIK KIRÁLY. Mit! Suffolk lord vigasztal engemet?

Nem ő dudolt-é hollódalt imént,

Hogy megakasztá siri hangja vérem',

S azt hiszi most, hogy czirpelő ökörszem,

Üres kebelből mely vigaszt csipog,

Az először hallott hangot elüzi?

Mérged' ne rejtsd ily czukrozott szavakba.

Hozzám ne nyuljon! vedd, mondom, kezed'!

Kigyószurásként érintése borzaszt.

El, el előlem, vészes hirhozó!

Szemedbe' rémes felségben ül ott

Ijesztve gyilkos zsarnok indulat.

Reám ne nézz! megsebesít szemed!

De mégis, el ne menj! — Jer, baziliszka,

Öld meg, ki rád ártatlanul tekint!

Kéjt csak halál árnyéka ad, az élet

Kettős halál: mert Gloster halva van!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mért huritád meg Suffolk lordot

Habár a herczeg ellensége volt, [igy?

Mint jó keresztyén, szánja ő halálát!

S én magam is, bármint gyülölt vala,

Ha őt köny árja, szívfojtó nyögés,

Vérdúló sóhaj feltámasztaná:

Vakká, beteggé tenne könny, nyögés,
 És véremélesztő sóhaj halovánnyá,
 S mindezt a drága herczeg éltiért.
 Mit tudom én, mit gondol a világ!
 Mert tudva van, hogy langy felek valánk;
 Tán azt hiszik majd, én tevém el útból:
 Így sebzí hírem' rágalom szava
 S vádjaival eltelnek udvarok.

Ezt nyertem én holtával. — Oh mi gyászos,
 Királynő lenni szégyen-koronával!

HENRIK KIRÁLY. Jaj, Gloster, érted! jaj boldogtalan!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Boldogtalanb én: rajtam keseregj.

Elrejtéd arcod? elfordulsz te tőlem?

Nem vagyok undok bélpoklos: tekints rám!

Mit! siket lettél, mint kígyó? — Ah akkor

Légy mérges is, hogy árva nőd' megöld!

Minden vigaszt Gloster sirhalma zár?

Margit soh'sem volt így hát örököd!

Emelj csak néki szobrot és imádd,

S képem legyen sör-csapszék czímere.

Ezért törött meg csaknem hát hajóm

És úze vissza balszél kétszer is,

Hazám felé Angolhon partiról?

S ez azt jelenté, a szél mintegy óva

Mondá: Kerüld a skorpió-tanyát

S lábad' ne tedd az ellenségi partra.

S én átkozám a kedves vészeket

S ki kibocsátá ércz barlangjaikból!

S kérémm, az angol áldott part felé

Vagy szörnyü szirtre hajtsák a hajót.

Ám Aeolus gyilkossá nem leve,

És e megütált tisztet rád hagyá;

A játszva ringó ár meg nem fulaszta,

Tudá, a parton úgy is megfulaszt

Kegyetlenséged sós köny özönével;

A szirt lesúlyedt süppedő fővénybe

S nem zúza szét csipkézett csúcsain,

Hogy nála még keményebb kő szived,

Majd palotádban, ez rontson meg engem.

Mig csak kivettem krétaszirtjeid',

Midőn a partról visszavert a szél,
 Ott a földelen álltam a viharban;
 S midőn sovárgva kémlő szem elől
 Képét honodnak elrablá a köd,
 Egy drága ékszert ragadék nyakamról
 — Gyémántba foglalt szív-alakja volt —
 S e hon felé dobám. Elfogadá
 Az ár, s én vágytam, így fogadd te szívem';
 Mert elveszítém Anglia tünde képít
 S előre küldém szívemmel szemem',
 És szemüvegnek hittam, vakborúsna,
 Mert elveszité drága Albiont.
 Hányszor hívám fel Suffolk nyelvit, átkos
 Ingadozó lelkednek hirnökét,
 Hogy megbüvöljön, mint Ascanius,
 Midőn az örült Didónak regélé
 A trójai tűzvészt, atyja tetteit!
 Nem vagyok-é, mint Didó, megbüvölve?
 S mint Aeneas, te csalfa nem vagy-é?
 Jaj! hangom elfül! — Margit, halj te meg,
 Mert Henrik sir, hogy oly sokáig élsz!

Künn zaj. Warwick és Salisbury jönnek. A nép az ajtóhoz tolong.

WARWICK. Azt hirlik, óh hatalmas fejdelem,
 Beaufort bibornok s Suffolk áruló mód
 Meggyilkolák jó Humphrey herczeget.
 Miként vezére vesztett, feldühödt
 Méhraj, a népség fel s alá zajong,
 S nem bánja, bárkit szúr is meg dühében.
 Én lecsitítám bosszus zendülésök',
 Mig hallani fogják, hogy' történt halála. [az való;
 HENRIK KIRÁLY. Hogy Humphrey meghalt, Warwick,
 De, hogy' ? csak ég, Henrik nem tudja azt.
 Menj teremébe, nézd meg tetemét
 És magyarázd meg hirtelen halálát.
 WARWICK. Megyek, királyom. — Visszajöttömig
 Maradj a bős tömeggel, Salisbury.

(Warwick egy belső szobába megy, Salisbury visszavonul.)

HENRIK KIRÁLY. Oh te, ki mindent megítélsz, gyanú-
 Fojtsd el, mely arról vágy meggyőzni engem, [mat
 Erőszakos kéz dúla Humphrey éltén!
 Bocsáss meg, ég, ha csalfa e gyanú,
 Mert téged illet egyedül, itélni!
 Oh mint szeretném halvány ajkait
 Fölmelegíteni csókom ezrivel,
 Arczára sírni sós köny óceánját,
 Szeretetemről szólni tetemének
 S illetni, érzőn, nem érző kezét!
 De mind hijába ily halotti ünnep
 S holt földi képén szemlét tartani:
 Hisz az keservem' tenné csak nagyobbá!

*Egy belső szoba ajtai szétnyílnak: Glostert látni holtan
 ágyában; Warwick és mások mellette állanak.*

WARWICK. Kegyelmes úr, jer, nézd e tetemet.

HENRIK KIRÁLY. Nézzem, mi mélyen van sirom meg-
 Lelkével eltűnt minden földi üdvöm; [ásva!
 Őt látva, éltem' látom a halálban.

WARWICK. A mint reménylek élni a magasztos
 Királylyal, a ki emberképet öltött,
 Hogy bosszus atyja átkát vegye rólunk:
 Olyan szilárdul hiszem én, erőszak
 Tört e dicső nagy herczeg életére.

SUFFOLK. Hm! ünnepélyes, rémes eskü ez!
 Szavát mily érvvel támogatja Warwick?

WARWICK. Imé, a vér hogy' arczához toltult.
 Gyakorta láttam renddel kimulót,
 Hamvas volt, halvány, fonnyadt, vértelen,
 Mert mind leszállt ez a vonagló szívbe,
 Mely a halállal vívott vég tusában
 Segélyre hívja támadója ellen;
 S a szívvel együtt megfagy s vissza többé
 Nem tér az orcák pírja- s bájaul.
 De im ez arcz vértölte, fekete,
 Szeme kiállóbb, mint volt életében,
 Fojtott gyanánt néz borzasztó meredten;
 Haja élre szökkent, tágult orrlyuka,

Széttárva karja, mint ki életért
 Kapkodva ráng, de lebirá erőszak.
 Nézd lepedőjét, leragadt haját;
 Tisztos szakállá tépett és kuszált,
 Mint a viharban megdült nyárvetés.
 Meggyilkolák őt, máskép nem lehet,
 A legkisebb jel bizonyítja ezt.

SUFFOLK. Ugyan ki tört vón' életére, Warwick?
 Beaufort s én tartók ótalmunk alatt,
 S mi nem vagyunk, reményilem, gyilkosok.

WARWICK. De mindaketten esküdt elleni;
 Ti őrizétek, és valószínű,
 Nem mint barátot tartottátok őt,
 S jól látni itten, ellenségre lelt.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Igy hát e két lord bűneül rovod
 Idő előtti holtát Humphreynek? [fel

WARWICK. Ki az, ki holt s még vérző tehenet lel
 S mellette bárdal hentest állni lát,
 S nem gyanusitná: ez volt, ki levágta?
 Ki az, ki foglyot ölyv fészken talált
 És nem gyanitná, hogy' történt halála,
 Bár vértelen csőrrel repül az ölyv?
 Ép ily gyanús e gyászjáték is itt.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Suffolk a hentes? Késed hova lett?
 Beaufort az ölyv? hol vannak karmai?

SUFFOLK. Nem hordok én kést, alvók gyilkosául;
 De itt e bosszuló kard, rozsdá rajta:
 Kaján szivedben csiszolom le ezt,
 Ki rám süted gyilkosság vérjegyét.
 Mondd, ha mered, Warwickshire büszke lordja,
 Humphrey halálán én vagyok bünös!

(Bibornok, Somerset és mások el.)

WARWICK. Mit nem mer Warwick, ha te mersz daczolni?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hallgatni nem mer mocskolódo
 Elállni nem mer dölyfös rágalomtól, [lelke,
 Suffolk daczoljon véle bár ezerszer.

WARWICK. Hallgass, királyné, kérlek tisztelettel:
 Minden szavad, mit ő érette szól, szól,
 Királyi főd gyalázatfoltja az.

SUFFOLK. Nehéz fejű lord, durva modorú,

Ha hölgy urát úgy meggyalázhatá,
 Anyád bűnös ágyába bárdolatlan
 Aljas kamaszt vón s dali törzsre oltá
 Vaczkor galyát, s te ennek vagy gyümölcse,
 És soh'sem a nemes Nevil fajé.

WARWICK. Egyedül a gyilkosság bűne véd,
 Megfosztanám díjától a bakót
 S ezernyi szégyent vonnék el fejedről,
 S lecsillapít az, hogy jelen királyom:
 Térden esengnél máskép, gyáva gyilkos,
 Bocsánatot ilyen beszédedért,
 Kivallanád, hogy tenanyádat értéd,
 Hogy te magad születted fattyunak;
 És mindez ijedt hódolásra, díjad'
 Adnám meg én, pokolra küldenélek,
 Alvók veszélyes vérszopója te!

SUFFOLK. Ébren leszesz te, míg véred' kiontom,
 Ha e teremből el mersz jöni vélem.

WARWICK. Jer rögtön, avagy úgy hurczollak el.
 Bár nem vagy méltó, állok ellened,
 Hódolva ezzel Humphrey szellemének.

(Suffolk és Warwick el.)

HENRIK KIRÁLY. A tiszta szívnél nincs erősb paizs:
 Jogért ki küzd, hármás fegyverzetű;
 S mezetlen az, aczélba zárva bár,
 Kinek szívében büntudat lakik. (Künn zaj.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Minő zaj ez?

Suffolk és Warwick visszajönek, kirántott karddal.

HENRIK KIRÁLY. Mi ez, urak? Szinünk előtt kirántva
 Bősz kardotok? Mi! milyen vakmerőség?
 Minő zajongó rialom ez ott künn?

SUFFOLK. Az áruló Warwick és Bury népe
 Mind rám rohantak, felséges király.

Künn tolongás, zaj. Salisbury visszatér.

SALISBURY. Csak vissza! (Kifelé a néphez.) Mindent meg-
 Felség, a nép jelenti általam, [tud a király.

Ha Suffolk rögtön meg nem hal, avagy
 Számüzve nem lesz bájos Angliánkból,
 Palotádbul erővel tépi ki
 S halálra gyötri lassu-kinosan.
 Azt mondják, ő volt Humphrey gyilkosa,
 Mondják, miatta féltik életed';
 S hogy puszta hűség, hajlam ösztöne
 Menten konok agyargás szándokától,
 Hogy ellenkedni vágnának veled,
 Sarkalja őket kérni számüzést.
 Mondják, személyed' féltvén aggodalmok,
 Hahogy aludni vágnál, és parancsot
 Adnál, nyugalmad' ne zavarja senki,
 Kegy- vagy fővestés büntetése mellett,
 Mégis daczára e kemény parancsnak,
 Ha kettős nyelvű kígyót álnokúl
 Látnának csúszni fölséged felé,
 Szükséges volna, hogy felköltsenek,
 Hogy e veszélyes álmodat a gyilkos
 Féreg örök szenderré ne tegye;
 S ezért kiáltnak, bárha tiltod is
 — Akard, vagy sem, — hogy téged ójanak
 Oly bőszi kígyótól, mint e csalfa Suffolk,
 A kinek átkos mérgezett csipése
 Te drága bátyád' — huszszor nála méltóbb —
 Mondják, gazúl megfosztá éltitől.

NÉP (künn). Salisbury lord, a felség válaszát!

SUFFOLK. Lehet, hogy az otromba durva nép

Ily üzenettel küldött a királyhoz,
 De te örömmel fogadád e tisztet,
 Hogy kimutasd, mily ékes nyelvű vagy;
 De a dicsőség, mit Salisbury nyert,
 Csak abban áll, hogy a király előtt
 Üstfoldó csürhe nagykövetje volt.

NÉP (künn). A felség válaszát, vagy betörünk!

HENRIK KIRÁLY. Menj, Salisbury, s mondj részemről
 Köszönetet hú, gyöngéd gondjokért, [nekik
 S hogy engem ők ha föl se' hínak is,
 A mit kívánnak, azt teszem vala:
 Mert, Istenemre! koronámra váltig

Suffolk miatt vést jósol kebelem;
 Azért is, annak felségére eskem,
 Kinek nem méltó helytartója én:
 Három napon túl a leget lehével
 Ne mételyezze, fővesztés alatt. (Salisbury el.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Nemes Suffolkért, Henrik, hadd
 [könyörgjek.

HENRIK KIRÁLY. Te nemtelen, nemesnek híni őt!

Mondom, elég! Ha érte esdekelsz,
 Csak még nagyobbra szítod haragom'.
 Ha úgy mondom csak, megtartom szavam';
 De hogyha eskem, megmásíthatatlan.
 Három nap mulva ha még itt találnak,
 Bármerre is, hol én uralkodom,
 Élted' egész föld meg nem váltja többé.
 Jer, Warwick, jer, jó Warwick, jer velem,
 Nagy dolgokat kell véled közlenem.

(Henrik király, Warwick, lordok el.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Vészek, keservek járjanak veled!

Szívbéli búbaj, sanyarú nyomor
 Legyenek körüléd játszó társaid!
 Ketten ha vagytok harmadik az ördög
 Legyen s kövesse hármassal bosszu lépted'!

SUFFOLK. Ne átkozódjál, óh nemes királyné!

Gyászbúcsuját Suffolkod hadd vegye. [bolond!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Fujh! gyáva, asszony, lágyszivű

Még átkozódnai sem mersz ellenidre?

SUFFOLK. Pokolba vélök! Mért átkozóddjam? Átkom

Ha ölne, mint siró nadragulya,
 Oh majd koholnék keserűen éles,
 Oly zordon, átkos, rémes hangu szókat,
 El, kisüvöltve, fogcsikorgatás közt,
 Rögzött gyűlölség annyi sok jelével,
 Mint rút zugában az aszott irigység.
 A szók hevében nyelvem megbotolnék;
 Mint az ütött kő szikráznék szemem;
 Hajam felszöknék, mint örült haja;
 Oh minden izmom együtt átkozódnék!
 S ép most tulterhelt szívem megszakadna,
 Ha nem átkozódnám. — Méreg italuk,

És epe legyen legizesb falatjok!
 Cziprus legyen legédesb árny nekik!
 A legszebb látvány gyilkos baziliszk!
 A legpuhább tapintás gyík csipése!
 Rémes zenéjük kigyósziszegés,
 És közte sijen a halál-bagoly!

Sötét pokolnak minden ijedelme . . .

MARGIT KIRÁLYNÉ. Elég, jó Suffolk: gyötröd tenma-
 Ez átkozódás, mint sugár üvegről, [gad];
 Vagy a tultöltött fegyver, visszapattan
 És tenmagadra szórja erejét.

SUFFOLK. Magad hivál fel, és most abba hagyjam?
 E földre mondom, melyről számüzének,
 Egy téli éjet végig káromolnék,
 Habár mezetlen állnék bércztetőn,
 Hol a csipős fagy nem tűr egy fűszálat,
 S úgy rémlenék, csak percznyi tréfa volt.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hagyd abba, kérlek. Nyujtsd kezéd'
 Hogy rá keservem könnye harmatozzék: [nekem,
 Ne nedvesítse e helyt ég esője,
 Lemosva innen búm emlékjelét.
 Oh bár kezedre vésődnék e csók,
 Hogy e pecsétnél erre emlékeznél,
 Mely érte annyi sóhajt lehele.
 Menj hát, hogy immár érezzem keservem'.
 Míg itten állasz, sejtem azt csupán,
 Mint jóllakottan ki szükségre gondol.
 Majd visszahilak, majd meg — elhihetd —
 Magam is vágynám számkivetve lenni:
 Hajh! messze tőled, számüzött vagyok!
 Távozz', ne szólj már! Menj, siess tova!
 Ne még, ne menj! Két elítélt barát
 Csók s ölelés közt így vesz száz bucsút
 S elválni százszor fájóbb a halálnál.
 De ég veled most! s élet! véled is!

SUFFOLK. Így árva Suffolk tizszer számüzött:
 A királytul egyszer, általad kilenczszer.
 Mit nékem e föld? Csak te itt ne volnál.
 A pusztaság is népes vón' eléggé,
 Ha égi társaságod' birhatom:

Mert hol te vagy, ott a világ maga
 És a világnak minden gyönyöre ;
 A hol te nem vagy, ott a sivatag.
 Szavam eláll. — Élj s éltednek örülj :
 Nekem egyetlen örömöm, hogy élsz.

Vaux jó.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hová olyan sietve, Vaux? Mi hír?

VAUX. Ő felségének megjelenteni,

Hogy a bibornok, Beaufort haldokol ;

Súlyos betegség érte hirtelen,

Meredve néz, zihálva fuldokol,

Istent, világot átkoz, káromol.

Majd úgy beszél, mikéntha Humphrey lelke

Vón' oldalán ; majd híja a királyt,

És mintegy ennek, súgja vánkosának

A túlmegterhelt lélek titkait.

Jelentennem kell ő felségének,

Hogy hangos ajkkal ép most hívja őt. [királynak.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Menj hát, jelentsd e gyászhirot a

(Vaux el.)

Oh jaj! mi a világ? Mi új eset!

De mért a bú egy percnyi veszteségen?

Hisz számkivetve lelkem kincse, Suffolk!

Mért nem kesergek, Suffolk, csak teérted,

Dél föllegével versenyt hullva könnyem?

Azé a földre, az enyém kinomra.

De menj, siess, tudod, jó a király:

Ha közelemben lelnek, halva vagy,

SUFFOLK. Tőled ha válok, élni nem tudok ;

S mi vón' egyéb előtted halni meg,

Mint nyájas álom itt a te öledben?

A levegőbe fúnám lelkem' itt,

Oly lágy-szelíden, mint bölcsői kised,

Ha meghal, anyja keble ajakában ;

Mig, messze tőled, örülten dühöngnék,

Téged kiáltva, hogy lezárd szemem'

És ajkaidal csukd le ajkamat,

S te szálló lelkem' visszatartanád,

Avagy pedig beléd lehellem
 S ott élne akkor, szép Elysiumban.
 Meghalni nálad, ez csak színhalál,
 De messze tőled, több kín a halálnál.
 Oh hadd maradjak, bármi sors is ér!
 MARGIT KIRÁLYNÉ. El, El! A válasz bár fájó, maró
 Halálos a seb, alkalmazzuk azt. [szer,
 Frankhonba, Suffolk! Hallass majd magadról:
 Mert bárhol is leszesz e földtekén,
 Lesz Irisem, ki téged föltalál.
 SUFFOLK. Megyek.
 MARGIT KIRÁLYNÉ. S magaddal vidd el szívemet.
 SUFFOLK. Ékszer gyanánt azt, oly kintelt dobozban,
 Minőbé kincset nem zártak soha.
 Mint tört hajó, ép úgy válunk mi el:
 Én erre süllyedek le!
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Erre én! (Ellenkező irányban el.)

III. SZÍN.

London. Beufort bibornok hálószozája.

*Henrik király, Salisbury, Warwick és mások jönnek.
 A bibornok ágyban; körülé szolgálak.*

HENRIK KIRÁLY. Hogy' vagy, Beufort? Én kérдем,
 [a király.
 BIBORNOK. Ha a halál vagy, Anglia kincseit
 Fogadd s vehetsz rajt' más ily szigetet,
 Élnem ha engedsz s kint nem érzemem.
 HENRIK KIRÁLY. Ah! gonosz élet mily tanújele,
 Hol ily ijesztő a közel halál!
 WARWICK. Beufort, királyod az, ki szól veled.
 BIBORNOK. A vallatáshoz vigyetek, ha tetszik.
 Nem ágyba' halt-e meg, hol halnia kelle?
 Lehet-e bárkit élni kényszerítnem?
 Ne gyötörjetekek már, vallomást tesztek.
 Ismét fölédet? Óh szólj, hol vagyon;
 Ezer fontot, ha én őt láthatom.
 Ni! szeme nincsen, a por megvakítá.

Fésüld le haját. Oh nézd, nézd! mint mered,
Mefogja törként lelkem szárnyait.
Adjatok innom! Hozd el, gyógyszerész,
Mit nálad vettem, gyilkos mérgemet.

HENRIK KIRÁLY. Oh te, a mennyek örök mozgatója,
E nyomorultra nézz irgalmasan!
Üzd el a sürgő arcátlan Gonoszt,
Ki e bűnösnek lelkit ostromolja!
Mentsd meg szívét a vad kétség'eséstől!

WARWICK. Nézd a halálkín torzvonásit arczán!

SALISBURY. Oh ne zavard, hagyd békén halni őt.

HENRIK KIRÁLY. Ha ég akarja, béke lelkivel!

Bibornok ur, ha lelki üdvre gondolsz,

Remény jeléül tartsd föl kezedet. —

Meghalt, nem ad jelt. — Légy irgalmas, Isten!

WARWICK. Rut életet tanúsít ily halál.

HENRIK KIRÁLY. Oh ne ítélj! mind bűnösök vagyunk.

Zárd le szemeit, vond össze függönyét,

S mi elmélkedjünk az ő esetéről.

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Kent. Tengerpart, közel Doverhez.

Tüzelés hallik a tenger felől. Egy hajóból kilépnek a kapitány, a kormányos, ennek társa, Whitmore Józsa és mások; velök Suffolk áruhában és más urak, mint foglyok.

KAPITÁNY. A csillogó nap, csacska, aggodalmas,
Immár lebütt a tenger keblibe,
S fennen üvöltő farkasok verik föl
A mélagyászú, bús éj lovait,
Kik lomha, álmos, petyhüdt szárnyaikkal

- Sirokat fődöznek s torkuk páragőze
 Lehel a légbe dögletes homályt.
 Most jöjenek nyert bárkánk bajnoki :
 Míg a sekélyen horgonyoz hajónk,
 Válságukat fizessék ők meg itt,
 Vagy a part homokját vérök festi be.
 Ez a fogoly, kormányos, a tied ;
 E foglyon itten társad nyerekedjék ; [részed.
 Az, (Suffolkra mutatva) Whitmore Józsa, légyen a te
1. NEMES. Szólj, kormányos, mi lesz válságdíjam?
 KORMÁNYOS. Ezer arany, avagy lehull fejed.
 TÁRSA. Azt adsz te is, vagy a tied repül le.
 KAPITÁNY. Mit! sok talán e két ezer arany,
 S lovag nevet és külsőt hordotok?
 Halál reátok! Szúrjátok le őket!
 Ez a potomság legfőlebb a harcban
 Elhullt barátink életével ér föl.
1. NEMES. Én megadom, kiméld hát életem'.
 2. NEMES. Én is, s azonnal írok is haza.
- WHITMORE (Suffolkhöz). A támadásban egy szemem'
 Hogy megtoroljam, halnod kell azért, [veszítém :
 S tőlem ha függne, e kettőnek is.
- KAPITÁNY. Ne légy heves ; hagyd élve, végy díjat.
 SUFFOLK. Nézd Györgykeresztem', én lovag vagyok :
 Bármily magasra tartasz, megadom.
- WHITMORE. Már meg van adva ; Józsa a nevem.
 — Miért riadsz fel? a halál ijeszt?
- SUFFOLK. Neved ijeszt, halálosan cseneg :
 Csillagzatomból egy bölcs jósolá :
 Vesztem leszen a tengerek hajósa ;
 De e miatt még vérszomjú ne légy,
 Helyesen ejtve József a neved.
- WHITMORE. József vagy Józsa, mindegy az nekem.
 Nevünk' nem érte még olyan gyalázat,
 Hogy kard a szenyt ne mosta volna le :
 Azért boszúmmal ha kufárkodom,
 Széttörve kardom, tépve czímerem
 S én gyáva czenknek legyek kikiáltva !

(Megragadja Suffolkot.)

SUFFOLK. Whitmore megállj! mert herczeg a te
Suffolki herczeg, William de la Poole. [foglyod,

WHITMORE. Rongyokba búva, Suffolk hercege!

SUFFOLK. Ez nem a herczeg része; s Jupiter

Ha álruhában járt-kelt, mért ne én?

KAPITÁNY. De őt, mint téged, nem verék agyon.

SUFFOLK. Aljas ribancz te! a Lancasterek,

Henrik király nemes vérit soha

Nem ontja ily ütött-kopott kamasz.

Kézsókoló, nem tartád kengyelem'?

Diszménem mellett jártál pusztá fővel,

S boldog valál, ha inték csak feléd!

Kupámba hányszor töltéd italom',

S ott térdelél, élődve asztalomról,

Míg lakomáztam Margit asszonyunkkal!

Csak erre gondolj, s hűtse ez le véred'

És fojtsa el idétlen gögödet.

Hogy' álldogáltál külső pitvarunkban

És jöttömet alázattal leséd!

E kéz ügyedben irt egykor, s azért

Fékezze meg izgága nyelvedet.

WHITMORE. Leszúrjam a bitangot?

KAPITÁNY.

Várj: előbb,

Mint engem ő, szavammal szúrom át.

SUFFOLK. Szavad, silány rab, tompa mint magad.

KAPITÁNY. A hosszú bárka szélén kell leütni

Fejét.

SUFFOLK. Magadéval játszol, nem mered.

KAPITÁNY. De merem Poole!

SUFFOLK.

Poole?

KAPITÁNY.

Poole? Sir Poole?

Kátyú, pocsék szennyével fertező [lord?

Angol hazánk ezüst ivó vizét.

Most betömöm e száját, mely kitátva,

Hogy e hazának kincseit lenyelje;

Mely a királynét csokolá, ez ajkat

A porba tiprom; s te, ki mosolyogtál

Jó Humphrey holtán, h'jába vigyorogsz

Érzéstelen szelekre: vissza rád

Gúnyolva fognak majd azok sziszegni;

S pokol szipái lesznek hitvesid,
 Hogy egy hatalmas urral merted el-
 Jegyezni lányát egy koldús királynak,
 Alattvalók, trón és ország né'kül.
 Sátáni ármány vitt magasra téged,
 S mint nagyravágyó Sylla, eltelél,
 Anyádnak vérző szívét falva fel.
 Te adtad el Mainet és Anjout a franknak;
 A pártos álnok normannok miattad
 Vetik el parancsunk'; s a pikárd leölve
 Parancsnokit, bevette váraink'
 S rongyolva, csonkán üzte el hadunkat.
 Fejdelmi Warwick s mind a Nevilek,
 Kik soh'se rontják kardjokat hijába,
 Gyűlölve téged, harcra szálltanak;
 És most a York-ház, kit trónról lökött le
 Csúfos halála ártatlan királynak
 És elbizott bitor kényuraság,
 Boszútól ég, s reménytelen zászlaján
 Küzdő sugáru nap fél arczatja,
 És rajt' e szó: «Invitis nubibus!»
 Fegyvert ragadva áll a kenti nép;
 És végre szégyen és koldusnyomor
 Csúszott be a királyi palotába:
 S mindez miattad! — El! Vigyétek őt!

SUFFOLK. Mért nem vagyok Isten, hogy sujtanám
 Villámom' e rongy, aljas szolgafajra!
 Köz lelkeket potomság tesz kevélylyé;
 Nagyobbra lát e gaz, e bárka-főnök,
 Mint Bargulus, a hős illyr kalóz.
 Nem szija a sas vérit a here,
 Köpűt lop az meg: nem lehet, hogy ily
 Kóficz rab által, mint te, haljak én.
 Bűnbánatot nem, düht költ csak szavad.
 Frankhonba küld követnek a királyné:
 Mondom, sértetlen vigy át a csatornán.

KAPITÁNY. Józsa!

WHITMORE. Csak jöszte, Suffolk, hadd viszlek halálra.

SUFFOLK. Pene gelidus timor occupat artus: töled
 [rettegek,

WHITMORE. Mielőtt szabadulnál, félni lesz okod.

Csüggedsz-e most? mi! meghajolsz-e most?

1. NEMES. Kegyelmes úr! kérd, adj jó szót neki.

SUFFOLK. Szigorú s zordon, Suffolk úri nyelve,

Parancsra szokva, kérni nem tanult.

Eszembe sem jut aljas kérelemmel

Tisztelni őket; nem! inkább a törzsre

Hajtom fejem', de térdem nem hajol meg,

Csupán királyom s Istenem előtt;

S tánczoljon inkább véres pózna csúcsán,

Mintsem födetlen lássa csőcselék.

Többet kiállok, mint mit ti tehettek.

KAPITÁNY. Eleget beszélt már; hurczoljátok el!

SUFFOLK. Jertek! hadd lássam fene szívetek',

Feledve holtom hogy sohse' legyen.

Éhenkórász veszt el gyakran nagyot:

Egy római orv s haramja ölte meg

Mézajku Tulliust; Brutus fattya kézzel

Szurá le Caesart; vad szigetlakók

A nagy Pompéjust; Suffolcot kalóznak.

(Suffolk el Whitmoreval és másokkal.)

KAPITÁNY. Ezekről itt, kiknek díját szabók,

Határozatunk az, menjen érte egyik:

Te jer velünk hát, társad hadd utazzék.

(Mind el, az első nemesen kívül.)

Whitmore visszajő, Suffolk holttestével.

WHITMORE. Itt feküdjék holtteste és feje,

Mig eltakarítja a királyi kedves. (El.)

1. NEMES. Oh véres, oh kegyetlen, szörnyü látvány!

Elviszem a királyhoz tetemét.

Ha ez nem is, baráti bosszút állnak,

S ki élve nagyra tartá, a királyné. (El a holttesttel.)

II. SZÍN.

Blackheath.

Bevis György és Holland János jönnek.

GYÖRGY. Rajta! szerezz magadnak kardot, ha léczből lesz is; már két napja, hogy talpon vannak.

JÁNOS. Annál inkább rájok ért, hogy lefeküdjenek.

GYÖRGY. Mondom én, Cade Jankó, a posztós, azon van, hogy az országot kikészítse, megfordítsa és újfent felborzazza.

JÁNOS. Ideje is már, mert ugyan szőrekopott. A mondó vagyok én, nincs vig élet Angliában, a mióta a nemesek felkaptak.

GYÖRGY. Nyomoruságos idők! Nem becsülik az erényt a mesteremberekben.

JÁNOS. Szégyennek tartja a nemesség bőrkötényben járni.

GYÖRGY. S a mi több, a király tanácsosai nem jó munkások.

JÁNOS. Igaz; pedig meg van irva: «Munkálódjál a te hivatalodban», a mi annyit jelent, a felsőségek legyenek munkás emberek; tehátlan nekünk kéne felsőségeknek lennünk.

GYÖRGY. Eltaláltad, mert nincs jobb jele a derék éleknek, mint a kérges tenyér.

JÁNOS. Nini! már jönnek. Ott jó Best fia, a whingami timár.

GYÖRGY. Ez veszi munkába majd ellenségeink bőrért és kutyabőrt csinál belőle.

JÁNOS. Richárd is, a mészáros.

GYÖRGY. A meg letaglózza a bűnt, mint egy ökröt, a gonoszságot pedig torkon szúrja, mint egy bornyút.

JÁNOS. Aztán Smith takács.

GYÖRGY. Ergo, le van fonva életök fonala.

JÁNOS. Gyere csak, csapjunk hozzájuk.

Dobszó. Cade, Dick mézáros, Smith takács és mások nagy számmal jönnek.

CADE. Mi, Cade János, így nevezve állítólagos atyánk után.

DICK (félre). Vagy inkább, mert egy kád heringet lopott.

CADE. Mer le fognak előttünk hullani ellenségeink, a lélektől ihletve, hogy királyokat és hercegeket buktassunk. — Ugyan legyetek csöndesen!

DICK. Csöndesség!

CADE. Atyám Mortimer volt.

DICK (félre). Becsületes egy ember volt, derék kőmives.

CADE. Anyám Plantagenet.

DICK (félre). Jól ismertem, bábaasszony volt.

CADE. Feleségem a Gallandoktól származott.

DICK (félre). Az ám, egy házaló leánya volt, sok galandot árulgatott.

SMITH (félre). De az utóbbi időkben nem bírja már czipelni a batyuját, azért otthon mosogat.

CADE. Következőleg tisztességes házból való vagyok.

SMITH (félre). Szentúgyse! úgy van: a mező elég tisztességes, ő pedig ott született egy sövény alján, mert atyjának soh'se volt más háza, mint a kóter.

CADE. Bátor vagyok.

SMITH (félre). Biz annak kell lennie, mert a kolduláshoz bátorság való.

CADE. Sokat kiállok.

DICK (félre). Semmi kétség! három vasárnapon egymás után láttam, hogy' vesszőzték.

CADE. Nem félek se kardtól, se tüztől.

SMITH (félre). Kardtól nem kell félnie, kabátja rég kiállta már a próbát.

DICK (félre). De, úgy gondolnám, félnie kén' a tüztől, mert birkalopásért bélyeget sütöttek a kezére.

CADE. Legyetek tehát vitézek, mert hadnagytok vitéz és sorsotok javulását igéri. Egy félpennys kenyér ára ezután Angliában egy penny lesz; a három abroncsú kantára tíz abroncs férjen; és söralját inni, szememben, fölségsértéssel egy. Az egész országot

közre bocsátjuk és paripám majd Cheapsideban legel. És ha király vagyok — és az leszek . . .

MIND. Isten éltesse fölségedet!

CADE. Köszönöm jó emberek . . . Pénz nem lesz többé, mindenki az én rovásomra eszik, iszik. Minden embert egy libériába bujtatok, hogy mint testvérek összeférjenek és engem urokül tiszteljenek.

DICK. Első tenni valónk az legyen, hogy minden törvénytudóst agyonverünk.

CADE. Úgy van, én is erre gondoltam. Nem siralmas dolog-e, hogy egy ártatlan bárány bőréből pergamentet csinálnak? hogy a tele firkált pergament egy embert tehet tönkre? Azt mondják, a méh szúr; de én azt mondom, a méh viasza teszi azt: mert én csak egyszer nyomtam pecsétemet valami alá és azóta soha se voltam többé a magam ura. Mi az? kit hoztok itten?

Emberek jönnek, a chathami kostát hozva.

SMITH. A chathami kostát: tud irni, olvasni, számolásokat csinálni.

CADE. Szörnyűség!

SMITH. Rajta kaptuk, a mint a gyerekek írásait javítgatta.

CADE. Ez aztán a gonosztevő!

SMITH. Egy vörös betűs könyv van a zsebiben.

CADE. Akkor kuruzsló lesz.

DICK. Adósság-leveleket tud készíteni és irni akár egy prókátor.

CADE. Sajnálom! Becsületemre, csinos egy ember. Ha nem találom bűnösnek, nem hal meg. — Jer ide, ficzkó, hadd vallassalak. Mi a neved?

KOSTA. Emmanuel.

DICK. Ezt szokták irni a kurrensek élire. Roszul áll a dolgod.

CADE. Ne kottyanjatok bele. — Ki szoktad irni nevedet, vagy van egy különös névvonásod, mint más becsületes együgyű embernek?

KOSTA. Hál' Isten' uram, volt annyi nevelésem, hogy le tudom irni nevemet.

MIND. Vallott! — El vele! — Gazember, áruló!

CADE. El vele! mondom: kössétek fel, tollával és tintatartójával nyaka körül. (Néhányan el a kostával.)

Mihály jó.

MIHÁLY. Hol van a mi generálisunk?

CADE. Itt vagyok, te speciális ficzkó!

MIHÁLY. Fussatok, fussatok! Sir Humphrey Stafford és öccse itt vannak a szomszédban a király seregeivel.

CADE. Állj meg, gazember, állj meg, vagy mindjárt leütlek. Ép oly derék emberre találjon bennem, a milyen ő maga. Úgy-e bár ő lovagnál nem több?

MIHÁLY. Nem.

CADE. No hát, hogy vele egyenlő legyek, iziben lovgagá ütöm magamat. (Letérdel.) Kelj föl, sir John Mortimer! Igy! Most rajta! neki!

Sir Humphrey Stafford és öccse William jönnek dobszóval és hadakkal.

STAFFORD. Pártos gazok! Kent alja, söpredéke!

Bitó virági! le a fegyverekkel!

Kunyhóitokba! hagyjátok e csatlóást!

Ha elszakadtok, a király kegyelmes.

WILLIAM STAFFORD. De haragos, bösz, vérszomjú, to-

Ha űzitek. — Halál vagy hódolat! [vább]

CADE. E selyemruhás rabokhoz nincs közöm;

Jó emberek, hozzátok szólok én,

Kiknek — hiszem — királya lészek egykor,

Mert jog szerint enyém a korona.

STAFFORD. Lator! atyád falmázoló vala,

S posztónyiró magad: nem úgy van-é?

CADE. S Ádám kertész vala.

WILLIAM STAFFORD. Hát ez hova czéloz?

CADE. No hát oda, hogy March gróf, Mortimer,

Clarence leányát vette hitvesül.

STAFFORD. Ugy van.

CADE. És néki e nő ikreket szüle.

WILLIAM STAFFORD. Nem áll.

CADE. Ez ép a kérdés! Én azt mondom, áll.

Dajkának adták az idősbiket,
Egy koldusasszony lopta ettül el,
S mert nem tudá, mily vérből származott,
Felnövekedvén, kőmives leve.

Ő nemze engem; ha tudod, tagadd.

DICK. Való igaz; azért is ő lesz a királyunk.

SMITH. Uram, egy kéményt csinált ő az apám házában, a téglá mind él e mai napig, azok bizonyosságot tehetnek. Azért ne is tagadjátok.

STAFFORD. S ti hiszitek e léhűtő szavát,

Ki azt se' tudja, mit beszél?

MIND. Hiszszük bizony! Hát csak pusztuljatok.

WILLIAM STAFFORD. Cade Jankó, erre York taníta téged.

CADE (félre). Hazudik, magam találtam ki. — Halod-e hát, fiú, mondd el a királynak üzenetemet, hogy atyja, V. Henrik kedvéért, a kinek idejében a gyerekek francia koronaaranyokkal játszottak gombosdit, nem bánom, uralkodjék ő, de én leszek fölötte a protector.

DICK. Azonkívül Say lord fejét követeljük, a mért Maine herczegséget eladta.

CADE. És joggal, mert ez által megesonkult Anglia, és mankón kéne járnia, ha az én hatalmam nem támogatná. A mondó vagyok én, királytársak, Say lord kivette az ország férfiságát és heréltté tette; s a mi még több, francziául tud beszélni, tehát áruló.

STAFFORD. Oh mily siralmas durva butaság!

CADE. Nos feleljetek, ha tudtok. A francziák a mi ellenségeink. No hát! azt kérдем én, lehet-e az, a ki az ellenség nyelvén beszél, jó tanácsadó, vagy nem?

MIND. Nem, nem! Azért is a feje kell nekünk.

WILLIAM STAFFORD. Legyen! ha jó szó nem fog raj-Rontson reátok a király hada. [tatok,

STAFFORD. Herold, kiáltsd ki városszerte, hogy

Mind áruló, ki Cadedel fölkele;
S hogy azt, ki megfut csatavég előtt,
Intő például nője, gyermeki

Láttára, föl kell ajtajára kötni.
Utánam az, ki a király barátja!

(A két Stafford a hadakkal el.)

CADE. Utánam az, a ki a nép barátja!
Szabadságharcz ez, most hősködjetelek.
Lordot, nemest mi élve nem hagyunk;
Csak foltozott sarúst kiméljetelek,
Minthogy derék munkás nép: mindenik —
Ha merne — hozzánk állna örömet.

DICK. Már csatarendben állnak és felénk vannak indulóban.

CADE. Mi akkor vagyunk rendben, ha minden rendben kívül vagyunk. — Rajta! Indulj! Előre! (Mind el.)

III. SZÍN.

Blackheat más része.

Riadó. A két sereg jő és harczol; mind a két Stafford elesik.

CADE. Hol van Dick, az ashfordi mészáros?

DICK. Itt vagyok, sir.

CADE. Ugy hullottak előtted, mint birka, ökör; úgy viselted magadat, mintha a magad vágószékében lettél volna. Ezért is ekként jutalmazlak meg: a bőjt kétszer oly hosszú lesz, mint eddig volt, és neked magadnak lesz szabadalmad ez alatt egy hiján száz marhát levágnod.

DICK. Nem kívánok többet.

CADE. Az igazat megvallva, nem érdemelsz kevesebbet. Én a győzelem emlékéül ezt fogom viselni; e két holttestet pedig lovammal fogom hurczolni, míg Londonba nem érek, hol a városnagy kardját vitetjük majd magunk előtt.

DICK. Ha boldogulni akarunk s valami derekasat végezni, törjük fel a börtönöket és ereszszük ki a foglyokat.

CADE. Ne aggódjál, ezért jót állok. Jertek, induljunk London felé. (Mind el.)

IV. SZÍN.

London. Terem a palotában.

Henrik király, folyamodványt olvasva; Buckingham herceg, mellette Say lord; távolabb Margit királyné, Suffolk feje fölött gyászolva.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Gyakorta hallám, meglágyúl a szív
És csüggeteg lesz, elfajúl a bűtől:
Hagyd a sirást hát s gondolj bosszura.
De ki ne sirjon, hogyha látja ezt?
Dobogó szivemre nyugtatom fejét;
De teste merre van, hogy átöleljem?

BUCKINGHAM. Mily választ ad felséged a lázadók folyamodására?

HENRIK KIRÁLY. Alkura küldök egy szent püspököt.
Ments Isten attól, annyi árva lélek
Hogy szablya által veszszén! S én magam
Cade John vezérrel inkább szóba állok,
Semmint vérengző harczzal irtsam őket!
De várj, még egyszer átalolvasom.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Oh a kegyetlen latrok! Bujdosó-
Uralkodék én rajtam e szelid arcz, [ként
S nem birhatá-e őket száanalomra,
Kik rá tekintni méltók sem valának?

HENRIK KIRÁLY. Saylord, Cade Jankó esküt tön fejedre.

SAY. De tán előbb jut az övé kezébe.

HENRIK KIRÁLY. Nos, asszonyom?

Folyvást kesergsz s gyászolsz Suffolk után?

Félek, szerettem, én ha meghalok,

Utánam ennyit nem gyászolsz vala. [teérted!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Nem gyászlanék én, meghalnék

Hirnök jő.

HENRIK KIRÁLY. Nos mi új hír? Miért jössz ily sietve?

HIRNÖK. A zendülők Southwarkban. Fuss, királyom!

Cade Montimernek hirdeti magát,

Ki Clarence herceg vériből eredt;

Nyiltan bitornak hí és esküszik,
 Hogy Westminsterben lesz megkoronázva.
 Serege ringy-rongy gyülevész hadak,
 Ribancz paraszt nép, durva kegytelen :
 Sir Humphrey Stafford holtán s öcseseén,
 Tovább haladni vérszemet kapott.
 Jogász, tudós, udvarnok és nemes
 Neve «csalfa féreg», s mind halálra szánva.

HENRIK KIRÁLY. Oh elfajúlt nép! azt se' tudja, mit tesz.

BUCKINGHAM. Vonulj, királyom, Killingworthba, míg
 Levernü őket serget gyűjthetünk.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Oh hogyha Suffolk élne most, mi
 Elfojtaná e kenti zendülést! [gyorsan]

HENRIK KIRÁLY. Téged gyűlöl, Say lord, a nép,
 Hát csak siessünk Killingworth felé.

SAY. Veszélybe' vón' így fölséged személye.

Szemeik előtt arczom gyűlöletes ;
 Azért is a városban maradok
 S tartózkodásom hadd legyen titok.

Más hírnök jő.

2. HIRNÖK. A London-hid Cade John kezébe van ;

Fut a polgárság, elhagyván lakát.
 A csöcselék nép zsákmány-szomjasan a
 Latorhoz áll, és esküszik, a várost
 Kifosztja és királyi udvarod'.

BUCKINGHAM. Uram, ne késs' hát! Lóra, gyorsan el!

HENRIK KIRÁLY. Jer, Margit! Isten megsegít, remél-
 [jünk.]

MARGIT KIRÁLYNÉ. Az én reményem Suffolkkal letűnt.

HENRIK KIRÁLY (Say lordhoz). Isten veled! Ne hígy a
 [lázadóknak.]

BUCKINGHAM. Ne, senkinek, és tarts az árulástól.

SAY. Ártatlanságom, ez az én hitem,
 Azért is elszánt és merész vagyok. (Mind el.)

V. SZÍN.

Ugyanott. A Tower.

Scales lord és mások, a falakon járva. Alant polgárok.

SCALES. Nos mi hír? meg van ölve Cade?

1. POLGÁR. Nincs, mylord, s alig is lesz. Már elfoglalták a hidat s legyilkolnak mindenkit, a ki ellenáll. A városnagy kegyelmed' segélyért kéreti a Towerből, hogy a várost a pártütők ellen megvédhesse.

SCALES. Mit adhatok, parancsotokra áll,

Bár engem is zaklatnak: megkísérték

A lázadók már a Tower ostromát.

Smithfieldbe most, ott sorakozzatok,

Oda küldöm Gough Mátét számatokra.

Fel harczra honért, királyért, életért!

Ég véletek hát, tisztem máshová hív. (Mind el.)

VI. SZÍN.

Ugyanott. Az Ágyu-utcza.

Cade Jack jó pártfeleivel. Botját a London-köre üti.

CADE. Most Mortimer ura e városnak. És itt a London-kövön ülve, parancsolom és meghagyom, hogy uralkodásunk ez első évében a város rovására e húgy-vezetéken csupa fűszeres bor folyjon. És most, ezentúl fölségsértés lesz, ha bárki is máskép hí és nem Mortimer lordnak.

Egy katona jó futva.

KATONA. Cade Jankó! Cade Jankó!

CADE. Üssétek le iziben! (Megölik.)

SMITH. Ha ennek a ficzkónak esze van, soha sem hí téged Cade Jankónak többé; ugy gondolom, derekasan megintettük.

DICK. Mylord, Smithfieldben hadsereg gyült össze.

CADE. Rajta hát! verekedjünk meg velök. De előbb menjetek, gyujtsátok fel a London-hidat, s ha lehet, égessétek le a Towert is. Gyerünk, előre! (Mind el.)

VII. SZÍN.

Ugyanott. Smithfield.

Riadó. Egy oldalról jö Cade és pártja: más oldalról polgárok és királyi hadak Gough Máté vezérlete alatt. Harcz; a polgárok futásnak erednek; Gough Máté elesik.

CADE. Igy, barátom! Most menjetek, rontsátok le a savoyai palotát; mások a törvényszékekhez: le velök, mindannyival.

DICK. Egy kérelmem volna lordságodhoz.

CADE. Legyen bár egy lordság, megadom e szóért.

DICK. Csupán csak az, hogy Anglia törvényeit a te szód diktálja.

JOHN (félre). Tyűh! akkor ugyan beteg törvényeink lesznek, mert egy dárdát szúrtak a szájába s az még nem hegedt be.

SMITH (félre). Nem ugy, John, бүдös törvényeink lesznek, mert pörkölt sajtól бүzlik a lélekezete.

CADE. Meggondoltam, úgy legyen. Menjetek, égessétek el az ország minden okmányát; szám legyen Anglia parlamentje.

JOHN (félre). No akkor alkalmasint harapós törvényeket kapunk, hacsak fogait ki nem huzzák.

CADE. És ezentúl minden közös legyen.

Hirnök jö.

HIRNÖK. Mylord, jó fogást tettünk! Itt hozzuk ama Say lordot, a ki Francziaországban a városokat eladta, a ki huszonegy tizenötödöt fizettetett velünk, s azonfelül egy shillinget minden font után, az utolsó hadi adó alkalmával.

Bevis György jó Say lorddal.

CADÉ. Jó! Ezért tiszser leüttetjük fejét. — Ah Say! te selyem, te posztó, te irha lord, te! Most itten állasz a mi királyi törvényhatóságunk czéltáblája gyanánt. Hogyan igazolhatod magadat, hogy Normandiát Baisemoncu mosziónek, a franczia dauphinnek átadtad? Legyen tudodra és értésedre a jelenlevők által, különösen a jelenlevő Mortimer lord által, hogy én vagyok a seprő, kinek az udvarból ily szemetet, mint te vagy, ki kell takarítania. Te szörnyű áruló mód megrontottad az ország fiatalságát az által, hogy diák iskolát állítottál; és mig ezelőtt a mi ősapáink nem ismertek más könyvet, mint a rovást meg a krétát, te módiba hoztad a nyomtatást, és a király koronája és méltósága ellenére, papirosmalmot építettél. Bebizonyítjuk szemedbe, hogy oly emberek vannak körülötted, a kik nomenről, verbumról szoktak beszélni s más ily utálatos szavakról, a minőket keresztyén fül meg sem hallgathat. Békebirákat nevezted ki, hogy magok elé idézzék a szegény embereket, oly dolgok felől, a melyekre nem voltak képesek felelni. Azután börtönbe vetetted őket, és miután nem tudtak olvasni, felakasztattad, pedig épen ebből az egyedüli okból megérdemelték, hogy éljenek. Csótáron lovagolsz, nemde?

SAY. Nos aztán?

CADÉ. A manóba is! nem kéne lovadat köpönyegben járatnod, mig böcsületes emberek nadrágban és ujjasban járnak.

DICK. S még dolgoznak is egy ingben, mint példának okáért én la! a ki mészáros vagyok.

SAY. Ti kenti férfiak! . . .

DICK. Mit mondasz Kentről?

SAY. Csupán csak ennyit: bona terra, mala gens.

CADÉ. El vele! el vele! diákul beszél.

SAY. Hallgassatok meg s aztán vigyetek.

Azt mondja Cæsar emlékiratában,

Kent e sziget legnyájásb tartománya;

A föld kies, mert áldással tele,

A nép tevékeny, dús, hős, bőkezű :
 Hiszem, ti sem vagytok kegyetlenek.
 Normandiát s Mainet én nem adtam el,
 Sőt visszanyerni éltem' oda adnám.
 Törvényt ha láttam, szeliden tevém ;
 Kérés, köny megnyert, adomány soha.
 Mikor zsaroltam bármit tőletek,
 Hanem ha védni titeket, királyt, hont?
 Tudósokat dijaztam gazdagon,
 Mert tudományom tetszett a királynak,
 S mert butaság, úgy láttam, Isten átka,
 S a tudomány szárny, égbe fölvivő.
 Ha ördög lelkek nem búttak belétek,
 Lehetlen engem meggyilkolnotok.
 E nyelv beszélt külföld királyinál
 Érettetek . . .

CADE. Eh! mikor tettél csak egy csapást is a harcmezőn?

SAY. Nagyoknak karja messze ér: gyakorta
 Útém le azt, kit nem láttam soha.

GYÖRGY. Oh gyalázatos nyulszívű te! hátulról támadni meg az embereket!

SAY. Halvány az arczom: értetek viraszték.

CADE. Üssétek pofon, majd kipirosodik.

SAY. Szegény-pörökben a sok hosszas ülés
 Kóros bajokkal tölte engem el.

CADE. Majd kapsz egy kis köttéllevest és orvosságul egy bárdot.

DICK. Miért remegsz, ember?

SAY. Nem félelemből, szelűtés teszi.

CADE. Valóban, felénk bólingat, mintha azt akarná mondani: állok elétek! Majd meglátom, vajon egy póznán szilárdabbul áll-e a feje! Vigyétek el! fejezétek le!

SAY. Miben hibáztam, szóljatok, leginkább?

Kincsekre vajon s rangra vágytam-é?

Zsarolt aranynyal telvék táraim?

Ruházatom vaj fényűző-e tán?

Bánték-e bárkit, hogy holtomra törtök?

E kéz nem onta soha büntelen vért,

Álnok kajánság nem lakott e szívben.

Oh hagyjatok élnem!

CADE. Szánakozást érzek szavain, de erőt veszek magamon: meg kell halnia, ha csak azért is, mert oly jól tud szónokolni életéért. — El vele! Ördöge van a nyelve alatt, nem beszél Isten nevében. Menjete, vigyétek el! mondom, s menten üssétek le fejét; aztán törjétek veje, sir John Cromer házába, üssétek le fejét s hozzátok ide póznán mind a kettőt.

MIND. Meglesz!

SAY. Oh honfitársak! ha imáitokra

Ép oly kemény vón' Isten, mint ti most,

Hogy' járna akkor elszállt lelketek?

Kimélnétek hát éltem'! Irgalom!

CADE. El vele! Tegyétek, a mit parancsolok.

(El néhányan Say lorddal.)

Az ország legkevélyebb peerje ne hordjon fejet valain, ha csak nekem adót nem fizet; egy szűz se menjen férjhez, a ki nekem szüzességével nem adóz, mielőtt ez férjeé lenne. Minden ember hűbéresem legyen in capite; és parancsoljuk és meghagyjuk, hogy feleségeik oly szabadok legyenek, mint a szív csak kívánhatja és a nyelv kimondhatja.

DICK. Mylord, mikor megyünk Cheapsideba s vesszünk fel portékákat alabárdjainkra?

CADE. Hát azonnal!

MIND. Ez már derék!

Lázadók jönnek vissza, Say lord és veje fejével.

CADE. Hát ez nem derekabb-e még? — Hadd csokolózzanak, mert életökben nagyon szerették egymást. No most válaszsátok el, nehogy arról tanakodjanak, mikép adjanak el még több francz várost. — Katonák, halaszszátok a város kifosztását éjszakára; most ezeket vitetjük magunk előtt király pálczák gyanánt, végig lovagoljuk így az utcákat, s őket minden saroknál összecsókoltatjuk. — Előre! (Mind el.)

VIII. SZÍN.

Southwark.

Riadó. Cade jó csöcselékjével.

CADE. A Halász-utczán fel! a Sz.-Magnus-saroknál le! Öljétek, üssétek, dobjátok a Themzébe! — (Harsona szól alkura, aztán takarodó.) Micsoda zaj ez? Ki olyan vakmerő, takarodót vagy alkut fuvatni, mikor én azt parancsolom, üssétek agyon őket?

Buckingham és vén Clifford jó hadakkal.

BUCKINGHAM. Mi merjük azt s zavarni tégedet.

Tudd meg, király követjei jövünk,
A kit te, Cade, elcsábitál, a néphez,
S mindenkinek kegyelmet hirdetünk,
Ki téged elhagy s békén haza tér.

CLIFFORD. Nos honfiak, engedtek, hajlotok

A kegyelemre, melyet följánlunk?
Vagy gyülevész kíséren a bitóhoz?
Ki a királyt szeretve, él kegyével:
Éltesse őt, feldobva süvegét;
A ki gyülöli s nem becsüli atyját,
A hódítót, kit Frankhon rettegett:
Az rázza fegyverét s vonuljon el.

MIND. Isten tartsa meg a királyt! Isten tartsa meg a királyt!

CADE. Mi! Buckingham, Clifford, oly vitézek vagytok ti? — És ti, nyomorult paraszt nép, hisztek nekik? azt akarjátok mindenkép, hogy a pardonnal nyakatok körül, felakaszszanak? Azért törte át kardom London kapuit, hogy engem Southwarkban a Fehér Szarvasnál elhagyjatok? Azt gondoltam, ki nem adjátok addig kezetekből a fegyvert, míg ősi szabadságtokat vissza nem szereztétek; de ti mind golyhók vagytok, nyúl szívűek, örömötök telik a nemesség szolgátságában élnetek. Hát csak hadd rokkantsák meg terheikkel hátatokat, hadd szedjék le házaikatok fejetek fölött s

szemeitek láttára fertőztessék meg feleségeiteket, leányaitokat! Én részemről majd szerit találom magam is, mit kell tennem. És most verjen meg mindnyájatokat az Úristen átka!

MIND. Cadet követjük! Cadet követjük!

CLIFFORD. Cade ötödik Henriknek fia tán,

Hogy úgy riogtok hűséget neki?

Vajh elvezérel Frankország szívébe,

S herczeggé bárkit s gróffá tehet-é?

Ah! neki nincsen honja, menhelye,

És meg sem élhet, hogyha nem rabol

S nem fosztogat minket s feleiteket.

Nem vón'-e szégyen, ha mig itt czivódtok,

A rettegő frank — az imént legyőzött —

Átkelne rögtön s minket győzne le?

És rémlik immár, e polgárviszályban,

Itt utczahosszat ő uralkodik.

Rátok rivalva e szót: «Villageois!»

Ezer silány Cade veszszén el előbb,

Semmit a franknak ti hódoljatok!

Az elveszettért föl Frankhonba! harcra!

Kiméeljétek ten angol honotok'.

Dús a király; ti hősök, férfiak;

Velünk az ég: ki kétli győzedelmünk'?

MIND. Éljen Clifford! éljen! A királyt követjük és Cliffordot!

CADE. Lehet-e a pehelyt úgy ide-oda fúni, mint ezt a néptömeget? Ötödik Henrik neve száz veszélybe ragadja őket, úgy hogy engem is cserben hagynak. Látom, összedugdossák fejöket, hogy rám támadjanak; karddal kell utat törnöm, mert itt nincs maradásom. — Valamennyi ördög és pokol daczára keresztülrontok rajtatok. Az ég és becsület legyen tanúm, nem eltökéltségem hiánya, hanem csupán pártfeleim pimasz, pironságos árulása kényszerít az elillanásra. (El.)

BUCKINGHAM. Hah! menekült? Föl! keljetek utána!

Ki a királyhoz hozza meg fejét,

Ezer aranyt kapjon jutalmaúl. (Néhányan el.)

Katonák, utánam! — Majd módot találunk,

Hogy a királylyal megbékéljétek. (Mind el.)

IX. SZÍN.

A kenilworthi vár.

Harsona. Henrik király, Margit királyné és Somerset a vár terrasse-án.

HENRIK KIRÁLY. Vajh ült-e trónon valaha király,
 Ki ily kevés örömben részesült?
 Bölesőmbül is csak még alig buvám ki,
 Király levék kilenczedik havamban.
 Alattvaló még trónt nem vágya úgy,
 Mint vágyom én alattvaló lehetni.

Buckingham és Clifford jönnek.

BUCKINGHAM. Üdv a királynak és vidám hírek!
 HENRIK KIRÁLY. Nos, Buckingham, megfogva a lator?
 Vagy új erőért hátrált vissza csak?

Alant Cade pártosainak egy része, kötéllel nyakukon.

CLIFFORD. Menekült, uram, s népe hódola,
 S alázattal, kötéllel nyakukon,
 Várják szavad', halált vagy életet.
 HENRIK KIRÁLY. Oh akkor, ég, tárd fel örök kapud'
 S fogadd magasztó hálám esküit! —
 Élteteket váltátok meg ti ma,
 S megmutatátok: hont, királyt szerettek;
 Maradjatok meg e jó érzületben,
 S boldogtalan bár, Henrik biztosít,
 Hogy szeretetlen nem leszen soha.
 Most köszönettel és bocsánatommal
 Mind elbocsátlak: térjete haza.

MIND. Isten tartsa meg a királyt! Isten tartsa meg a királyt!

Hirnök jön.

HIRNÖK. Engedd, királyom, értesítnelek:
 York a minap Irlandból visszatért,

És gallowglassok és marczona kernek
 Erős, hatalmas sergével felénk
 Intézi útját büszke hadmenettel ;
 S a mint tovább kél, mind' azt hirdeti :
 Fegyvert fogott, hogy elmozdítsa tőled
 Az áruló Somerset herceget.

HENRIK KIRÁLY. Im így szorongat Cade s York két felől,
 Mint a hajó ha vérszből szabadulván
 Megnyugszik : menten rá kalóz rohan.
 Alig verők le Cadet s emberit,
 S most, őt segítni, York fegyverben áll.
 Kérlek, Buckingham, menj eléje, s kérdd meg,
 Mi indítá e harcra ? Mondd neki,
 A Towerba küldöm Edmund herceget.
 Ott léssz, Somerset, őrizet alatt,
 Miglen hadát el nem bocsátja York.

SOMERSET. Királyom !

Börtönbe én kész örömet megyek,
 Halálba is, ha a közjó kívánja.

HENRIK KIRÁLY. Bármily esetben nyers szavú ne légy,
 Mert büszke s nem tűr ő kemény beszédet.

BUCKINGHAM. Úgy lesz, mylord ; s hiszem, úgy járok el,
 Hogy még javadra fordul az egész. [tanuljunk :

HENRIK KIRÁLY. Jer, Margit, menjünk, s jobb kormányt
 Még eddig joggal átkoz Anglia. (Mind el.)

X. SZÍN.

Kent. Iden kertje.

Cade jó.

CADE. Manó vigye a nagyravágyást ! Szégyen enma-
 gamra, hogy kardom van és mégis éhenhaló félben
 vagyok ! Őt napja bujkálok már abban az erdőben s
 nem mertem kipillantani, mert az egész környék utá-
 nam leskelődik. De most már annyira megehültem,
 hogy tovább itt nem maradhatnék, ha életemet ezer esz-
 tendőre kapnám is árendába. Azért is a falon át ebbe
 a kertbe mászom, hogy körültekintsek, vajon nem

ehetném-e füvet, vagy pedig változatosság kedvéért nem téphetnék-e egy pár saláta-sisakot, a mi az ember gyomrát jól kihűtené ebben a forróságban. Én úgy gondolom, ez a szó «sisak» csak azért született, hogy velem jót tegyen: mert sokszor, ha sisak nincs fejemen, egynémely barna alabárd szépen szétrepesztette volna koponyámat; sokszor meg, ha kiszáradtam a derekas masirozásban, kulacscsá tettem s úgy ittam belőle; most pedig e pár saláta-sisakból táplálkozom.

Iden jó szolgálival.

IDEN. Vajon ki élne udvarok zajában,
 Ki ily lugas csöndjét élvezheti?
 Atyám hagyatéka, e csekély örök,
 Elég nekem, egy országgal fölér.
 Mások buktáival nagyra nem török,
 Vagyont se gyűjtök irigyek daczára:
 Elég, van anyyim, a miből megélek,
 S ajtóm' a koldus vígan hagyja el.

CADE. Ni! itt jön a kert birtokosa, hogy megragadjon, mint csavargót, mert engedelem nélkül tulajdonába léptem. Ah, gazember! el akarsz árulni s ezer aranyat kapni a királytól, ha megviszed neki fejemet. De várj csak! majd megtanítlak vasat enni, mint a struczmadár; lenyeletem veled kardomat, mint egy nagy tűt, mielőtt elválnánk egymástól.

IDEN. Ej! durva ficzkó, én biz — bárki vagy —
 Nem ismerlek: hogy' árulnálak el?
 Vaj nem elég-e, hogy kertembe törsz,
 Tolvaj gyanánt, hogy meglopod birtokom',
 Tudtom ne'kül átmászod falaim',
 S csahos szavakkal még velem daczolsz?

CADE. Veled daczolok? Biz úgy, a legjobb vérré, melyet valaha megcsapoltak! még pedig szemtül szembe! Jól megnézz: öt napja már nem ettem egy falatot; de azért csak jőj öt embereddel, s ha én mindnyájatokat agyon nem ütlek, mint a kutyát: arra kérem az Istent, soh'se ehessen füvet többé!

IDEN. Míg Anglia áll, ne mondja senki azt,

Hogy Iden Sándor, hogy egy kenti squire
 Szállt egyenetlen harcra kiehülttel.
 Szögezd merően szemed' az enyémre,
 Lesütöm-é tekinteted előtt?
 Tagot tag ellen: a gyöngébb te vagy,
 Öklömhöz mérve egy ujj csak kezed;
 Dorong e lábszár, pálcza a tiéd;
 Összes erőddel mérközik e láb;
 S ha levegőbe emelem karom',
 Már meg van ásva a földben sirod.
 Nagy szóra nagygyal nem felelek én:
 Mit elhallgattam, kardom mondja el.

CADE. Vitéségemre! a legtökéletesebb vasgyúró, a
 kit valaha láttam! — Aczél! ha meggörbül hegyed
 vagy ha ezt a zömök fajankót csupa rostélyos-szele-
 tekké nem vagdalod, mielőtt újra hüvelyedbe térnél
 aludni: térden kérem akkor Jupitert, változzál patkó-
 szögekké! (Harczolnak. Cade elesik.)

Jaj! oda vagyok! Éhség ölt meg, senki más. Uszít-
 satok rám tizezer ördögöt: ha visszaadjátok elvesztett
 tíz ebédemet, szembeszállok valamennyivel. Száradj
 ki, kert! légy temetőhelyévé mindazoknak, kik e házat
 lakják, mert itt szállt el Cade legyőzhetetlen lelke.

IDEN. Gaz áruló, Cade az, kit leverék?

E tetedért, kard, megszentelve lésszsz,
 S ha meghalok majd, függj sirom felett.
 Nem lesz lapodról e vér letörölve.
 Heroldköpenyként hordd azt és urad
 Dicső nevének légy így hirdetője.

CADE. Iden, Isten veled! Légy büszke győzelmedre,
 mondd meg Kentnek, hogy legdérekabb fiát vesztette
 el; és intsd a világra, gyávák legyenek, mert engem,
 ki nem remegtem soha senkitől, éhség győzött le, nem
 vitéség. (Meghal.)

IDEN. Tanúm az ég, mily helytelen ítélzs.

Halj meg, lator-faj, átka tenszülődnek!
 Mint tested' e kard sujtá le, kívánom,
 Bár lelked' is lesujthatnám pokolba.
 Sarkadnál fogva hurezollak hanyatt
 Ganajhalomra: ez legyen sirod;

Levágom ott istentelen fejed'
 És diadalban viszem a királyhoz,
 Hollóknak hagyva étkül törzsököd'!

(El, a holttestet kihurczolva.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Sikság Dartford és Blackheath közt.

*Egyik felől a király tábora, más felől York jő kíséretével, dob-
 szóval és zászlókkal, távolabb hadai.*

YORK. Igy jő jogáért York, s a koronát
 Letépní gyöngé Henrik homlokáról.
 Zúgj csak, harang! örömtűz, égj, ragyogj,
 Jogos urát fogadni Angliának.
 Oh sancta majestas! ki meg ne venne drágán?
 Legyen rab az, ki urrá lenni nem tud.
 Aranyt markolni van e kéz teremtvé,
 S nem adhat addig az hatályt szavamnak,
 Mig benne nem reng kard avagy jogar.
 Lelkemre mondom! lesz királyi botja
 S reá tüzöm majd a frank liljomot!

Buckingham jő.

Ki ez? Buckingham jött zavarni engem?

Király követje: színeskedni kell.

BUCKINGHAM. Légy üdvöz York, ha tiszta szándokod.

YORK. Elfogadom, Humphrey, üdvözleted'.

Követ vagy-é, avagy önként jövéél?

BUCKINGHAM. Henrik követje, felséges urunké,

Megtudni, mért e hadzaj bék'idön?

S hogy a ki — mint én — csak alattvaló vagy

- Hübéri tiszted s esküd ellenére
 Mért keltesz ily nagy serget tudta nélkül
 S mered az udvar közelébe hozni?
- YORK (főkre). Felforrt epémről szólnom majd lehetlen!
 Követ hasítnék, szírttel harcra szállnék,
 Ugy feldühíte e czudar beszéd;
 S dühöm', mint Ajax Telamonius,
 Ökrön, juhon kész volnék tölteni.
 Jobb születésü York, mint a király,
 Inkább király és lelke is királyibb;
 De egykorig még jó arcot mutassunk,
 Míg Henrik gyöngébb s én erősb leszek. —
 Kérlek, bocsáss meg nékem, Buckingham,
 Hogy ily sokáig választ nem adék:
 Mély mélabú zavarta meg fejem'.
 Azért hozám e serget, a királytól
 Hogy félrelépjen büszke Somersset,
 Ki árulója országnak, királynak.
- BUCKINGHAM. Biz ez tetőled nagy igénykedés!
 De ha csak ez volt czélja had-utadnak,
 Már megadá kérelmed' a király:
 A Towerban ül Somersset hercege.
- YORK. Becsületedre, fogva Somersset?
- BUCKINGHAM. Becsületemre, fogva Somersset.
- YORK. Akkor, Buckingham, sergem' elbocsátom.
 Oszoljatok szét. Köszönet, vitézek!
 Holnapra jertek Szent György mezejére,
 Kiosztom a zsoldot, s bármit kívántok.
 Erényes Henrik, fejdelmem kezébe
 Legidősb fiam, nem! mindenik fiam
 Legyen igaz hűségem záloga,
 Ugy éljek, a mint őket átadom.
 Föld, kincs, ló, fegyver, szóval mindenem
 Parancsnak áll, ha meghal Somersset.
- BUCKINGHAM. Dicsérem e kész hódolásodat.
 Jer most velem a felség sátorába.

Henrik király jó kíséretével.

HENRIK KIRÁLY. Buckingham, nem tör hát vesz-
 Hogy ime így karöltve jó veled? [tünkre York,
 YORK. Teljes alázat s hódolat jelével
 York maga járul felséged elé.
 HENRIK KIRÁLY. Mért e sereg hát, melynek élin állsz?
 YORK. Az áruló Somerset vesztire,
 S a pártütő gaz Cade-del küzdeni,
 A kit ugyan, mint hallám, már leverték.

Iden jó Cade fejével.

IDEN. Ha ily közember, ilyen együgyű
 Elől királyi színed tiltva nincs:
 Im! itt hozom egy áruló fejét,
 Cade feje az, kit harczban megölék.
 HENRIK KIRÁLY. Cade feje? Isten! óh minő igaz vagy!
 Oh hadd tekintsem arczát most halottúl,
 Ki élve annyi vést hozott reám.
 Te vagy, barátom, a ki megöléd?
 IDEN. Szolgálatodra, felséges király,
 HENRIK KIRÁLY. Mi a neved? és rangod micsoda?
 IDEN. Iden Sándornak hínak, egy szegény
 Kenti esquire, ki szereti királyát.
 BUCKINGHAM. Felség, bocsánat, illő volna őt
 Lovaggá ütnöd jó szolgálatáért.
 HENRIK KIRÁLY. Térdelj le, Iden! (Letérdel.) Kelj föl,
 Jutalmadúl ezer márkát adunk, [mint lovag.
 S jövőre légy kísérőink között.
 IDEN. Bár éljen Iden ezt megérdemelni,
 De soh'se éljen, csak ha hű urához!
 HENRIK KIRÁLY. Nézd, Buckingham, Somerset s a
 Mondd, rejtse őt el a herczeg elől. [királyné!

Margit királyné és Somerset jönek.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Száz York előtt se rejtse ő fiát:
 Merészen álljon és szemébe nézzen!
 YORK. Vajh mit jelent ez? Somerset szabad?

Ereszd szabadra hát, York, börtönükből,
 Gondolatid' most! szólj szived szerint!
 Somersetet türjem szemem előtt?
 Álnok király te, mint szegéd meg esküd'?
 Pedig tudád, sérelmet nem türök.
 Mondám, király vagy. Nem! nem vagy király!
 Tömeg fölött úrkodni képtelen,
 Ki egy árulót nem tudsz zabolázni!
 E fejre ott nem illik korona;
 Kezedbe a zarándokbot való
 S nem a magasztos, a királyi bot.
 Ez az arany disz homlokom' övezze,
 Melynek — Achilles kelevézeként —
 Gyógyít mosolya és haragja öl.
 Királyi pálczád' e kéz hordja fennen
 S törvényt szilárdul véle végrehajt.
 Tágits! az égre! nem léssz ura annak,
 A kit uraddá alkotott az ég!

SOMERSET. Oh pártütő czenk! Elfoglak, királyt
 S trónt támadó fölségsértés miatt.

Hullj térdre! kérj kegyelmet, vakmerő!

YORK. Térdeljek én? Hadd kérdem meg előbb,
 Vajh türik-e ezek, hogy meghajoljak!

Kezesekül hívjátok fiaim'! (Kísérő el.)

Nem hagynak ők börtönbe mennem, inkább
 Zálogba dobják értem kardjokat.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Sietve jöjön Clifford, mondja meg,
 Lehetnek-e York fattyukölykei
 Biztos kezesség pártos atyjokért?

YORK. Vértetezett nő, Nápoly sepreje,
 Te Angliának véres ostora!
 Fiaim, kik jobbak születésre nálad,
 Ők lesznek a kezesség; és jaj annak,
 Ily zálogot ki visszaútasít!

Plantagenet Edvárd és Richard jönnek egy felől seregekkel; másfelől, szintén sereggel, vén Clifford és fia.

Itt jönnek! Állok értök, megteszik.

MARGIT KIRÁLYNÉ. S Clifford emitt jó, visszavetni őket.

CLIFFORD. Uram, királyom, üdv, áldás reád! (Letérdel.)

YORK. Clifford, köszönöm; mi hirt hozál, beszélj!

Ne rémits ilyen bosszus arczczal engem:

Urad vagyok. Clifford, térdelj le újra;

A tévedésért vedd bocsánatunk'.

CLIFFORD. Ez itt királyom, York: nem tévedék;

Nagyban te tévedsz, hogyha azt hiszed.

Bedlamba véle! Örült-é ez ember?

HENRIK KIRÁLY. Biz ugy van, Clifford: örült, nagyra-
Szeszélybül im most ellenem szegül. [vágyó

CLIFFORD. Hah! áruló! A Towerba el vele:

Üssétek ott le pártütő fejét!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Már fogva van, de nem akar ha-
Helyette, mondja, állnak fiai. [jolni:

YORK. Megteszitek, fiúk?

EDVÁRD. Meg azt, atyánk, ha nyom valamit szavunk.

RICHARD. S hahogy szavunk nem, majd nyom fegy-

CLIFFORD. Mily áruló fajzat kel itt élénk! [verünk.

YORK. Tükörbe nézz és hidd tenképed' annak!

Királyod én, s te álnok áruló!

Derék két medvém jöjön a karóhoz,

Hogy itt csupán lánczuk csörgésivel

Elrémítsék e bős cseles kutyákat:

Salisbury s Warwick jöjenek ide.

Dobszó. Salisbury s Warwick jönek hadakkal.

CLIFFORD. Ez itt a medvepár? Halálra hajtjuk

S a medvehajcsárt lánczaikba fűzzük,

Ha oda mernéd hozni a porondra.

RICHARD. Gyakorta láttam, mint fordult marásra,

Ha visszatarták, bősült, hetyke eb;

De ha elérte medve szörnyü talpát,

Vonitva menten farkát behuzá:

Te is hasonló munkát fogsz mivelni,

Ha Warwick lorddal megmérkőzni törsz.

CLIFFORD. El innen, tacsó, formátlan poronty!

Félszeg erkölcsü, félszeg alkatú!

YORK. Hah! majd befütünk nektek nem sokára!

CLIFFORD. Csak magatok majd meg ne égjétek.

HENRIK KIRÁLY. Nem tud már, Warwick, térded meg-
 Vén Salisbury, gyalázat ősz hajadra! [hajolni?
 Bósz csábitója őrzöngő fiadnak,
 Halálos ágyon játszol-é dühöngőt
 És szemüveggel keresed a vést?
 Oh hol a hűség, hol a hódolat?
 Ily téli fejről hogyha számüzött,
 Vaj hol találjon földön menhelyet?
 Sirt ásas-z-é, hogy háborút kutass,
 S vérrel gyalázod tisztos agg korod' ?
 Mért vagy öreg, ha nincs tapasztalásod?
 És hogyha van, vaj mért élsz véle vissza?
 Oh szégyen! Hajtsd meg térded' tiszt szerint,
 Melyet a vénség görbeszt sir felé!

SALISBURY. Uram, magamban meghányám, vetém
 E hírövezte herczeg jogigényit,
 És ő kegyelme — ez hitem — az angol
 Királyi szék jogos örököse.

HENRIK KIRÁLY. Nem esküvél-e hűséget nekem?

SALISBURY. Azt tettem. [esküt?

HENRIK KIRÁLY. S Isten előtt te megszeghetsz ily

SALISBURY. Esküdni bűnre nagy bűn; még nagyobb

A bűnös esküt meg is tartani.

Kit kötne vaj oly ünnepélyes eskü,

Hogy ő rabolni, hogy gyilkolni fog,

Hogy tiszta szűznek díszét meggyalázza,

Hogy örökükből árvákat kitud,

Hogy kizsarolja özvegy öz-jogát,

És e bűnökre nem vón' más oka,

Mint hogy megesküdt fogadás köti?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Nem kell sophista csalfa árulónak.

HENRIK KIRÁLY. Jöjön Buckingham, hadait szerelje.

YORK. Ám hívjad őt s minden barátodat:

Trón vagy halál! én elszántam magam'.

CLIFFORD. Ha nem csal álmodom, meglesz az utóbbi.

WARWICK. Legjobb, feküdj le s újra álmadozzál,

És bujj el a harczzivatar elől.

CLIFFORD. Nagyobb viharoknak nézek én szemébe,

Mint a minőt te tudsz ma földézni,

És sisakodra írom én fel ezt,
Házad jeléről ha rád ismerek.

WARWICK. A vén Nevil, atyám jelére mondom,
Görcsös karóján a kétlábu medvét
Sisakomon ma fennen hordom én
(Miként a czédrus fenn a béreztetőn,
Mégvédve lombját bármi zivatarban),
Hogy megriaszszon már tekintete.

CLIFFORD. S letépem én e medvét sisakodról,
És megvetéssel lábbal tapodom
A medve-védő hajcsár ellenére.

IFJU CLIFFORD. Fegyverre hát most, győzelmes atyám!
Hadd vesszenek a pártos czimborák!

RICHARD. Szégyeld magad'! fuj! fékezd nyelvedet:
Mert még Krisztussal vacsorálsz ma éjjel.

IFJU CLIFFORD. Rosszúl tudod, bélyegzett fürtelem!

RICHARD. Hát a pokolban, ha az égbe' nem!

(Mind el, ellenkező irányban.)

II. SZÍN.

Sz.-Albans.

Riadó, csatározás. Warwick jő.

WARWICK. Én, Warwick, hílak, cumberlandi Clifford!
Medvém elől hahogy el nem buvol,
Most, a midőn bős harsonák riognak
S haláljajok eltöltik a leget:
Mondom, jer, Clifford, vivj meg én velem!
Cumberland Clifford, éjszak büszke lordja,
Warwick rekedt már a kiáltozástól!

York jő.

Hogy' vagy, nemes lord? Mi! csak így gyalog?
YORK. Leszúrta ménem' gyilkos kezű Clifford;
De szeget szeggel visszafizetém,
És dali kedves paripája most
Dögkeselyük és varjak martaléka.

Clifford jö.

- WARWICK. Ütött órája mostan egyikünknek.
 YORK. Warwick, megállj! Keress te más tusát,
 E vadat itt majd én üzöm halálra,
 WARWICK. Hát rajta, York! A trónért vívsz te most.
 A mint ma, Clifford, harcsikert reménylek,
 Oly igazán fáj, hogy nem vihatunk. (El.)
 CLIFFORD. Mit látsz te rajtam? Mért e tétovázás?
 YORK. Beléd szeretnék, daliás vitéz,
 Ha nem volnál oly rögzött ellenem.
 CLIFFORD. S magasztanám én hős szived', ha nem
 Rút pártütésben tüntetnéd ki azt.
 YORK. Ugy legyen az most védem kardod ellen,
 A mint jogért küzd és igaz ügyért.
 CLIFFORD. A harczra lelkem' s testem' fölteszem.
 YORK. Szörnyű merénylet! — Fel, siess a harczra!
 CLIFFORD. La fin couronne les oeuvres,
 (Vínak. Clifford elesik és meghal.)
 YORK. Igy harcz adott békét, nyugtot tenéked;
 Lelkének, Isten, adj te békeséget! (El.)

Ifjú Clifford jö.

- IFJU CLIFFORD. Bomlás, gyalázat! Szertesztét tolong-
 A félelem zavart szül, a zavar [nak:
 Sebesit, nem óv meg. Oh pokol fia,
 Az égharag szolgálja, háború!
 Izzó szerét dobd népünk jégszivébe
 A bosszunak! A harczos meg ne fusson:
 Ki igazán a harcznak él, nem ismer
 Az önszerelmet; önmagát szeretve
 Véletlenül s nem lényegére nézt
 Hord hős nevet. (Meggillantja atyja holttestét.)
 Dülj szét czudar világ!
 A vég ítélet ígért lángjai
 Földet, eget egygyé olvaszszanak!
 Riadva zengjen a köz-harsona,
 Külön, silány hang hadd némuljon el!
 Oh jó atyám, ez volt hát szabva rád,

Hogy békeségben éld át ifjuságod',
 Ezüst ruhájú bölcs vénségre juss,
 S most halj meg tisztos, pihenő korodban,
 Otromba harezban? E látvány szívem'
 Kővé mereszti, és mig az enyém,
 Kő is marad. York öli véneinket,
 Én csecsemőiket; a szűz könyét
 Olybá veszem, mint tűz a harmatot;
 És női szépség — zsarnoklágylító —
 Csepű s olaj lesz lángoló boszúmrá.
 Az irgalomhoz nincs közöm ezentúl:
 Ha a York-házból kisdedet lelek,
 Annyi falatra szerte vagdalom,
 Mint vad Medéa Absyrtes fiát:
 Hogy hirre jussak, kegytelen leszek!

(Fölveszi a holttestet.)

Jer, ős Clifford-ház újabb romja te;
 Miként a vén Anchisest Aeneas:
 Ugy viszlek én most férfi vállamon;
 Élő tehert vitt ámde Aeneas:
 Oh nincs olyan terh, mint az én keservem! (El.)

*Plantagenet Richard és Somerset jönnek viaskodva;
 Somerset elesik.*

RICHARD. Igy, itt feküdj' te:

Mert Somerset egy szurtos kocsmaczimer,
 «A sz.-albansi vár» alatt tevé
 Halála által a jóst hírnevessé.
 Maradj boszús, szív! és szilárd, te kard!
 Elleniért a pap imádkozik,
 Fejdelmi hősök őket megölik. (El.)

*Riadó; csatározás. Henrik király, Margit királyné és
 mások jönnek hátrálva.*

MARGIT KIRÁLYNÉ. El, el! ily lassan! el! szégyeld
 magad'!

HENRIK KIRÁLY. Elfuthatunk az ég elöl? Maradj!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Minő szeszély! nem harcolsz, el
 Most bölcseség, vitézség, védelem [se' futsz!
 Futnunk s magunkat biztositanunk,
 A hogy' lehet, s csak futván teszszük azt.

(Távolról riadó.)

Ha foglyúl esnénk, fenekére jutnánk
 Bal végzetünknek; ám ha menekülünk
 (És megtehetjük, ha nem tétovázol),
 Londonba szállunk, hol szeretve vagy,
 S mit itt szerencsénk szenvedett, a rést
 Betömjük csakhamar.

Ifjú Clifford jó.

IFJU CLIFFORD. Ha nem forralnék bosszut, ajkam in-
 Káromlana Istent ily tanács helyett; [kább
 De futnotok kell: végtelen zavar
 Hatalmazott el feleink szívében.
 El! menekülj! Megérjük azt mi még:
 E mi bukásunk léssen az övék.
 El, el! királyom, el! (Mind el.)

III. SZÍN.

Sikság közel Sz.-Albanshoz.

*Riadó; takarodó. Harsona. York, Plantagenet Richard,
 Warwick és katonák jönnek dobszóval és zászlókkal.*

YORK. Salisburyról ki adhat hírt nekünk?
 E téli arszlán feledi dühében
 Idő dulását, aggság kórjait,
 S mint dalja élte viruló szakában,
 Megifjul, hogyha alkalom kerül.
 Nem víg e víg nap, talpnyit sem nyerénk,
 Ha veszve Salisbury.

RICHARD. Nemes atyám!
 Lovára én ma háromszor segítém,
 Buktában ottam, kivivém a harczból,
 És elleneztem, hogy tovább csatázzon;

De hol veszély volt, mindig ott lelém,
 Jó akarat volt gyöngé testiben,
 Mint drága szőnyeg ronda kalyibában.
 De ő a mily nemes . . . Itt jó maga!

Salisbury jó.

SALISBURY. Kardomra mondom, hősleg harczolál,

S mi mind, az égre! — Köszönöm, Richard;

Ég tudja, meddig nyúlik életem,

És néki tetszék, hogy ma három izben

Közel haláltól megmentőm valál.

Mi minket illet, nincs kiváa még:

Az nem elég, hogy megfutott az ellen;

Szokása már, hogy könnyen tapra áll.

YORK. Csak üldözésök biztosít, tudom.

Londonba illant, hallám, a király,

Hogy parlamentet hívjon össze rögtön:

Fel hát! míg szét nem küldi meghívóit.

Utánok keljünk? Warwick, mit tanácsolsz?

WARWICK. Utánok? Oh nem! Ha lehet, eléjük!

Az égre! ez dicső egy nap vala:

A nagy nevű York sz.-albansi harca

Minden időkre meg van örökítve.

Kürt, dob riadjon! Útra most, előre!

S legyen sok ilyen szép napunk jövőre!

VI. HENRIK KIRÁLY.

HARMADIK RÉSZ.

FORDITOTTA

LŐRINCZI (LEHR) ZSIGMOND.

Személyek.

VI. HENRIK király.

EDVÁRD, Wales hercege, fia.

XI. LAJOS, francia király.

SOMERSET herceg,

EXETER herceg,

OXFORD gróf,

NORTHUMBERLAND gróf,

WESTMORELAND gróf,

CLIFFORD lord,

} Henrik király pártján.

PLANTAGENET RICHARD, York herceg.

EDVÁRD, March gróf, később IV. Edvárd király,

EDMUND, Rutland gróf,

GEORGE, később Clarence herceg,

RICHARD, később Gloster herceg,

} fiai.

NORFOLK herceg,

MONTAGUE őrgróf,

WARWICK gróf,

PEMBROKE gróf,

HASTINGS lord,

STAFFORD lord,

} York herceg pártján.

Sir JOHN MORTIMER,

Sir HUGH MORTIMER,

} York herceg nagybátyjai.

HENRIK, Richmond gróf.

RIVERS lord, Grey lady fivére.

Sir WILLIAM STANLEY.

Sir JOHN SOMERVILLE.

Rutland nevelője. York városnagya. A Tower parancsnoka.

Egy nemes. Két erdész. Egy vadász. Egy fiú, ki atyját megölte. Egy atya, ki fiát megölte.

MARGIT királyné.

GREY lady, később IV. Edvárd király neje.

BONA, a francia királyné huga.

Katonák s Henrik és Edvárd királyok egyéb kísérői; hírnökök, örök stb.

Színhely a harmadik felvonás egy részében Franciaország, az egész többi darabban Anglia.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. A parlament háza.

Dobszó. Néhány york-párti katona betör. Erre York herczeg, Edvárd, Richard, Norfolk, Montague, Warwick és mások jönnek, kalapjokon fehér rózsza.

WARWICK. Hogy' csúszhatott ki a király kezünkből?

YORK. A míg mi éjszak lovasait űzők,

Elhagyva népét, lopva elosont;

Ekkor a nagy Northumberland, kinek

Hátrálót nem tűr harczias füle,

Feltüzelé a lankadt sereget;

S egyszerre ő, s Clifford, Stafford vele,

Fő-hadsorunkra törve berohannak

S közkatonák kardjától hullnak el.

EDVÁRD. Buckingham herczeg, Stafford atyja is

Vagy elesett, vagy súlyos sebesült:

Kemény csapással siskát széthasítám.

Hogy nem hazudtam, nézd vérét, atyám.

(Véres kardját mutatja.)

MONTAGUE (Yorkhoz, kardját mutatva).

És, bátya, nézd, Wiltshire gróf vére ez:

A köztusában keltem véle harczra.

RICHARD (oda dobva Somerset herczeg fejét).

Szólj te helyettem: mondd el, mit tevék.

YORK. Richárdé a dij fiaim közül.

Mylord Somerset, halva vagy tehát?

NORFOLK. Ez érje Gaunt John minden ivadékát!

RICHARD. Henrik fejét is így rázom, remélem.

WARWICK. Én is hiszem. — York győztes hercege,

Mig ama trónon nem látlak, melyen

Most bitorolva a Lancaster ül,

Az égre eskem, szemem' nem hunyom be.
 Ez palotája a félénk királynak,
 Ez a királyszer: vedd birtokba, York,
 Mert tied az, nem Henrik házaé.

YORK. Jó Warwickom, segíts hát s megteszem,
 Mert ide csak erőszakkal törénk.

NORFOLK. Mind segítünk! Ki fut, halál fia.

YORK. Köszönöm. — Urak, maradjatok ma nálam;
 Katonák, ez éjet töltsétek velem.

WARWICK. S ha a király jó, veszteg álljatok,
 Ha csak erővel nem akar kitolni. (Visszavonulnak.)

YORK. Ma parlamentet tart itt a királyné,
 S nem sejtí ő, hogy részt veszünk mi is.
 Karddal, beszéddel vívjunk meg jogunkért.

RICHARD. Itten maradjunk, fegyverrel kezünkben.

WARWICK. Vér-parlamentnek fogják híni ezt,
 Ha Plantagenet, ha York nem lesz király,
 S Henrik letéve, ki oly gyáva, léha,
 Hogy példaszóvá lettünk elleninknél.

YORK. Hát eltökélve álljatok, urak:
 Birtokba venni szándékszom' jogom'.

WARWICK. Sem a király, sem legbüszkébb, hivebb
 Védője nem mer mozzanni, ha Warwick
 Csengőit rázza. — Ím Plantagenet-t
 Plántálom én: kitépni ki meri?
 Szánd el magad', York! nyulj a koronáért.

(Warwick a trónhoz vezeti Yorkot; ez leül.)

*Harsonák. Henrik király, Clifford, Northumberland,
 Westmoreland, Exeter és mások jönnek, kalapjokon piros
 rózsá.*

HENRIK KIRÁLY. Urak, nézzétek, ország székin ül
 A dolyfős pártos! Tán biz arra tör,
 Hogy a csalárd peer, Warwick támaszával
 Kiküzdje a trónt és király legyen?
 Northumberland, ő ölte meg atyád',
 S Clifford, tiéd': s ti bosszút esküvétek
 Kegyenczi, baráti ellen s ellene. [Isten!

NORTHUMBERLAND. Ha én nem, álljon bosszút rajtam

CLIFFORD. Boszút remél Clifford s aczélba' gyászol.

WESTMORELAND. Ha! türjük-é ezt? Fel! tépjük le

Nem állhatom! forr bennem a harag. [onnan!

HENRIK KIRÁLY. Légy türelemmel, drága Westmore-

CLIFFORD. A türelem csak golyhóknak való: [land!

Atyád ha élne, ő nem ülne ott.

Kegyess királyom, itt a parlamentben

Törjünk reá a York-családra most. [szélsz.

NORTHUMBERLAND. Azt mondom én is; bátya, jól be-

HENRIK KIRÁLY. Oh! nem tudjátok, részin áll a város,

S egész hadak csak intésére várnak?

EXETER. Mind megszalad, ha elesett a herczeg.

HENRIK KIRÁLY. Távols legyen a gondolat szivemtől

A parlamentet vágó hiddá tenni!

Fenyegető szó s arcz: im Exeter!

Ily háborút fog Henrik most viselni.

(A herczeghez közelednek.)

Le a trónról, York pártos herczege!

És térdre hullva esdj bocsánatért:

Urad vagyok!

YORK. Én vagyok a tied!

EXETER. Pih! szállj le! York herczeggé ő tevé.

YORK. Miként a grófság, örököm vala.

EXETER. A trón ellen tört áruló atyád.

WARWICK. Az áruló te vagy most, Exeter,

Hogy e bitorló Henrik hive lettél.

CLIFFORD. Kié legyen, ha nem jogos uraé?

WARWICK. Úgy van, Clifford! s Richárd, York her-

[czeg az.

HENRIK KIRÁLY. Én álljak-é s te ott ül trónomon?

YORK. Csak légy nyugodt: így van s kell lennie.

WARWICK. Maradj, Lancaster, ő legyen király.

WESTMORELAND. Lancaster herczeg ő s király együtt-

Ezt állitom, Westmoreland lordja, én. [tal:

WARWICK. S megezáfolom én, Warwick. Feleded,

Mi kergeténk el a síkról, leöltük

Atyáitok', s mi nyomulánk e várba,

Lengő zászlókkal, át a városon.

NORTHUMBERLAND. Igen, Warwick! fájón emlékezem,

S atyám lelkére! még megbánod egykor.

WESTMORELAND. Magad, fiad, barátid, rokonid
Több életét oltom ki, Plantagenet!

Mint mennyi vércsepp volt atyám szívében.

CLIFFORD. Warwick, elég! különben szó helyett
Oly hirnököt küldök, ki holtaért
Mire moccanék, bosszut áll.

WARWICK. Szegény!

Nevetem csak fenyegetésedet.

YORK. Bebizonyítsuk trónigényeinket?

Ha nem: a sikon kardunk döntse el.

HENRIK KIRÁLY. Mi jogezimed van, pártütő! a trónra?

Atyád, miként te, York herceg vala,
És nagyatyád March grófja, Mortimer;

Én ötödik Henrik fia vagyok,

Ki a dauphint s a frankokat leúzta

S meghódított sok várost, tartományt.

WARWICK. Erről ne szólj: hisz mindent elveszítél.

HENRIK KIRÁLY. A lord-protector veszté el, nem én:

A trónra jutván, egy éves se' voltam.

RICHARD. Elég idős vagy most, s folyton veszítesz.

Tépd le, atyám, bitorlott koronáját.

EDVÁRD. Úgy-úgy, atyám! magad fejére tedd.

MONTAGUE (Yorkhoz). Jó bátya, ha fegyvert szeretsz,
[becsülsz,

Ne pörlekedjünk: szálljunk harcra inkább.

RICHÁRD. Dob, kürt riadjon, s megfut a király.

YORK. Hallgassatok, fiúk!

HENRIK KIRÁLY. Hallgass te! hadd beszéljen a király.

WARWICK. Előbb Plantagenet! — Halljátok őt,

S csöndben, urak, figyeljetek reá.

Halál fia, a ki szavába vág.

HENRIK KIRÁLY. Hiszed, királyi trónom' elhagyom,

Hol nagyatyám ült és atyám? Nem én:

Hadd irtsa inkább népem' háború;

És zászlajok — Frankhonban lenge egykor,

Most Angliában, szívünk nagy bújára —

Ám szemfedőm legyen! — Ne csüggyetek!

Jó, s az övénél jobb az én jogom.

WARWICK. Bizonyítsd be, Henrik, s ám te légy király.

HENRIK KIRÁLY. Negyedik Henrik kivívá a trónt.

YORK. Királya ellen pártütő gyanánt.

HENRIK KIRÁLY (félre). Mit mondjak erre? Gyöngé jog-
Választhat-é örököszt a király? [czimem.]

YORK. S aztán?

HENRIK KIRÁLY. Ha igen, úgy jogos király vagyok,
Mert koronáját számos lord előtt
Richard negyedik Henriknek adá,
Kitől atyám öröklé, s tőle én.

YORK. Királya ellen fölzendült vala
És kényszeríté őt lemondani.

WARWICK. Urak, tegyük fel: önként monda le,
Megdöntheté ez az örök-jogot?

EXETER. Nem! mert le úgy nem mondhatott, hogy őt
Ne váltsa fel jogos örököse.

HENRIK KIRÁLY. Hah! ellenünk vagy, Exeter, te is?

EXETER. Bocsánatot, de részén van a jog.

YORK. Mért nem feleltek, lordok? Mit susogtok?

EXETER. Szilárd hitem, ő a jogos király.

HENRIK KIRÁLY. Mindenki tőlem hozzá pártol át.

NORTHUMBERLAND. Plantagenet! igényed bárminő,
Ne hidd, hogy így létésszed Henriket.

WARWICK. Biz őt letesszszük mindenek daczára.

NORTHUMBERLAND. Csalatkozol, mert déli sereged,
Kent, Essex, Norfolk, Suffolk harczi népe,
Mely oly kevélylyé tett és elbizottá,
Föl nem segíti Yorkot ellenemre.

CLIFFORD. Henrik! igaz bár vagy nem, jogezimed:
Clifford teérted harczol, esküszik;
Nyiljék meg a föld s nyeljen el, ha térdet
Előtte hajtok, ki atyám' megölte.

HENRIK KIRÁLY. Hogy felüdit, oh Clifford! e szavad!

YORK. Lancaster Henrik, mondj le koronádról!
Mit tanakodtok, sugdostok, urak?

WARWICK. Adjátok meg fejedelmi York jogát;
Ha nem: e házat hadnép tölti meg,
És a trónszékre, hol most ül, czimét
Felirom e bitorló vérivel!

(Egyet toppant, mire katonák mutatkoznak.)

HENRIK KIRÁLY. Warwick mylord, csak egy szót:
[holtomig,

Tűrjetek el még, hogy király maradjak.

YORK. Hagyd nékem a trónt és örökösimnek,
S békén uralkodj' élted fogytaig.

HENRIK KIRÁLY. Jól van, legyen! — Plantagenet
Ha meghalok, országom a tied. [Richard,

CLIFFORD. Ten fiad ellen milyen joptalanság!

WARWICK. De milyen áldás néki s Angliának!

WESTMORELAND. Oh csüggeteg, oh aljas, gyáva Hen-
[rik!

CLIFFORD. Mily sérelem te rajtad és mi rajtunk!

WESTMORELAND. Ném hallgatom meg szerződésöket.

NORTHUMBERLAND. Én sem.

CLIFFORD. Jer, a királynét tudósítani.

WESTMORELAND. Ég veled, elfajult király, kinek
Vérébe' nincs egy szikra becsület.

NORTHUMBERLAND. A York-családnak légy te marta-
S halj meg bilincsből gyáva tetteredért! [Léka,

CLIFFORD. Semmítsenek meg szörnyű háborúban,
S békében élj megvetve, elhagyatva!

(Northumberland, Clifford és Westmoreland el.)

WARWICK. Ne hajts reájok, fordulj ide, Henrik.

EXETER. Czéljok boszú, azért nem hajlanak.

HENRIK KIRÁLY. Ah Exeter!

WARWICK. Mért e sohaj, uram?

HENRIK KIRÁLY. Nem magamért, de fiamért, a kit

Természet ellen most én kitagadjak.

Bármint legyen: im én a koronát

Neked s fiaidnak áthagyom örökre;

Föltételem, hogy esküt esküdjél:

Végét veted e polgárháborúnak;

Míg élek, engem tisztelsz uradul;

S buktomra nem tör, hogy a trónra juss,

Sem nyílt erőszak, sem csel, árulás.

YORK (a trónról leszáll).

Készséggel eskem és megtartom azt.

WARWICK. Éljen királyunk! Plantagenet, öleld meg.

HENRIK KIRÁLY. És élj soká te s tüzláng fiaid.

YORK. Lancaster és York így kibékülének.

EXETER. Ki uj vizsályt szít, átkozott legyen.

(Harsonák. Az urak előre lépnek.)

YORK. Váramba szállok; ég veled, királyom.

WARWICK. Én harczosimmal Londont őrizem.

NORFOLK. Fegyveresimmal én Norfolkba térek.

MONTAGUE. A honnan jöttem, a tengerhez én.

(York és fiai, Warwick, Norfolk, Montague, katonák és kíséret el.)

HENRIK KIRÁLY. És én, keservvel, búval, udvaromba.

Margit királyné és a walesi herczeg jönnek.

EXETER. Im a királyné! Bosszu ég szemében:

Elosonok.

HENRIK KIRÁLY. S én veled, Exeter. (Elindul.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ne még, ne távozz': hogyha mégysz,
[követlek.

HENRIK KIRÁLY. Légy türelemmel: maradok, király-
[ném.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Türelemmel, én? ha végletekre

Bár lány koromban haltam volna meg, [űztek?

S nem láttalak vón', nem szülök fiat

Neked, ki oly korcs szívü apa vagy.

Örök-jogát vajh mért veszté el ő?

Mint én, ha őt csak félig úgy szeretnéd,

S érzéd a kint, mit én szenvedtem érte,

S tápláltad őt, mint envéremmel én:

Szívvéred' inkább vég cseppig kiontod,

Semhogy utódod a vad York legyen,

És kitagadd ten egyetlen fiad!

HERCZEG. Ki nem tagadhatsz engem, oh atyám!

Király ha vagy, utódod én vagyok.

HENRIK KIRÁLY. Bocsánat, Margit! jó fiam, bocsánat!

Warwick s a herczeg kényszeríte engem.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mit? te király vagy, s kényszerről

Pirúlva hallak! — Gyáva nyomorúlt! [beszélsz?

Engem, fiad' s megrontád tenmagad',

S a York-családnak oly fölényt adál,

Hogy türve vagy csak tőle trónodon.

Trónod neki hagynod s utódinak,

Vaj más-e, mint megásni sírodat

S idő előtt beléje bűni már?

Warwick korlátnok és Calais ura,

Mord Faulconbridge a szorosoknak öre ;
 A herczeget protectorrá tevék :
 S te mégis bizton volnál? Oh igen,
 Mint remegő juh farkasok között.
 Együgyü nő bár, ám ha ott vagyok :
 Hogysem e frigy, inkább a katonák
 Gerelyein hurczoltatom magam'.
 De néked élet több a becsületnél ;
 S mert, Henrik, ezt tapasztalám, azért
 Elválva élek ágyad- s asztalodtól,
 Míg ama végzés meg nem semmisül,
 Mely örökéből fiamat kizárta.

A hozzád hütlen éjszak lordjai
 Engem követnek, ha zászlóm' kibontom ;
 S kibontva lesz az rút gyalázatodra
 S a York családnak végső vesztiére.
 Így hagylak el most. Jer, menjünk, fiam!

Hadseregünk vár : jer ! keljünk utánok. [vam'.

HENRIK KIRÁLY. Várj, drága Margit, hallgasd meg szamargit királyné. Nagyon sokat beszéltél már : eredj!

HENRIK KIRÁLY. Edvárd fiam, nálam maradsz, ugy-é?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ugyan bizony, gyilkosai között!

HERCZEG. Ha diadallal térek meg a harczból,

Majd látlak akkor ; addig ő vele. [vább.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Jer, jer, fiam ! nem késhetünk to-

(Margit királyné és a herczeg el.)

HENRIK KIRÁLY. Szegény királyné, mily dühös szavivé szerelme hozzám és fiához. [vakra

Megbosszulom a gyűlölt herczegen,
 A kinek dolyfe, szárnyán nagyravágynak,
 Koronámba kerül s mint éh kesely,
 Széttépi egykor húsom' s fiamét!
 Aggaszt a három lord elpártolása ;
 Irok nekik és szépen kérem őket.
 Jer, bátya ! mert te lészesz hirnököm.

EXETER. S hiszem, hogy őket én kibékitem. (El.)

II. SZÍN.

Terem Sandal várában, közel Wakefieldhez.

Edvárd, Richard és Montague jönnek.

RICHARD. Ifjabb vagyok bár, bátya, hadd beszéljek.

EDVÁRD. Nem! jobban játszom én a szónokot.

MONTAGUE. De nékem vannak súlyos érveim.

York jön.

YORK. Öcsém, fiúk! mi ez? Minő per ez?

Ki kezdte meg? Miről foly a viszály?

EDVÁRD. Semmi viszály, csekély pöröskedés.

YORK. Miről?

RICHARD. Mi téged illet s ép úgy minket is:

Az angol trónról, mely, atyám, tiéd.

YORK. Enyém, fiú? Nem az, mig Henrik él.

RICHARD. Él-é, hal-é: nem függ ettől jogod.

EDVÁRD. Most örökös vagy: élvezd most jogod!

Ha kifúja a Lancaster-ház magát,

Előbb-utóbb nyakadra nő, atyám.

YORK. Megesküvém, békén úrkodhatik.

EDVÁRD. Egy koronáért esküt szeghetünk:

Én ezer esküt megszegek egy évi

Uralomért.

RICHARD. Nem! hitszegő ne légy.

YORK. És az vagyok, ha nyiltan fölkelek.

RICHARD. Hallgass meg, én meggyőzlek: nem vagy az.

YORK. Nem tudsz, fiam, hisz lehetetlen az.

RICHARD. Érvénye nincs az eskünek, ha nem

Tevők törvényes felsőség előtt,

Amely fölötte áll az esküvőnek;

Henrik nem áll, bitorlá e helyet;

Ő volt pedig, a ki megesketett;

S ezért az eskü semmis és hiú.

Fegyverre hát! S csak fontold meg, atyám,

Mily szép, mily édes koronát viselni,

Melynek körében az Elysium van

És minden üdv, kéj, költők álmai.
Mért késni hát még? Én nem nyughatom,
Mignem piros lesz rózsám hószíne
Henrik szívének langyos véritől.

YORK. Elég, Richard: királyság vagy halál!
Öcsém, te rögtön kelj Londonba útra
S e vállalatra sarkald Warwickot.
Richard, te Norfolk herceghez siess
S jelentsd titokban szándokunk' neki.
Te, Eduárd, te menj Cobham mylordhoz,
Kinek szavára Kent majd talpra kel.
Ebben bizom, mert e nép katona,
Nyájas, eszélyes, hősi és szabad.
Ez tisztetek, míg én a fölkelésre
Magam időt s alkalmat kémlelek,
Hogy a király ne sejtse terveim',
Se bárki a Lancasterek közül.

Hírnök jö.

De várjatok! Mi hír? Mért ily sietve?
HIRNÖK. Ostromra kelni készül a királyné
E várad ellen éjszak grófival.
Immár közel van húszezernyi haddal;
S azért erősítsd bástyáid', uram.
YORK. Igen, e karddal! Azt hiszed, megijeszt?
Edvárd, Richard, ti én velem maradtok:
Öcsém Montague, te most Londonba mégy.
Nemes Warwick, Cobham s a többiek,
Kiket Henriknél örökül hagyánk,
Ildom hatalmát övezzék körül
S ne bizzanak Henrik esküiben.
MONTAGUE. Megyek, s ne aggódj', őket megnyerem;
És hódolattal most bucsút veszek. (El.)

Sir John és sir Hugh Mortimer jönnek.

YORK. Bátyáim, sir John s sir Hugh Mortimer!
Sandalba épen tópra jöttetek:
Ostromra hozza sergét a királyné. [lunk.
SIR JOHN. Nem lesz rá szükség; nyílt csatára szál-

YORK. Mi! öt ezernyi haddal?

RICHARD. Igen, atyám! öt százzal is, ha kell.

Vaj kell-e félnünk? Asszony a vezér. (Indul a távolban.)

EDVÁRD. Hallom a dobszót: szedjük rendbe sergünk',

Törjünk ki s tüstént harcra késztsük őket.

YORK. Husz ellen öt! Bár e szám egyenetlen,

Diadalunkról nem kételkedem.

A franczia földön sok csatát nyerénk,

Hol tíz egy ellen állott ellenünk:

Mért ne aratnék most is ily sikert? (Riadó. Mind el.)

III. SZÍN.

Síkság Sandal váránál.

Riadó csatározás. Rutland és nevelője jönnek.

RUTLAND. Ah hova fussak kezeik elől?

Nézd, bátya, itt jó a vérszomju Clifford.

Clifford és katonák jönnek.

CLIFFORD. Káplán, el innen! Pap vagy, megkiméllek.

De ki atyám' megölte, átkozott

York hercege e porontya halni fog.

NEVELŐ. És én, uram, én társa hadd legyenek.

CLIFFORD. Katonák! vigyétek el.

NEVELŐ. Oh meg ne öld ez ártatlant, nehogy

Rád szálljon ég és föld gyűlölete!

(Katonák elhurozolják.)

CLIFFORD. Nos, halva van már? vagy csak rémület

Zára szemét le? Majd én kinyitom.

RUTLAND. Így néz fogoly oroszlan a bünösre,

Ki reszket a vérengző talp alatt;

Igy járdal ő, gunyolva martalékját,

És szertetépní így jó tagjait.

Ah drága Clifford! öljön meg vasad,

Ne e kegyetlen, iszonyú tekintet!

Ah édes Clifford! hallgass meg előbb!

Én haragodnak hitvány tárgy vagyok :
 Hagyj engem élni, férfin állj boszút!
 CLIFFORD. Hijába szólsz, szegény fiú : atyám
 Vére elállja útját szavaidnak.
 RUTLAND. Atyám vérével nyisd föl azt tehát :
 Ő férfi ! véle mérkőzz' meg, uram.
 CLIFFORD. A te élted, bátyáid éltivel,
 Nem volna még elég boszú nekem.
 S habár felásnám őseid sírjait
 S felakasztnám reves koporsaik'
 Lánczokra : ez sem enyhítné dühöm'.
 Látnom csak egyet a Yorkok közül :
 Lelkem gyötrelmes fúriája ez ;
 S mig ki nem irtom átkos törzsüket,
 Hogy egy se éljen : én pokolban élek.
 Azért . . .

RUTLAND. A mig megölnél, hadd imádkozom.

Hozzád könyörgök : Clifford, irgalom !

CLIFFORD. Kardom hegyével, igen, irgalom.

RUTLAND. Mért ölsz meg engem ? Nem bántottalak.

CLIFFORD. Bántott atyád.

RUTLAND. Hisz nem is éltem akkor.

Van egy fiad : ő érte irgalom !

Igaz az Isten : fántón-fántra jutsz,

S ily nyomorultan gyilkolják meg őt is.

Hagyj élnem, ah ! s holtig rabod leszek,

S haragra hogyha alkalmat adok,

Haljak meg akkor : hisz most nincs okod rá.

CLIFFORD. Nincsen okom ?

Atyád atyámat meggyilkolta : halj meg ! (Agyon szúrja.)

RUTLAND. Dii faciant, laudis summa sit ista tuæ !

(Meghal.)

CLIFFORD. Plantagenet ! jövök, Plantagenet !

Rozsdásodjék meg e vér kardomon,

Mig a tiéd is véle itt megalszik :

Egyszerre törölöm mindkettőt le akkor ! (El.)

IV. SZÍN.

Ugyanott.

Riadó. York jő.

YORK. Győztes maradt hadával a királyné ;

Harczolvá értem, bátyáim elestek ;

Hátrál hadam szilaj győzők előtt,

És fut, miként szélvész előtt hajó,

Mint kiehült farkas előtt juhok.

Ég tudja azt, mi érte fiaim' ;

De azt tudom, mint férfiak megállnak,

Kiket dicsőség, hír vár élve-halva.

Richárd háromszor tört hozzám utat,

És felkiálta: «Bátran küzdj, atyám!»

És annyiszor jött hozzám Eduárd,

Fogantyujáig bíbor pallosa

Befestve a leöltek vérivel.

A legmerészebb hősök visszaléptek,

S Richárd kiálta: «Rajta! egy tapot se

Hátrálj! Királyi bot vagy sírgödör!»

S megint előre törtünk; hajh! de újra

Hátrálni kelle: így erőködik

A hattyu gyakran víz ellen hijába,

A túlhatalmas árral küzködő. (Künn rövid riadó.)

De hallga! jőnek szörnyü üldözőim,

És gyöngé én, nem futhatok dühöktől ;

S volnék erős bár, nem futnék dühöktől.

Számlálva van már éltém fövenye :

Itt kell maradnom, itt bezárnom éltém',

Margit királyné, Clifford, Northumberland és katonák jőnek.

Vérszomju Clifford! zord Northumberland!

Uj lángra szítom olthatlan boszútok'.

Én vagyok a cél: állok a lövésnek!

NORTHUMBERLAND. Add meg magad' kegyelemre,

[büszke York!]

CLIFFORD. Oly kegyelemre, mint minőt atyámnak
Durván leróva, ő adott kegyetlen.

Most szekeredről, Phaëton! lebuktál,
S alkonyt okoztál, bár még dél vagyon.

YORK. Miként a phœnix, hamvamból kikel majd

Az a madár, mely bosszulóm leszen;

És e reményben nézek föl egekre,

És megvetem, bármit mértek reám.

Nos, mért nem jöttök? Félték? ennyien?

CLIFFORD. Így küzd a gyáva, ha hijába fut;

Igy csipdesi sólyom karmát galamb;

Kétség'b'esett orv, ha eljátszta életét,

Igy káromolja, szidja a poroszlót.

YORK. Oh Clifford! eszmélj egyszer vissza csak

És gondolatban menj át éltemen:

Nézz rám, ha a szégyenpir engedi,

S harapd meg nyelved', mely rám gyávaságot

Kent, ki elől, ha szeme rád lövelt,

Rémülve futál.

CLIFFORD. Nem váltok veled szót,

De szablyasújtást, egyre négyszer annyit. (Kardot ránt.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Megállj, vitéz lord! még kimélni

Ezer okból a pártos életét. [vágynám

Dühtől siket: te szólj, Northumberland.

NORTHUMBERLAND. Megállj! nagyon megtisztelled, ha

Karczolod is meg, bár szívébe döfj. [ujjad'

Minő vitézség volna csaholó eb

Fogai közé dugnod kezedet,

Ha lábad is el, tova lökheti?

Minden előnyt használni harci mód,

S ott tíz egy ellen még nem gyávaság.

(Megragadják a küzködő Yorkot.)

CLIFFORD. Im így vergődik törben a szalonka.

NORTHUMBERLAND. Tengeri nyúl hurokban így vivődik.

(Yorkot fogolylyá tesszik.)

YORK. A martalékon orvok így ujongnak;

Igy adja meg legyőzött hős magát.

NORTHUMBERLAND. Felséges urnóm, mit tegyünk vele?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Vitéz nagyok, Clifford, Northum-

Hadd álljon ő itt e vakandturáson, [berland!

Kitárva karjait, ki hegyek után nyúlt,
 De csak az árnyat szegdelé keze.
 Te akarád az angol koronát?
 Te csaptál annyi zajt a parlamentben,
 És prédikáltad fenkölt származásod?
 Hogy megsegítsen, hol van falka kölyked?
 A buja Edvárd, a jó kedvű György?
 És hol a hős, pupos istencsodája,
 Dicky gyerek, ki dörmögő szavával
 Lovalni szokta pártos öregét?
 S a többivel Rutland, kedvencz fiad?
 Nézd, e kendőbe törlém én a vért,
 Melyet fiad kebléből onta ki
 Vitézi Clifford kardja élivel.
 Ha tán halálán nedvesül szemed:
 Vedd ezt, szárítsd le véle arczodat.
 Ha nem gyülnélék halálosan,
 Szánnám siralmas sorsodat, szegény!
 No, keseregj hát, kérlek, hadd vigadjak!
 Vagy lányszived ugy kiaszalta kebled',
 Hogy egy könnyűd sincs Rutlandod halálán?
 Miért e fagy? Dühöngnöd kellene;
 Azért gunyollak, ember, hogy dühöngj;
 Tombolva dúlj-fúlj, hadd ujongjak én.
 Látom, díjat vársz kedvtelése mért:
 Megkoronázva tud csak szólni York.
 Koronát! s urak ti, mély bókot neki!
 Fejére tészem, tartsátok kezét.

(Papir koronát tesz fejére.)

Nini! valóban! most egész király!
 Ez volt, ki Henrik székit elvevé;
 Ez az, utódul a kit kineveztek.
 De mint kerül, hogy nagy York ily hamar
 Megkoronázva eskét megszegé?
 Ugy rémlik, addig nem lehetsz király, mig
 Henrik kezét nem nyujtott a halálnak.
 Henrik diszével körzenéd fejét,
 És homlokáról ékét leszakítnád,
 Még életében, szent esküd daczára?
 Oh nincs bocsánat, nincsen ily bünért!

Le koronáját, és fejét vele!

Hulljon le tüstént e perczben feje!

CLIFFORD. Enyém e tiszt, atyám emlékeért! [kozik.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Várj, még ne! Halljuk, hogy' imád-

YORK. Oh frank vadállat, bőszebb farkasoknál!

Kigyó fogánál nyelved mérgesebb!

Asszony-nemedhez ah! mi rútul illik

Mint amazon újongnod kinjain

Annak, kit a sors rablánczokra vert!

Ha nem vón' arczod lárva, változatlan,

S szemérme vesztett bűnös, megszokásból:

Gőgös királyné! rád pirítanék.

Elmondanom csak, honnan származál,

Honnan jövel: elég vón' szégyenül, hogy

Megszégyenülj, ha ismernéd a szégyent.

Atyád a két Sicilia, Jeruzsálem

S Nápoly királya czímét viseli,

S egy angol bérlő nála gazdagabb.

E koldus úrtól tanulád a gőgöt?

Csak annyit érsz el, dölyfös asszony, ezzel:

Bebizonyúl a példaszó: «Ha felkap,

Agyon nyargalja a koldus lovát.»

Báj teszi gyakran büszkévé a nőt:

De az égre! ebből hitvány a te részed.

Erénye költ legfőbb csodálkozást:

Ellenkezője kész bámolni rajtad.

Szemérem által lesz ő isteni:

Nincs nyoma benned, undokká tesz ez.

Oly messze vagy te mindattól, mi jó,

Mint ide tőlünk távol antipód,

Vagy mint az éji sark a délitől.

Oh tigris-szív te, asszonybőrbe varrva!

Felfoghatád a gyermek szíve vérit,

Szemét törölni atyjának adád:

Hogy' van, hogy arczod mégis asszonyarcz?

A nő szelid, hajlékony, könnyörű:

Te kő, merev, nyers, durva, kegytelen.

Mondád, dühöngjek: vágyad teljesült.

Sirjak, kivántad: teljesült ez is.

Dühös vihar dús záport fú előre.

S szakadni kezd, ha a vihar elült.
 Halotti ünnep Rutlandért e könny,
 S boszút kiált minden csöpp ellened,
 Te álnok asszony, s Clifford, kegytelen!

NORTHUMBERLAND. Szégyen reám! de kínja úgy meg-
 Szemem könnyjét alig fojtja vissza. [indít,

YORK. Éh kannibál se' érintette vón'
 S mocskolta vón' be vérrel azt az arcot;
 De óh, ti tizszer ádázabb szivűek
 S vadabbak vagytok hyrkán tigriseknél.
 Nézd, bős királyné, hogy' sír egy atya!
 Fiam véérébe mártád te e kendőt,
 És én e vért könnyel mosom le most.
 Tartsd meg e kendőt s dicsekedj' vele;
 S a gyászregét ha híven elbeszéled,
 Lelkemre! könny hull hallgatók szeméből,
 Zokogva sír még ellenségem is,
 S azt mondja: «Hajh! siralmas tett vala!»
 Vedd e koronát is s véle átkomat,
 S ha rászorulsz, nyerj oly vigaszt, minőt
 Most kegyetlen kezedből én vevék!
 Kőszívű Clifford! vigy ki e világból:
 Lelkem az égbe, fejetekre vérem!

NORTHUMBERLAND. Vón' bár egész családom gyilkosa,
 Lelkemre, véle sirnom kén', ha látom,
 Mily iszonyú kín marcangolja keblét!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Northumberland, sirásra áll a szád?
 Csak arra gondolj, mit tett ő velünk,
 S gyorsan leszárad fakadó könnyöd.

CLIFFORD. Ez eskümért! ez itt megölt atyámért!

(Megsúrja.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. És ez szelid királyunk jogaért!

(Megsúrja.)

YORK. Tárd fel, nagy Isten, irgalmad kapuját!
 Lelkem te hozzád leng e sebnyíláson! (Meghal.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. York kapujára tüzzétek fejét:

York városát York onnan nézze át. (Harsonák. Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Sikszág Mortimer-keresztnél, Herefordshireban.

Induló. Edvárd és Richard jönnek hadaikkal.

EDVÁRD. Vaj hős atyánk hogy' meneküle meg?

S megmenekült-e, még kérdés az is,
Üldő Clifford s Northumberland elől.

Ha elfogák, hallottuk volna már;

Ha megölek, hallottuk volna már.

Ha menekült, kellett vón', úgy hiszem,

Már hallanunk mentsége víg hírét.

Hogy' vagy, öcsém? Miért vagy oly levert?

RICHARD. Nem örülhetek, a míg nem tudom,

Mi lett belőle, daliás atyánkból.

Látám, a harcban mint szágulda szerte,

S megfigyelém, Cliffordot kémlelé.

Rémlék, úgy állt ő sergek sűrűjében,

Miként oroszlán csorda marha közt,

Vagy medve, ha ebek veszik körül.

Kinek ha karmát érzé egynehány

S vonít, a többi távol áll, csahol.

Igy állt atyánk az ellenek között;

Igyen futának hős atyám elől:

Fia lenni, már elég dics, úgy hiszem.

Arany kapúját, nézd, a regg kitarja

S a tünde naptól búcsuját veszi:

Ép olyan ez, mint délczeg fiatal,

Ki földiszítve hölgyéhez siet.

EDVÁRD. Szemem káprázik? Három nap van ott!

RICHARD. Három sugárzó teljes nap, igen!

El nem borítják felhők járatí,

Elválva tisztán halvány derüs égtől.

Nézd, nézd! esókolva egymást ölelik,
 Mikéntha szent frigy esküjét fogadnák.
 Most mind a három egy láng, egy nap, egy fény!
 Nagy eseményt jósolnak az egek.

EDVÁRD. Még soh'se hallott ritka csoda ez.

Ugy gondolom, a harczba hí, öcsém!
 Hogy mi, a hős Plantagenet fiai,
 Külön fénynyel ragyogva mindegyik,
 Most súgarunkat mégis egyesítsük
 S a földre szórjuk, mint az a világra.
 Bármit jelent, ezentúl pajzsomon
 Három napistent hordok ezímerül.

RICHARD. Istennőt inkább, ha megengeded:

Hímnél a nőt te jobban kedveled.

Hírnök jő.

Ki vagy te? Sejtem arezod borujáról,
 Hogy rémitő egy hír csügg nyelveden!

HÍRNÖK. Ah! az vagyok, ki gyásztanúja voltam,

Miként ölék meg York nagy herczegét,
 Fejedelmi atyátok', kedves uramat,

EDVÁRD. Elég! ne többet! Sok volt ennyi is!

RICHARD. Hogy' halt meg? szólj! mindent kell halla-

HÍRNÖK. Körülvévé őt ellen sokasága: [nom.

És ő úgy állt ott, mint a feltörő
 Görög had ellen Trója szép reménye.

De túlerőnek enged Hercules;

S habár kicsiny a balta, sok csapással

Levág, ledönt legórjásb tölgyet is.

Sokan valának, kik atyád' leverték;

De csak kegyetlen Clifford bösz keze,

És a királyné mészárlá le őt,

Ki csupa gúnyból meg-megkoronázta,

Kikaczagá, s midőn kinjába' sirt

— A szörnyü! — arezát letörölni Clifford

Megölte ifju Rutland büntelen

Vérébe mártott kendőt nyujta néki.

És annyi csúfság, ocsmány gúny után,

Fejét levágták és York kapujára

Tüzték fel : ott függ most az. Oh ilyen
 Gyászteli látványt nem láttam soha!
 EDVÁRD. Oh drága York! erősségünk valál!
 Te eldülél : nincs támunk, gyámolunk!
 Oh marczona Clifford! te legyilkolád
 Európa díszét a leventeségben ;
 És áruló mód győzted meg te őt :
 Ő győz le, hogyha szemtől szemben álltok.
 Börtönre vált most lelkem palotája :
 Ah! törne bár ki, hogy e testemet
 A földbe zárnák nyúgalomra már!
 Hajh! mert ezentúl nincs számomra üdv,
 Oh soha többé nem lesz örömem!
 RICHARD. Én sirni nem tudok ; minden nedűm
 Alig oltja szívem izzó kohóját ;
 Szívem sulyán nem könnyíthet a nyelv.
 Mert a lehellet, melylyel szólanék,
 Parázst szit, a mely keblem' áttüzelne,
 És lánggra gyúlnék, melyet köny kiolt.
 Megenyhül a kín súlya, ha sirunk.
 Gyerekek a könny; harcz, bosszú nekem!
 Richard! nevünk egy : bosszút állok érted,
 Vagy meghalok, dicsőn, mert megkísértém!
 EDVÁRD. Neked hagyá a hős herczeg nevét ;
 A herczegséget és székét nekem.
 RICHARD. Ha a királyi sasnak vagy fia,
 A napba nézz, hadd tudják származásod' :
 Ország s a trón, herczegség s szék helyett :
 Tied az, vagy te nem vagy az övé.

Induló. Warwick és Montague jönnek hadseregökkel.

WARWICK. Nos, drága lordok! hogy' vagytok? mi hír?
 RICHARD. Nagy Warwick lord, ha elbeszéli
 Rémes hírünket, és mindannyi szónál,
 Mig befejezzük, tört döfnénk magunkba,
 Jobban sajogna a szó, mint a seb.
 Oh hősi lord! York herczeg halva van.
 EDVÁRD. Oh Warwick, Warwick! őt, ki tégedet

Mint lelke üdvét oly hön szerete,
 Mogorva Clifford meggyilkolta őt.
 WARWICK. Tiz napja már e hírt könyekbe fojtám,
 S azért jövök most, kintok' tetézve
 Hogy elbeszéljem, mi azóta történt.
 A vérengző wackefieldi harc után,
 Hol hős atyátok végsőt lihegett,
 Vágtatva jöttek hirnökök, s azonnal
 Vevém halála s vesztett harc híré.
 Én, ki Londonban őrzém a királyt,
 Most szemlét tarték, gyűjték hív hadat,
 S megindulék, mint hittem, jól szerelve,
 Magammal vivén a királyt, eszélyből,
 A királyné ellen Albans felé :
 Mert kémeimtől azt a hírt vevém,
 Hogy eltökélten jó, megdönteni
 A parlamenti végzést a király
 Esküje s a ti jogotok felől.
 Rövidre fogva : Albansnál a két had
 Egymásra ütve, hévvel harczola ;
 De vajh Henrik közönye tette-é,
 Ki kedvvel nézett harczias nejére,
 A mi lehúte sergeim tüzét,
 Vagy az előbbi győzelem hire,
 Vagy túlnagy aggály Clifford szigorától,
 Ki foglyaihoz vért mennydörg s halált :
 Nem tudhatom : de, hogy hűn befejezzem,
 Villám gyanánt járt, sujtott fegyverök,
 A mieinké, mint rest szárnyu baglyok,
 Vagy mint a cséplő lomba hadarója,
 Enyhén csapott le, mint önfeleikre.
 Jogos ügyünkkel buzditottam őket,
 Nagy jutalom, bő zsold igéretével ;
 De mind hijába ! szívök nincs a harczhoz,
 S nekünk reményünk győzni általok.
 Futásra keltünk ; a király nejéhez ;
 Lord George öcsétek, Norfolk és magam
 Siettünk itt veletek egyesülni ;
 Hallók, hogy e vidéken állotok
 S uj küzdelemre szedtek uj hadat.

EDVÁRD. Hol van, jó Warwick, Norfolk hercege?
És George mikor jött Burgundból haza?

WARWICK. A herceg innen hat mérföldre áll
Hadsergivel; öcséd' pedig imént
Küldé jó nénéd, Burgund asszonya,
És harczainkra hoz segédhadat.

RICHARD. Túlhatalom volt, hol Warwick futott:
Gyakorta hallám hírét üldözésben,
De szégyenét futásban még soha.

WARWICK. Mostan se' hallod szégyenem', Richard!
Mert tudd meg azt, e jobb letépheti
A koronát még Henrik homlokáról
És kicsavarja ökliből a pálczát,
Vón' bár olyan hős, mint a mily hires,
Hogy nyájas ő s békét, imát szeret.

RICHARD. Jól tudom én azt, Warwick lord; ne szidj:
Csak kegyeletből szóltam, hiredért.
De mit tegyünk e forrongó időben?
Aczél ruhánkat tova dobjuk-é?
Sötétlő gyászba burkoljuk magunk'
És olvasónkon áve-máriázzunk?
Vagy ellenink sisakján gyakoroljuk
Áhítatunkat bosszuló kezekkel?
Ha ezt: «igen» szót, lordok, s rajta, fel!

WARWICK. Hisz ezért keres föl Warwick titeket
S ugyanazért jó Montague öcsém.
Hallgassatok meg. A gőgös királyné,
Clifford s kevély Northumberland vele
S még több hasonló szörűek, viasként
Bánnak a könnyen olvadó királyljal.
Örökjogotokra esküt tett ő,
A parliament bejegyzé esküjét;
S Londonba szálltak most a czimborák,
Megdöntni eskét, s mindazt, a mi még
Útjokban allhat a Lancastereknek.
Harminczezernyi, úgy hiszem, hadok;
Már most, ha Norfolk serge s az enyém,
S melyet te gyűjtesz, March vitézi grófja,
Frigyesekül a hú welshek között,
Mindössze huszonötezerre megy:

Egész erővel fel Londonba akkor!
 Ismét felülünk habzó méneinkre,
 Ismét rivalgunk: rajta! ott az ellen!
 De soha többé vissza nem futunk!

RICHARD. Ah! ez a szó nagy Warwické vala!

Ne süsse azt nap, ki takarodót
 Kiált, ha Warwick mondja, hogy: megállj!

EDVÁRD. A te karod lesz, Warwick, támaszom;

Hahogy te ingasz (mentsen ettül Isten!),
 Ha ég nem ója, Edvárd is bukik!

WARWICK. York herczeg immár, nem March grófja
 A legközelb fok a királyi trón; [többé:

Angol királynak léssz te kikiáltva

Mindenfelé, a merre átvonulunk:

S fejét vesztitse, a ki örömében

Nem dobja a magasba süvegét.

Edvárd király! Richárd hős! Montague!

Ne álmodozzunk a dicső jövőről:

Munkára fel! riadjon harsona!

RICHARD. Clifford! kemény bár, mint aczél, szived,

Mint megkövültnek tetteid mutatták:

Átszúrom én azt, vagy te az enyémet.

EDVÁRD. Perdüljön a dob! Ég s Szent-György velünk!

Hirnök jő.

WARWICK. Mi hír? beszélj!

HIRNÖK. Jelenti Norfolk herczeg általam,

Hogy a királyné jő nagy hatalommal,

Gyorsan tanácsot ülni véletek.

WARWICK. Ép jókor! Így hát induljunk, vitézek.

(Mind el.)

II. SZÍN.

York előtt.

Harsonák. Henrik király, Margit királyné, Wales hercege, Clifford és Northumberland jönnek dob- és trombitaszóval.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Légy üdvöz, Henrik, hű York vá-
Ott függ halálos ellened feje, [rosánál!

Mely koronáddal vágyott tündökölni :
Nem üdülés-e e látvány szivednek ?

HENRIK KIRÁLY. Miként a szirt a remegő hajósnak !

Oh fáj e látvány lelkem mélyeig.

Tartsd vissza bosszud' ! nem az én hibám,

Jó ég ! nem tudva törtem én meg esküm'.

CLIFFORD. Kegyes királyom ! vedd le száanalom

S túlnagy szelidség káros gyöngeségit.

Kire tekint oroszán nyájasan ?

Nem a vadra, ki barlangjába tör.

Kinek nyalogatja kezét a medve ?

Nem azét, ki elrabolja kölykeit.

Ki ment a kígyó gyilkoló fogától ?

Nem az, ki rajta lábával tapod.

Ha rá tipornak, féreg visszafordúl ;

Védvén kicsinyét, csipdes a galamb.

York nagyravágyva koronádra tört ;

Ha ő szemöldjét ránczolá, mosolygtál.

Ő — hercegül — királylyá tenni vágyott,

Hű atyaként, fiát s fölvinni törzsét ;

S te, bár király, derék fiúval áldva,

Megegyezél, hogy örökét veszítse,

S kimutatád, hogy hűtlen atya vagy.

Az oktalan vad gonddal csüng övéin,

S az emberarczot ámbár rettegi,

De vaj a gyöngéd aprók védeül,

Ki az, ki meg nem látta, hogy ki máskor

Rebbenve félenk szárnyra kelt, e szárnynyal

Mint száll csatára, ha fészkébe törnek,

Koczkára téve értők életét ?

Szégyen, királyom! Ezt vedd mintaképül.

Nem vón'-e kár, ha e derék fiú

Jogát veszítné atyja bűneért?

S ezt mondaná fiának egykoron:

«A mit szerezték ősöm, nagyatyám,
Balgán atyám s könnyelműn eldobá.»

Oh mily gyalázat vón' ez! — Nézz fiadra:

Diadalt ígérő férfiarcza hadd

Tegye aczéllá olvatag szived',

Hogy — mi tied — megőrizd s rája hagyd!

HENRIK KIRÁLY. Jól játszta biz Clifford a szónokot,

S mélyen hatóak voltak érvei.

De, monddsa, Clifford! nem hallád soha:

A mi ebül gyült, ebül is vesz el?

S vaj a fiúra üdvös volt-e mindig

Atyját fukarság ha pokolba vitte?

Erényimet hagyom fiamra én.

Bár ne hagyott vón' rám atyám se' többet!

Minden egyéb csak oly becsű: ezerszer

Megőrizése több gondot szerez,

Mint birtokában a parányi élv.

Oh vajha tudnák, York rokon! barátid,

Mint fáj nekem ott látnom fejedet!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Közel az ellen: serkenj föl, uram;

E puhaság elernyeszti hadad'.

Fiunk' lovaggá ütni megígérted:

Vond hát ki kardod' s üsd azzá azonnal.

Térdelj le, Edvárd.

HENRIK KIRÁLY. Kelj föl lovag, Plantagenet Eduárd!

S tanuld meg ezt: jogért vonj csak vasat.

HERCZEG. Királykegyeddel, felséges atyám!

Trónörökös-ként húzom én ki azt

S e küzdelemben holtig forgatom.

CLIFFORD. Ez már merész fejdelmi szó vala!

Hírnök jő.

HIRNÖK. Készüljetek, királyi hadvezérek!

Harminczezernyi haddal közeleg

York herczegének ótalmára Warwick.

S kikiáltja őt, a merre átvonúl,
 Királynak, és sokan pártolnak át.
 Hadsorba rögtön! mindjárt itt terem.
 CLIFFORD. Távozz el, felség! mert királyi nőd,
 Távol ha vagy, arat legjobb sikert.
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Tedd ezt, királyom! hagyj sor-
 [sunkra minket.
 HENRIK KIRÁLY. Enyém is e sors, s így maradnom illik.
 NORTHUMBERLAND. Maradj tehát, a harczra eltökélten.
 HERCZEG. Király, atyám! buzdítsd e lordokat,
 S tüzeld az érted harczolók hadát.
 Kiálts fel: «Szent György!» s kard ki kard, atyám!

*Induló. Edvárd, George, Richard, Warwick
 Norfolk, Montague és katonák jönnek.*

EDVÁRD. Nos, kérsz-e térden, hitszegő, kegyelmet,
 És homlokomra tészed koronád',
 Avagy halálos harcz döntsön közöttünk?
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Szidd ten-rimáid', elbizott kölyök!
 Megillet-é ily dölyfösen beszélned
 Igaz királyod, fejedelméd előtt?
 EDVÁRD. Térdeljen ő! királya én vagyok:
 Örökösévé önként fogadott;
 De esküjét ti, hallom, megtörétek,
 S te, ki király vagy, bár ő ül a trónon,
 Fellovalád őt, hogy fia javára
 Kijátszszon engem újabb parlamenttel.
 CLIFFORD. S joggal tevé:
 Ki kövesse atyját, ha nem fia?
 RICHARD. Hentes, te vagy? — Hah! szólni nem tudok!
 CLIFFORD. Biz én, pupos! Itt állok s felelek
 Neked s e fajta bármi hetyke hadnak.
 RICHARD. Te vagy, ki ifjú Rutlandot megölte?
 CLIFFORD. S vén Yorkot is, s még mindez nem elég.
 RICHARD. Az Istenért! csatára jelt, urak!
 WARWICK. Lemondasz-é, szólj, Henrik, koronádról?
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Ah! még te is mersz szólni, kot-
 Albans terén midőn találkozánk, [nyeles?
 Többet segített lábad, mint kezéd.

WARWICK. Most rajtad a sor, akkor én futottam.

CLIFFORD. Ezt mondtad akkor is, s mégis futottál.

WARWICK. Nem hősiséged volt, mi elűzött.

NORTHUMBERLAND. S bajnokszíved se' tette, hogy
[megállj.]

RICHARD. Northumberland, tisztellek. — Hagyd a
Alig zabolázom szörnyűen felindult [pert!]

Szivem', boszúját végre hogy kitöltse

Cliffordon, a bős gyermekgyilkoson.

CLIFFORD. Te hát atyádat gyermeknek hívod?

RICHARD. Megölted őt, mint súnó, gyáva korcs,

És drága vérünk', Rutlandunkat is ;

De tudom, ma megátkozod e tettet.

HENRIK KIRÁLY. Elég a szó már, rám hallgassatok.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Daczolj velök, vagy ajkad meg se
[nyiljék.]

HENRIK KIRÁLY. Nyelvemnek, kérlek, korlátot ne

Király vagyok, jogom van szólani. szabj :

CLIFFORD. Szó nem hegeszti a sebet, királyom,

Mely e vitánkat szülte ; mért beszélnél?

RICHARD. Hát rajta ! rántsd ki kardodat, bakó !

Az alkotóra ! nyilván van előttem,

Csak nyelvén hordja Clifford hősiségét.

EDVÁRD. Meglesz jogom ? szólj, Henrik ! Sok ezer

Nem él ebédig, kik ma reggeliztek,

Ha koronádat át nem engeded.

WARWICK. Ha megtagadnád, vérök száll fejedre :

Mert York a jognak fog fegyvert ügyéért.

HERCZEG. Ha jogos az, mit Warwick mond jogosnak,

Nincs jogtalanság s minden ügy jogos.

RICHARD. Atyád akárki volt : ez itt anyád,

Mert nyelvedet biz tőle örökölted,

MARGIT KIRÁLYNÉ. Atyád- s anyádhoz nem vagy te

De baljegyű, bélyegzett fürtelemhez, [hasonló,

Kit megjelölt a sors, hogy elkerüljük,

Mint gyík szurását vagy mérges varangyot.

RICHARD. Nápolyi vas, bevonva brit arannyal,

Kinek királyczimet hord atyja (mintha

A sáracsatornát tengernek neveznök),

Vaj nem pirulsz-e, tudván származásod?
Aljas szivednek árulója nyelved!

EDVÁRD. Hah! kincset érne most egy zsúpcsutak,
Megszégyeníteni e galád szatyort!
Szebb volt tenálad a görög Heléna,
Menelaus bár a te férjed is;
És csalja nője Agamemnon öcscsét;
Ugy soh'se sérté, mint te e királyt.
Frankhon szivében tombolt atyja, féken
Tartá királyát, a dauphint lezúzá;
S mind e napig megőrzi ő e fényt,
Ha nőt rangjához méltót vesz vala;
De a midőn koldust vőn hitvesül
S szegény atyád' e nászszal felmagasztá:
Záport hozott rá akkor a verőfény,
Mely atyja frank győzelmit elmosá.
E beltusát nem gögöd szülte-é?
Szelid ha vagy, igényünk most is alszik,
S mi száanalomból jó urunk iránt
Máskorra tartjuk fen jogezímeinket.

GEORGE. De látva, hogy napunkon tavaszod nyílt
S nyarad gyümölcsöt nem terem nekünk:
Fejszénk' bitorló gyökeredre teszszük;
S bár éle kissé minmagunkat ért,
Tudd meg, hahogy már megkezdők a munkát,
Meg nem szününk, míg földre dűlsz, avagy
Termékenyítve vérünkkel fürösztünk.

EDVÁRD. Igy eltökélve, hivlak harcra téged.
Alkudozással, perrel félre most;
Ha szót nem engedsz a szelid királynak,
Harsogjon a kürt, vérzászlónk lebegjen,
Diadalra híván, vagy halálra fennyen!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Edvárd, megállj!

EDVÁRD. Nem én, garázda nő! tovább kelünk:
Ezrek halála lesz ma e perünk! (Mind el.)

III. SZÍN.

Csatatér Towton mellett.

Riadó; csatározás. Warwick jő.

WARWICK. Versenyfutóként elesigázva, kissé
 Ledülök itt, hogy magamat kifújjam.
 A sok csapás, mely ért s mit visszaadtam,
 Vas izmain erőit ellopák;
 Meg kell pihennem, bármi érjen is.

Edvárd jő, futva.

EDVÁRD. Mosolygj, szelíd ég! vagy sujts, zord halál!
 A világ komor s napom felhőbe vész. [mény?
 WARWICK. Nos, uram, hogy' áll szerencsénk? van re-

George jő.

GEORGE. Kétségbesés reményünk, vész szerencsénk:
 Hadunk leverve, romlás van nyomunkban.
 Vajh merre fussunk? mit tanácslotok?
 EDVÁRD. Futás nem ér czélt: ők repülve jönnek,
 S gyöngék mi, hjába szaladunk előlök.

Richard jő.

RICHARD. Mért távozá, ah Warwick, a csatából?
 A szomju föld öcséd vérét ivá,
 Megsapolá Clifford aczéla azt;
 S ő felkiálta a halálkinok közt,
 Miként ha rémes jaj szól messziről:
 «Warwick! boszút! boszúld meg holtomat!»
 És így a mének körmei alatt,
 Melyek párologó vérit gázolák,
 Kiadta lelkét a nemes lovag.
 WARWICK. Hát részegüljön meg vérünktől a föld!
 Lovam' leszúrom, futni nem fogok.
 Mért állni is, mint lágyszivű banyák,

Mig ők dühöngnek, elmulton jajongnunk,
 S néznünk, mikéntha e tragédiát
 Csak tréfamódra játsznák színpadon?
 Im térden itt Istenhez esküszöm,
 Nem nyúgoszom meg, még nem szünöm addig,
 Mig e szemet halál nem zárja bé,
 Vagy sors boszúm telt mértékét megadja!

EDVÁRD. Oh Warwick! térdet hajtok én veled,
 S ez eskü fűzze lelkem' a tiedhez!
 S mielőtt e térd a hideg arczu földről
 Fölkelve, hozzád száll e szív, e kéz, szem,
 Te, ki emelsz s buktatsz királyokat,
 Könyörgve, hogyha az határozatod,
 Hogy e test ellen martaléka légyen,
 Nyiljék meg a menny érczkapuja, mégis,
 Hogy bebocsássa bűnös lelkemet!
 Távozzatok most, lordok, mig akárhol,
 Földön vagy égben, meg' találkozunk.

RICHARD. Nyujts kezet, Edvárd; és te, drága Warwick,
 Jer, hadd öllek fáradt karjaimmal.
 Ki soh'se sirtam, könnyre kész a bánat,
 Hogy tavaszunkra tél borúja támadt.

WARWICK. El, el! urak! Még egyszer, áldjon ég!

GYÖRGY. De sergeinkhez menjünk mind együtt.
 Hadd fusson az, ki nem akar maradni;
 Ki velünk kitart, oszlopnak nevezzük,
 És czélt ha érünk, oly dijat ígérjünk,
 Minőt olympi győzők nyertenek.
 Ez új erőt önt csüggedt kebleikbe:
 Mert van reményünk élni s győzni még.
 Tovább ne késsünk! — Rajta, mind előre! (Mind el.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. A csatater más része.

Csatározás. Richard és Clifford jönnek.

RICHARD. Téged kereslek, Clifford, egymagad'!
 Képzeld, e kar York herczegért, ez itt

Rutlandért küzd, s mindkettő bosszuért,
 Keritsenek bár téged ércz falak.

CLIFFORD. Most hát egyedül vagy, Richard, velem.

Ez itt a kéz, a mely atyád' ledöfte,
 Ez itt a kéz, mely átszurá öcséd',
 Ez itt a szív, mely ujjong holtukon
 S uj tette készti gyilkos kezeim'.
 Vigyázz magadra hát!

(Harczolniak. Warwick jó. Clifford megfut.)

RICHARD. Warwick, megállj, keress te más vadat,
 Mert én üzöm most e farkast halálra. (Mind el.)

V. SZÍN.

A csatatér más része.

Riadó. Henrik király jó.

HENRIK KIRÁLY. Ép olyan e harcz, mint a regg tusája,

Növő világé haldokló boruval,
 Melyről, ha körmét fúja a juhász,
 Nem tudja, napnak, éjnek hívja-é.
 Majd erre hajlik, mint tenger, hatalmas,
 Ha az ár a széllal készti küzdeni;
 Majd arra hajlik, mint ép ez a tenger,
 Ha visszafolyni készti szél dühe;
 És majd az ár, majd a szél túlnyomó,
 Majd ez erősb, majd még erősb amaz;
 Egymásra tör mindkettő s győzni tör;
 Egyik sem győző, egyik sem legyőzött:
 Így tart egyensúlyt e szörnyű csata.
 Leülök itt most e vakandturáson.
 Kit ég akar, ám nyerjen diadalt;
 Engem királyném s Clifford porlekedve
 Elűztek a csatából, s esküdöztek,
 Jobban foly a harcz, ha távol vagyok.
 Bár halva volnék! hogyha ég akarná:
 Mert van-e más e földön bú-keservnél?
 Oh ég! mi boldog élet volna az,
 Nem lenni több egy egyszerű juhásznál:

Egy dombon ülni, mint most itt ülök,
 Számlapokat faragni ügyesen,
 Szemlélni rajtok a perczek folyását:
 Számlálni, hány percz tölti bé az órát,
 Hány óra tészén teljes egy napot,
 Hány nap mulik, a míg egy év lefoly,
 Hány évig élhet a halandó ember.
 Ha ezt tudom, elosztanám időm':
 Hány órahosszat őrzöm nyájamat,
 Hány órahosszat kell aztán pihennem,
 Hány órahosszat kell ismét mulatnom,
 Hány órahosszat kell imára szánnom;
 Hány napja már, hogy terhesek anyáim;
 Hány hét telik, míg ellenek szegények;
 Hány év telik le, míg gyapjat nyirok.
 Így perczek, órák, napok, havak, évek
 Rendeltetésök czéljához elérve,
 Ősz fürtjeim' a csendes sírba vinnék.
 Ah! milyen élet vón'! mily kedves, édes!
 Nem ad-e édesb árnyat a juhásznak
 A cserje, hogyha nyáján eltekint,
 Mint a királynak gazdag himü ágy,
 Ha retteg a nép zendülésitől?
 Bizonynyal ad, ezerszer édesebbet!
 S végül a pásztor durva sajtja és
 Bőr kulacsából könnyü hús ital,
 A fris faárnyban álom, megszokott,
 Mit gond ne'kül mind s kéjjel élvez ő:
 Oh többet ér királyi csemegéknél,
 Arany kupában csillogó italnál
 S mint nyughelyül művészi nyoszolya,
 Hol lesben áll gond, gyanu, árulás.

Riadó. Egy fiú jő, ki atyját megölte, a holttesttel.

FRÚ. Rossz szél az, a mely senkinek se' használ.
 Im ennek itt, kit párbajban megöltem,
 Szép szám aranya lesz tán zsebiben;
 És én, ki tőle most ezt elveszem,
 Éltemmel együtt még ma tán, a mint

Énnékem e holt, másnak adom át.
 Ki ő? — Nagy ég! atyámnak arcza ez,
 Kit a tusában véletlen megöltem!
 Oh iszonyú kor, mely ily tetteket szülsz!
 Londonban engem a király toborzott;
 Atyám, ki Warwick grófnak embere,
 Parancsszavára a York-félen állt.
 És én, ki tőle vettem életem',
 Öt enkezemmel fosztám meg övétől!
 Bocsánat ég! nem tudtam, mit tevék;
 Bocsánat, atyám! hisz nem ismertelek.
 Hadd mossa le vérfoltjaid' könyüm,
 S egy szót sem addig, míg nem eleget folyt!
 HENRIK KIRÁLY. Oh szörnyü látvány! Oh véres napok!
 Míg odvukért arszlánok küzdenek,
 Szegény bűnetlen bárányok lakolnak.
 Sirj, nyomorult! és én veled sirok,
 Míg nem szemünket, polgárháborúként,
 Köny megvakítja s szívünk megreped!

Egy apa jó, ki fiát megölte, a holttestet hozva karjai közt.

APA. Ki oly vitézül álltál ellenem,
 Ha aranyod van, addsa énnékem,
 Mert száz csapással vettem én meg azt.
 De hadd tekintsem: ellen arcza ez? —
 Oh nem, nem az! egyetlen egy fiam!
 Oh gyermekem! ha van még benned élet,
 Nyisd föl szemed', s nézd, nézd, mi záporárt
 Támaszt szívem szélvész vihara
 Sebedre, mely szemet, szívet megöl!
 Oh könyörülj, ég! e kor nyomorán!
 Mily kegytelen, természet elleni,
 Lázító, elfajult vértetteket
 Szül e halálos harczviszály naponkint!
 Oh! életet korán adott atyád,
 És életed' későn ragadta el!
 HENRIK KIRÁLY. Oh százszoros jaj! hallatlan keserv!
 Bár szűnne meg holtommal ez iszony!
 Oh irgalom, nagy Isten! irgalom!

Arczán a rózsa, a fehér s piros,
 Küzdő családunk átkos színei:
 Ehhez hasonlit bíbor vére, azt
 Mutatja, rémlik, halvány arczulatja:
 Viruljon egyik, hervadjon a más!
 Ha ti tusáztok, ezrek élte hervad.
 FIÚ. Oh majd hogy' átkoz engemet anyám
 Atyám miatt, és meg nem nyúgoszik!
 APA. Tengerkönyűt majd mint áraszt megölt
 Fiam miatt nőm, s meg nem nyúgoszik!
 HENRIK KIRÁLY. Mint rója fel majd a nép a királynak
 Mind e nyomort, és meg nem nyúgoszik!
 FIÚ. Gyászolt-e már így atyjáért fiú?
 ATYA. Keserge-é már így fián apa?
 HENRIK KIRÁLY. Érzé-e népe kínját így király?
 Bútok nagy; ám enyím tizszer nagyobb.
 FIÚ. Elviszlek innen, hogy magam' kisírfjam.
 (El a holttesttel.)
 APA. E kar legyen halotti szemfedőd,
 E szív koporsód, édes magzatom!
 Képed szivemből soh'se múlik el.
 Sohajtó keblem lesz a gyászharang.
 Oly hű bánattal csüggök én terajtd,
 Hogy elvesztélek, egyetlen fiam!
 Mint Priamus csüggött hős fiain.
 Elviszlek innen; a harc hadd dühöngjön:
 Gyilkoltam ottan, hol nem kelle ölnöm.
 (El a holttesttel.)
 HENRIK KIRÁLY. Keservbe fúlt, tört szívek! nálatok
 Én, a király, még nyomorúbb vagyok.

Riadó: csatározás. Margit királyné, a walesi herczeg és Exeter jő.

HERCZEG. Fuss, fuss, atyám! mind futnak híveid,
 S Warwick dühöng, mint felbőszült bika.
 El, el! nyomunkban üldöz a halál!
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Fel, lóra! férjem! fuss Berwick felé.
 Mint két agár, Richárd és Eduárd,
 A menekülő félénk nyúl előttök

— Szikrázva lángol a dühtől szemök,

Ádáz kezökben véres kardaczell —

Sarkon követnek. Gyorsan el tehát!

EXETER. El, gyorsan el! mert bosszu jó velök.

Siess! ne késsél, semmi kifogás!

Vagy jőj utánam, én elől megyek.

HENRIK KIRÁLY. Nem! vigy magaddal, drága Exeter:

Nem, hogy maradni félnék; a királynét

Vágyom követni. — El tehát, előre! (Mind el.)

VI. SZÍN.

Hangos riadó. Clifford jő, megsebesítve.

CLIFFORD. Itt ég ki mécesem, itt alszik ki most,
Mely, míg ki nem húnyt, Henriknek világolt.

Oh Henrik, inkább rettegem bukásod',

Mint hogy e testtől lelkem válni fog!

Mily sok barátot kapcsolék tehozzád,

A kik szerettek, vagy remegtek engem;

Most, hogy bukom, hull a szivós kapocs,

S Henrik hanyatlik, gőgös York szilárdul:

A nap felé nem száll-e a szunyograj?

S nem kél-e most föl Henrik ellene?

Oh! Phaëtonnak hogyha nem hagyod

Fékezni, Phœbus! tüzláng lovaid',

Égő kocsidtól meg nem gyúl a föld;

S Henrik, ha mint király uralkodol,

Ősöd- s atyádként, a kik talpalatnyit

Se tágitának a Yorkház elől:

Mint nyári légraj soh'se rajzik ez,

Én s tízezer más e sujtott hazában

Özvegyeinkre gyászt mi nem hagyunk,

S te békén ülnél trónodon maig.

Nem enyhe lég növeli-é a gaszt?

S rablót merészsze nem lágyság tesz-é?

Panaszom hiú, gyógyíthatlan sebem.

Nincs merre futnom, sem erőm futásra!

Ádáz az ellen, nincs ott irgalom,

S irgalmat attól nem is érdemeltem.

Már lég nyomult halálos sebeimbe,
 S a sok kifolyt vér bágyadttá teszen.
 Warwick, Richárd, York s többiek ti, jertek!
 Atyáitok' én, ti engem öljetek meg. (Elájul.)

*Riadó és takarodó. Edvárd, György, Richard,
 Montague, Warwick és katonák jönnek.*

EDVÁRD. Urak, pihenjünk; nyugtot ád szerencsénk,
 S harc boruját felváltja békearcz.
 Egy had üzi a vérszomjú királynét,
 Ki elragadta Henriket, király bár,
 Mint bős szelektől feldagadt vitorla
 Teher hajót űz árviz ellenébe.
 De vaj, urak, velök futott-e Clifford?

WARWICK. Nem! lehetetlen, hogy ő menekült,
 Mert, bár szemébe kell itt mondanom,
 Öcséd Richárd a sírnak eljegyezte,
 S akárhol is van, halva ő bizonynyal.

(Clifford nyög és meghal.)

RICHARD. Mely lélek vón itt ily nehéz bucsút?
 Élet s halál válása e nyögés.
 Nézzük, ki az?

EDVÁRD. S minthogy megszűnt a harc,
 Ellen, barát: enyhén bánjunk vele.

RICHARD. Vond vissza e szót! Clifford ez, kinek
 Nem volt elég, hogy a galyat levágta,
 Rutlandot, a ki lombot hajta épen:
 Gyilkos vasát ő a gyökerre sujtá,
 Melyből a gyöngéd hajtás sarjada:
 Atyánkat értem, a fejedelmi Yorkot.

WARWICK. York kapujáról levegyük atyátok
 Fejét, hová azt Clifford tűzte fel,
 S helyette ottan függjön az övé;
 Szeget szeggel kell most megtorlanunk.

EDVÁRD. Hozzátok errébb házunk e kuvikját,
 Ki csak halált huhog vala nekünk:
 Most a halál elfojtja rémszavát
 S fenyegetve nem szól baljós nyelve többet.

(Kisérők előre hozzák a holttestet.)

WARWICK. Ugy gondolom, nincs már eszméleten.

Isméred-é, szólj, Clifford, szavamat?

Sötét halálárny födi élte fényét,

Nem lát s beszédünk' ő nem hallja már.

RICHARD. Oh hallaná bár! s hallja is talán,

S e tettetés csak esel, hogy kikerülje

A keserű gúnyt, melylyel egykoron

Holtában ő halmozta el atyánkat.

GYÖRGY. Ha azt hiszed, csipős szóval boszantsd.

RICHARD. Clifford! kegyelmet kérj és ne találj.

EDVÁRD. Clifford! vezérelj s célt ne érij soha.

WARWICK. Clifford! koholj mentséget vétkidért.

GYÖRGY. Míg vétkidért mi vad kint koholunk.

RICHARD. Yorkot szeretted, s én vagyok fia.

EDVÁRD. Mint te öcsénken, rajtad könyörülök.

GYÖRGY. Hol van, ki védjen, Margit hadnagyod?

WARWICK. Clifford! gunyolnak; mért nem szitkozódol?

RICHARD. Mi? egy szitkot se? A világ ebül áll,

Ha ellenünk már nincs egy szitka sem.

Ez mondja, meghalt! — és lelkemre! jobbom'

— Ha két órányi éltet adna néki,

Körömszakadtig gúnyt üznöm belőle —

Tüstént levágnám, s omló véribe

Fulasztanám a gatz, kinek se' York,

Se' ifju Rutland szomját el nem oltá!

WARWICK. De halva van. Le a lator fejét,

Atyátokénak tűzzétek helyére.

Londonba mostan diadalmenetben,

Megkoronázni Angolhon királyát.

Frank földre kél majd Warwick onnan által

És Bona hölgyet nődül kéri meg.

Így füzöd össze a két államot,

S ne félj e frigyben, hogy, a mint reméli,

A szétüzött ellen meg' talpra kél,

Mert bár csipésök már nem árt sokat,

Boszantva dongnak majd füled körül.

A koronázást nézem meg előbb,

Aztán Bretagneba áthajózom, és ha

Edvárd kívánja, nászát megkötöm.

EDVÁRD. A mint hiszed, jó Warwick, úgy legyen:

Mert trónomat válladra építem,
 És semmi ügybe nem kapok, hahogy
 Nem bírom a te javaló tanácsod'.
 Mától, Richard, légy Gloster hercege,
 Te György, Clarencé, Warwick, mint magunk,
 Intézze utját öntetszékeként.

RICHARD. Clarencé én, legyen György Glosteré:
 A gloster czim nagyon baljóslatú.

WARWICK. Eh! mily bohó megjegyzés ez, Richard!
 Csak légy te Gloster! — Fel Londonba most,
 Birtokba venni méltóságainkat. (Mind el.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Pagony éjszaki Angliában.

Két erdész, kezökben kezij.

1. ERDÉSZ. Ez egybenőtt cserjébe rejtezőnk,
 Mert nem sokára erre jó a vad!
 Itt e sűrűben foglalunk helyet
 S kiválogatjuk a vad legjavát.
2. ERDÉSZ A dombra én, s mindketten löhetünk.
1. ERDÉSZ. Nem, nem! a falkát kezijad zaja
 Tova riasztja s elvesztem lövésem',
 Itt állva fogjuk czélba, a mi jó;
 És hogy elúzzuk az idő unalmát,
 Majd elbeszélem, ép hol mostan állunk,
 Mi ére engem itten a minap.
2. ERDÉSZ. Valaki jó; várjunk, míg távozik.

Henrik király jó, átruhában, imakönyvvel.

HENRIK KIRÁLY. Titkon hagyám el Skóthont, hön
 Honom' sovárgó szemmel üdvözölni. [epedve,

Oh Harry, Harry! nem tiéd e hon;
 Helyed betöltve, pálczád kicsikarva,
 Az olaj lemosva, melylyel fölkenettél;
 Nem hi királynak hajló térd, jogáért
 Beszélni hozzád kérő nem tolong;
 Nem, senkisésem kér megtorlást tetőled:
 Gyámoltalan én, máson hogy' segítek?

1. ERDÉSZ. Ez már a vad, ki bőrével fizet!

A volt király ez: jer! ragadjuk őt meg.

HENRIK KIRÁLY. Megnyugszom én a sanyarú nyomor-
 Mert bölcsek mondják, ez a bölcsesség, [ban,

2. ERDÉSZ. Csipjük meg őt. Mért késedelmezünk?

1. ERDÉSZ. Várj egy kicsit! hadd halljunk többet is.

HENRIK KIRÁLY. Frank földre ment segélyért nóm s

S mint hallom, ott van a nagy Warwick is, [fiam,

A frank király nővérét Eduárdnak

Megkérni nőül. Ha e hír igaz,

Szegény fiam, nóm, munkátok hiú.

Szépnyelvü szónok Warwick, és Lajos

Oly fejdelem, kit megnyer szép beszéd.

Igy Margit is még őt megnyerheti,

Mert száanalomra méltó asszony ő;

Nyögési fogják keblét ostromolni,

Márvány szívébe törnek könnyei:

Ha ő keserg, a tigris megszelidül,

S irgalmat érez Nero, hogyha látja

És hallja jajját és sós könnyeit.

De kérni ment ő, hajh! és Warwick adni;

Balján könyörg ő Henriknek segélyt,

Jobbján Edvárdnak hölgyet kér emez;

Ó sirva szól, Henrikjét letevék,

Mosolygva az, Edvárdja trónon ül;

Szavát szegénynek míg elfojtja kinja,

Jogról beszél; jogsértést elsimit

Warwick s hatalmas érveket sorol fel,

S elvonja tőle végre a királyt;

Nővérít ez, s mindent ígér, mi Edvárd

Trónját szilárddá teszi, támogatja.

Oh, Margit! így lesz; s a mint távozás!

Árván, szegény nóm! gyám ne'kül maradsz!

2. ERDÉSZ. Ki vagy te, hogy királyokról beszélsz?
 HENRIK KIRÁLY. Több, mint minek most látszom;
 Mint a mire születtem; legalább is [kevesebb,
 Ember, minél kevesb nem lehetek;
 S ha más királyról szólhat, mért ne én?
2. ERDÉSZ. De úgy beszélsz te, mintha az te volnál.
 HENRIK KIRÁLY. Az is vagyok, lélekben, s ez elég.
2. ERDÉSZ. De ha király vagy, hol van koronád?
 HENRIK KIRÁLY. Nem fejemen, szivemben hordom azt;
 Nem ind kövekkel, nem gyémánttal ékes,
 S nem látható: a megelégedés;
 Ritka királyé ez a korona.
2. ERDÉSZ. Ha koronád hát megelégedés,
 Elégedjék meg koronád s magad,
 Hogy most velünk jőj: úgy hiszszük, te vagy
 Az a király, a kit Edvárd letón;
 S téged mi, esküdt hű alattvalói,
 Mint ellenét most foglyunkká teszünk.
- HENRIK KIRÁLY. Esküdt hitet vaj soh'se szegtetek meg?
 2. ERDÉSZ. Soha ily hitet, s nem teszszük mostsem azt.
- HENRIK KIRÁLY. Hol laktatok, míg én valék király?
 2. ERDÉSZ. Itt e vidéken, a hol most lakunk.
- HENRIK KIRÁLY. Fölkentenek kilenczedik havamban,
 Atyám király volt, az volt nagyatyám,
 S esküdt alattvalóim voltatok:
 Hát szóljatok, nem szegtetek hitet?
1. ERDÉSZ. Nem, mert alattvalóid
 Addig valánk csak, míg király valál.
- HENRIK KIRÁLY. Meghaltam én hát? Nem lélekezem-é
 Ah! balga nép, mit eskél, nem tudod! már?
 Mint én e pelyhet elfuvom magamról
 S ismét felém fuvallja azt a lég,
 Ha én fuvom, lehelletemnek enged,
 Vagy más lebelnek, hogyha ez fuvall,
 S mindig az erősb aramlat vezérli:
 Ép ilyen, köznép, a ti lengeségtek.
 De hitszegők ne legyetek: e bünt
 Szelid kérelmem ne háρίtsa rátok.
 S most bárhová, király parancsra vár:
 Ha királyok vagytok, szóljatok, megyek.

1. ERDÉSZ. Edvárd király hű emberei vagyunk.

HENRIK KIRÁLY. És Henrikéi lennétek megint,

Ha ottan ülne, hol Edvárd király.

1. ERDÉSZ. Isten s király nevében felhivunk:

Jer most velünk a felsőség elé.

HENRIK KIRÁLY. Isten nevében hát s király nevében:

Mit Isten akar, királytok tegye meg,

S hódolva várom, a mit ő akar. (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Terem a palotában.

Edvárd király, Gloster, Clarence és Grey lady jönnek.

EDVÁRD KIRÁLY. Gloster öcsém, Sz.-Albans síkjain

Esett el e hölgy férje Grey Richárd,

És elkobozta birtokát a győző.

Hogy visszanyerje, most azért könyörg;

S ezt megtagadnunk joggal nem lehet,

Mivelhogy a York-házért vitt csatában

Veszté el éltét a nemes lovag.

GLOSTER. Jól tézsi felség, ha megadja kértét

És beestelenség volna megtagadni.

EDVÁRD KIRÁLY. Nem vón' egyéb az; ám még elhalasz-

GLOSTER (félre). Ah hát így állunk? [tom.

Valamit a hölgynek kell megadnia,

Mielőtt megadja kértét a király.

CLARENCE (félre). Oh, jó vadász ő: vad nyomán marad.

GLOSTER (félre). Csend!

EDVÁRD KIRÁLY. Özvegy! a mit kérsz, fontolóra vesz-

Jer máskor és végzésünk' megtudod. [szük;

GREY LADY. Kegyelmes úr, nem türhetek halasztást:

Most döntse el felséged ügyemet,

S megnyúgoszom magas tetszésiben.

GLOSTER (félre). Ah özvegy! állok minden földedért,

Ha az, mi néki, tetszik néked is.

Vádj óva, máskép rajtad a döfés.

CLARENCE (félre). Nem féltem őt, ha csak el nem esik.

GLOSTER (félre). Ments Isten! megragadna ily előnyt.

EDVÁRD KIRÁLY. Hány gyermeked van, özvegy,
mondtsza csak?

CLARENCE (félre). Talán bizony akarna tőle egyet!

GLOSTER (félre). Fogadok, inkább kettőt ad neki.

GREY LADY. Három, kegyelmes úr.

GLOSTER (félre). Majd négy leszen, ha néki szót fogadsz.

EDVÁRD KIRÁLY. Az atyait kár vón' elveszteniök.

GREY LADY. Add vissza hát, óh könyörülj, nagy ur!

EDVÁRD KIRÁLY. Szívét kikémlem: hagyjatok ma-
[gunkra.

GLOSTER. Jó, elhagyunk: magadra hagyva léssz.

Mig ifjuságod — mankót hagyva — elhagy.

(Gloster és Clarence hátravonóulnak.)

EDVÁRD KIRÁLY. Szólj, asszonyom, szereted gyerme-

GREY LADY. Mint enmagam', oly forró-igazán. [kid'?

EDVÁRD KIRÁLY. És javokért nem tennél meg sokat?

GREY LADY. Szenvedni is kész volnék javokért.

EDVÁRD KIRÁLY. Szerezd hát vissza atyjok földjeit.

GREY LADY. Ezért jövék ép felséged elé. [hatom.

EDVÁRD KIRÁLY. Hogyan tehet'd ezt, én megmond-

GREY LADY. Szolgálatodra kötne ez le engem.

EDVÁRD KIRÁLY. S mit téssz nekem, ha kérése'd
[megadnám?

GREY LADY. A mit kívánsz, s megtenni rajtam áll.

EDVÁRD KIRÁLY. De mit akarnék, visszautasítod.

GREY LADY. Nem, jó uram, ha csak megtehetem

EDVÁRD KIRÁLY. S mit én kívánok, azt megteheted.

GREY LADY. Úgy hát parancsolj, és én megteszem.

GLOSTER (félre). Heves ostrom! Sok csepp márványt
[kiváj.

CLARENCE (félre). Mily tűzpiros! Viasza rögtön olvad.

GREY LADY. Mért némulál el? tisztemet ne halljam?

EDVÁRD KIRÁLY. Könnyű e tiszted: a királyt szeretni.

GREY LADY. Alattvalódként, könnyű tennem ezt.

EDVÁRD KIRÁLY. Visszaadom hát férjed javait.

GREY LADY. Ezer köszönettel vészem búcsumat.

GLOSTER (félre). Az alku áll, bókkal pecsétli meg.

EDVÁRD KIRÁLY. Várj! szeretet gyümölcsit értem én.

GREY LADY. Szeretet gyümölcsit értem, jó uram.

EDVÁRD KIRÁLY. Igen de félek, hogy más értelemben.

Tudod-e, milyen szeretetre vágyom?

GREY LADY. Holtig valóra, s véle ima, hála,

Minőt erény kér és erény megad.

EDVÁRD KIRÁLY. Hitemre! nem, nem ily szeretet az.

GREY LADY. Mászt értesz akkor, mint a hogy' hívém.

EDVÁRD KIRÁLY. De most csak érted, mit gondol

[szívem?

GREY LADY. Szívem nem áll rá, mit elérni sejtessz,

Ha ugyan e sejtésem nem hazud.

EDVÁRD KIRÁLY. Nyiltan kimondva: feküdjél velem.

GREY LADY. Nyiltan kimondva: inkább börtönödben.

EDVÁRD KIRÁLY. Hát nem kapod meg férjed javait.

GREY LADY. Özvegydíjam becsület lesz tehát:

Vagyont ily áron nem vásárolok.

EDVÁRD KIRÁLY. Jogtalanul bánsz akkor gyermekiddel.

GREY LADY. Jogtalanul te vélem s övelök.

De rosszul illik, felség, vig szeszélyed

Komoly voltához a kérelmezőnek.

Kérlek, bocsáss el nimmal vagy igennel.

EDVÁRD. Igen, ha igent szólsz ajánlatomra;

Nem, ha szavamra «nem» lesz válaszod.

GREY LADY. «Nem» hát, királyom! Végzém ügyemet.

GLOSTER (félre). Nem kell a hölgynek: homlokát redőzi.

CLARENCE (félre). Nincs Európában ily otromba kérő!

EDVÁRD KIRÁLY (félre). Tekintetéből jó erkölcs sugárzik;

Páratlan észet beszédje árul el;

Minden tökélye trónra tart igényt.

Vagy így, vagy úgy, királyé lesz e nő:

Vagy kedvesem lesz, vagy királyi nőm.

(Fen.) Tedd föl, hogy Edvárd hölgyeül veszen.

GREY LADY. Könnyebb a szó, mint tenni azt, királyom.

Alattvalód s tréfára jó vagyok,

De nem vagyok királynénak való.

EDVÁRD KIRÁLY. Oh édes özvegy! országomra eskem,

Mit lelkem óhajt, azt mondom csupán:

S ez, hölgyemül birhatnom tégedet.

GREY LADY. S több ez, mint a mit én megadhatok.

Csekély vagyok én, hogy királyi nőd,

De jobb is, semhogy ágyasod legyek.

EDVÁRD KIRÁLY. Eh! szörszálhasgatás! királyi nőm
[légy.

GREY LADY. S fiaim ha aztán atyjoknak neveznek!

EDVÁRD KIRÁLY. S téged leányim anyjoknak: se baj!

Özvegy vagy és van néhány gyermeked;

Nagyasszonyunkra! bár legény vagyok,

Van nékem is egy-kettő! — Mily öröm,

Ha sok fiúnak atyja lehetünk.

Többet ne is szólj, hitvesem leszesz.

GLOSTER (félre). A gyóntatást bevégez a barát.

CLARENCE (félre). A szoknya tette ötöt gyóntatóvá.

EDVÁRD. Bámultok, úgy-e, mit csevegheténk?

GLOSTER. Busúl az özvegy, nem tetszik neki.

EDVÁRD KIRÁLY. Meglepne, nemde, őt nőül ha kérném?

CLARENCE. Kinek, királyom?

EDVÁRD KIRÁLY. Hát kinek? Magamnak.

GLOSTER. Ez csoda vón' tíz napra legalább.

CLARENCE. Egy nappal több, mint meddig csoda tart.

GLOSTER. Oly végtelen nagy volna e csoda.

EDVÁRD KIRÁLY. Tréfálatok csak! Azt mondom fiúk,

Mit kért, megadtam férje javait.

Egy nemes jó.

NEMES. Kegyes király! elfogták Henriket,
Palotád elé hozzák foglyodúl.

EDVÁRD KIRÁLY. Vigyétek őt a Towerba. Mi, öcsém,

Kérdezzük azt ki, a ki elfogá,

Ez eseményről. — Özvegy, jer velünk.

Urak, legyetek iránta tisztelettel.

(Edvárd király, Grey lady, Clarence és a nemes el.)

GLOSTER. Ah, tisztelettel van Edvárd a nőkhöz!

Oh bár kiaszva vón' velője, csontja,

Ágyékiból hogy ifju sarj ne hajtson,

Elütni engem szép arany jövőmtül!

S mégis közöttem s lelkem vágya közt,

Ha buja Edvárd czíme sirba száll is,

Áll Clarence, Henrik, s fia, ifju Edvárd,

S testök mindannyi nem várt ivadéka,

Hogy én előttem helyt foglaljanak:

Tervemre mily lehűtő gondolat.
 Királyi trónról álmodom tehát csak,
 Mint a ki künn áll egy előfokon,
 S a messze partot kémli és sovárgja,
 Vágyván, szemével lába érne föl;
 A tengert szidja, mely elzárja onnan,
 S hogy áthatoljon, fenekig merítné:
 Igy vágyom én a trónt, ily messziről;
 Igy szidom én is mindazt, a mi elzárt;
 Igy mondom én is: gátjaim' lerontom,
 Lehetlennel hízelgvén magamnak.
 Szemem nagyon gyors, szívem elbizott,
 Kezem s erőm ha föl nem ér velök.
 De mit! ha trón Richárd számára nincs,
 Mi más gyönyört ad néki a világ?
 Egy hölgy ölében keresem a mennyet,
 Vig piperével kendőzöm magam',
 És szemmel, ajkkal szép nőket varázslok.
 Oh nyomorú egy ötlet! s hihetetlenb,
 Mint száz aranyló koronát szerezni.
 A Szerelem anyám méhébe' már
 Megátkozott, s hogy járma rám ne illjék,
 Megdugta a gyarló természetet,
 Hogy száraz ággá zsugorítsa karom',
 Irigy hegyet formáljon hátamon,
 Hol testemet gunyolva ül a rútság,
 Hogy felemássá korcsosítsa lábam',
 Minden tagomban torzzá bélyegezzen,
 Formátlanná, nyilatlan medvebocscsá,
 Melyen nincs még egy anyai vonás.
 S vajon lehetne-e szeretni engem?
 Oh szörnyü balhit, csak gondolni is!
 Ha más gyönyört hát föld nekem nem ad,
 Mint leigázni, bírni, győzni őket,
 Kiknek alakja különb az enyimnél:
 Álmodni trónról, lesz az én egem.
 És csak pokolnak nézem e világot,
 Mig e fejet formátlan törzsökén
 Dicső királyi ékszer nem köríti.
 De nem tudom, hozzá hogy' jussak el?

Sok élet áll még ezéleom közt s közötttem ;
 S én, mint ki elbolyg tuskés rengetegben,
 Kit tuske tép, ki tuskét tép maga,
 Utat keres, uttól elkóborol,
 Nem tudja, a nyilt légre hogy' találjon,
 De oda jutni küzd kétség'eseten :
 Kinlódom én is angol koronáért,
 S megszabadítom e kintól magam',
 Vagy ösvenyet véres bárdal nyitok.
 'Sz tudok mosolygni, s ölni, míg mosolygok ;
 «Helyes»-t kiálni arra, a mi fáj ;
 Csikart könyűkkel nedvesíteni arczom'
 S illesztve mérni minden alkalomhoz ;
 A habléánytól több hajóst fulasztok :
 A baziliszknál több bámészt ölök ;
 Nestor gyanánt játszom a szónokot ;
 Furfangosabban csalog, mint Ulysses ;
 S Tróját vivok ki, mint egy uj Sinon ;
 Szint adhatok még a kaméleonnak ;
 Több alakot váltok, mint Proteus ;
 S tőlem tanulhat gyilkos Machiavelli :
 A korona ne lenne így enyém ?
 Hah, vón' még messzebb bár, letépem én ! (El.)

III. SZÍN.

Franciaország. Terem a palotában.

Harsonák. Lajos francia király és Bona jönnek kíséretökkel ; a király trónjára ül. Utánok Margit királyné, Edvárd herceg és Oxford gróf jönnek.

LAJOS KIRÁLY (főkel). Ülj le velünk itt, Margit szép
 Nem illik ahhoz rangod, születésed, [királyné ;
 Hogy állj előttünk, miglen Lajos ül.
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Nem így, hatalmas úr ! bevonja
 Most a vitorlát, s hol király parancsol, [Margit
 Szolgálni megtanul. Megvallom, egykor
 Nagy Albionnak voltam asszonya —

Letünt aranykor! — ám balsors letiprá
 Czímem' s a földre sujtott csúfosan;
 Igy kell ülnöm, sorsommal egy fokon,
 S alacsony helyemhez szabnom magam.

LAJOS KIRÁLY. De mért, királyné, e kétségbe'esés?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Azért, mi könnyel tölti meg
 [szemem'],

Elakasztja nyelvem' s szívem' kínba fojtja.

LAJOS KIRÁLY. Bármily ok ez: maradj te tenmagad,
 S ülj ide mellénk; meg ne hajtsd nyakad'

(Maga mellé ülteti.)

A sorsigának, sőt minden csapáson
 Törhetlen lelked üljön diadalt.
 Légy nyílt, beszéld el, Margit, bánatod':
 Megorvosoljuk, Frankhon ha segíthet.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Felkölti csüggedt lelkem' e kegyes
 S megoldja nyelvét néma búhajomnak. [szó]

Tudd meg tehát most, nagylelkű Lajos,
 Henrik, szerelmem egyedül birója,
 Számkiüzött lett, többé nem király,
 S földönfutóként Skócziában él;

Mig nagyravágyó Edvárd, büszke York,
 A jogszerű fölket angol király
 Fejedelmi czímét s trónját bitorolja.

Ezért jövénk — szegény Margit, s fiam,
 Edvárd herczeg, Henrik örököse —
 Jogos, igaz segélyért esdeni;

S hahogy te elhagysz, oda vég reményünk.
 Skóthon akarna, ám segítni nem tud;
 Elcsábitották népünk' s peerjeink'.

Kincsünk' kirablák, szétszórák hadunk';
 S látod, mi gyászos inségben magunk!

LAJOS KIRÁLY. Enyhítsd, hires hölgy, a vihart türéssel,
 Elnyomni végkép mig módot lelünk.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mig mi időzünk: ellenünk erősbül.

LAJOS KIRÁLY. Mig én: segélyem annál biztosabb.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hajh! a való bú társa türtelenség.
 S im itt jön ő, e búmnak okozója.

Warwick jö kísérettel.

LAJOS KIRÁLY. Ily vakmerőn ki jő szinünk elé?
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Warwick nagyunk ő, Edvárd fő hive.
 LAJOS KIRÁLY. Hős Warwick, üdv! Mi hoz téged ide?

(Leszáll trónjáról. Margit királyné fölkel.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ah! uj vihar van most keletke-
 Ez az, ki felbújt szélvészt, habokat. [zöben:]

WARWICK. A nemes Edvárd, Albion királya,
 Esküdt barátod s fejedmed nevében
 Jövök szívés, nem színlett indulattal,
 Előbb király-személyed' üdvözölni,
 Aztán baráti frigyre hini föl,
 S végül szilárddá fűzni e frigyet
 Nászkötelékkal, ha méltóztatol
 Szép hűgodat, erényes Bona hölgyet
 A brit királynak adni hitvesül. [veszve!]

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ha ezélra jut, Henrik reménye
 WARWICK (Bonához). És meghagyá királyom, drága hölgy!
 Hogy hódolattal, ha nem tilt kegyed,
 Kézcsókra jöjek hozzád, s szenvedélyét
 Elmondja nyelvem fejedmem szívének,
 Hol a hir — éber füleibe hatva —
 Bájid s erényed képét állatá fel. [engem,]

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mielőtt feleltek, halljatok meg
 Lajos király és Bona hölgy. E kérést
 Nem igaz, tiszta szerelem szülé,
 Hanem csalárdság-, sükségből eredt.
 A zsarnok otthon állhat-é szilárdul,
 Ha künn frigyet, hatalmast, nem szerez?
 S hogy zsarnok ő, ez egy ok is elég:
 Im Henrik él még; s volna halva bár,
 Itt áll még Edvárd, Henrik magzata.
 Lajos, vigyázz hát, hogy e nász, e frigy
 Reád ne hozzon vést s gyalázatot:
 Mert a bitorló úr bár egykorig,
 Az ég igaz, s bünt megront az idő.

WARWICK. Káromló Margit!

HERCZEG. És mért nem királyné?

WARWICK. Mert a bitorló Henrik volt atyád,
Te sem vagy herczeg és ő sem királyné.

OXFORD. Warwick nagy Gauntot hát megsemmisíti,
Hispániát ki nagyrészt leigázta;
És Gaunt után negyedik Henriket,
Kinek bölcs lelke bölcesek tükre volt;
S e bölcs királyra Henrik, ötödik,
A hős, ki Frankhont hódította meg:
És Henrikünk e törzsből származott.

WARWICK. Mi furcsa, hogy a sima szónok, Oxford
Nem mondta el: mit atyja szerezett,
Hatodik Henrik hogy' vesztette el?
Biz ezt mosolygják im e frank nagyok.
S aztán a törzsfá, melyről szólsz, csupán
Hatvankét éves: nyomorúlt idő,
Hogy a királyi jog meggyökerezzék.

OXFORD. Szólhatsz-e, Warwick, így királyod ellen,
Kihez harminczhat évig hű valál,
És nem pirít rád bűnöd tudata?

WARWICK. S Oxford, ki mindig a jogért vivott,
Nemzetséggfával védhet-é csalást?
Edvárd királyunk! hagyd el Henriket!

OXFORD. Ő, és királyom! a ki zsarnokúl
Bátyámat, Aubrey Vere lordot halálra
Vitette? Sőt mi több, atyámat is,
Megért korának ép lejtőszakán,
Eljutva immár a halálkapúhoz!
Nem, Warwick, nem! míg élet tartja e kart,
Fentartja e kar Lancaster családját.

WARWICK. És én a Yorkét.

LAJOS KIRÁLY. Kérlek, királyné, Oxford, Eduárd,
Méltóztatnátok félre állani,
Míg megbeszéljük Warwickkal ügyünket.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ég adja, meg ne bővöljék beszédi!

(Hátravonúl a herczeggel s Oxforddal.)

LAJOS KIRÁLY. Igaz hitedre, szólj, Warwick, jogos
Királyod, Edvárd? Örömetst frigyet
Csak jogszerű királylyal köthetek.

WARWICK. Hitem, nevem lesz ennek záloga.

LAJOS KIRÁLY. De ég kegyeltje-é a nép szemében?

WARWICK. Annál inkább, mert sors üldé elődjét.

LAJOS KIRÁLY. Tovább, beszéld el, csalfa szín ne'kül,
Őszinte szóval, Bonához, hugomhoz
Szerelme mértékét.

WARWICK. E szerelem
Ép oly királyhoz méltó, milyen ő.
Gyakorta hallám enmagam, miként
Esküdözött: örök növény szerelme,
Mely gyökeret vert erkölcs talajában,
Lombját, gyümölcsit szépség napja termi,
S nem gyűlölet, kudarcz fáj csak neki,
Kinját ha Bona meg nem szünteti.

LAJOS KIRÁLY. Nos szólj, hugom, mire szántad magad'?

BONA. Bármit felelsz te, az lesz válaszom.

(Warwickhoz.) Azonba' gyakran, megvallom, ha hallám
Hirét uradnak, a higgadt ítélet
Csaknem szerelmi vágygyá alakult.

LAJOS KIRÁLY. Így hát, Warwick, Edvárdé lesz hugom:

És most azonnal szerződést kötünk,
Mily özvegy-díjra köteles királyod,
A mely fölérjen Bona nászdíjával.
Margit királyné, jöszte, légy tanu:
Eljegyzi Bonát Albion királya,

HERCZEG. Csak Edvárd, nem Albion királya.

MARGIT KIRÁLYNÉ. A te cseled volt e frigy, csalfa
Kérelmemet meghiusítani. [Warwick,
Henrik barátja volt előbb Lajos.

LAJOS KIRÁLY. S most is barátja még, és Margité;

De ha jogotok oly gyöngé lábön áll,
A mint kitűnik Edvárd sikeréből:
Méltányos akkor, hogy habár imént
Segélyt ígértem, szóm ne kötelezzen.
Azért te tőlem oly részvétre várhatsz,
Mint sorsod igényel s mint enyim adhat.

WARWICK. Kényére él most Henrik Skócziában:

Semmit se' veszthet, mert nincs semmije.
Mi téged illet, néhai királynénk,
Eltart atyád majd téged, s légy neki
Terhére inkább, mint a frank királynak.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Csitt, szemtelen Warwick! csitt!
 Főlemelője, gőgös buktatója! [te, királyok
 Nem tágitok most, míg föl nem fedí
 Szívből fakadt szó s könny Lajos királynak
 Ármányidat s királyod ál szerelmét:
 Mind a kettő egyszörű czimbora! (Kivülről kürtszó.)
 LAJOS KIRÁLY. Hirnök jő, Warwick, hozzám vagy
 [tehozzád.

Hirnök jő.

HIRNÖK. Uram, követ! neked szól e levél:

Montague örgróf küldi azt, öcséd. —
 Ezt itt királyunk fölségednek. — Ezt
 Tenéked, asszonyom, ki? nem tudom

(Mind leveleiket olvassák.)

OXFORD. Kedvemre van, hogy szép urnőnk, király-
 Hirén mosolyg, míg Warwick elborúl. [nénk
 HERCZEG. Nézd csak, Lajos mint toppant bosszusañ :
 Mindent reménylek.

LAJOS KIRÁLY. Warwick, mi a hír? s a tied, királyné?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Az enyim eltölt nem remélt öröm-

WARWICK. Enyém keservvel s bosszuval tele. [mel.

LAJOS KIRÁLY. Grey ladyt vette hát nőül királyod,

És csalfaságtok' hogy most elsimitsa,

Levelet ír és türelemre int?

Ez-é a frigy, melyet velünk ohajt?

Ekkép merészel megcsufolni minket?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Előre mondtam fölségednek ezt:

Így szeret Edvárd, ily őszinte Warwick!

WARWICK. Lajos király! az égre s égi üdvöm

Reménységére, íme esküszöm,

Nincs részem Edvárd e gaz tettiben;

Már nem királyom, mert így meggyaláz,

Magát leginkább, szégyenét ha látná.

Elfeledém, hogy a kora halálba

Atyám' a Yorkok háza taszítá;

Szemet hunyék hugom sérelmire;

Megkoronáztam a királyi díszszel;

Örök-jogából Henriket kidobtam:

És végre is gyalázat lesz díjam?

- Reá gyalázat! becsület nekem!
 Hogy visszanyerjem érte elveszett
 Becsületed', Henrikhez lépek át:
 A régi bosszu múljék el, királyném!
 Ezentúl a te hű szolgád vagyok.
 Megbosszulom, hogy Bonát megcsufolta,
 És Henriket trónjába helyezem.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Warwick, bosszúmat szeretetre vál-
 Mult vétkeért bocsánat, feledés; [tád:
 Örvendezem, hogy Henrik híve léssz.
- WARWICK. Oly híve, olyan szinletlen barátja,
 Hogy ha Lajos csak néhány kiszemelt
 Bajnokhadat fog adni kegyesen,
 Elvállalom, hogy partunkon kiszállok
 S velök leüzöm trónjáról a kényúrt.
 Nem védi őt az ujdon-sült ara,
 És tőle Clarence, mondják levelim,
 Hihetni, elszakad, mert nősülésre
 Csak buja ké', nem becsület vivé,
 És nem hazánknak java, ereje.
- BONA. Jó bátya, bosszút Bonáért hogy' állunk,
 Ha nem segíted üldött Margitot?
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Dicső király, hogy' éljen Henrikem,
 Ha te meg nem mented vad kétségbe'séstől?
- BONA. Sérelmem a királynőével egy.
- WARWICK. Tiedhez áll, szép Bona, az enyim.
- LAJOS KIRÁLY. Övéhez enyim, tiedhez, Margitéhoz.
 Azért szilárdúl végre eltökéltem:
 Kaptok segélyt. [tem.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Mindnyájunkért vedd hő köszöne-
- LAJOS KIRÁLY. Siess haza, Angolhon hirnőke,
 S mondd vélt uradnak, csalfa Eduárdnak:
 Álczásokat küld által frank Lajos,
 Vigadni véle s új menyasszonyával.
 Láttad, mi történt: menj, rémítsd vele.
- BONA. Mondd el, reménylem, özvegy lesz maholnap
 S már hordom érte a fűzkoszorút.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Mondd el, letettem immár gyászru-
 S helyette pánczélt öltök most magamra. [hámat,
- WARWICK. Megkeseríte, mondd el, engemet,

S ezért rövid nap veszve koronája.

Itt van dijad: menj! (Hírnök el.)

LAJOS KIRÁLY.

Ti meg, Warwick, Oxford,

Hajózzatok most át a tengeren,

Ötezernyi haddal, harczra Edvárddal;

Majd alkalommal Margit és a herczeg

Utánatok kel új segédsapattal.

De még előbb felelj egy kételyemre:

Mi lesz a zálog, hogy szilárd hivünk vagy?

WARWICK. Ez biztosítsa állandó hűségem':

Ha kedvetekre lesz, herczeg s királyénk,

Legidősb lányom', kedvenczem', azonnal

Szent esküvővel Edvárdnak kötöm le.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Legyen! s köszönnöm kell aján-

Edvárd fiam! erényes s bájos ő: [latod'

Siess tehát, adj Warwicknak kezét,

És véle visszavonhatlan hited',

Hogy hitvesed csak Warwick lánya lesz.

HERCZEG. Elfogadom, mert érdemes reá:

Fogaddsza jobбом esküzálogul.

(Kezét nyújtja Warwicknek.)

LAJOS KIRÁLY. Miért időzünk? Szedjünk most hadat,

Aztán te, Bourbon, főtengernagyunk,

Szállítsad át király-hajóhadunkkal.

Óhajtva várom Eduárd megbukását,

A mért egy frank hölgy nászát megcsúfolta.

(Mind el, Warwickon kívül.)

WARWICK. Mint Eduárd követje jöttem én:

Most visszatérek, esküdt ellene:

Azzal bizott meg, kössek nászfrigyét,

S bős háború lesz kérésére válasz!

Csal-bábunak nem volt más senkije?

Én fordítom hát e tréfát bújára!

Én voltam a fő, a ki trónra vittem;

Én leszek a fő, a ki letaszítja:

Nem mintha szánám Henriket, azért;

De bosszut állok, Edvárd! gúnyodért! (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Terem a palotában.

Gloster, Clarence, Somerset, Montague jönnek.

GLOSTER. Nos, Clarence bátya, szólj, hogy' tetszik ez
Imént kötött nászfrigy Grey ladyvel?

Nem tett-e méltó választást a bátya?

CLARENCE. Hajh! Franciaország, tudod, messze van:
Hogy' várhatott, míg Warwick visszatér?

SOMERSET. Urak, elég volt: itt jó a király.

Harsonák. Edvárd király, kíséretével, Grey lady mint királyné, Pembroke, Stafford és Hastings jönnek.

GLOSTER. S jól kiszemelt arája.

CLARENCE. Én véleményem' egyenest kimondom.

EDVÁRD KIRÁLY. Clarence öcsém, nos, mint tetszik
Hogy elmerülve mint békétlen állasz? [arám,

CLARENCE. Úgy tetszik ép, mint Warwicknak s La-
Kik olyan gyöngé szívűek s eszűek, [josnak,
Hogy őket ily tett meg se' sérti.

EDVÁRD KIRÁLY. S ha sértve érzik ok ne'kül magok':
Ők Warwick és Lajos csak; Eduárd én,
Királytok, és így tettem ura.

GLOSTER. S lehetsz is az, mert te vagy a király;
Ám ritkán jó a hebehurgya nász.

EDVÁRD KIRÁLY. Richárd öcsém, hát sértve vagy te is?

GLOSTER. Nem én!

Nem! mentsen ég, hogy szétszakítani vágynám,
Mit együvé ég fűzött: ah mi kár vón'
Széttépni őket, kik oly összeillők.

EDVÁRD KIRÁLY. Békétlenségtől, gúnytól eltekintve,
Mért ne lehessen, adjátok okát,

Grey lady nőm s ez ország asszonya?

S te is, Somerset, és te, Montague,

Mi véleményetek? nyiltan szóljatok!

CLARENCE. Az véleményem, hogy Lajos király

Most ellened lesz, minthogy gúnyt üzél

Belőle, Bonát kérvén hitvesül.

GLOSTER. És megbizását Warwick teljesítvén,

Új nászfrigyed most meggyalázta őt.

EDVÁRD KIRÁLY. De hátha módot lennék, hogy Lajost

S Warwickot is lecsillapítanám?

MONTAGUE. De ily frigy által nyerni meg a frankot,

Külviharok közt inkább védte volna

Mi államunkat bármi honi násznál.

HASTINGS. Nem tudja-é Montague: Anglia

Biztos magában, hogyha hű magához!

MONTAGUE. De biztosabb, ha védi Franciaország.

HASTINGS. Használni Frankhont jobb, mint bizni

Legyen ótalmunk Isten és a tenger, [benne.

Mit bevehetlen bástyaúl adott:

Ha ők segítenek, megvédjük magunkat:

Bennök s magunkban van a mi erőnk!

CLARENCE. Ez egy beszédért Hastings érdemes már,

Hungerford lányát nyerni hitvesül.

EDVÁRD. S aztán miért ne? Úgy akartam én,

S akaratom most törvény lesz az egyszer.

GLOSTER. És mégse volt fölségedtől helyes,

Hogy szeretett nőd öcscsének adád

Scales lord lányát és örökösét:

Jobban megilletné Clarentet vagy engem;

Te nődbe temetted testvér-szived'.

CLARENCE. Különben Bonville lord lányát se szánod

Új nőd fiának, és nem engeded,

Hogy most mi másutt próbáljunk szerencsét.

EDVÁRD. Szegény Clarence! hát csak nő az oka,

Hogy zúgolódsz? Gondom lesz reád.

CLARENCE. Csekély belátást tüntetél ki már

Magad ügyében: engedd meg tehát,

Magam ügyében alkusz én legyek;

S ezért rövid nap távozom körödből.

EDVÁRD KIRÁLY. Menj vagy maradj, Edvárd király
S tetszésetekhez nem köti magát. [leszen]

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Urak, mielőtt a felség méltatá
Királyi czímmé fölemelni rangom',
Méltány kívánja vallomástokat,
Hogy származásom nem volt nemtelen,
És ily szerencse ért kisebbet is már.
De míg reám e czím s házamra fényt vet,
A ti haragtok, kiknek tetszni vágnám,
Búval, veszélylyel üdvöm' árnyba vonja.

EDVÁRD KIRÁLY. Boszújokat te ne legyezd, szerelmem!
Mi vész, mi bánat érhet tégedet,
Míg Eduárd lesz a te hív barátod
S az ő urok, kinek hódolniok kell?
S hódolni fognak és téged szeretni,
Ha nem akarják, hogy gyűlöljem őket;
És ekkor is még téged bizton ólak,
S érezni fogják haragom boszúját.

GLOSTER (főltre). Nem szólok, annál többet gondolok.

Hirnök jö.

EDVÁRD KIRÁLY. Nos, hirnökünk, mi hirt, mily levelet
Hoztál a francziáktól?

HIRNÖK. Nem levelet, királyom! csak néhány szót,
De nem merészlem különös bocsánat
Nélkül jelenteni.

EDVÁRD KIRÁLY. Meglesz az, add hát röviden beszédök'
Oly híven, a mint csak eszedbe jut.
Lajos mi választ küld levelünkre?

HIRNÖK. Ezek valának szavai bucsúmkor:
«Mondd vélt uradnak, csalfa Eduárdnak,
Alezásokat küld által frank Lajos,
Vigadni véle s új menyasszonyával.»

EDVÁRD KIRÁLY. Ily hős Lajos? — Biz Henriknek
[hisz engem!]

Hát Bona mit szólt, hallván nászomat?

HIRNÖK. Gúnyos-szelíden ekkép szóla ő:
«Mondd el, reménylem, özvegy lesz maholnap,
S már hordom érte a fűzkoszorút.»

EDVÁRD KIRÁLY. Nem vétkelem, nem mondhatott ke-
 Ő volt a sértett. — Hát Henrik neje? [vesbet,
 Mert hallom, ő is ott jelen vala. [letettem

HIRNÖK. «Mondd meg», így szólt ő, «gyásruhám'
 S helyette pánczélt öltök most magamra.»

EDVÁRD KIRÁLY. Biz amazont akar még játszani!
 Mit szóla Warwick mind e rágalomra?

HIRNÖK. Fölséged ellen valamennyinél
 Bőszebb haraggal így szólt s elbocsátott:
 «Mondd el nevemben, megbántott nagyon,
 S ezért rövidnap veszve koronája.»

EDVÁRD KIRÁLY. Hah! ily nagy garral szólt az áruló?
 Jó! ily óvásra fegyvert ragadok:

Harc lesz tehát s lakolnak gögjökért.

Mondd csak, kibékült Warwick s a királyné?

HIRNÖK. Ki biz, királyom; oly nagy a barátság,
 Warwick leányát jegyzé el a herczeg.

CLARENCE. Az idősbiket; az ifjabb enyém.

Isten veled most, bátya! Ül szilárdul,

Mert Warwick ifjabb lányaért megyek,

Hogy — koronám bár nincs — alacsonyabban

Nászomra nézve, mint te, én se álljak.

Kövessen, a ki hívem s Warwické.

(El, Somersset követi.)

GLOSTER (félre). Én nem.

Messzebbre tör e szív: én maradok,

Nem Edvárdért, hanem a koronáért.

EDVÁRD KIRÁLY. Warwickhoz áll Clarence és Somer-
 De készen állok a leggonoszabbra, [set!

És gyorsaság kell ily vészek között.

Pembroke és Stafford, szedjetez hadat

Számunkra s harczra készen álljatok:

Itt már az ellen, vagy kiszáll rövid nap;

Majd nemsokára magam is követlek.

(Pembroke és Stafford el.)

De még előbb, Hastings és Montague,

Egy kételyem van: Warwickhoz ti ketten

Közel álltok barátság s vér szerint:

Kedvesb-e Warwick én nálam tinatek?

Ha kedvesebb, hozzá kell állnotok:

Jobb, ellenim vagytok, mint álhivek.
 De hogyha híven szándéktok megállni,
 Baráti eskü légyen a kezes,
 Hogy soha rátok ne legyen gyanúm.

MONTAGUE. Ég úgy segítse Montaguét, ha hű lesz!

HASTINGS. S Hastingset, a mint Edvárdal kitart!

EDVÁRD KIRÁLY. Öcsém Richard, szólj, mellém állasz-é?

GLOSTER. Körömszakadtig, bárki ellen is.

EDVÁRD KIRÁLY. A diadalról így biztos vagyok.

Előre hát most, perczet sem mulasztva,
 Warwick idegen hadával kelni harezra! (Mind el.)

II. SZÍN.

Síkság Warwickshireban.

Warwick és Oxford francia és egyéb hadakkal.

WARWICK. Hidd el, mylord, eddig jól áll ügyünk:
 A nép csődülve hozzánk tódul át.

Clarence és Somerset jönnek.

De ime itt jó Clarence s Somerset!
 Gyorsan, urak! barátok vagytok-é?

CLARENCE. Mylord, ezért ne aggódj'.

WARWICK. Légy, drága Clarence! üdvözölve hát,
 S légy üdvöz, Somerset! — Biz gyávaság vón',
 Ha gyanakodnám, a nemes kebel
 Hol nyilt kezét nyujt szeretet-jelül;
 Másként hihetném, Edvárd öcsese Clarence
 Vállalatunknak színlett híve csak.
 Légy üdvöz, édes! lányom a tiéd.
 Nincs hátra más most, mint hogy éjhomályban —
 Mert gondtalan bátyád táborba szálla,
 A városokban szórván szét hadát,
 S csak egyszerű őrsége környezi —
 Meglepve könnyen foglyunkká tegyük.
 Kémeink kitudták. Könnyü e kaland,
 Hogy, mint Ulysses s dali Dioméd

Csellem s vitézül Rhésus sátraiból
 A végzetes thrák méneket kilopták,
 Mi is sötét éj leplével takarva
 Rögtön levágjuk Edvárd őreit,
 S elfogjuk őt, nem mondom, hogy megöljük,
 Mert rája ütni szándokom csupán.
 Kik e merénynél vélem tartotok,
 Henrik nevét rivalgjátok velem. (Mind felkiáltnak: Henrik!)

Igy! Néma csöndben keljünk útra most.
 Isten és szent György Warwickért s hadáért!
 (Mind el.)

III. SZÍN.

Edvárd tábora Warwicknál.

Néhány ór jő a király sátora előtt.

1. Őr. Gyerünk, legények, kiki tett helyére ;
Eddig aludni ült már a király.
2. Őr. Mit? hát nem ágyba fekszik?
1. Őr. Nem ő; megesküdt ünnepélyesen,
Nem fekszik addig s nem dül pihenésre,
Mig tönkre nem jut Warwick vagy maga.
2. Őr. Alkalmasint már holnap lesz e nap,
Ha, mint beszélük, Warwick oly közel.
3. Őr. De monddsa, kérlek, ki az a lovag,
Ki a királylyal egy sátorban alszik?
1. Őr. Hastings lord az, király legfőbb hive.
3. Őr. Ugy-é? — De mért hagyá meg a király,
Hogy a városban szálljanak baráti,
S ő a hideg táborföldön tanyáz?
2. Őr. Nagyobb becsület, mert veszélyesebb.
3. Őr. Eh mit! ha van tisztességem s nyugalmam,
Több ez nekem, mint vészes becsület.
Warwick ha tudná, milyen állapotban
Van ő, bizonynyal fölébresztené.
1. Őr. Ha el nem állná utját alabárdunk.
2. Őr. Királyi sátrát mért is örzenők, ha
Nem védjük őt az éji ellenektől?

Warwick, Clarence, Oxford, Somerset jönnek seregekkel.

WARWICK. Ez sátra itt, ott állnak őrei.

Rajta, fiúk! most vagy soha dicsőség!

Utánam! és mienk lesz Eduárd.

1. ŐR. Ki az?

2. ŐR. Halál fia vagy, megállj!

(Warwick s a többiek mind rivalganak: «Warwick! Warwick!» s meg-támadják az őroket, kik kiáltozva megfutnak. «Fegyverre! fegyverre!»)

Warwick s a többiek követik őket.)

Dob- és trombitaszóval visszajönnek Warwick s a többi, a királyt hozva magokkal, éji ruhájában, karszékből ülve; Gloster és Hastings a színen átszaladnak.

SOMERSET. Kik futnak ottan? [czeg.]

WARWICK. Hastings s Richárd. Hagyd őket, itt a her-

EDVÁRD KIRÁLY. Herczeg? Utolsó búcsunkkor király-

Hitt Warwick engem! [nak]

WARWICK. Ah! más az eset:

Midőn követségemben meggyaláztál,

Letettelek akkor a királyi rangról,

S York herczegévé teszlek most megint.

Egy államon hogy urkodnék, a ki

Nem tudja, hogy' kell bánni követekkel,

Nem tudja, hogy' kell egy nővel beérni,

Nem tudja testvér tisztét vérihez,

Nem tudja, népe üdvén hogy' tünődjék,

Nem tudja óni ellentől magát?

EDVÁRD KIRÁLY. Ah! te is itt vagy-é, Clarence öcsém?

Már látom, Edvárd bukni kénytelen.

Ám, Warwick, minden balszerencse és

Magad s mindannyi czimborád daczára,

Edvárd királyként mindvégig megáll;

S ledönt a sorsszeszély bár, kereke

Korlátain e lélek túllebeg.

WARWICK (leveszi koronáját). Lelkére hát Edvárd király

De Henriké lesz Anglia koronája, [legyen;

S való király ő, te csupán az árnyék.

Mylord Somerset, kérlek, légy azon,
 Hogy rögtön innen Edvárd herceget
 York érsekéhez kíséjék, öcsémhez.
 Pembroke hadával harczom' ha kivittam,
 Én is megyek majd, s elmondom, mi választ
 Üzen Lajos és Bona hölgy neki.
 Ég véled addig, York jó hercege.

EDVÁRD KIRÁLY. Tünnünk kell, a mit ránk sors keze
 Hijába küzdünk szél s ár ellenére. [mére:

(Edvárdot elvezetik; Somerset vele.)

OXFORD. Nincs hátra tennünk most egyéb, urak,
 Mint hadaink' London felé vezetni.

WARWICK. Igen, legelső teendőnk lesz ez,
 Hogy börtönéből Henriket kimentsük
 És fölemeljük a királyi trónra. (Mind el.)

IV. SZÍN.

London. Terem a palotában.

Erzsébet királyné és Rivers jönnek.

RIVERS. Honnan e rögtön változás, királyné?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Mit! Rivers bátya, még azt sem
 Imént mi balsors éré a királyt? [tudod,

RIVERS. Tán Warwick ellen harczy veszteség?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Nem, önszemélye vesztesége az.

RIVERS. Megölve hát királyom?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Csaknem megölve, minthogy el-
 Vagy hitszegőn az örség árulá el, [fogák:

Vagy meglepé váratlan ellene;

S most, mint a bővebb híradás beszéli,

A yorki püspök tartja fogva őt,

Bósz Warwick öcsese, és így ellenünk.

RIVERS. Megvallom, e hir gyászszal van tele;

De, asszonyom, türd e csapást szilárdul:

Bukás lehet még Warwick diadalából.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Addig reménység ójon a haláltul;

S kétség'b'esésem' elfojtom örömmel

Edvárd e méhben nyugvó magzatáért;

A szenvedélyt fékezni ez segít
 S balsors keresztjét békén hordanom ;
 Igen, ezért sok könnyet fojtok el,
 Sok véremésztő sóhajt visszatartok,
 Hogy meg ne fojtsa s rontsa könny, sohaj
 A trónöröklőt, Edvárd magzatát.
 RIVERS. De, asszonyom, hová tűnt Warwick el?
 ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. London felé van útban, azt jelen-
 Megkoronázni ujra Henriket. [tik,
 Sejthet'd a többit: Edvárd hivei buknak;
 De megelőznöm a zsarnok dühét
 (Mert hitszegőnek többé soh'se hígy!)
 Menhelyt keresek, hogy Edvárd jogának
 Örökösét megmentsem legalább :
 Cseltől, erőtől ott bizton leszek.
 Fussunk azért, az út mig nyitva áll;
 Warwick kezében biztos a halál. (Mindketten el.)

V. SZÍN.

Vadaskert Middleham vára mellett Yorkshireban.

*Gloster, Hastings, sir William Stanley és mások
 jönnek.*

GLOSTER. Hastings mylord, most, és sir William Stan-
 Nem kell tovább már törni fejetek', [ley,
 Mért hittalak e park legsűrűjébe.
 Így áll az ügy. Tudjátok, a király,
 Bátyám, a püspök foglya, a kinél
 Szabad kijárást s jó bánást talált,
 S gyakran vadászva erre mulatoz,
 S csak gyöngye őrség van kíséretében.
 Én titkos úton őt tudósítám,
 Ha erre jó ez óra tájt, szokásos
 Vadászatának ürügye alatt,
 Barátokat lel haddal itt s lovakkal,
 Kik fogságából őt kiszabadítják.

Edvárd király és egy vadász jönnek.

VADÁSZ. Itt lesz a vad, csak erre jőj, uram.

EDVÁRD KIRÁLY. Nem arra; itt, hol a vadászok állnak.

Nos, Gloster öcs, Hastings, s ti többiek,

A püspök vadját lopni bujtok itt?

GLOSTER. Sietni sürget — jer! — idő s veszély.

A park-saroknál készen áll lovad.

EDVÁRD KIRÁLY. De merre aztán?

HASTINGS. Lynnbe, királyom, s onnan Flandriába.

GLOSTER. Jól eltaláltad; ezt gondoltam én is.

EDVÁRD KIRÁLY. Stanley, hűséged díja megleszen.

GLOSTER. De mért időzünk? Nincs idő beszédre.

EDVÁRD KIRÁLY. Hát te, vadászom, eljössz-e velünk?

VADÁSZ. Talán maradjak, hogy felkössenek?

GLOSTER. Gyerünk, előre! mért e hosszas ügybaj?

EDVÁRD KIRÁLY. Ég véled, püspök! vár Warwick bo-

[szúja;

Könyörgj, hogy Edvárd trónra jusson újra. (Mind el.)

VI. SZÍN.

Terem a Towerban.

Henrik király, Clarence, Warwick, Somerset, ifju Richmond, Oxford, Montague, a Tower hadnagya és kíséret jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Parancsnok úr! most, hogy az ég s

Letaszíták Edvárdot székiből, [barátim

S raboskodásom' szabadságra válták,

Örömré búmat, félelmem' reményre:

Mivel adós, szólj, a megszabadúlt?

PARANCSNOK. Nem követelhet semmit fejdelemtől

Alattvaló; de esdésem ha célta ér,

Felséges úr! bocsánatért könyörgök.

HENRIK KIRÁLY. Miért, parancsnok? jó bánásodért?

Jóságodért, meglásd, hálás leszek,

Fogságomat mely átváltá örömré,

Minőt kalitban érez a madár,

- Ha hosszú bús ábrándozás után,
 Mig otthonos dalt dalra énekel,
 Felejtí, hogy rab s mit veszíte el.
 Isten, s te, Warwick, mentétek meg engem,
 Isten után hálám ezért neked :
 Ő volt a szerző és te eszköze.
 Hogy hát legyőzzem végzet bosszuját,
 Elrejtve élvén, hol nem ér csapása,
 És hogy ez áldott ország nemzete
 Ne lakoljon átkos csillagom miatt :
 Bár fejemen van még a korona,
 Hatalmam' ime néked adom át,
 Mert kegyel a sors minden tetteidben.
- WARWICK. Mindig hires volt fölséged erénye,
 S most mily erényes, ép oly bölcseségű :
 Sors cseleit kikémli s kerüli :
 Mert ritka szabja éltét csillagához.
 Egyet rosszallok, felség, szavaidban :
 Engem jelölsz ki, hisz Clarence is itt van.
- CLARENCE. Nem, nem ! te méltó vagy a hatalomra,
 Kinek az ég már születésinél
 Babérfüzért szánt és olajfaágot,
 Hogy áldva légy te békében s csatákon ;
 S ezért szavam' önként reád adom.
- WARWICK. S protectorúl Clarencet választom én.
- HENRIK KIRÁLY. Warwick, Clarence, nyujtsátok job-
 Fűzzétek egybe, s ezzel szívetek', [botok':
 Viszály a kormányt hogy meg ne akassza.
 Ti legyetek e hon protectori,
 Mig én magam magányba vonulok,
 Vég napjaim' ájtatban töltenem,
 Korholva bünt, dicsérve Istenem'.
- WARWICK. Királya szólt : Clarence mit válaszol ?
- CLARENCE. Elfogadom, ha Warwick azt teszi :
 Bizalmat ébreszt a te jó szerencséd.
- WARWICK. Nem örömet bár, meg kell hát nyugodnom.
 Most egyesülve állunk mi helyére,
 Mint kettős árnya Henrik testinek :
 Értem, mi hordjuk kormány terheit,
 Mig ő diszét s nyugalmát élvezí.

De, Clarence, most már égető a szükség,
 Hogy kikiáltsuk: Edvárd párttűtő,
 És elkobozzuk minden birtokát.

CLARENCE. S aztán a trónjog eldöntésre vár.

WARWICK. Clarendenek is lesz abban szerepe.

HENRIK KIRÁLY. Ám mielőtt a fő ügyekbe kaptok,

Hadd kérjelek (parancsra nincs jogom):

Hírnök siessen Margithoz s fiamhoz,

A franczia földről őket visszahíni:

Mert kétes aggály, míg nem látom őket,

Megrontja a kéjt, hogy szabad vagyok.

CLARENCE. Igen, királyom, tüstént megleszen.

HENRIK KIRÁLY. Mylord Somerset, ki ez a fiú,

Kit oly gyöngéden látszol őrzeni?

SOMERSET. Az ifju Henrik, Richmond grófja, felség.

HENRIK KIRÁLY. Jer, Anglia reménye! (Kezét fejére teszi.)

Ha titkos hatalmak

Valót sugallnak jósló ihletemnek,

Hazánknak üdve lesz e szép fiú.

Szeme szelid fölséggel van tele;

Fejét koronára alkotá az ég,

Kezét királyi botra, őt magát

Királyi székeknek áldásául egykor.

Hódoljatok! ő helyrehozza bőven,

Mi általam van mostan elveszőben!

Hírnök jő.

WARWICK. Mi hír, barátom?

HÍRNÖK. Hogy megszökött öcsédétől Eduárd,

S a mint hallá, Burgundba menekült. [meg?

WARWICK. Kedvetlen ujság! Ám hogy' szökhetett

HÍRNÖK. Elszökteté Gloster herczeg, Richárd,

És Hastings lord, kik rá vigyáztanak

Egy erdő szélin titkos leshelyökből

S öcséd' vadászai közül kiragadták,

Mert vadüzés volt rendes mulatása.

WARWICK. Öcsém e tisztjét hanyagul vivé.

De bármi érjen: jer, menjünk, királyom!

Hogy készületlen a baj ne találjon.

(Henrik király, Warwick, Clarence, a parancsnok és kíséret el.)

SOMERSET. Edvárd szökése nem tetszik nekem :

Kétségkívül segílyt ad néki Burgund,
S új háborúnk lesz ekkép nem sokára.

Mig ifju Richmond szép reményivel
Vidítja lelkem' Henrik jóslata :

Bal sejtelem bánt, hogy e küzdelemben
Baj éri őt mindnyájunk vesztire ;
A legrosszabbat hogy hát megelőzzük,
Tüstént Bretagneba küldjük őt, a míg
Belharez viharja le nem csillapúl.

OXFORD. Jó lesz, mert hogyha Edvárd trónra jut,
A többi sorsa éri e fiút.

SOMERSET. Biz úgy leszen ; Bretagneba küldjük át.
Menjünk azonnal, a dologra hát! (Mind el.)

VII. SZÍN.

York előtt.

Edvárd király, Gloster, Hastings és hadaik jönnek.

EDVÁRD KIRÁLY. Im, Gloster öcs, Hastings s ti többiek,
Kárpótolást ad eddig hát szerencsém,
S felhí, lesülyedt sorsom' fölcseréljni
Henrik királyi díszével megint.

Át- s vissza is hajóztunk baj ne'kül
S megadta Burgund a kivánt segílyt ;
Mit van most tennünk, York kapúhoz
Hogy eljutánk Davensburg réviből,
Mint bevonulnunk min herceglakunkba.

GLOSTER. A kapu zárva! Nem tetszik nekem :
Soknak, ki megbotolt a küszöbön,
Intés ez : ott benn lest áll a veszély.

EDVÁRD KIRÁLY. Eh mit! előjel minket ne ijeszszzen :
Kell, hogy bejussunk, szép vagy rossz szerével,
Mert ide gyűlnek hozzánk híveink.

HASTINGS. Felhívom őket, újra kopogok.

York városnagya és tiszttársai a falakon megjelennek.

VÁROSNAGY. Urak, előre tudtuk jöttötök'

S kapunk' bezártuk biztosság okáért:

Henrik királynak hódolunk mi most,

EDVÁRD KIRÁLY. De ha királytok is Henrik: azért

Csak yorki herczeg legalább is Edvárd!

VÁROSNAGY. Tudom, mylord, az vagy, nem kevesebb.

EDVÁRD KIRÁLY. 'Sz mást nem kívánok, herczegsége-

És ezzel is már megelégszem én. [met csak,

GLOSTER *(félre.* Ha egyszer orrát bedugá a róka

Lel módot ő, hogy teste is bejusson.

HASTINGS. Városnagy úr, nos, mért állsz oly habozva?

Nyiss kaput: Henrik hívei vagyunk.

VÁROSNAGY. Ah! akkor a kaput felnyitatom. *(El.)*

GLOSTER. Bölcs és derék egy hadnagy: szóra hajt.

HASTINGS. A jó öregnek mindegy, a dologba

Csak őt ne keverjék. Ha benn leszünk,

Nem kétlem én, hogy észre térítettük

Őt csakhamar minden tiszttársival.

A városnagy és két tanácsos visszajő alant.

EDVÁRD KIRÁLY. Így, mayor úr! bezárva e kapu

Csak éjjel álljon s háborús napokban.

Ne félj, barátom; add át kulcsaid', *(Átveszi kulcsait.)*

Megvédi Edvárd a várost s magad',

S mindenkit, a ki hozzá hű marad.

Induló. Montgomery és hadai jönnek.

GLOSTER. Im, bátya! ez sir John Montgomery,

Ha nem csalódom, hű, igaz barátunk. [gel?

EDVÁRD KIRÁLY. Isten hozott, sir John! de mért sereg-

MONTGOMERY. Vészes időkben Edvárdot segítni:

Ezt tegye minden hű alattvaló.

EDVÁRD KIRÁLY. Köszönet! Ám a trónt feledjük el most

És herczeg-rangunk' kívánjuk csupán,

Mig kegyes ég a többit is megadja.

MONTGOMERY. Ég veled akkor: ismét indulok:

Nem herceget, királyt szolgálók én:

Perdüljön, a dob, induljunk odább. (Indulót kezdenek.)

EDVÁRD KIRÁLY. Várj egy kicsinyég, sir John, megvi-
Miként lehetne a trónt visszanyerni. [tatjuk,

MONTGOMERY. Mit szólsz vitáról? egy szóval, ha most

Ki nem kiáltod magadat királylyá,

Sorsodra hagylak és eltávozom,

Hogy visszatartsam, kik segélyre jönek.

Mért küzdenénk, ha czímed' elveted?

GLOSTER. Mért, bátya, mind e kétség, habozás?

EDVÁRD KIRÁLY. Ha szilárdul állunk, fellépünk jogunk-

Addig is bölesen czélunk rejtve lesz. [kal;

HASTINGS. Hiú töprengés! Most fegyver határoz!

GLOSTER. S trónt vakmerő szív küzd ki legelőbb!

Bátyám! azonnal itt mi kikiáltunk:

Barátokat gyűjt majd köréd e hír.

EDVÁRD KIRÁLY. Legyen tehát így! Mert enyém a jog

S a koronát csak bitorolja Henrik.

MONTGOMERY. Hah! most magához méltón szólt kirá-

S most, Eduárd, én bajnokod leszek! [lyom,

HASTINGS. Szóljon a kúrt! Edvárdot kikiáltják.

Jer, bajtárs, végezd te a kikiáltást.

(Iratot ad neki. Harsonák.)

KATONA (olvassa). «Negyedik Edvárd, Isten kegyelméből
Anglia- és Franciaország királya, Irland ura» stb.

MONTGOMERY. Edvárd jogát most bárki is tagadja,

Kihívom ezennel páros viadalra. (Ledobja keztyűjét.)

MIND. Éljen soká negyedik Edvárd!

EDVÁRD KIRÁLY. Mortimer, köszönet! s ti többiek:

Hálás leszek, ha szolgál jó szerencsém.

Itt Yorkban töltjük még ez éjszakát,

S ha szekeren majd a hajnali nap

A látkör szélin fölemelkedik,

Föl harcra Warwick s czimborái ellen,

Mert tudva van, Henrik nem katona.

Daczos Clarence! tőled mily nemtelen,

Elhagyva bátyád' Henriknek hizelgned!

De meglelünk Warwickkal téged is!

Fel, hős hadak! a diadal tiétek,

S bő jutalom vár, azt ha megnyerétek. (Mind el.)

VIII. SZÍN.

London. Terem a palotában.

*Harsonák. Henrik király, Warwick, Clarence,
Montague, Exeter és Oxford jönnek.*

WARWICK. Urak, tanácsot! Edvárd Belgiumból
Gyors németekkel s zord hollandiakkal
Veszély ne'kül átkelt a szoroson;
Hadsergivel London felé nyomúl
S köréje csődül elvakult tömeg.

HENRIK KIRÁLY. Szedjünk hadat és üzzük vissza újra.

CLARENCE. Csekélyke tüzet könnyen eltiporhatsz,
De ha tűröd, folyó sem oltja ki.

WARWICK. Igaz barátim vannak Warwickshireban.

Hadban merész nép, békében nyugodt:
Felgyűjtöm őket: te, Clarence fiam,
Kent, Suffolk, Norfolk nemes daliáit
Felsarkalod, hogy véled jöjenek;
Montague öcs, te Leicester, Buckingham
S Northamptonshireban lelsz majd híveket,
A kik parancsid' készek hallani;
S te, kit Oxfordshire kedvel oly esodásan,
Ott gyűjtsed össze híveid', hősi Oxford.
Királyom, a hű polgárok körében,
Miként e tenger-övezett sziget,
Vagy szűz Diána, nymphák körüle,
Maradj Londonban, míg mi megjövünk.
Bucsúzzatok válasz ne'kül, urak.
Fejdelmem, ég veled!

HENRIK KIRÁLY. Élj boldogúl,

Én Hektorom! te Trójám hű reménye!

CLARENCE. Hűség jeléül kézsókom' fogadd.

HENRIK KIRÁLY. Hülelkü Clarence, kísérjen szerencse.

MONTAGUE. Bátran, királyom! és most búcsuzom.

OXFORD. Én is megyek s ez hűségem pecsétje.

(Megcsókolja Henrik kezét.)

HENRIK KIRÁLY. Te, drága Oxford, édes Montague,
S ti mind, még egyszer, Isten véletek!

WARWICK. Coventryben találkozunk, urak!

(Warwick, Clarence, Oxford és Montague el.)

HENRIK KIRÁLY. E palotában kissé megpihenjünk.

Mit szólasz ehhez, Exeter rokon?

Ugy gondolom, Edvárd összes hada

Az én hadammal meg nem mérkezik.

EXETER. Félek, a többit elcsábítja még.

HENRIK KIRÁLY. Én nem! hiressé tett egész valóm.

Kérők elöl be nem dugám fülem'

S rajtok ki nem adtam rest halasztgatással;

Részvételem volt sebeikre gyógyír

S telt nyomoruknak enyhe lágy szívem:

Özön-könyűik' irgalmam letörlé,

Birtokaikra nem valék sovár,

Sem nagy adókkal nem sanyartam őket,

S bármit hibáztak, bosszúm nem ragadt el.

Hát mért szeretnék inkább Eduárdot?

Nem, Exeter! kegyet kíván a kegy,

S ha az oroszlán a bárányt gedéli,

Követi őt a bárány untalan.

(Künn rivalgás: «Éljen Lancaster!»)

EXETER. Halld, halld, királyom! mit jelent e zaj?

Edvárd király, Gloster és katonák jönnek.

EDVÁRD KIRÁLY. Fogjátok őt meg, bárgyu Henriket!

El véle! újra én leszek király.

Te vagy a forrás, a ki földagaszt

Csekély folyókat; most eláll a kútfő,

Szárazzá szíjja őket tengerem,

S még nő dagálya apadásuk által.

A Towerba véle! egy szóhoz se jusson!

(Néhányan el Henrikkel).

Coventry felé induljunk most, urak!

Hol nagyravágyó Warwick serge áll.

Hően süt a nap: most ha késve várunk,

Fagy öli el reménylett aratásunk',

GLOSTER. Még mielőtt hadserge egyesül,

A nagyra megnőtt pártütőre üssünk.

Coventry felé! előre, bajnokok! (Mind el.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Coventry.

*A falakon megjelennek Warwick, Coventry városnagya,
két hírnök és mások.*

WARWICK. Hol van a hősi Oxford követe?

Mily messze áll még, jó bajtárs, urad?

1. HIRNÖK. Dunsmore vidékén, erre indulóban.

WARWICK. Mily messze áll már Montague öcsénk?

Hol, merre van Montague hírnöke?

2. HIRNÖK. Ép Daintrynél áll, nagy hatalmu haddal.

Sir John. Somerville jó.

WARWICK. Szólj, Somerville, mit szól kedves fiam?

Vaj mit gyanítasz, Clarence mily közel van?

SOMERVILLE. Southam vidékén hagytam őt hadával

S két óra mulva ide várom őt. (Dobszó hallik.)

WARWICK. Clarence közel van, hallom dobszavát.

SOMERVILLE. Nem az övé ez: Southam erre fekszik;

Warwick felől jó e dobszó, uram.

WARWICK. Hát ki lehet? Tán nem remélt barátok.

SOMERVILLE. Itt vannak immár, mindjárt megtudod.

Induló. Harsonák. Edvárd király, Gloster és hadaik jönnek.

EDVÁRD KIRÁLY. Egy kürt idézze őket alkura.

GLOSTER. Marczona Warwick, nézd, mint áll a bástyán!

WARWICK. Nem várt boszúság! Megjött buja Edvárd.

Megvesztegetve kémeink aludtak,

Hogy jövetéről semmi hírt se' hallánk?

EDVÁRD KIRÁLY. Feltárod-é most, Warwick, a kaput?

Könyörgj alásan, hajtsd meg térdedet,

- Királynak ismerd, kérj kegyelmi szót:
 És árulásod' megbocsátja Edvárd.
- WARWICK. Nem így! te vond el inkább hadaid';
 Valld meg, ki emelt föl s rántott le újra;
 Hijj pártfogódnak, bánd meg bűneid':
 York herczegének akkor megmaradhatsz.
- GLOSTER. Azt gondolám, királyt mond legalább;
 Vagy akaratlan tréfát üz talán?
- WARWICK. Herczegi szék, sir, nem szép adomány-e?
- GLOSTER. Ha egy szegény gróf adja, az bizonynyal:
 Fogadj vazallá ily szép adományért!
- WARWICK. Királyi trónt bátyádnak én adék. [bár.
- EDVÁRD KIRÁLY. No hát enyem most, Warwick adta
- WARWICK. Nem vagy te Atlas ilyen nagy teherre:
 Visszaveszem, mit adtam, a pulyától;
 Henrik királyom s én alattvalója.
- EDVÁRD KIRÁLY. Warwick királya: foglya Eduárdnak;
 S te, bajnok Warwick, erre válaszolj csak:
 Vajh mi a test, ha leüték fejét?
- GLOSTER. Hogy oly kevéssé volt Warwick szemes!
 Mig azt hivé, a tizest elesipi,
 Kártyái közül a királyt kicsenték!
 A püspök-várban hagyta Henriket
 S most — egyre tiz! — a Towerban leled őt.
- EDVÁRD KIRÁLY. Biz úgy van; ámde Warwick vagy
 [te most is!
- GLOSTER. Használd a perczet, jer! térdelj le, War-
 Nos, még se? Most üsd, mert kihül a vas. [wick!
- WARWICK. Inkább levágom jobbom' egy csapással
 S szemeid közé hajtja azt a bal,
 Semhogy előtted vonjam bé vitorlám'!
- EDVÁRD KIRÁLY. Hát csak vitorlázz, védjen szél s
 Szén-fürteidbe markol majd e kéz, [vizár!
 S a míg meleg még leütött fejed,
 Véreddel írja e mondást a porba:
 «A szélkakas már többé nem forog!»

Oxford jő, dobszóval, zászlókkal.

WARWICK. Oh drága zászlók! Oxford hada jő.

OXFORD. Oxford, Oxford Lancasterért!

(Oxford és hadai a városba vonulnak.)

GLOSTER. A kapu nyitva, törjünk be mi is.

EDVÁRD KIRÁLY. Uj ellen így hátul ronthatna ránk.

Hadsorban álljunk: mert ők — semmi kétség —

Ismét kitörnek s harcra késztenek;

Ha nem, a város gyöngén védhető

S az árulókat fölverjük hamar.

WARWICK. Légy üdvöz, Oxford! szükség van reád.

Montague jő dobszóval, zászlókkal.

MONTAGUE. Montague, Montague Lancasterért!

(Hadaival a városba vonul.)

GLOSTER. Ez árulásért mindketten lakoltok

Sziveitek legdrágább vérivel.

EDVÁRD KIRÁLY. Ha erősek, győznünk annál dicsőbb:

Szivem szerencsét jósol, diadalt.

Somerset jő dobszóval, zászlókkal.

SOMERSET. Somerset, Somerset Lancasterért!

(Hadaival a városba vonul.)

GLOSTER. Két névrokonod, Somerset hercege,

A yorki háznak éltök' eladák;

Csak kardom állja, harmadik te léssz.

Clarence jő dobszóval, zászlókkal.

WARWICK. Nézzétek, ott jő Clarence György, s hada

Elég hatalmas harcra kelni vélök;

Jogért buzogni hően több neki

Ösztönszavánál testvér-indulatnak.

(Gloster és Clarence susognak.)

Jer, Clarence, jer! ha Warwick hí, te jösz.

CLARENCE. Warwick atyám, tudod, ez mit jelent?

(A piros rózsát leveszi kalapjáról.)

Hozzád dobom fel, nézd! gyalázatom':
 Nem rombolom le én házat atyámnak,
 Ki vérivel vakolta köveit,
 S nem emelem Lancastert. — Azt hiszed,
 Oly tompa Clarence, kérges, elfajult,
 Hogy bátyja s jogszerű királya ellen
 Fordítja a harc gyilkos készletét?
 Szent esküvésem' hányod tán szememre:
 Iszonyuabb bűn vón' eskümnek állni,
 Mint Jeftáé, ki lányát áldozá fel.
 Átpártolásom úgy furdal, hogy íme,
 Megnyerni bátyám kegyeit, magam'
 Halálos ellenednek vallom itt;
 És eltökéltem, bárhol is talállak
 (És megtalállak, csak mocczanni merj!)
 Lakolsz, a mért elcsábitál galádul.
 S így, büszke Warwick, daczolok veled,
 S piruló arczczal erre fordulok.
 Bocsánat, Edvárd: helyrepótolom!
 Hibáimért ne légy boszús, Richard,
 Mert állhatatlan nem leszek ezentúl.

EDVÁRD KIRÁLY. Légy üdvöz! tizszer kedvesebb, mi-

Boszúnkra soh'se lettél volna méltó. [ként ha

GLOSTER. Üdvöz légy, Clarence! Ez vérekhez illő!

WARWICK. Rút hitszegő te! fondor, jogtalan!

EDVÁRD KIRÁLY. Warwick! kijösz-e harcra? vagy

Füled közé zudítsuk köveink'? [talán

WARWICK. Bezárva, védnem csak nem kell magam'!

Barnet felé tüstént elindulok,

S ott, hogyha mersz, Edvárd, megütközünk.

EDVÁRD KIRÁLY. Igen biz! Edvárd mer s előre kel.

Csatára, lordok! Szent György s diadal!

(Induló, Mind el.)

II. SZÍN.

Csatatér Barnetnél.

*Riadó. Csataözás. Edvárd király jő, a sebesült
Warwick-ot hozva.*

EDVÁRD KIRÁLY. Itt dűlj le, s halj meg, s félelmünk
Mert rém vala Warwick, köz ijedelmünk. [veled,
Rajtad a sor, Montague, tartsd magad'!
Warwickkal egy sír földje csontodat. (El.)

WARWICK. Hé! ki van itt? — Jer, ellen vagy barát,
Szólj, ki a győző: York-e, Warwick-e?
Mért kérdezem? E szabdalt test mutatja,
Húnyó erő, vér, kór szivem mutatja:
Testem' a földnek kell engednem immár,
S hogy elbukám, a harczot ellenemnek.
Igy dönti földre czédrust fejszeél:
Királyi sas tanyája volt galya,
A hős oroszlán árnyában aludt,
Zeus lombos fáján orma túlszökelt
S alanti cserjét véde télvihartól.
Mit most halál sötétlő fátyla fed,
Mint déli napfény, éles volt e szem,
Kitudni e föld titkos árulását!
E homlok im most vérrel telt redői
Király-koporsók, azt mondák gyakorta.
Nem áshaték-e sírt bármely királynak?
Ki mert mosolygni, mig Warwick borongott?
Most mind e nagyság vérrel, porral undok!
Lugasok, erdők, uradalmaim,
Elhagynak ök most, s minden birtokomból
Nem lesz enyém más, mint sirom helye.
Por, föld a pompa, nagyságunk, hatalmunk!
Bármint is éljünk, meg kell végre halnunk.

Oxford és Somerset jönnek.

SOMERSET. Oh Warwick, Warwick! volnál, mint mi, ép,
Még helyrehoznók minden veszteségünk'.

Most halljuk a hirt: nagy frank hatalommal
Jön a királyné. Vajha futni tudnál!

WARWICK. Akkor se futnék! — Jó öcsém, ha itt vagy,
Fogd meg kezem', Montague! s lelkemet
Tartsd vissza még egy kissé ajkaiddal.
Te nem szeretsz; ha szeretnél, könyűd
Mosná le innen ez aludt, hideg vért,
Számra tapadva, mely nem hágy beszélnem.
Jer, Montague! jer gyorsan, meghalok!

SOMERSET. Ah Warwick! elhunyt Montague öcséd,
S «Warwick» volt ajkán vég lehellete,
És szólt: «Köszöntsd hős bátyámat nevemben».
S szólt volna többet is még, s szóla is,
Mint boltozatban ágyu hangja szól,
Nem érthetők meg; ámde végre még
Tisztán kivettem, nyögve így beszélt:
«Warwick, Isten veled!»

WARWICK. Békén nyugodjék! — Meneküljetek!
Warwick bucsúzik: mennyben újra látlak! (Meghal.)
OXFORD. El! csatlakozzunk Margit nagy hadához!

(Mind el Warwick holttestével.)

III. SZÍN.

A csatatér más része.

*Harsonák. Edvárd király jó diadalmenetben, vele Clarence,
Gloster s a többiek.*

EDVÁRD KIRÁLY. Eddig szerencsénk fölfelé halad
S győzelmi füzér körzi homlokunk';
De a verőfény közepette fölleg,
Sötét-gyanúsan fenyegetve, kél föl,
S dicső napunkra ront az, mielőtt
Eléri békés ágyát nyugaton:
Értem, a nagy had, melyet a királyné
Toborza Galliában, partra szállt,
S halljuk, uton van, harcra szállni vélünk.
CLARENCE. Szétűzi gyorsan kis szellő e felhőt
És kútfejéhez visszafujja ismét,

Sugáraid felszáritják e párát,
S nem minden felhő támaszt zivatart.

GLOSTER. Harmincezerre tartják a királynét
S hozzá futott Oxforddal Somerset:
Hidd el, csak engedd, hogy magát kifújja,
Ép oly erős lesz pártja, mint mienk.

EDVÁRD KIRÁLY. Tudósítanak kedvelt híveink,
Hogy Tewkesburyhez vették útjokat.
Barnet mienk, most oda nyomulunk
Legott: a készség útat rövidít;
S utunkba' folyton nőni fog hadunk,
Előhaladván, minden tartományban.
Perdüljön a dob! Bátorság! előre! (Harsonák. Mind el.)

IV. SZÍN.

Síkság Tewkesburynél.

*Induló. Margit királyné, Edvárd herceg, Somerset,
Oxford és katonák jönnek.*

MARGIT KIRÁLYNÉ. Nem jajgat a bölcs, tétlen, veszte-
Sorsát javítani hozzáfog vigan. [ségin:]
Bár árbo czunk most lezuhant a mélybe,
Széttört a horgony, tépve az alattság
S ár nyelte el matrózaink felét:
Kormányosunk él: illik-é, hogy ő
Elhagyja a kormányt félős fiúként,
Tenger vizét növelje könnyivel
S az ügyis erősnek adjon új erőt,
S míg ő jajong, hajója szirtet érjen,
Bár munka s hős sziv még megmentheté?
Ah! mily gyalázat, mily bűn volna az!
Bár horgonyunk volt Warwick: mit se' tesz!
Fő árbo czunk volt Montague: se baj!
Elhullt, barátink, a kötélzet: s aztán?
Vajon nem újabb horgonyunk-e Oxford
És Somerset derék új árbo czunk,
S kötél-vitorla frank híveink? — Ez egyszer,
Járatlanok bár, én s fiam miért ne

Lépnénk a jártas kormányos helyére?
 Mi nem kesergünk, elhagyván a kormányt,
 S bős szél «nem»-et mond bár, mi elkerülünk
 Vészszel riasztó zátonyt, szirteket.
 Az árt dicsérni, szidni, egyre megy.
 S vaj Eduárd nem ádáz tenger-é?
 Nem a csalás futóhomokja Clarence?
 És borzadályos, vészes szirt Richard?
 Szegény naszádunk ellenségi mind.
 Tán tudtok úszni? Ah! csak percnyi mentség!
 Homokra léptek? tüstént elsülyedtek;
 A szirtre másztok? a hullám lemos
 S éhség megöl: háromszoros halál!
 Azt czélzom ezzel, hogy meggyőzzelek:
 Ha bárki is elhagyná táborunk',
 A testvéreknél nem lel több kegyelmet,
 Mint bős hullámok-, szirtek-, zátonyoknál.
 Hát rajta! A mi elkerülhetetlen,
 Kesergve félni, gyermekgyöngöseség.

HERCZEG. Ugy gondolom, hogy ily hősllelkü asszony,
 Ha így beszélni hallja őt a gyáva,
 Eltölti lelkét férfi-érzülettel,
 Hogy pusztá kézzel fegyverest lebir.
 Nem, mintha bárkit kétely érne itt,
 Ki gyávaságnak állna gyanujában;
 Mehet, miattunk, annak idején,
 Veszélyeinkben mást hogy meg ne rontson
 S ön gyáva lelkét öntse abba is:
 Ha itt van ilyen, a mit ég ne adjon!
 Menjen, mielőtt karjára szorulunk.

OXFORD. Nők, gyermekek ily férfilelkűek,
 S harezos remegne? — Szégyen vón', örök.
 Hős ifju herezeg! dicső nagyatyád
 Él benned újra: vajha élj sokáig,
 Képét viseld s ujítsd meg hirnevét!

SOMERSET. S ki ily reményért vinni nem akar,
 Bujjék az ágyba, s mint nappal bagoly,
 Legyen, ha fölkel, csúfság, csoda tárgya! [set!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Köszönet, jó Oxford, drága Somer-
 HERCZEG. S tőlem, kinek még nincs más semmije,

Hírnök jő.

HIRNÖK. Készüljete! közel van Eduárd,
Hogy harczra szálljon; elszántság tehát!

OXFORD. Ezt vártam épen: ez az ő fogása,

Sietni így, hogy váratlan találjon!

SOMERSET. Csalatkozott; mi készen várjuk őt.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Lelkem üdül, látván buzgalmatok'.

OXFORD. Hadsorba állunk s meg nem mocczanunk.

Harsonák; induló. Edvárd király, Clarence, Gloster és hadaik jönnek.

EDVÁRD KIRÁLY. Bajtársak! ott áll a tövises erdő:

Az ég segélye azt s a ti erőtök

Kell, hogy kiirtsa még ma gyökerestül.

Tüzeteket nem szükség szítanom:

Égetni őket lángoltok, tudom.

A csatajelt hát! rajta, uraim!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Urak, leventék! a mit kéne szól-

Elfőjtja könnyem, mert imé szememnek [nom,

Kell innom árját mindenik szavamnál.

Azért csak ennyit: Henrik fejdelemtek

Az ellen foglya! Trónját bitorolják,

Országá vágóhíd, híveit ölik,

Kincsét fecsérlik, törvényt tapodják:

S ott túl a farkas, e dülás oka.

Harczunk jogos harcz! Most Isten nevében

A csatajelt hát! Hősök legyetek! (Mindkét sereg el.)

V. SZÍN.

A csatatér más része,

Riadó. Csatározás, aztán visszavonulás. Erre Edvárd király, Clarence, Gloster és hadaik jönnek; velök Margit királyné, Oxford és Somerset, mint foglyok.

EDVÁRD KIRÁLY. A pártviszálynak vége van tehát.

Ham-várba tüstént Oxfordot vigyétek;

Bűnös fejét veszítse Somerset.

Vigyétek őket: szót se szóljanak.

OXFORD. Az én szavam terhedre nem leszen.

SOMERSET. Enyém se, sorsom' tűrve hordozom.

(Oxford és Somerset el, öröktől kísérve.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Gyászban bucsúzunk e bús föl-

Majd egyesít az égi Jeruzsálem! [dön; üdvben

EDVÁRD KIRÁLY. Kihirdeték, ki Eduárdra lel,

Nyer nagy jutalmat, és ez életét?

GLOSTER. Megtettük, s ime itt jó ifju Edvárd.

Katonák jönnek Edvárd herczeggel.

EDVÁRD KIRÁLY. Errébb a hőssel! hadd halljuk szavát.

Hah! ilyen ifjan szúr már a tövis?

Hogyan felelsz most, Eduárd, azért,

Hogy harczra szálltál, népem' fellovaltad,

S mindannyi vészért, melyet rám te költél?

HERCZEG. Vazall gyanánt szólj, gőgös lelkü York!

Képzeld, atyámnak szája vagyok én:

Mondj le a trónról, térdre hullj, hol állok,

Hogy én intézzem hozzád azt a szót,

A melyre választ én tőlem kívántál.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Oh bár atyád lett vón' ily eltökélt!

GLOSTER. Szoknyát viselsz te akkor, és soha

Henrik nadrágját el nem kaphatod.

HERCZEG. Aesop meséljen téli éjszakán;

Itt nincs helyén aljas példázata.

GLOSTER. Poronty! az égre! meglakolsz e szóért!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Lakolt biz a föld, a mért te szület-

GLOSTER. Ah!-el szememből e zsémbes kofát! [tél.

HERCZEG. El téged inkább, púpos zsémbelő! [szádat.

EDVÁRD KIRÁLY. Makacs kölyök, csitt! én dugom be

CLARENCE. Előcsahos vagy, tacszó! s faragatlan.

HERCZEG. Én ismerem kötélyimet, ti nem!

Te, buja Edvárd, és te, hitszegő György,

S te, baljegyű Dick! halljátok szavam':

Ti pártütők, én uratok vagyok;

Atyám jogát s az enyimet bitorlod.

EDVÁRD KIRÁLY. Vedd ezt, te mása szószátyár anyád-
(Átszúrja.) [nak!

GLOSTER. Vonaglasz? Vedd ezt! hosszan ne vivódjál.
(Átszúrja.)

CLARENCE. S mert hitszegéssel csipkedél, ne ezt!
(Átszúrja.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Oh öljetek meg engem is!

GLOSTER. Biz Isten, megteszem! (Meg akarja ölni.) [vénk.

EDVÁRD KIRÁLY. Megállj, Richard! Már is sokat te-

GLOSTER. Mért éljen s szóval töltse bé a földet?

EDVÁRD KIRÁLY. Nini! elájul! Éleszszedek őt!

GLOSTER. Király bátyánknál, Clarence, ments ki
Londonba megyek fontos ügy miatt: [engem :
Mielőtt ti jöttök, új hirt hallotok.

CLARENCE. Mit? mit?

GLOSTER. A Tower! a Tower! (El.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Oh szólj anyádhoz, édes Ned, fiam!

Nem tudsz-e szólni? — Gyilkos árulók!

Nem ontottak vért, kik Cæsart leszúrták,

Bűnt nem tevének, vád nem éri őket,

Ha ez iszonynyal vetjük egybe tettök' :

Ő férfi volt; hozzá csak gyermek ez,

S nem tölti férfi gyermekén dühét.

Van undokabb név gyilkosnál? Kimondom!

Nem, nem! ha szólok, szívem megreped;

S mégis szólok, hogy szívem megrepedjen!

Gaz hentesek ti! véres kannibálok!

Idő előtt mi szép bimbót törétek!

Nincs gyermektek! Ha volna, gyilkosok!

S reá gondoltok: lelketek megindul.

Ha lesz talán gyermektek egykoron,

Ifjan törik le azt is, mint, bakók! ti

Legyilkolátok ifjú szép fiam'!

EDVÁRD KIRÁLY. El! el! erővel hurczoljátok el.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ne azt, ne! itt végezzetek velem!

Ide szúrd vasad', halálom' megbocsátom.

Vonakodol? Te, Clarence, tedd te meg!

CLARENCE. Az égre! ily jót nem teszek veled!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Jó Clarence, tedd meg! tedd meg,
[drága Clarence!

CLARENCE. Megesküvém, hallhattad, nem teszem!
 MARGIT KIRÁLYNÉ. De hiszen esküd' meg szoktad te
 Bűn volt előbb az, ám most irgalom. [szegni!
 Mit! nem teszed meg? — Merre van Richard?
 Ördög bakója, hol vagy, torz Richard?
 Hol vagy? Gyilkolni a te alamizsnád;
 Vérért könyörgőt el nem utasítasz.
 EDVÁRD KIRÁLY. Vigyétek őt! El, el! Parancsolom.
 MARGIT KIRÁLYNÉ. Mind, mind fiam sorsára jussatok!
 EDVÁRD KIRÁLY. Richard hová tűnt? (El.)
 CLARENCE. Sietve ment Londonba, s úgy hiszem,
 Vérvacsorára készül most a Towerban.
 EDVÁRD KIRÁLY. Rögtön tesz ő, ha mi eszébe jut.
 Most elvonulunk! zsolddal, köszönettel
 Eleresztjük a népet; fel Londonba aztán,
 Megnézni, hogy' van drága hitvesünk:
 Eddig, reménylem, már fiunk vagyon. (Mind el.)

VI. SZÍN.

London. Terem a Towerban.

*Henrik király ül, kezében könyv, mellette a várparancsnok.
 Gloster jő.*

GLOSTER. Üdvöt, mylord! Mit! könyvbe elmerülve?
 HENRIK KIRÁLY. Üdv, jó mylord; vagy inkább csak:
 Hízelní bűn s alig vón' jobb, a «jó»; [mylord.
 Jó Gloster és jó ördög egyre megy;
 Ez s az fonák; azért nem «jó» mylord.
 GLOSTER. Hagyj most magunkra: szónk vagyon együtt.
 (A parancsnok el.)
 HENRIK KIRÁLY. Így futja pásztor farkast gondtalan,
 Így adja oda gyapját büntelen juh,
 Aztán nyakát a hentes-bárd alá.
 Mi új halált hoz színre Roscius?
 GLOSTER. Bűnös kebelt mindig gyanú gyötör,
 Orvnak poroszló mindenik bokor.
 HENRIK KIRÁLY. Ha lépre került egyszer a madár,
 Minden bokort remegve gyanusít;

S én, árva híme egy szegény madárnak,
A szörnyet látom, a ki fiamat
A lépre csalván, megfogá s ölé.

GLOSTER. Hah! milyen bangó volt a krétai,
A ki madárnak nevelé fiát!

Hisz, szárnya volt bár, vízbe fult a balga.

HENRIK KIRÁLY. Én Dædalus, és Ikarus fiam;

Atyád Minos, ki röptünk' gátolá;

A nap, ki fiannak megperzselte szárnyát,

Testvéred Edvárd, a tenger magad,

Melynek irigyen őt elnyelte árja.

Ah! ölj meg engem karddal, ne szavakkal:

Eltűri keblem töröd élit inkább,

Mint füleim e gyásztörténetet.

De mért jövéél te? nemde éltemért?

GLOSTER. Azt hiszed-é tán, hogy hóhér vagyok?

HENRIK KIRÁLY. Hogy üldöző vagy annyi bizonyos.

Ha hóhér tiszte büntelent megölni,

Igen, te akkor hóhér vagy bizonynyal.

GLOSTER. Fiad' megöltem, mert gögös vala.

HENRIK KIRÁLY. Első gögödben ha téged megölnék,

Nem élsz te most, hogy fiamat megöld.

Azt jóslom én, sok ezeren, a kik,

Engem mi borzaszt, még nem is gyanítják,

És özvegyek sohaja, aggoké,

Árvák könyüktől áradó szeme,

Atyák fiaik, nők férjeik miatt,

S árvák szülőik kora holtaért,

Megkeserülik születési órad'.

Baljóslatúl baglyok huhogtak akkor,

Varjú sivitott, gyászkort hirdető,

Ebek szüköltek, fákat tépe szélvész,

A kürtő ormán holló guggola.

Szarkák csörögtek visszás hangzavarban.

Anyád anyakínnál többet érezett,

S mégis kevesbet szült anyai reménynél,

Ocsmány, idéetlen tömeget, minő

Ama nemes fa egy gyümölcse sem.

Midőn születéél, már fogad vala,

Jeléül, hogy csak marni jössz ide;

S ha mind igaz, mit hallék e kívül,
Azért jövél . . .

GLOSTER. Elég, proféta! Halj meg, míg beszélsz!

(Átszúrja.)

A többi közt im sorsom erre hitt! [Isten,

HENRIK KIRÁLY. Igen, erre s más sok gyilkolásra!

Bűneim' bocsásd meg! irgalmazz neki!

(Meghal.)

GLOSTER. Hah! lesülyed hát Lancaster magasra

Törekvő vére? Fölszáll, azt hívém.

Szegény halálán im hogy sír e kard!

Oh mindig ilyen bíborkönnyet ontson

Mindaz, ki házunk megbuktára tör!

Ha van még benned csak egy szikra élet,

Le a pokolba! s mondd, én küldtelek,

(Még egyszer átszúrja.)

Ki nem szeretett, félt s könyörült soha.

— Való igaz, miről Henrik beszélt:

Gyakorta mondá, emlékszem, anyám,

Lábbal előre jöttem a világra.

Vajon sietni nem volt-é okom,

S vesztökre törnöm, kik jogunk' bitorolják?

A bába bámult, asszonyhad sipitott:

«Jézus segélj! ni! foggal született!»

És úgy születtem: nyilván mutatá ez,

Hogy mardosó, hogy morgó eb legyek.

Ha testem' az ég hát így formálta: lelkem'

Egyenlő félszeggé pokol tegye.

Testvérem nincs, nincs egy testvérvonásom,

S szeretet, ez égi szó ősz fejeknek,

Csak a hasonlók lelkében tanyázzon,

Bennem ne! Én csak én vagyok magam.

Clarence, vigyázz! elzárod a fényt előlem:

Sötét napot hozok reád ezért;

Jóslatokat sugdosva szerteszórok,

Hogy Eduárd remegjen éltiért,

S hogy meggyógyuljon, haláloed leszek.

Henrik király s herczegje halva már:

Rajtad a sor! aztán a többiek.

Mi sem vagyok, mig minden nem leszek.

E tetemet most félre kivetem.

Henrik, bukásod diadal nekem! (El a holttesttel.)

VII. SZÍN.

Ugyanott. Terem a palotában.

*Edvárd király, trónján ülve; Erzsébet királyné a cse-
csemő hercezzel, Clarence, Gloster, Hastings és mások
körüle.*

EDVÁRD KIRÁLY. Trónján ülünk meg' újra Angliának:

Elleneinknek vettük vissza vérén.

Mily daliákat, őszvetés gyanánt,

Learatánk mi legbüszkébb diszökben!

Három Somerset dült le, híresek

Háromszorosan mint ismert leventék;

S a két Clifford, atyjával a fiú;

S két Northumberland: hősibb bajnokok

Kürtszóra ménjök' nem sarkantyuzák még;

Warwick, Montague, medvepár, kik ön

Lánczukba verték a királyi arszlánt,

S ha ordítanak, remegett az erdő.

Trónunktól ekkép elüzök a kételyt

S a biztosságot tettük zsámolyunkká.

Jer, Bessy, hadd csókoljam meg fiam'.

Bátyáid és én éretted virasztánk,

Fegyverben állván téli éjszakákon,

Gyalog bolyongtunk égő nyár hevében,

Hogy békeségben bírd a koronát

S arasd gyümölcsit fáradalmainknak.

GLOSTER (félre). Csak te ne légy: megrontom aratását;

Mert föl se' vesz még eddig a világ.

Hogy súlyt emeljen, lett ily zömök e váll,

És fog! avagy derekam megszakad.

Koholj te tervet és te hajtsd végre!

EDVÁRD KIRÁLY. Clarence, Gloster! szeressétek ki-

S csókoljátok meg fejdelem-öcsétek'. [rálýném'

CLARENCE. Hűségemet, mely, fölség! téged illet,

E drága kisedek ajkán megpecsétlem.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Nemes Clarence, jó testvér, köszö-
GLOSTER. Hogy termő fátat szeretem, legyen [net!

E csók bizonyosság, a gyümölcsnek adva.

(Félre). Így csókolá meg Júdás mesterét,

S kiálta: «Üdv!» bár azt gondolta: «Átok!»

EDVÁRD KIRÁLY. Ugy állok im most, mint szívem

Honomba' béke, testvérim szeretnek. [ohajtja,

CLARENCE. Mit téssz Margittal? Atyja, Reignier,

Zálogba adta Frankország urának

Siciliát és Jeruzsálemet,

S ezt küldte érte váltágdijaul.

EDVÁRD KIRÁLY. El frank honába szállítsátok őt.

Mit van most tennünk? Töltsük az időt

Vig szini játék, pompa, dísz között,

Udvarhoz illő kedvtelésekül.

Kürt, dob riadjon! — Ég veled, bubánat!

Hiszem, tartós lesz örömünk utánad. (Mind el.)

III. RICHARD KIRÁLY.

FORDITOTTA

SZIGLIGETI EDE.

Személyek.

IV. EDVÁRD király.

EDVÁRD, walesi herceg, } a király fiai.
RICHARD, yorki herceg, }

GEORGE, clarencei herceg, a király öcsese.

RICHARD, glosteri herceg, a király öcsese.

CLARENCE kis fia.

HENRIK, Richmond gróf.

BOURCHIER, bibornok, canterbury érsek.

ROTHERHAM TAMÁS, yorki érsek.

MORTON JÁNOS, elyi püspök.

BUCKINGHAM herceg.

NORFOLK herceg.

SURREY gróf, fia.

RIVERS gróf, a királyné fivére.

DORSET marquis és GREY lord, a királyné fiai.

OXFORD gróf.

HASTINGS lord.

STANLEY lord.

LOVEL lord.

Sir THOMAS VAUGHAM.

Sir RICHARD RATCLIFF.

Sir WILLIAM CATESBY.

Sir JAMES TYRREL.

Sir JAMES BLOUNT.

Sir WALTER HERBERT.

Sir ROBERT BRAKENBURY, a Tower hadnagya.

URSWICK KRISTÓF, pap.

Egy másik pap.

A londoni lord Mayor.

Wiltshirei sheriff.

ERZSÉBET királyné, IV. Edvárd neje.

MARGIT, VI. Henrik özvegye.

YORK hercegné, IV. Edvárd, Clarence és Gloster anyja.

Lady ANNA, Edvárd walesi herceg özvegye.

CLARENCE leánykája.

Lordok és más kísérek; két nemes; hirnökszolga, irnok,
polgárok, gyilkosok, követek, szellemek, katonák stb.

Színhely Angolország.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Utcza.

Gloster jő.

GLOSTER. Most a mi békétlenségünk tele
Dicsfényü nyár lett York e napja által;
És a házunkra gyült vészfellegek mind
Temetve vannak a mély óceánba.
Győzelmi füzér körzi homlokunk';
Emlékül függnek csorba fegyverink;
Bősz riadóink mulató körökké,
Vad indulóink tánczenére váltak.
Zord Mars legyürte homlok-ránczait,
S most, a helyett, hogy vértés paripákon
Lelkét ijesztné ádáz elleneknek,
A nő-szobákban szökdös vidoran
A fuvolának kéjeltő szavára.
De én, ki cseljátékra nem születtem,
Sem udvarolni szerelem tükrének;
Én, zord veretű, s a báj fönsége nélkül,
Hogy fürge pajkos nymphánál tipegjek;
Én, a kin elbénult a szép arány,
S a bal természet megcsalt alkotásban,
Ferdén, bevégzetlen s idéetlenül
Küldvén ezen élő világba, félig
Se' készen, és oly sántán, félszegül, hogy
Az eb megugat, ha elbizegni lát; —
Mert én a béke lanyha, lágy korában
Nem lophatom kedvtelve az időt,
Hacsak enárnyam' lesve a napon,
Nem kémlelem saját rútságomat:
S azért, mivel mulatni nem tudok, mint

Szerelmes e sok szép szavú napokban,
 Elvégezém, hogy gazember leszek,
 S utálok léha kéjit e napoknak.
 Több cselet koholtam vészes kezdetül,
 Hogy álmok, irkák, ittas jósok által
 Uszítva, bátyám Clarence s a király
 Egymást gyűlöljék meg halálosan :
 S Edvárd király ha oly hű és igaz lesz,
 Mily csalfa, álnok s hűtlen én vagyok,
 Ugy Clarence még ma szűk ketreczbe jut
 Egy jóslatért, a mely azt mondja, hogy
 Edvárd utódit G gyilkolja meg.
 Merülj lelkembe gondolat: Clarence jön.

(Clarence, örök közt, és Brakenbury jönnek.)

Jó reggelt, bátya! Mit jelent az őrség,
 Mely körbe fogta?

CLARENCE. Biztonságomon

Aggódik a felség: kíséretül
 Mellém adá, hogy a Towerbe vigyen.

GLOSTER. De hát mi okból?

CLARENCE. Mert George a nevem.

GLOSTER. Ah, hisz ezért nem a mylord hibás:

Ezért keresztapait kén' becsukni.
 Oh! tán a fölség célja az, hogy önt
 A Towerben kereszteljék meg újra.

Mi van a dologban, Clarence? Tudhatom?

CLARENCE. Tudnám csak én is, Richard. Voltaképen

Még nem tudom; de, a mint értesültem,

Ő jóslatokra és álmokra hallgat:
 A G-ét kitörli az abéczekönyvből,
 S állítja, egy látnok mondá neki,
 Hogy az örökségtől G fosztja meg
 Utódait; G-én kezdődvén nevem, George,
 Azt észlelé ki, hogy az én vagyok.

Ez és efféle trücskök rávevék,
 Mint hallom, a királyt, hogy elesukasson.

GLOSTER. Haj, így van az, ha férfin nők uralgnak!

Nem a király, ki önt a Towerbe küldi,
 Az nője, Grey asszony, Clarence, a ki
 E végletek felé ragadja őt.

Nem e nő, s bátyja, Woodwil Antal, a
 Jó, tisztos úr volt-é, kik rávevék,
 Hogy Hastings lordot a Towerbe küldje,
 Honnét ma szabadult ki? Nem vagyunk
 Bizton, Clarence; mi bizton nem vagyunk.

CLARENCE. Az égre, senki sincs, csak a királyné
 Rokoni, az éjben járó hirnökök,
 Kik a király és Shorené közt ügetnek.
 Hallá-e, Hastings mily alázatosan
 Kéré e nőt, hogy szabadítsa meg?

GLOSTER. Ez istenségnél legalázatosb
 Panaszt tevén, a jó kamarás szabad lett.
 Egyet mondok: legjobb lesz, azt hiszem,
 Hogy kegyben álljunk a király előtt:
 Szolgáljuk e nőt s hordjuk bérruháját:
 Az a féltékeny elnyütt özvegy, és ez,
 Mióta bátyánk delnökké ütötte,
 E hon hatalmas koma-asszonyi.

BRAKENBURY. Kérem, bocsássanak meg, hercegegek,
 De ő felsége szigorú parancsa,
 Hogy titkosan ne szóljon senki sem
 Bátyjával, bármi rangu légyen is.

GLOSTER. Ugyanúgy-e? Derék Brakenbury, tessék.
 Mindabban, a mit szólunk, részt vehet.
 Nem árulás az; mondjuk, a király
 Okos s erényes, s a nemes királyné
 Haladt korú, szép, nem féltékeny; azt
 Hajtjuk, Shorenének csinos lába van,
 Cseresznye szája, csillogó szeme,
 És perge tetszős nyelve; s a királyné
 Vérsége mind nemes lön. Nos, uram,
 Mit szól ehhez? Mindezt tagadja-e?

BRAKENBURY. Ehhez, mylord, nekem nincsen közöm.

GLOSTER. Shorenéval nincs közöd? Hallod, kamasz,
 Egyen kívül, ha van hozzá köze,
 Az jobban tenné titkon, egyedül.

BRAKENBURY. Ki az az egy, mylord?

GLOSTER. A férje, gaz. Szeretnél rajta kapni?

BRAKENBURY. Kérem, bocsásson meg, kegyelmes úr,
 De a nemes herczeggel szót ne váltson.

CLARENCE. Tudjuk parancsod' és szót fogadunk.

GLOSTER. Mi a királynő elvetettjei
Vagyunk, szót kell fogadnunk. Bátya, most
Isten velünk. A királyhoz megyek:
Bármit kíván ön tőlem, néninek
Kell bár neveznem Edvárd özvegyét,
Én kész vagyok rá, hogy kiszabadítsam.
De a testvérkegy e mély súlyedése
Mélyebb hatást tesz rám, mint képzele.

CLARENCE. Tudom, nem tetszik egyikünknek is.

GLOSTER. De nem soká lesz rab: megmentem önt, vagy
Ülök helyette; addig türelem.

CLARENCE. Hisz kényszerítnek rá. Isten velünk.

(Clarence, Brakenbury, örök el.)

GLOSTER. Menj, járd az utat, melyen vissza nem térsz,
Nyílt, bárgyu Clarence! — Oly nagyon szeretlek,
Hogy nemsokára leked' égbe küldöm,
Ily adományt ha elfogad kezünkből.

Ki jó? Az ujdon szabadult Hastings. (Hastings jó.)

HASTINGS. Kegyelmes úr, szerencsés jó napot.

GLOSTER. Szívből köszöntöm, drága kamarás

Úr. Hozta Isten a szabadba önt.

Hogyan tölté a börtön idejét?

HASTINGS. Türelemesen, mint rabnak kell, nemes lord;

De élek én, mylord, s hálás leszek

Azokhoz, a kik okozói voltak.

GLOSTER. Kétségkívül, s Clarence is azt teszi:

Mert ellenségi ép azok, kik az

Önéi, s ép úgy bántak el vele.

HASTINGS. A sást kalitba zárják, fájdalom,

Mig ölyvek, vércsék szabadon rabolnak.

GLOSTER. Ott künn mi ujság?

HASTINGS. Nincs ott künn oly rossz, mint az itthoni:

Királyunk gyöngé, búkóros, beteg;

Az orvosok erősen féltik őt.

GLOSTER. Szent Pálra, ez már igazán rossz ujság.

Oh, ő rossz életrendet tarta rég,

S király személyét szerfölött emészté;

Nagyon keserves rá gondolni is.

Hol van? Az ágyban?

HASTINGS.

Ott.

GLOSTER. Menjen előre, én is követem. (Hastings el.)

Nem élhet ő, reménylem ; meg se haljon,
 Mig George nem utaz gyorspostán az égbe.
 Hozzá, Clarencere szítani gyűlöletjét,
 Edzett hazugsággal, döntő okokkal!
 S mély czélzatomban hogyha nem csalódom,
 Clarence a holnapot nem éli meg.
 Edvárd királyt, ég. ekkor vedd kegyedbe,
 Hagyjon vesződni engem a világgal ;
 Majd Warwick ifjabb lányát elveszem ;
 Megöltem apját, férjét : mit tesz az ?
 Legrövidebb út kárpótolni a nőt,
 Ha férje s apja én magam leszek :
 Ezt akarom ; nem épen szerelemből,
 Mint más titokba burkolt cél miatt,
 A melyet e nász által kell elérnem.
 De még előre nyúzom a bakot :
 Clarence lehel még ; Edvárd él s uralg még ;
 Ha ők letűntek, nyertes én leszek. (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Más utca.

Hozzák VI. Henrik király holttestét nyitott koporsóban.

Nemesek kísérik dárdákkal és Anna gyászban.

ANNA. Tegyétek itt le a becses tehert,
 Ha becs lekötve gyászpaddon lehet,
 Mig én erényes Lancasternek kora
 Estén a gyászhoz illően kesergek. —
 Szegény kihült alakja szent királynak!
 A Lancaster ház halvány hamvai!
 Királyi vérből vértelen maradvány!
 Legyen szabad felhívnom szellemed',
 Hogy hallja siránkozni árva Annát,
 Nejét Edvárd fiadnak, a kít az
 A kéz döfött le, mely sebeid' üté.
 Ez ablakokra, nézd, hol élted elszállt,

Tehetlen balzsam hull szegény szememből: —
 Oh, átkozott a kéz, mely vágta gödreid'!
 És átkozott a szív, hogy tenni szíve volt!
 És átkozott a vér, mely kiönté e vért!
 Szörnyebb sors érv' e gyűlölt nyomorút,
 Ki nyomorúkká tett halálad által,
 Mint béka, kígyó, pók, vagy bármi mérges
 Élő féregnek kívánnom lehet!
 Ha gyermeke lesz, idétlen legyen,
 Korán világra hozva, szörnyeteg,
 Kinek szokatlan csúf tekintete
 Ijeszse a reménykedő anya
 Szemét, s atyjáról szálljon rá a balsors!
 Ha nője lesz, még szánandóbb legyen
 Az ő halála által, mint minővé
 Tett ifju férjemé és a tiéd! —
 Szent terhetekkel most jerünk Chertseybe,
 Hová temetni Szent Pálból hozók;
 S az út ha elfáraszt, pihenjete,
 Mig én siránkozom Henrik királyon.

(A halottvivők felveszik a halottat és indulnak. Gloster jön.)

GLOSTER. Megálljatok, tegyétek le a testet.

ANNA. Mi bős varázs idézte e gonoszt fel,

A kegyes ájtat művét gátlani?

GLOSTER. Gazok! le a halottal, vagy halottá

Teszem, Szent Pálra, a ki ellenáll.

1. NEMES. Térjen ki, fenség, hadd vigyék a holtat.

GLOSTER. Te térj ki, durva eb, ha én parancslom:

Emeld a dárdát mellemnél magasbra,

Avagy, Szent Pálra, lábamhoz teritlek,

És eltiporlak, koldus, henczegő.

(A halottvivők leteszik a koporsót.)

ANNA. Hogyan! remegtek? megrémültetek?

Ah! nem kárhoztatlak, mivel halandók

Vagytok, s halandó szem nem állja ki

Az ördögöt. — Pokol szolgája, el!

Csak a halandó testen volt hatalmad,

A lelköket meg nem kapod: azért menj.

GLOSTER. Édes szent, légy kegyes, ne átkozódjál.

ANNA. Az égre, szennyes ördög, el! ne zaklass!

Te tetted a boldog földet pokollá,
 Betöltve átok- s jajkiáltozással.
 Ha látnod undok tetteid' gyönyör,
 Nézd gyilkolásid e remekművét. —
 Oh! urak, im holt Henrik sebei,
 Megnyitva jegzett szájok, újra vérzenek! —
 Pirulj, pirulj, rút piszkok halmaza:
 Ittléted az, mi vért szí e hideg
 Üres erekből, a hol nem lakik vér;
 Tetted, vad, természetlen, hívja fel
 E vérözönt legtermészetlenebbül. —
 Isten, ki adtad e vért, állj boszút!
 Oh föld, mely ittad e vért, állj boszút!
 Ég, sújtsd e gyilkost villámmal halálra,
 Vagy, föld, te nyilj meg tágan, s nyeld el élve,
 Mint most e jó király vérét nyeled le,
 A kit pokol-vezette karja ölt meg!

GLOSTER. Úrnóm a kegy-törvényt nem ismeri:

Rosszért az jót, s áldást oszt átokért.

ANNA. Te gaz, nem ismeresz sem Istent, sem embert:

A bős vadállat érez némi szánást.

GLOSTER. De én nem, és azért vad nem vagyok.

ANNA. Oh csoda, ha ördög mond igazat!

GLOSTER. Csodálatosb, ha angyal ily boszús. —

Engedd meg, nőknek istenes tükélye,

E vélt bünökből hogy legyen szabad,

Alkalmilag, kitisztáznom magam'.

ANNA. Engedd meg, férfiak genyes fekélye,

Ez ismert bünökért legyen szabad,

Alkalmilag, átkoznom átkozottat.

GLOSTER. Szebb, mint a nyelv nevezni tud, legyen

Nyugvó türelmed, mig mentem magam'.

ANNA. Szennyesb, mint szív gondolhat, nem lehet

Mentséged illőbb, mint kösd fel magad'.

GLOSTER. Vádolna engem ily kétség'ésés.

ANNA. Az ily kétség'ésés fölmentene,

Méltón boszúlva meg tenmagadon,

Méltatlanul hogy öltél másokat.

GLOSTER. Tegyük, nem öltem meg.

- ANNA. Tedd hát, hogy éljenek;
De ők halottak, s ördög, általad.
- GLOSTER. Én férjedet nem öltem meg.
- ANNA. Hisz úgy él.
- GLOSTER. Nem, ő halott; de Edvárd ölte meg.
- ANNA. Ocsmány hazugság: vérét párologni
Margit királyné látta késeden,
A melyet egykor keblének szegeztél,
De a döfést bátyáid félreütték.
- GLOSTER. Rágalmazó nyelvvel ingerelt,
Az ő bünök' halmozva büntelen
Fejemre.
- ANNA. Véres elméd ingerelt,
Mely mást sem álmodik, mint gyilkolást.
Nem ölted-e meg e királyt?
- GLOSTER. Megengedem.
- ANNA. Megengeded, szörny? Úgy engedje Isten,
Hogy kárhozott légy e rossz tettedért!
Oh! ő szelid volt, jámbor és erényes.
- GLOSTER. Az ég-királynak jobb, hogy nála van.
- ANNA. Ő égbe' van, hová te sohasem jutsz.
- GLOSTER. Köszönje hát, hogy oda juttatám:
A helyre jobban illett, mint a földre.
- ANNA. S te semmi helyre a poklon kívül.
- GLOSTER. De egyre még: ha meghallgatsz, kimondom.
- ANNA. Börtönbe.
- GLOSTER. Háló-szobádba.
- ANNA. Ne légyen, hol te fekszel, nyugalom.
- GLOSTER. Nem is lesz, míg veled nem feketem.
- ANNA. Reményilem.
- GLOSTER. Én tudom. De, szende lady Anna
Elhagyva szúrós élceink csatáját,
Hogy némileg fontoltabb módra térjünk —
Vajon, ki e Plantagenet Eduárd
S Henrik kora halálát okozá,
Nem oly hibás-e, mint a végrehajtó?
- ANNA. Te valál az ok, s legátkosb hatása.
- GLOSTER. Szépséged volt ezen hatás oka;
Szépséged, a mely álmimban kísértett,

Kiölnöm a világot, csakhogy aztán
Egy édes órát éljek kebleden.

ANNA. Ha ezt hihetném, gyilkos, halld, e körmök
Tépnék le a szépséget arczomon.

GLOSTER. E szem nem élné túl szépsége romját;
Nem bánthanád azt, volnék csak közel.

Mint a világ megenyhül a napon,
Úgy én azon: napom az, életem.

ANNA. Árnyazza napod' gyász-éj, s halál az élted'!

GLOSTER. Magad' ne átkozd: mindkettő te vagy.

ANNA. Bár volnék, hogy rajtad boszúlva lennék.

GLOSTER. E vitatárgy legtermészetlenebb:
Azon boszúlva lenni, ki szeret.

ANNA. E vita tárgya észszerű, jogos:
Boszúlva lenni férjem gyilkosán.

GLOSTER. Az, a ki férjedtől megfoszta, lady,
Azért tevé, hogy jobb férjhez segítsen.

ANNA. Ő nála jobb nem lélezkzik e földön.

GLOSTER. Él egy, ki nála még jobban szeret.

ANNA. Nevezd meg.

GLOSTER. Plantagenet.

ANNA. Az ő vala.

GLOSTER. Azon nevű, de jobb természetű ez.

ANNA. Hol van ő?

GLOSTER. Itt. (Anna feléje köp.) Miért köpsz reám?

ANNA. Bár volna méreg az, neked halálos.

GLOSTER. Édesb helyről nem jött méreg soha.

ANNA. Méreg sohsem volt piszkosabb varangyon.

Pusztulj előlem! megrontod szemem'.

GLOSTER. Szép nő, szemed rontá meg az enyémet.

ANNA. Bár volna baziliszka, s halálra sujtna.

GLOSTER. Bár volna, hadd halnék egyszerre meg:

Mert most élő halállal öldököl.

Szemed az enyéből sós könnyet facsart,

Fényét gyalázva gyermekek vizárral.

E szembe szánó könny nem jött soha:

Nem, a midőn atyám York s Eduárd sirt,

Rutlandnak hallván jajszavát, mikor

Szögarczu Clifford rá kardját kivonta;

Se' hogy atyám halála bús regéjét

Harczos apád gyermekként mondta el,
 S húszszor megállott, hogy zokogva sirjon.
 Mig az ott állók arcza könnyben ázott,
 Mint fák a permetegben: zord időben
 A gyáva könyt e férfi szem gunyolta;
 S mit nem facsart ki a bánat belőle,
 Bájad tevé, sirásban elvakítván.
 Ellent, barátot nem kértem soha;
 Édes hizelgő szót nyelvem nem is tud;
 De most díjul szépséged van kitűzve:
 Kevély szívem kér, s nyelvem' szólni készti.

(Anna megvetőleg nézi.)

Ajkad' ne oktasd gúnyra: csókra van
 Teremtve, lady, nem ily megvetésre.
 Boszús szived ha nem képes feledni,
 Nézd: nyujtom im az éles hegyü kardot:
 Taszítsd, ha tetszik, azt e hű kebelbe,
 S bocsásd el a lelket, a mely imád;
 Pusztán kitárom keblem' a döfésnek,
 S térden hódolva kérem a halált.

(Föltárja keblét; Anna neki szegzi a kardot.)

Nem, ne habozz: én öltem meg Henrik királyt;
 De a te bájad volt, mi ingerelt.
 Nem, tedd: megöltem ifjú Eduárdot;
 De égi arczod volt, mi arra birt. (Anna elejti a kardot.)
 Vedd fel a kardot, avagy végy fel engem.

ANNA. Kelj fel, szineskedő: halálodat

Kivánom bár, nem hajtom végre rajtad.

GLOSTER. Úgy ints magam' megölnöm, s megteszem.

ANNA. Már tettem.

GLOSTER. Azt dühösségben tevéd.

Mondd újra: s míg a szót mondád, e kés, mely
 Szerelmedért szerelmed' ölte meg,
 Szerelmedért még hübb szerelmet öl meg,
 Hogy légy bünöstárs mind a két halálban.

ANNA. Bár ismerném szived'.

GLOSTER. Az nyelvemen lakik.

ANNA. Félek, csalárd az is.

GLOSTER. Úgy férfi nincs igaz.

ANNA. Jó, jó, vedd kardodat.

GLOSTER. Mondd, hogy kibékülél.

ANNA. Később majd megtudod.

GLOSTER. Reményben élhetek ?

ANNA. A férfi mind remél.

GLOSTER. Viseld ezen gyűrűt.

ANNA. Elvenni még nem adni. (A gyűrűt ujjára húzza.)

GLOSTER. Nézd, mint gyűrűm foglalja ujjadat,

Ép úgy keríti kebled árva szűmet ;

Hordd mind a kettőt, mindkettő tiéd.

S alázatos szegény szolgálád ha még egy

Kegyért esenghet jótékony kezedtől,

Úgy biztosítod üdvét mindörökre.

ANNA. Mi az ?

GLOSTER. E bús teendőt tessék arra bíznod,

Kinek viselni gyászt több az oka,

S vonulj azonnal Crosby-térre, hol,

Ha e nemes királyt a chertseyi

Klastromban ünnepélylyel eltemettem,

S sírjáró bánó könnyet hullaték,

Kész hódolattal fel foglak keresni.

Többféle rejtett okból kérlek, add

Meg e kegyet.

ANNA. Egész szivemből ; s örvendek nagyon,

Hogy ily vezeklőnek mutatkozol. —

Tressel és Berkley, jöjtek velem.

GLOSTER. Mondj búcsuszót.

ANNA. Az több, mint érdemelnéd.

De minthogy megtanítsz, hogyan hizelgjek,

Képzeld, búcsút hogy már mondtam is.

(Lady Anna, Tressel, Berkley el.)

GLOSTER. Urak, vigyétek a koporsót.

NEMES. Chertsey felé, nemes lord ?

GLOSTER. Nem, White-Friarsbe ; ottan várjatok meg.

(A többiek a koporsóval el.)

Volt nő valaha ily kedvben kérve meg ?

Volt nő valaha ily kedvben nyerve meg ?

Kell birnom, ám nem tartom meg soká.

Hogy' ! Én, ki férjét s apját megölém,

Szívgyűlöletje végletén fogom meg ;

Átokkal ajkán, könnyekkel szemében,

Gyölölete vérző tanúja mellett;
 S míg Isten, lelke, s minden gátamúl van,
 Nincs más barátom, hogy elősegítsen,
 Mint a sima ördög és színlő tekintet:
 S megnyerni mégis — minden semmi ellen! Hah!
 Hát már feledte a jó herceget,
 Urát, Edvárdot, kit harmad hava
 Ledöftem rossz kedvből Tewksburyben?
 Az édes, a legkedvesebb urat,
 A bőkezű természet alkotását,
 Hőst, ifjat, bölcseset és igaz királyt,
 Kinek nincs mása széles e világon:
 S mégis szemét im hozzám aljasítja,
 Ki ez édes herceg szép rügyét letörtem,
 S őt gyászos ágyban özvegygé tevé?
 Hozzám, ki egy fél Edvárdot nem érek?
 Hozzám, ki sántítok s félszeg vagyok?
 Egy koldus pénzre hercezségemet!
 Eddig személyem félreismerém:
 Éltemre, ő azt véli, bár magam sem
 Hiszem, hogy csodaszép ember vagyok.
 De már tükörre is kell költenem,
 S egész szabóczéht tartanom, fejét
 Hogy divaton törvén, felcziczomázzon.
 Ha már emelkedém saját kegyemben,
 Fentartom azt, ha áldozattal is.
 De előbb a czimborát eltakarítom;
 Majd sirva megjövök szerelmesemhez. —
 Szép nap, ragyogj, a míg tükröt veszek,
 Hadd lássam árnyam', hol járok-kelek. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a palotában.

Erzsébet királyné, lord Rivers és lord Grey jönnek.

RIVERS. Legyen nyugodt, úrnőm; nincs benne kétség,
 Hogy a király meggyógyúl csakhamar.

GREY. Ha ön rosszul tűr, ő leszen rosszabbúl:

Azért, az Istenért, vigasztalódjék.

S vidítsa őt nyájas, vidám szavakkal.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Mi fogna érni, ha meghalna ő?

GREY. Nem más bú, mint hogy ily urat veszít.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ily férj vesztése a bú összege.

GREY. Az ég megáldta önt egy jó fiúval,

Vigasztalóul, hogyha férje elhunyt.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ah! ő fiatal még, s mig kiskoru,

Gloster Richard gyámság' alá vetik,

A ki közülünk senkit sem szivel.

RIVERS. Hát bizonyos, hogy ő lesz a protector?

ERZSÉB KETIRÁLYNÉ. Elvégezzék, de még nem bizonyos;

De úgy leszen, ha a királyt baj éri.

(Buckingham és Stanley jönnek.)

GREY. Itt jönnek Buckingham és Stanley lordok.

BUCKINGHAM. Szerencsés jó napot, kegyes királyné.

STANLEY. Az ég tegye oly derültté, mint vala.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Jó Stanley lord, Richmond grófnő

Mondand ament e jó kívánatára. [aligha

De, Stanley, ámbár önnek ő neje,

És nem szeret, jó lord, biztos lehet,

Dölyfös daczáért önt nem gyűlölöm.

STANLEY. Kérem, ne higye álnok és irigy

Vádlóinak rágalmát; ha pedig

Méltó okon vádolják, tűrje el,

Mint gyöngeségét, mely kóros negédből,

De nem rögzött gonoszságból ered.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Lord Stanley, a királyt ma látta-e?

STANLEY. Mi Buckingham lorddal meglátogattuk,

S uralkodónktól épen most jövünk.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Lordok, van-e javulásnak jele?

BUCKINGHAM. Úrnöm, reméljen; a felség derült volt.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ég tartsa meg! Tanácskoztak velem?

BUCKINGHAM. Tanácskozánk. Kibékülést óhajtván

Szerezni Gloster lord s ön vérei,

Viszont ezek s a lord-kamarás között,

Fölséges szín' elé idézte őket.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Bár sikerülne! — Ám az sohasem

Félek, szerencsénk a délpontra ért. [lesz.

(Gloster, Hastings és Dorset jönnek.)

GLOSTER. Igaztalanság s én nem tűröm azt.

Kik panaszojják a király előtt,
 Hogy én, lám, zord vagyok s nem szeretem?
 Szent Pálra, az csak színből szereti,
 Fülét ki oly vizzály-hírrel tömi.
 Mert nem tudok hizelgni és csacsogni,
 Vigyorgni, csalni, nyalni és hazudni,
 Bókolni, mint frank s udvaronc majom:
 Gyűlölködő ellenek tartanak.

Hát már a nyílt, békés ember nem élhet,
 Hogy hű szívével vissza ne éljenek
 A selymes, álnok, suttogó legénykéek?

GREY. Kihez beszél, kegyelmes úr, közölünk?

GLOSTER. Hozzád, kiben nincs kegyelem s becsület.
 Mikor bántottalak s üldöztelek?

Vagy téged? — vagy téged? — vagy pártotokból
 Akárkit? Dögvész rátok mind! A felség
 (Ég tartsa jobban, mint ohajtanátok!)
 Nyugton nem is vesz már lélekzetet,
 Hogy ne zavarnátok silány panaszszal.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Gloster mylord, a dolgot félreérti.

Urunk, saját királyi ösztönéből,
 S nem készteve senki más sugalma által,
 Tán sejtve önnek belgyüölötét,
 A mely kültettein mutatkozik,
 Fivérim, gyermekim s énellenem,
 Küldött önért: hogy így boszankodása
 Okát kitudja s elhárítsa azt.

GLOSTER. Én nem tudom. Felfordult a világ:

Hol nem mer a sas, ökörszemek rabolnak;
 Mióta minden fajankó nemes lett,
 Sok jó nemesből fajankót csinálnak.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Jó, jó, ismerjük érzelmit, rokon:

Irigy, hogy én s barátim felhatoltunk.
 Ne adja ég, hogy önre rászoruljunk:

GLOSTER. Megadta, hogy mi önre rászoruljunk:

Bátyám ön által rab lett; én magam
 Kegyvesztett, s a nemesség hátra tolva:
 Mert fényes rangok osztatnak naponként,

Hogy kapjanak nemesi koronát,
Kik tegnap még egy koronást sem értek.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Tanúm, ki e gondtelt fönségre
A boldogító meglegedésből, [hivott

Én Clarence herczeg ellen a királyt
Nem lázitottam, sőt mellette szót
Emelve, buzgón ügyvédkedtem is.
Mylord, ön engem sért arczátlanul,
Midőn e rossz, hamis gyanúba hoz.

GLOSTER. Tagadja el, hogy nem ön juttatá
Börtönbe Hastings lordot a minap?

RIVERS. Teheti, mylord: mert —

GLOSTER. Teheti, Rivers lord. Ej, hisz tudjuk azt,
Többet tehet, sir, mint tagadni ezt:

Önt némi szép állásba teheti,
S majd eltagadja működő kezét,
S azt önnek érdemdíjúl rója fel.
Még többre is mehet: még — ej, mehet —

RIVERS. Mire mehet még?

GLOSTER. Mire mehet? Nőül mehet királyhoz,
Ifjú, csinos legényhez. Azt hiszem,
Az ön nagyanyja rosszabb nászra tett szert.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Gloster mylord, rég türöm keserű
Csufozkodásit s durva vádjait.

Az égre, ő felsége tudja meg
E darabos gunyt, melylyel gyakran üldöz.
Inkább falusi szolgáló legyek,
Mint nagy királyné ily föltét alatt,
Így bántva, megcsufolva, ostromolva.
Kevés öröm, hogy királyné vagyok.

(Margit királyné a háttérben megjelenik.)

MARGIT KIRÁLYNÉ. Muljék el e kevés is. Isten adja!
Mert tisztos rangod, széked engem illet.

GLOSTER. Mit! ijeszt, hogy a királynak mondja meg?
Csak mondja, ne kiméljen: a mit én
Mondék, ismétlem a király előtt is;
Koczkáztatom, hogy a Towerbe küld.
Ideje szólni; tetteim feledvék.

MARGIT KIRÁLYNÉ. El, ördög! én emlékszem jól azokra:

Megölted Henrik férjem' a Towerben,
S Edvárd szegény fiam' Tewskburyben.

GLOSTER. Mielőtt királyné lett, s király a férje,
Igás ló voltam nagy munkáiban:
Irtója büszke ellenséginek,
Barátnak pazar díjt osztva. Véré't
Királyivá tevén, envérem' ontám.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hajh, és jobb vért, mint az övé s tiéd.

GLOSTER. Ez idő alatt, ön és férje Grey,
A Lancaster-ház czimborái voltak.
S Rivers, ön is. Nem a Margit hadában
Esett a férje el Saint Albansnél?
Hadd hozzam emlékébe, ha feledte,
Ezek előtt mi volt ön, és mi most;
S azt is, mi voltam én, s most mi vagyok.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Gyilkos gazember, az vagy mostan

GLOSTER. Szegény Clarence, apósát, Warwicket [is.
Elhagyta, sőt megszegte esküjét —
Jézus bocsássa meg!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Isten, boszuld meg!

GLOSTER. Hogy Eduárd részén a trónt kiküzdje:
S jutalmul im, szegény Clarencet becsukják.
Bár volna szívem kő, mint Eduárdé,
Vagy az övé lágy, szánó, mint enyém:
E világnak én bohó gyerkőcz vagyok.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Rejtezz pokolba s hadd el a világot,
Te kakodæmon! az országod ott van.

RIVERS. Mi, Gloster lord, azon nehéz időben,
Melyet felhozva ellenül mutat be,
Uralkodónkat, a királyt követtük,
Mint önt követnők, ha király leendne.

GLOSTER. Ha én leendnék? — Inkább házaló.
Távol legyen szümtől e gondolat!

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. A mily kevés örömet gondol ön
Élvezni, ha e hon királya lenne:
Gondolja ön, hogy abban én, királyné
Sintoly kevés örömet élvezek.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Kevés örömet élvez a királyné:
Az én vagyok, s a legörömtelenebb.
Tovább türelmemmel már nem bírok. (Előre lép.)

Halljátok, martalóczok, kik czivódtok,
 Azt osztva, mit tőlem raboltatok!
 Közületek ki nem reszket, ha lát?
 Ha nem hajoltok mint alattvalók,
 Királynétok levén: reszkesetek
 Mint pártütők a trónfosztott előtt.

Ahá! csinos gazember, el ne fordulj.

GLOSTER. Undok, redős boszorkány, mit keressz itt?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Csak azt hozom fel, mit te szétdulál.

El sem bocsátlak, míg azt nem tevém.

GLOSTER. Száműzve nem vagy fejvesztés alatt?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Voltam; de a száműzetés nagyobb

Mint adhat a halál, hogy itt vagyok. [kín,

Te férjjel és fiúval tartozol;

Te egy országgal s ti mind hódolattal:

Az engem ért bú jog szerint tiétek,

S bitorolt örömetek mind enyém.

GLOSTER. Nemes atyámnak átka sújt, kinek

Hős homlokát papirral koronáztad;

Gunyod szeméből patakot fakasztad,

S hogy letörölje, szép Rutland igaz

Vérébe mártott kendővel kináltad:

Ez átkot lelke mély keserviből

Halmazta ő reád, ez ért utól;

Isten sújt, nem mi, véres tetteréért.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. A büntelent így igazolja Isten.

HASTINGS. Oh! legrutabb tett volt egy gyermeket

Megölni; nem hallánk kegyetlenebbet.

RIVERS. Midőn meghallák, sirtak zsarnokok.

DORSET. Mindenki visszatörést jósola.

BUCKINGHAM. Northumberland, ki ott volt, sirt fölötte.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hogyan! mikor jövék, morogtatok

Torkon ragadni készülétek egymást: [mind,

S most rám rohantok összes gyűlölettel?

York szörnyü átka annyit ér az égben,

Hogy Henrik s édes Edvárdom halála,

Trónveszteségök, s bús száműzetésem

Mind csak azon silány kölyök miatt sújt?

Felhőn az átok áthat s égbe jut? —

Úgy nyiss utat, felhő, gyors átkaimnak

Harcz ölje meg, vagy tobzódás királytok',
 Ki a miénknek vérén lett király!
 Edvárd fiad, ki mostan walesi herczeg,
 Edvárd fiamért, ki volt walesi herczeg,
 Haljon korán, ifjan, erőszak által!
 Magad, királyné, értem, a ki voltam,
 Dicsfényed' éld túl, mint én nyomorult!
 Hogy gyermekid vesztén sirj, élj soká!
 S egy másikat láss, mint most látlak én,
 Rá szállt jogodban, mint rád az enyém szállt!
 Halál előtt lásd boldog napjaid'
 Elhalni lassan, sok bús óra mulva,
 Halj mint sem anya, sem nő, sem királyné!
 Rivers s Dorset, ti ottan álltatok,
 Hastings, te szintén ott, mikor fiam'
 Véres gyilkok leszúrták: kérem Istent,
 Hogy egy se éljen meg természetes kort,
 De hirtelen halál pusztítson el!

GLOSTER. Végezd igéd' gyűlölt, aszott boszorkány.

MARGIT KIRÁLYNÉ. S téged kihagyjalak? Megállj, eb,
 Ha rejt az ég iszonytató csapást, [és halld.
 Azt túlhaladót, mit rád kívánhatok,
 Oh! tartsa fel, míg bűneid megérnek,
 S akkor zudítsa rád nehéz boszúját,
 Rád, békebontó e szegény világon!
 Az öntudat kinférge rágja lelked'!
 Míg élsz, barátodat tartsd árulóknak
 S az árulókat jó barátaidnak!
 Álom ne zárja öldöklő szemed',
 Kivéve a mikor gyötrelmes álom
 Poklával ijeszt ocsmány ördögöknek;
 Te baljegyű, idétlen turka disznó!
 Te, a ki bélyegzett vagy születéskor,
 Természet szklávjaul s pokol fiául!
 Te csúfja az anyád terhelt ölének!
 Te undor sarj atyád ágyékiból!
 Te a becsület rongya! Te utált! —

GLOSTER. Margit!

MARGIT KIRÁLYNÉ. Richard!

GLOSTER.

Nos?

- MARGIT KIRÁLYNÉ. Én nem hivtalak.
- GLOSTER. Úgy engedelmet: azt hívém, e sok
Keserü néven engem szólítál.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Azt tettem is, de nem hogy válaszolj.
Oh! hadd végezzem átkom mondatát.
- GLOSTER. Megtettem én már azt: a vége — Margit.
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. S így átkodat magadra liheged.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Szegény festett királyné, volt sze-
Hiú czifrája! mért hintesz czukort [rencsém
E puffadt pókra, mely halotti hálót
Szó rád? Bolond! kést fensz, hogy az megöljön.
Jó nap, midőn elhivnál, hogy segítsek
Átkozni e pohos mérges varangyot.
- HASTINGS. Végezd, hamis jósnő, dühátkodat,
Ne hozz ki türelmünkből tenbajodra.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Szégyen tirátok: engem hoztatok ki.
- RIVERS. De térj magadhoz, s tedd, mi kötelesség.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Ti térjetek meg, hogy legyek ma-
Legyek királynő s ti alattvalóim. [gamnál:
Oh! térjetek meg: ez a kötelesség.
- DORSET. Hagyd a vitát; hisz látod, eszelős.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. Örgróf uram, lassan! ön féleszü:
Ujdon vert rangja most jó forgalomba.
Oh! ha ifju nemessége érzene,
Mit tesz veszejtni s lenni nyomorulttá!
A kik fenn állnak, sok vihar fu rájok,
S ha esnek, diribokra törnek össze.
- GLOSTER. Ez jó tanács: örgróf, fontolja meg.
- DORSET. Úgy szól nekem, mint önnek is, mylord.
- GLOSTER. Sőt sokkal inkább: ám én fenn születtem,
Fészkünket a cédrustetőre rakták:
S az enyelg a széllal s a napot gunyolja.
- MARGIT KIRÁLYNÉ. S árnyékba rejti a napot — jaj,
Tanú fiam, halál árnyába' most, [oh jaj! —
Kinek sugárzó fényárját harag-
Felhőd takarta el örök setétell.
Fészkünkben épült a ti fészketek. —
Isten! ki látod ezt, ne türjed ezt:
Véráron vették, vérrel is veszejtsék! [miatt.
- BUCKINGHAM. Hadd, hadd! ha nem szeretet, szégyen

MARGIT KIRÁLYNÉ. Ne hozz elő szégyent, szeretetet:
Szeretlenül ti bántatok velem,
Reményimet szégyen ne'kül leölve.
Szeretetem kín, életem gyalázat,
S gyalázatomban éljen búm dühe!

BUCKINGHAM. Elég, elég.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Buckingham herczeg, csókolom
A frigy s barátság jeleül veled: [kezed',
Te és nemes házad boldog legyen!
Nincs undokitva vérünkkel ruhád,
Te nem vagy átkaim körébe fogva.

BUCKINGHAM. Sem senki itt; az átok annak ajkán,
Ki légbe fujja, nem mén túl soha.

MARGIT KIRÁLYNÉ. De én hiszem, felszállnak az
S felköltik Isten szendergő türelmét. [egekbe,
Oh Buckingham! ez ebtől óvd magad': lásd,
Ha ez hizelg, harap; s ha megharap,
Mérge fogával elgenyeszt halálra.
Légy óvatos, ne legyen közöd vele:
Rá bűn, halál s pokol süté jegyét,
S ezek minden szolgálai környezik.

GLOSTER. Buckingham herczeg, mit mond az a nő?

BUCKINGHAM. Semmit, kegyelmes úr, mit számba
[vennék.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Hogyan! kigúnyolsz jó tanácsom-
S az ördögöt kényezteted, kitől [ért,
Óvlak? Oh! emlékezz' rá egy napon,
Ha búval metszi át igaz szived',
És mondd, szegény Margit jósnő vala. —
Mind éljeteك tárgyul gyűlöletének,
Ő a tiéteknek, s mind Istenének! (El.)

HASTINGS. Hajam feláll, ha hallom átkaít.

RIVERS. Enyém is. Azt nem értem, hogy szabad.

GLOSTER. Nem kárhoztathatom: a szűz anyára,
Sok igaztalanság érte; bánom is
Részemrül, a mit tettem ellene.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Tudtomra sohsem vétettem neki.

GLOSTER. De a haszon kárából önre szállt.

Nagyon tüzes valék, jót téve azzal,
Ki a köszönetben most nagyon hideg.

Lelkemre, Clarencenek jól viszonozzák :
Hizlóba fogták fáradalmiért.

Isten bocsássa meg az okozóknak !

RIVERS. Erényes és keresztyén elhatározás,
Azért könyörgni, ki megkárosít.

GLOSTER. Én mindig azt teszem, úgy levén tanítva.
Mert most magamra mondtam volna átkot. (Félre.)

Catesby jő.

CATESBY. Urnőm, a felség hivatja, s önt, kegyelmes
Uram, s nemes lordok, mindnyájokat.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Megyek, Catesby. — Lordok,
jönnek velem ?

RIVERS. Szolgálatára, úrnőm. (Glosteren kívül mind el.)

GLOSTER. A rosszat én teszem, s zajt én ütök.

Az eldugott vést csapra én ütöm,

S a bűn súlyát másokra háritom.

Clarencet, kit a sötétre én dobék,

Megsiratom némely bangó miatt,

Minők Stanley, Hastings és Buckingham ;

S azt mondom, a királyné s hívei

Ingerlik bátyám ellen a királyt.

Ők elhiszik majd és boszúra fognak

Izgatni Rivers, Vaughan és Grey ellen ;

De én sohajtok, s az irást idézem,

Rosszért hogy Isten jót tennünk parancsol ;

Csupasz gázságom' így öltöztetem

A szentirásból orzott ócska rongyba,

És szentnek látszom, míg az ördögöt

Széltere játszom.

Két gyilkos jő.

Csitt! imé bakóim. —

Nos hát, kemény, vitéz, elszánt legényim,

A dolgot rendbe hozni jöttetek ?

1. GYILKOS. Igen, mylord; a felhatalmazásért

Jövünk, hogy oda férközzünk, hol ő van.

GLOSTER. Helyes gondoskodás; nálam van az.

(Átadja a felhatalmazást.)

Ha vége van, a Crosby-térre jöttök.
 De, urak, a tettben gyorsak legyetek,
 S kemény szivűek; ne hallgassatok rá,
 Mert Clarence ékesszóló s meglehet,
 Ha rá figyeltek, szájalomra indit.

1. GYLKOS. Aj, aj, mylord, nem fecsegünk sokat;
 Az ugató eb nem harap; ne féljen,
 Kezünk', s nem a nyelvünk használjuk ott.

GLOSTER. A balga sír: ti krokodil könyet
 Hullassatok. Ficzkók, dologra most;
 El, el, végezzetek.

1. GYLKOS. Megyünk, nemes lord. (Elmennek.)

IV. SZÍN.

London. Szoba a Towerben.

Clarence és Brakenbury jönnek.

BRAKENBURY. Kegyelmes úr, ma mért oly szomorú?

CLARENCE. Oh! szomorú egy éjt töltöttem én,
 Rélmók- és rút ábrákkal teli;
 A mily igaz jó keresztyén vagyok,
 Ily éjszakát nem töltenék, habár
 A jó napok világát szerzené meg,
 Oly szörnyü irtózáttal mult el az.

BRAKENBURY. Mi volt az álma? Kérem, mondja el.

CLARENCE. Úgy rémle, a Towerből megszökém,
 S hajóra szálltam, hogy Burgundba menjek;
 S társul velem volt öcsém, Gloster is,
 Ki a szobámból felcsalt a földélre
 Sétálni: onnan néztünk Angliára,
 S felhoztuk a multaknak sok baját,
 Mely a York- s Lancaster-háborúk alatt
 Ránk nehezült. A mint így lépdegéltünk,
 A födezet szédítő padlatán,
 Úgy rémle, Gloster megbotlott, s lebukva,
 Engem (ki feltartottam) a hajóról,
 Le a zajongó tengerárba rántott.
 Oh ég! mi kinnak tetszett megfuladnom!

Fülembe szörnyen zuhogott a víz!
 Szememben a halál bősé képei!
 Úgy rémle, látok ezer szörnyü roncsot,
 Látok halaktól rágott ezreket;
 Sok rőgaranyt s nagy horgonyt, gyöngyrakást,
 És drágakövek s ékek halmazát,
 Elszórva mind a tenger fenekén.
 Egy része holtak koponyáiban volt;
 S az üregekben, hol hajdan szemek
 Lakoztak (mintegy a szemek gunyára)
 Most csillogó kövek fészkeltenek,
 S kaczerul nézve a mélység iszapját,
 Kicsúfolák az elszórt csontokat.

BRAKENBURY. S volt a halál perczében ideje

Kémlelni a mélység e titkait?

CLARENCE. Úgy rémle, volt, s folyvást erőködém

Kiadni lelkemet; de az irigy ár

Lefogta lelkem' s nem bocsátta el

A tág, üres, szabad leget keresni;

Libegő testembe fojtotta, mely

Majd szétrepedt, hogy a tengerbe pökje.

BRAKENBURY. S ezen halálvergődésből nem ébredt?

CLARENCE. Nem, nem, az élten túl is tartá álmom:

Oh! ekkor indult meg lelkem viharja!

Úgy rémle, átkelék a bús folyón

A zord hajóssal, kit költők leírnak,

Az örök éj honába. A legelső,

Ki ott köszönté vándor lelkemet,

A nagyhirű Warwick, ipam vala.

Így szólt: «Mily ostort szabhat e sötét hon

Álnok Clarence, a ki hitszegő volt?»

És azzal eltűnt. Aztán jött lebegve

Egy angyal-árnyék, világos haja

Vérrel keverve, s így kiálta fel:

«Clarence jó, hitlen, csalfa, ingatag Clarence,

A ki legyilkolt Tewksbury-mezőn:

Vigyétek, furiák! kőpadra véle!»

S úgy rémle, a rossz lelkek legiója

Körülvesz és oly dühkiáltozást

Ordítóz a fülembe, hogy a zajra

Szörnyedve ébredtem, s egy ideig még
 Azt kelle hinnem, poklokban vagyok :
 Az álmom oly rettentő benyomást tett.

BRAKENBURY. Uram, hogy így elrémült, nem csoda :
 Én borzadok, hogy elbeszélni hallom.

CLARENCE. Ah, öröm, öröm! én e dolgokat,
 Mik lelkem ellen bizonyítanak,
 Edvárd miatt tevém : s lásd, hogy' jutalmaz !
 Oh ég! ha nem hajolsz buzgó imámra,
 S rossz tetteim' boszulni akarod,
 Csak engem érjen haragod! kiméld
 Ártatlan nőmet s árva gyermekim'!
 Kérlek, foglár, maradj kissé velem ;
 Lelkem nehéz, szeretnék elnyugodni.

BRAKENBURY. Meglesz, mylord ; nyugodjék csöndesen.

(Clarence nyugodni karszékbe dől.)

Búgond időt s nyugórát megzavar,
 Reggé az éjt, s a délt éjjé teszi.
 A fejedelmek dicsőségei
 Űres czimek, külfény belhányatásért ;
 Nem érezett képzelmekért szünetlen
 Gondok világát érzik többnyire :
 S minden különbség a nagyok czime
 S a kis nevek közt : a hir felszine.

A két gyilkos jön.

1. GYILKOS. Hó, ki van itt?

BRAKENBURY. Mit akarsz, ficzkó? hogy' jösz ide?

1. GYILKOS. Clarence-szel akarok szólni, s a lába-

BRAKENBURY. Mit? Ily röviden? [mon jövék ide.

2. GYILKOS. Uram, jobb ekként, mint unalmasan. —
 Mutasd a megbizást, s többet ne szólj.

(A másik iratot ad át Brakenburynek, ki azt elolvassa.)

BRAKENBURY. Azt rendelik, hogy Clarence herczeget

Azonnal adjam a ti kezetekbe ;

Mi ebben a czél, azt nem kutatom,

Hogy szándokukban büntelen maradjak.

Ott van az alvó herczeg, s itt a kulcsok.

Megyek a királyhoz, jelenteni,
Hogy nektek adtam át tisztségemet.

1. GYILKOS. Tegye, uram, mert azt bölcsen cselekszi.
Isten velünk. (Brakenbury el.)

2. GYILKOS. Hogyan, álmában szúrjuk le?

1. GYILKOS. Nem; azt mondaná, ha ébred, gyáva-
ság volt.

2. GYILKOS. Ej, hisz nem ébred az utolsó ítéletnapig.

1. GYILKOS. De akkor azt mondaná, álmában szúr-
tuk le.

2. GYILKOS. E szó említése: ítélet, olyan furdalás-
félét költött bennem.

1. GYILKOS. Mit? félsz?

2. GYILKOS. Nem megölni: arra felhatalmazásunk
van; hanem elkárhozni: ez ellen nem véd semmi fel-
hatalmazás.

1. GYILKOS. Azt hittem, el vagy tökélve.

2. GYILKOS. El, hogy élni hagyom.

1. GYILKOS. Visszamegyek Gloster herceghez, s
megmondom ezt neki.

2. GYILKOS. Ne, kérlek, várj kissé: remélem, e fel-
buzgó kedély elmúlik tőlem; nem szokott nálam to-
vább mulatni, mint huszat olvasok.

1. GYILKOS. Hát, hogy' érzed most magad'?

2. GYILKOS. A lelkiösmeret némi söpreje még min-
dig van bennem.

1. GYILKOS. Jusson eszedbe a díj, ha megtettük.

2. GYILKOS. Teringettét! meghal; a díjt feledtem.

1. GYILKOS. Hol van most lelkiösmereted?

2. GYILKOS. Oh! Gloster hercegyénében.

1. GYILKOS. Ha kinyitja erszényét, hogy a díjt ki-
fizesse, lelkiösmereted kirepül.

2. GYILKOS. Se baj; hadd fusson: kevés vagy senki
sem akad, ki megtartsa.

1. GYILKOS. De hátha ismét beállít nálad?

2. GYILKOS. Mit sem akarok róla tudni: az ember
gyáva lesz vele; az ember nem lothat, hogy be ne
vádolja; az ember nem esküdhetik, hogy torkára ne
fojtsa; az ember nem feketik felebarátja feleségével,
hogy el ne árulja. Ez egy buta, szegyenlősképű szel-

lem, mely az ember keblében turkál; az embert tele tömi nehézségekkel: egykor arra vett, hogy vissza-
szolgáltassam az arannyal teli erszényt, melyet vé-
letlenül találtam. Mindenkit elkoldusít, ki tartogatja;
minden városból s helységből kikergették, mint ve-
szedelmes dolgot; s minden ember, a ki jól akar
élni, azon van, hogy önmagára bizza magát s nél-
küle él.

1. GYILKOS. Teringettét! épen most csíp nyakon, s
rábeszél, hogy ne öljem meg a herceget.

2. GYILKOS. Fogd le az ördögöt benned, s ne higgy
amannak: be akar hozzád törni, hogy sohajtasson.

1. GYILKOS. Kemény a természetem, nem bír velem.

2. GYILKOS. Úgy beszélsz, mint talpra esett ficzkó,
a ki kényes hírnevére. Nos, hozzá kezdjünk?

1. GYILKOS. Üsd nyakszirton a kardmarkolattal,
aztán dugd a malvaziai hordóba a szomszéd szobában.

2. GYILKOS. Oh, fölséges gondolat! mártást csinállok
belőle.

1. GYILKOS. Csitt! ébred.

2. GYILKOS. Üsd.

1. GYILKOS. Nem, hadd szólunk vele.

CLARENCE (ébredve). Hol vagy, öröm? Adj egy pohár bort.

1. GYILKOS. Lesz elég borod, uram, mindjárt.

CLARENCE. Isten nevére, ki vagy?

1. GYILKOS. Ember, mint te.

CLARENCE. De nem, mint én, királyi ág.

1. GYILKOS. Te sem, miként mi, hű jobbágy.

CLARENCE. Szód mennydörgés, szemed alázatos.

1. GYILKOS. Szóm a királyé, szemem az enyém.

CLARENCE. Homályosan, mégis halálosan szólsz!
Szemetek ijeszt: mért vagytok haloványak? Ki küld
ide? mért jöttetek?

KÉT GYILKOS. Hogy, hogy, hogy —

CLARENCE. Megöljetek?

KÉT GYILKOS. Igen, azért.

CLARENCE. Alig van szívetek kimondani,

Megtenni hát hogy' volna szívetek!

Barátaim, mivel bántottalak meg?

1. GYILKOS. Minket nem bántál meg, de a királyt.

CLARENCE. Irántam újra megengesztelődik.

2. GYILKOS. Soha, mylord: azért készülj halálra.

CLARENCE. Emberlakott világból küldnek-e

Megölni ártatlant? mi a bűnöm?

Hol a bizonyosság, mely vádolna engem?

Végzést minő esküdtek adtak át

A zord birónak? Ki ítélte el

Szegény Clarencet a keserű halálra?

Míg a jog folyta nem marasztal el,

Halállal fenyegetni jogtalanság.

Intlek, ha Krisztus drága vére által,

Mely értünk omla, megváltást reméltek,

Távozzatok s hozzám ne nyuljatok.

Mit tenni készültök, kárhozatos.

1. GYILKOS. A mit teszünk, parancsból teszszük azt.

2. GYILKOS. S ki azt parancsolá, az a király.

CLARENCE. Tévedt vazallok! a királyok nagy

Királya törvénylapján rendeli:

Ne ölj; e szent parancsból csúfot üzve,

Ti végre emberét hajtjátok-e?

Vigyázzatok: boszút tart ő kezében,

S lesujtja, kik törvényét megszegik.

2. GYILKOS. E visszatörlést sujtja most fejedhez,

Esküszegésért s gyilkosságokért.

Megáldozál reá, hogy e viszályban

A Lancaster-ház mellett fogsz küzdeni.

1. GYILKOS. S mint áruló Isten nevéhez,

Esküt megtörve, hitszegő vasaddal

Felmetszted a belét urad fiának.

2. GYILKOS. A kit szeretni s védni esküvél.

1. GYILKOS. S te ránk idézed Isten szent parancsát,

Melyet te ily nagy mértékben törél meg?

CLARENCE. Ah! e rosszat ki kedveért tevém?

Edvárdért, bátyámért, az ő ügyében.

Ezért megölni hát nem küldhet ő:

E bűnnel ő úgy van terhelve, mint én.

Isten ha e tettért boszút akar,

Tudjátok, oh! hogy majd nyilván teszi;

Hagyjátok e pert hatalmas kezén:

Szüksége görbe vétkes útra nincs,
Hogy verje azt, ki megbántotta őt.

1. GYILKOS. Tehát mi tön vérszolgává, midőn
Delin virágzó jó Plantagenetet,
A fejdelem sarját meggyilkolád?

CLARENCE. Bátyám szeretete, ördög s dühöm.

1. GYILKOS. Bátyád szeretete, tisztünk s vétkeid
Idéztek most e helyre, hogy levágjunk.

CLARENCE. Ha szeretitek őt, ne gyűlöljétek:

Testvérem ő, s én szívből szeretem.
Ha bért ígérték, úgy csak menjétek,
Úgy én Gloster öcsémhez küldelek,
Ki éltemért nagyobb jutalmat ad,
Mint Eduárd halálom hireért.

2. GYILKOS. Csalatkozol; Gloster öcséd gyűlöl.

CLARENCE. Oh, nem; szeret, becsben tart. Menjétek
Csak tőlem hozzá.

KÉT GYILKOS. Ejj, azt teszszük is.

CLARENCE. Mondjátok el, midőn atyánk, nemes York,
Győztes kezével hármunkat megáldott,
Nem volt eszében ily tépelt barátság;
Hozzátok ezt fel, és ő sirni fog.

1. GYILKOS. Krokodil könyet; mint sirnunk oktatott.

CLARENCE. Oh! nem, ne rágalmazd; ő oly szelid.

1. GYILKOS. Mint aratáshoz a hó. — Menj, csalóddol:
Ő küldé minket, hogy téged kiirtsunk.

CLARENCE. Az nem lehet; siratta sorsomat,
Karába zárt s zokogva esküvé,
Azon fog lenni, hogy megszabadítson.

1. GYILKOS. Hisz azt cselekszi, mert megszabadít
A földi bajtól égi örömért.

2. GYILKOS. Békülj ki Istennel, mert halni kell.

CLARENCE. Ily égi érzés támad lelketekben?

Istennel békét kötnöm intetek,
És oly vakon vagytok ten lelketekre,
Hogy harczra szálltok Istennel, megölvén?
Oh! gondoljátok meg, kik tenni ezt
Nógatnak, e tettért gyűlölni fognak.

2. GYILKOS. Hát mit tegyünk?

CLARENCE.

Megbánás üdvöзит.

1. GYILKOS. Megbánni! nem; az gyáva, asszonyi.

CLARENCE. Nem bánni meg, baromi, vad, ördögi.

Közületek, ha fejdelemfi volna,

Mint én, szabadságtól elzárva most,

S ha mint ti, két ily gyilkos jönne hozzá,

Melyik ne rimáncodnék élteért? —

Barátom, némi szánást sejditek

Szemedbül: oh, ha nem hízelkedő az,

Fogd pártomat, jer; esdj érettem úgy,

Mint esdenél, ha így szoronganál.

Ha fejdelem kér, mely koldus ne száná?

2. GYILKOS. Nézz hátra, herczeg.

1. GYILKOS. Vedd ezt, meg ezt, s ha még ez is kevés,

(Ledőfi.)

Kivül a malvázi hordóba duglak. (El a holttesttel.)

2. GYILKOS. Oh vértett, kétségbesve hajtva végre!

Bár mint Pilátus, moshatnám kezem'

Ezen legundokabb gyilkos merényben.

(Első gyilkos visszajő.)

1. GYILKOS. Mi az? mit gondolsz, hogy nem is segítesz?

Az égre, e késést tudja meg a herczeg.

2. GYILKOS. Oh vajha tudná, hogy bátyját segítém!

Vedd fel te a díjt, és mondd meg neki,

Bánom, hogy a herczeg megöletett. (El.)

1. GYILKOS. Én nem; eredj, te gyáva, a ki vagy.

Megyek, s gödörbe rejtem a halottat,

A míg a herczeg eltemetteti.

Szököm, mihelyt megkaptam béremet;

Napfényre jön; időzni nem lehet. (El.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Szoba a palotában.

Edvárd király (betegesen bevezetik), Erzsébet királyné, Dorset, Rivers, Hastings, Buckingham, Grey és mások jönnek.

EDVÁRD KIRÁLY. Na így: — ma jó napszámot végezénk. —
 Peerek, maradjon fenn e frigykötés!
 Minden napon Megváltóm követét
 Várom, hogy innen megvált engemet;
 Lelkem nagyobb békében száll az égbe,
 Barátimat kibékítvén a földön.
 Rivers és Hastings, fogjatok kezet,
 S esküdjete, hogy rejtett bosszu nélkül
 Lesztek barátok.

RIVERS. Lelkem tiszta lett,
 Az égre, a vizás gyűlölködéstől,
 S kezem pecsétli meg szívem hűségét.

HASTINGS. Úgy boldoguljak, mint esküm igaz.

EDVÁRD KIRÁLY. Tréfát ne üzzetek királyotokkal;
 Különben a királyok fő királya
 Az álnok tettetöt megháborítja,
 S egyiket a másikkal rontja meg.

HASTINGS. Üdvömrre, teljes szívből esküszöm.

RIVERS. S én Hastingst szintúgy szívből szeretem.

EDVÁRD KIRÁLY. Urnóm, kivéve ön sincs e kötésből;
 Sem ön, fiunk Dorset; sem Buckingham;
 Egymást ti megbuktatni törtetek.

Szeresd Hastingst, nőm, csókra nyujts kezet;

S tedd színlelés nélkül, a mit teszesz. [felejttem,

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Im, Hastings: én a mult vizsályt

Úgy boldoguljak én és az enyéim. [szeresd őt.

EDVÁRD KIRÁLY. Dorset, öleld meg; Hastings lord,

DORSET. Szeretetünk cseréje, fogadom,

Az én részemről sértetlen marad.

HASTINGS. Én szint' azt esküszöm. [teld

EDVÁRD KIRÁLY. Buckingham herceg, e frigyet pecsé-

Meg most, öelve nőm barátait:

Ez egyesülés engem boldogit.

BUCKINGHAM. Ha valaha Buckingham gyűlölve fordul

Fölséged ellen, (a királynéhoz) s önt és híveit nem

Hódolva szeretem, büntessen Isten

Ott, hol szeretetet várok, gyűlölettel.

Ha legnagyobb szükségem lesz barátra,

S legbiztosabb leszek, hogy ő barátom,

Legyen irántam álnok, cselszövő,

Hideg s csalárd. Ezt küldje rám az ég,

Ha meghülök szeretni önt s önéit.

EDVÁRD KIRÁLY. Buckingham herceg, e szép fogadás

Beteg szívemnek drága gyógyszere.

Most csak öcsénk Gloster hiányzik itt,

Hogy bétetőzze ez áldott frigyet.

BUCKINGHAM. S a herceg im ép jókor érkezik.

(Gloster jön.)

GLOSTER. Jó reggelt fölséges király s királyné,

S fejedelmi peerek, vidám jó napot!

EDVÁRD KIRÁLY. Valóban úgy töltöttük e napot. —

Gloster, mi kegyemt végeznék: vizzályból

Békét s dühből szeretetet alkotánk

Im e haragra gyult peerek között.

GLOSTER. Áldásos munka, legfölségesebb úr. —

Ha e fejedelmi körben valaki,

Balértesülés- vagy hamis gyanúból,

Tán ellenül tekint;

Ha tudtomon kívül avagy dühömben

Olyast követtem el, mit rossz neven vesz

Az itt levők közt bárki: óhajom

Barátomul kiengesztelni őt;

Én a vizzályt halálból gyűlölöm;

S óhajtom a jóknak szeretetét. —

Előbb igaz békét öntől esengek,

Urnöm, mit hű szolgálaton veszek meg;

Öntől, nemes Buckingham rokonom,

Ha bosszu fészkelt köztünk valaha;
 Öntől, Rivers lord, s öntől, Dorset úr,
 Kik ok ne'kül néztek rám görbe szemmel;
 Öntől, Woodeville lord, s öntől, Scales úr,
 S önöktől, herczeg, gróf s nemes urak,
 Mind, mind. Tudtomra oly angol nem él,
 Kihez csak egy csepp rossz vér volna bennem,
 Több, mint a ma világra jött gyerekekben:
 Istennek hála jámborságomért.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ünnepnapul üljük meg eztezentul;
 S ég adja, szünjék meg minden viszály. —
 Uralkodóm, kérem fölségedet,
 Fogadja Clarence öcscsét is kegyébe.

GLOSTER. Mit? azért ajánlom, urnőm, szívemet,
 Hogy e magas körben gunyoljanak?
 Ki nem tudná, hogy a herczeg halott?

(Mind elrémülnek.)

Illetlen a holtat csufolnia.

EDVÁRD KIRÁLY. Ki nem tudná? Ki tudja, hogy halott?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Mindentudó Isten, minő világ ez!

BUCKINGHAM. Halvány levék-e, Dorset, mint a többi?

DORSET. Az, jó uram; s e körben senki sincs,

Kinek le nem tűnt arcán a pirosság. [tuk.

EDVÁRD KIRÁLY. Meghalt? Hisz a parancsot visszavon-

GLOSTER. De ő, szegény, az első rendeletre

Halt meg, mit egy szárnyas Mercur vive;

A visszahúzást lomha sánta vitte,

Ki késve ért a temetésre is.

Bár némely itt, nem oly hű és nemes,

Közelb a vérengzés, mint vér szerint,

Bűnösbe ne volna, mint szegény Clarence,

Kik a gyanútól mégis mentve járnak! (Stanley jön.)

STANLEY. Fölség, kegyelmet szolgálatimért! [búval.

EDVÁRD KIRÁLY. Kérlek, ne szólj most, lelkem telve

STANLEY. A míg ki nem hallgat, föl nem kelek.

EDVÁRD KIRÁLY. Úgy mondd ki gyorsan, tőlem mit

[kivánsz?

STANLEY. Szolgám veszendő életét, királyom,

Ki egy garázda urfit ma megölt,

Előbb Norfolk herczeghez tartozót.

EDVÁRD KIRÁLY. Nyelvem kimondá a halált öcsémre,
 S e nyelv kegyelmet egy szolgának adjon?
 Öcsém nem ölt, hibája gondolat volt,
 S mégis kinos halállal bűnhődött.
 Ki szólt mellette? Lábamhoz ki térdelt
 Dühömben, és kért, venném fontolóra?
 Ki szólt testvériségről? szeretetről?
 Ki szólt, hogy a hatalmas Warwicket
 Elhagyta e jó lélek, küzdve értem?
 Ki szólt a tewskbury-i sikről nekem,
 Hol Oxford elnyomott, s ő mentte meg,
 Ezt mondva: «Jó bátyám, élj, s légy király!»
 Ki szólt, hogy együtt fekvénk a mezőn,
 Majdnem halálra fagyva, köpenyébe
 Takart, míg ő pőrén, félmeztelen
 Magát a dermesztő éjnek tevé ki?
 Kitépte emlékeimből bűnösen
 Mindezt a vad düh, s egyik sem vala
 Kegyes szivű emlékeztetni rá.
 De ha kocsistok, egy silány cseléd,
 Gyilkos lesz ittasan és meggyalázza
 Az édes Üdvözítő drága képét,
 Már térden álltok: kegyelem, bocsánat!
 S nekem jogsértve meg kell adnom azt.
 De jó öcsémért nem szólt senki sem;
 Én sem, kegyetlen, nem szólék magamban
 Az árva lélekért. — A legkevélyebb
 Is köztetek, míg élt, adósa volt,
 És mégis élteért egy sem könyörgött. —
 Oh Isten! rettegek, ítéleted
 Ezt megtorolja rajtam, rajtatok,
 Enyéimen s tiéiteken. — Hastings,
 Vezess szobámba. Ah, szegény Clarence!

(Király, királyné, Hastings, Rivers, Dorset és Grey el.)

GLOSTER. Ez a hamarkodás gyümölcse. Látták
 Sápadni a királynő véreit,
 Midőn Clarence halálát megtudák?
 Oh! a királyt ők mindig ösztökélték.

Az ég boszút áll. Menjünk lordjaim,
 Vidítsa társaságunk Eduárdot.
 BUCKINGHAM. Szolgálatára, hercegem. (Elmennek.)

II. SZÍN.

London.

York hercegné Clarence fiával és leányával jő.

FIÚ. Meghalt atyánk? szóljon, jó nagymama.

HERCEGNÉ. Nem, fiam.

LEÁNY. Úgy hát miért sir, mellét mért veri,
 S kiált: «Clarence, boldogtalan fiam!» — ?

FIÚ. Miért tekint ránk, s rázza a fejét,
 Azt mondva: «Árvák, elhagyott szegénykék!»
 Ha él nemes atyánk?

HERCEGNÉ. Szép unokák,
 Ti félreértitek: azért sirok,
 Mert a király beteg, s elvesztjük őt;
 Ez búsit, nem atyátoknak halála.
 Vesztett bú volna vesztettet siratni.

FIÚ. Úgy, nagymamám, halottnak tartja őt?
 Annak király nagybácsi az oka.
 Isten boszút áll; s én ostromlom őt
 Buzgó imákkal, teljesítse azt.

LEÁNY. Azt teszem én is.

HERCEGNÉ. Csend, gyermekim, csend! A király szeret.
 Éretlen, együgyű ártatlanok,
 Ki okozá atyátoknak halálát,
 Nem sejtitek ti.

FIÚ. Nagymamám, mi tudjuk:
 Megmondta Gloster nagybácsink nekem,
 Hogy a király, izgatva nője által,
 Vádat koholt, hogy elzárassa őt;
 S midőn a bácsi ezt mondotta, sirt,
 Szánt engem és csókolta arczomat;
 Kért, hogy tekintsem, mint saját apámat;
 Mert ő szeret, mint édes gyermekét.

HERCEGNÉ. Hogy ily szelid külsőt lop a család,

S mély bűneit erény-álarcz födi!

Ah, ő fiam, s azért gyalázatom;

De emlőmből nem szopta e csalást.

FIÚ. Nagybácsi álnok volna, nagymama?

HERCZEGNÉ. Az, fiam.

FIÚ. Az hihetetlen. Ha! minő zaj ez!

(Erzsébet királyné jön, magán kívül; Rivers és Dorset követik.)

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ah! ki gátol, hogy ne sirjak és
[jajongjak,

Sorsom' ne vádoljam, magam' gyötörve?

Sötét búhoz szegődöm lelkem ellen,

És enmagamnak ellenül leszek.

HERCZEGNÉ. Mért e türelmetlen vad jelenet? [ez:

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Legszomorúbb cselekmény része

Edvárd, uram, fiad, királyunk meghalt; —

Virúl az ág, ha a gyökér oda?

Nem hull a lomb, ha nedve elapad?

Ha élni vágysz, jajgass; ha halni, légy gyors;

Hogy szárnyas lelkünk a királyt elérje,

Vagy, mint igaz jobbágy, kövesse őt

Új országába, hol nincs éj soha.

HERCZEGNÉ. Ah! annyi részem van keserveidből,

Nemes uradhoz a hány név kötött.

Egy drága férj halálán sirtam én,

S képmásainak látásában éltem;

De most fejedelmi arcza két tükrét

Darabra törte a gonosz halál,

S vigaszul csak egy csalárd üveg maradt,

A mely gyötör, mert szégyenem' mutatja.

Te ugyan özvegy vagy; de anya is,

És gyermekid megvannak vigaszul:

Tőlem halál elrablá férjemet,

S gyengült kezemből két mankót csavart ki,

Clarencet s Edvárdot. Oh! minő okom van

(Keserved az enyémnek csak fele)

Panasz-jajszódat túlkiáltani!

FIÚ. Ah! néne! ön nem sirt atyánk halálán:

Hogyan segíthetnénk rokon könyekkel?

LEÁNY. Nem járulának a mi árva bünkhöz:

Özvegy siralma is legyen siratlan.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Siralmaimban ne segítetek!

Megszülni a bút meddő nem vagyok.

Szemembe' gyűl meg minden ér folyása,

Most már a vizes hold uralg felettem,

Hogy könnyözönbe fojtsam a világot!

Ah, férjemért, jó Edvárd uramért!

GYERMEKEK. Ah, az atyánkért, jó Clarence urunkért!

HERCZEGNÉ. Ah, mindkettőért: mindkettő enyém,

Edvárd s Clarence!

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Védöm ki volt, mint Edvárd? s

[ő oda.

GYERMEKEK. Védőnk ki volt, mint Clarence? s ő oda.

HERCZEGNÉ. Kik védtek engem, mint ők? s ők oda.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Nincs özvegy, a ki oly drágát

[veszített.

GYERMEKEK. Nincs árva, a ki oly drágát veszített.

HERCZEGNÉ. Nincs anya, ki oly drágákat veszített.

Ah, e keservek anyja én vagyok:

Az ő jajok rész, összes az enyém.

Ő Edvárdért sir, én is siratom;

Én Clarenceért sirok, ő nem siratja;

E gyermekek Clarenceért sirnak, én is;

Én Edvárdért sirok, ők nem siratják:

Ah! rám omoljon, hármias bánatúra,

Minden könnyütök: én vagyok bútok

Dajkája, és jajjal táplálom azt.

DORSET. Anyám, nyugodjék meg: az ég neheztel,

Végzéseit ha hálátlan veszi.

A közéletben is hálátlan az,

Ki a kölcsönt kelletlen adja meg,

Melyet szelid kéz nyujta jótévőn:

Hát még ki perbe száll azért az éggel,

Mert visszakéri a királyi kölcsönt.

RIVERS. Gondoljon, úrnőm, szorgos anyaként

Herczeg fiára: küldjön érte tüstint,

Koronáztassa meg; s vigasztalódjék.

Holt Edvárd sirja földje bánatát:

Örömet az élő Edvárd trónja ad.

(Gloster, Buckingham, Stanley, Hastings, Ratcliff s mások jönnek.)

GLOSTER. Nővér, vigasztalódjék; van okunk

Siratni fénylő csillagunk lehunytat;
 De jajjal a bajt nem gyógyítja senki. —
 Anyám, bocsásson meg; fönségedet
 Nem vettem észre. — Legalázatosban
 Térdhajtva esdek áldást.

HERCZEGNÉ. Ég áldjon, s lakja szíved' szeretet,
 Kegy és szelidség, hódolat s hűség.

GLOSTER. Amen. (Félre.) S hogy úgy haljak, mint jám-
 Az anyaaáldás legfőbb célja ez; [bor ősz! —
 Csoda, hogy ő fensége elhagyá.

BUCKINGHAM. Borús fejedelmek, s bús szívű nagyok,
 Kik e közös bú nagy terhét viseljük,
 Egymást szeretve, vigasztaljuk egymást:
 Ha aratásunk e királyban oda,
 Gyűjtsük fiának egybe aratását.
 Dagadt szívökben megtört a viszály,
 Szétzuzva nem rég, most egygyé köt és fűz,
 Ezt védni kell s ápolni gondosan:
 En azt tanácslom, Ludlowból kevés
 Kiséret hozza ifju herczegünk'
 Londonba, s itt koronázzuk meg őt.

RIVERS. Miért kevés kiséret, Buckingham lord?

BUCKINGHAM. Azért, mylord, a sokaság nehogy
 Föltépje a harag hegedt sebét,
 Mi mostan annál vészesebb lehet,
 Mert most az állam nyers s kormánytalan:
 Hol mindenik ló fékét önmaga
 Vezérli, s futhat, merre kedve tartja;
 Azt vélem, a valódi s látszatos
 Veszélyt ki kell kerülni egyaránt.

GLOSTER. Remélem, a király kibékített
 Mindenkit: e frigy bennem hű, szilárd.

RIVERS. Énbennem is, s hiszem, mindenkiben;
 De minthogy oly nyers még, kerülnük a
 Törés lehetőségének látszatát is,
 Mit földézhet a nagyobb kiséret:
 Azt mondom én is, mit nemes Buckingham,
 Hogy kevesen hozzák a herczeget.

HASTINGS. Azt mondom én is.

GLOSTER. Legyen tehát; jerünk, végezzük el,

Ludlowba rögtön kik induljanak.
Nővérem, urnóm jönnek-é, hogy ez
Ügyben kimondják véleményöket?

(Mind elmennek Buckinghamen és Glosteren kívül.)

BUCKINGHAM. A herczegért akárki mén, uram,
Az Istenért, nehogy mi honn maradjunk:
Útközbe' szerzek módot, a minap
Előhozott tervünkhöz kezdetül,
Hogy a királyné döllyfös véreit
Eltávolítsuk a herczeg köréből.

GLOSTER. Te másik énem, én tanácsgyűlésem,
Oraculumom, prófétám! — Jó rokon,
Járszalagon vezess, mint gyermeket.
Tehát Ludlowba! Addig meg se álljunk. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Utcza.

Két polgár találkozik.

1. POLGÁR. Jó reggelt, szomszéd! Merre oly sietve?
2. POLGÁR. Lelkemre mondom, még magam se'tom.
Hallá, mi hír?
1. POLGÁR. Hogy meghalt a király.
2. POLGÁR. Az égre, rossz hír; ritkán jön a jobb;
Félek, félek, felfordul a világ.

Egy más polgár jön.

3. POLGÁR. Szomszédok, adjon Isten!
1. POLGÁR. Jó napot.
3. POLGÁR. Igaz, hogy meghalt jó Edvárd király?
2. POLGÁR. De szent igaz; Isten legyen velünk!
3. POLGÁR. No, mest'urak, meglássák, rossz napokra
Vagyon kilátás.
1. POLGÁR. Nem, nem, hisz fia
Isten kegyelméből uralkodik.
3. POLGÁR. Jaj az országnak, hol gyermek-király
2. POLGÁR. Kormányzatától jót remélhetünk: [van!

Mert a tanács, míg kiskorú, alatta,
S ha érett nagykorú lesz, ő maga,
Majd akkor, addig jól kormányzanak.

1. POLGÁR. Így állt az állam, hogy Párisban a Nyolczhónapos hatodik Henriket Megkoronázták.
3. POLGÁR. Mint most? Nem, nem így állt: Meg völt ez ország akkor áldva böles Politikus tanácscsal; a királyt Gyámolgták derék nagybátyjai.
1. POLGÁR. Van annak is, apai, anyai.
3. POLGÁR. Jobb volna, ha apai lenne mind, Avagy hogy egy se lenne apai. Perpatvaruk, ki álljon közelebb, Ránk is közel vészt hoz, ha meg nem óv Az ég. Oh! Gloster herczeg vészes ember; És a királyné faja hetyke, gögös: Kormány alá, s nem kormányhoz valók. Bár e beteg hon ismét felvirulna!
1. POLGÁR. Eh hadd! mi rosszat várunk, s jót kapunk.
3. POLGÁR. Ha felleget lát, az okos köpenyt vesz; Ha hullnak a lombok, közel a tél; Ha száll a nap, ki nem vár éjszakát? Időtlen viharokból drágaság lesz. Még jóra fordul; de az ég ha megszán, Több, mint remélem s mint mi érdemeljük.
2. POLGÁR. Igaz! a szívek telvék félelemmel; Az ember szóba senkivel sem állhat, Kinek szemében gond nincs, s rettegés.
3. POLGÁR. A változás korában mindig így volt. Az emberelme égi ösztönével Megsejti a közel vészt: lám, a víz is Hánykódik a kelő szélvész előtt. De bizzuk az Istenre. Hova mégy?
2. POLGÁR. Törvény elé idéztek, fájdalom.
1. POLGÁR. Hisz engem is: tehát jerünk együtt.

(Elmennek.)

IV. SZÍN.

London. Szoba a palotában.

*York érsek, ifjú York herceg, Erzsébet királyné és
York hercegné jönnek.*

ÉRSEK. Hallom, Stony-Stratfordban éjszakáztak,
Ma Northamptonban fognak hálni, és
Holnap megérkeznek, vagy holnapután.

HERCEGNÉ. Szívből ohajtom látni hercegünket.
Hiszem, mióta nem láttam, nagyot nőtt.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Úgy hallom, nem; mondják,
Utól is érte volna a növésben. [hogy York fiam

YORK. Való, anyám; de bár ne volna úgy.

HERCEGNÉ. Miért, kis unokám? hisz nőni jó.

YORK. Egy estebéden, nagymamám, Rivers
Nagybácsi mondta, hogy jobban növök, mint
Bátyám. «Igen», szolt nagybátyám Richard,
«Kis fű áldástermő, nagy gyom hamar nő»;
S most semmi kedvem gyorsan nőni: mert
Édes virág marad, s a gyom halad.

HERCEGNÉ. Bizony pedig nem teljesül azon
E mondat, a ki rád alkalmazá:
Mint gyermek ő oly nyomorék vala,
S oly lassan és idővártatva nőtt,
Hogy ő szerinte áldott volna ő is.

ÉRSEK. Az ő kétségkívül.

HERCEGNÉ. Remélem, az:
De az anyák hadd kételkedjenek.

YORK. Hitemre, hogyha ez eszembe jut,
E gunynyal áldott nagybátyám növését
Jobban levágom, mint ő az enyémet. [azt.

HERCEGNÉ. Hogyan, fiam York? Kérlek, mondd el

YORK. No, mert beszélük, Gloster bátya oly hamar
Hogy kérget rágott két órás korában; [nőtt.
S nekem két év kellett, a mig fogam nőtt.

Ez fogas élez lett volna, nagymamám.

HERCEGNÉ. Szép York fiam, ki mondta ezt neked?

YORK. Dajkája, nagymamám.

HERCZEGNÉ. Dajkája? Meghalt, míg nem is születlél.

YORK. Ha nem a dajka, nem tudom, ki mondta.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Csipős fiú. Menj, menj, vásott
[fiú vagy.]

ÉRSEK. Urnóm, ne boszankodjék, hisz gyerek.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Füle van a falnak is. (Követ jön.)

ÉRSEK. Im egy követ jön. Szólj, mi hír?

KÖVET. Oly hír, mylord, mit fáj elmondanom.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hogy van a herceg?

KÖVET. Jól, nincsen

HERCZEG. De hát mi újság? [baja.]

KÖVET. Pomfretbe küldték Grey s Rivers urat,

S velök Vaughan Tamást, mint foglyokat.

HERCZEGNÉ. De ki fogatta el?

KÖVET. A nagyhatalmu

Gloster s Buckingham hercegezek.

ÉRSEK. S mi bűnért?

KÖVET. Elmondtam, a mit hallék és tudok;

Hogyan s mi okból lettek ők rabok,

Azt épenséggel nem tudom, kegyes lord.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Oh jaj nekem! látom házam

A gyenge őzt a tigris megragadta. [bukását.]

A szemtelen zsarnokság kezdi már

Rombolni a nem tisztelt árva trónt.

Üdvöz, dulás, vér és mézárolás!

Mint rajzba' látom mindazt, a mi jó.

HERCZEGNÉ. Átkos, viszályos, nyugtalan napok,

Belőletek hányat látott szemem!

A koronáért halt meg férjem is,

Föl és alá dobattak fiaim,

S vesztés, nyelés nekem jaj és öröm volt;

S most, hogy lecsillapult, s a belviszály

Kioltva lón, egymással küzdenek,

Egymással a győzők: fivér fivérrel,

Vér vérrel, maga maga ellen. Oh!

Őrütl fonák harc, hadd átkos dühöd'!

Hagyj halni, hogy ne lássak több halált!

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Jer, jer, fiam; szentélybe me-

Isten velünk, anyám! [neküljünk.]

HERCZEGNÉ. Én is megyek.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Önnek nincs rá oka.

ÉRSEK.

Menjen királyné,

S vigye magával kincsét, vagyonát.

Én átadom kezébe a reám

Bizott pecsétet, és úgy boldoguljak,

Mint önhöz és házához hű vagyok.

Jerünk, szentélybe én magam viszem. (Elmennek.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Utcza.

Trombiták szólnak. A walesi herczeg, Gloster, Buckingham, Bourschier bibornok, s mások jönnek.

BUCKINGHAM. Üdv, herczegem, Londonban, szék-

[helyén.

GLOSTER. Üdv, gondjaimnak tárgya, drága öcs,

A terhes út mélévára tette önt.

HERCZEG. Nem, bátya; ám az úton ért boszúság

Unttá tevő azt, terhessé s komorrá:

Ez ünnepen több nagybátyám hiányzik.

GLOSTER. Herczeg, korának nem romlott erénye

Még nem hatolt be a csalárd világba,

S mást nem különböztet meg emberen,

Csupán a külszint; a mi, tudja Isten,

A szívnek ritkán, vagy sohsem felel meg.

A nélkülözött nagybátyák vészesek;

Főnséged a méz szókat hallgatá,

De szíveik mérgét nem látta meg:

Ég óvja ettől s ál barátitól!

HERCZEG. Az ál barátoktól! ők nem azok.

GLOSTER. London birája jó üdvözleni.

A lord mayor és kísérete jön.

MAYOR. Ég áldja, fenség, vidám jó napokkal!

HERCZEG. Önnek, lord, s mindnyájoknak köszönöm.

(A lord mayor stb. el.)

Én azt hívém, anyám és York öcsém

Út közt előbb találkoznak velünk.

Pih, csiga lett Hastings, hogy még se jó

Jelentni, jönnek-é, vagy sem,

Hastings jó.

BUCKINGHAM.

Imé,

Az izzadó lord jókor érkezik.

HERCZEG. Uram, köszöntöm. Nos! jön-é anyánk?

HASTINGS. Mi ok miatt, jó Isten tudja, én

Nem: a királyné, anyja, s öcsese York

Szentélybe menekültek; a kicsiny

Herczeg velem jött volna üdvözölni,

De anyja őt erővel visszatartá.

BUCKINGHAM. Pih! mily makacs, fonák tett tőlük ez.

Bibornok úr, akarja a királynét

Rávenni, hogy azonnal küldje el

Fejedelmi bátyjához York herceget?

S ha megtagadja, Hastings, tépje ki

Erővel is féltékeny karjaiból.

BIBORNOK. Mylord Buckingham, hogyha gyöngé szóm

York herceget kivívja az anyától,

Úgy várjanak rá itt; de hogy ha nem hajt

Szelid szavamra, mentsen Isten attól,

Hogy sértsem a megáldott menedék

Szent szabadalmi! Ily nagy bünt ezen

Egész országért el nem követek.

BUCKINGHAM. Mylord, ez a makacsság okatlan,

Őn oly kicsinyes s ceremóniás;

Inkább e durva korhoz mérje azt;

Nem sérti a szentélyt, kihozva őt.

Jótekonysága azt illette mindig,

Ki tette ált' megérdemlé azon helyt,

Vagy fölkeresni azt elég eszes volt;

De York nem érdemelte, s nem kereste:

Azért nem is birhatja, úgy hiszem ;
 S ha azt kihozza onnan, a ki nincs ott,
 Nem sért előjogot, sem szabadalmat.
 Hallék gyakran menekvő férfiakra,
 Hanem menekvő gyermekekről soha.

BIBORNOK. Mylord, ez egyszer rá hagyom magam'
 Vétetni. Hastings lord, eljön velem?

HASTINGS. Megyek, mylord.

HERCZEG. Végezzenek gyorsan jó lordjaim.

(A bibornok és Hastings el.)

Gloster nagybátya, ha eljő öcsénk,
 Koronázásig hol tartózkodunk?

GLOSTER. A hol királyi fönséged kíván.
 Ha szabad tanácslanom, nyugodja ki
 Néhány napig magát a Towerben!
 Aztán, a hol tetszik, s hol azt hiszi,
 Legüditőbb s legviditőbb laknia.

HERCZEG. Minden hely inkább tetszik, mint a Tower.
 Mondják, Julius Cæsar építé.

GLOSTER. Mondják, kegyes lord, ő kezdette volt,
 S aztán koronkint meg-megújíták.

HERCZEG. Van róla emlék, vagy csak hagyományul
 Szállt korrul-korra, hogy ő építé?

GLOSTER. Kegyes lord, írva van.

HERCZEG. S ha meg se volna írva, azt hiszem,
 Az igazságnak élni kéne folyvást,
 Örökbe szállva az utóvilágra,
 Egész a végső ítéletnapig.

GLOSTER (félre). A kora böles, mondják, nem él soká.

HERCZEG. Mit mond, nagybátya?

GLOSTER. Irás ne'kül hogy a hír él soká.

(Félre.) S így, mint a vétek a bohózatokban.
 Egy szóra kettős morált fektetek.

HERCZEG. Julius Cæsar híres férfi volt:

Mit hősisége nyujtott lángeszének,
 Fölrirta ez, hogy hősisége éljen:
 E győztest a halál nem győzte le,
 Él ő a hírben most is, bár nem él. —

Buckingham bátya, mondok valamit.

BUCKINGHAM. Hallom, mylord.

HERCZEG. Ha férfi kort érek, Frankhonban ős
 Jogunk' kivívom, avagy meghalok
 Mint harczos, a ki éltem, mint király.

GLOSTER (félre). Kora tavaszra kurta nyár jöhet.

York, Hastings s a bibornok jönnek.

BUCKINGHAM. Ép jókor, im York herczeg megjöve.

HERCZEG. York Richard! hogy' vagyunk, nemes öcsénk?

YORK. Fölséges úr, jól; így kell már neveznem.

HERCZEG. Így, jó öcsém, mindkettőnk bánatára.

Meghalt, ki hordta e czimet, melyet

Halála sok felségtől foszta meg.

GLOSTER. Hogy' van, nemes York herczeg, kis-öcsénk?

YORK. Köszönöm, nemes nagybátya! Oh, mylord

Mondá, a hasztalan gyom nagyra nő:

Bátyám, a fejdelem, fejemre nőtt.

GLOSTER. Igaz, mylord.

YORK. Tehát haszontalan?

GLOSTER. Oh! drága öcs, én azt nem mondanám.

YORK. Ugy nálam őt jobban lekötelezte.

GLOSTER. Ő mint uram parancsolhat velem;

Őn csak rokonkint számíthat reám.

YORK. Nagybácsi, adja e gyilkot nekem.

GLOSTER. A gyilkomat öcsécském? Szívesen.

HERCZEG. Koldúl öcsém?

YORK. A bácsitól, ki nem tagadja meg;

S ez oly csekélység, mit bú nélkül adhat.

GLOSTER. Adok nagyobb ajándokot is, öcsém.

YORK. Nagyobb ajándok? Az hozzá a kard.

GLOSTER. Az, kedves öcs, csak elég könnyű volna.

YORK. Oh! látom, csak könnyű ajándokot nyújt;

Ha súlyosabbat koldulok, nemet mond.

GLOSTER. Igen súlyos, hogy fönséged viselje.

YORK. Rám nézve nehezebb és súlytalan.

GLOSTER. Hogyan! kicsiny lord, tán fegyverzetem kell?

YORK. Hogy úgy köszönjem meg, mint ön nevez.

GLOSTER. Hogy'?

YORK. Kicsit.

- HERCZEG. York herceg még mindig visszás beszédű.
Nagybátya, tőle azt föl sem veszi.
- YORK. Ugy érti, tőlem, s nem engem veszen fel.
Nagybátya, ő mindkettőnket kicsúfol.
Minthogy kicsiny vagyok, mint egy majom,
Azt véli, hogy vállára fölvehet.
- BUCKINGHAM. Milyen fulánkos élezzel vagdalódzik;
Hogy a Glosterre szórt gúnyt szelidítse,
Szép ügyesen becsmérli önmagát is.
Ily ifjú, s oly ravasz: csodálatos!
- GLOSTER. Mylord, ha úgy tetszik, tovább mehetnek.
Én és az én Buckingham rokonom,
Anyjához elmenvén, felkérjük őt,
Hogy a Towerben látogassa meg.
- YORK. Hogyan! mylord, ön a Towerbe megy?
- HERCZEG. A lord protector kénytetett reá.
- YORK. Én a Towerben nyugodtan nem alszom.
- GLOSTER. Miért? mitől félhetne ön?
- YORK. Hajh, Clarence bátyánk bosszús szellemétől:
Nagymama mondta, ottan gyilkolák meg.
- HERCZEG. A holt nagybátyáktól nem félek én.
- GLOSTER. Azoktól sem, remélem, a kik élnek.
- HERCZEG. Míg élnek, félni nincs okom, remélem.
Hanem jerünk; szívem nehéz, midőn
A Towerbe lépve, rája gondolok.
- (Harsonák. A herceg, York, Hastings, bíbornok és kíséret el.)
- BUCKINGHAM. Azt véli, lord, hogy e kis csacska Yorkot
Nem fondor anyja bujtogatta fel,
Hogy sértse őnt s gúnyolja csúfosan?
- GLOSTER. Kétségkívül. Oh! ez szájas fiú;
És hetyke, fürge, ért, elmés, ügyes:
Szakasztott anyja, izról-izre az. [esküvél]
- BUCKINGHAM. Jó, hadd nyugodjanak. — Jer, Catesby:
Titkon, hogy végrehajtod szándokunk',
S hogy mély titokban tartod czélnatunk'.
Hallád az úton sürgős okaink':
Mit vélsz te? vajon nem könnyű lesz-e
Rávenni Hastings Vilmos lordot arra,
Hogy e nemes jó herceget tegyük
E nagy hirű szigetnek trónusára?

CATESBY. A herczeg, atyjáért, oly drága néki,

Hogy sohasem nyerjük meg ellene.

BUCKINGHAM. S mit vélsz te Stanleyről? Rá áll-e ez?

CATESBY. Mit Hastings tesz, mindenben azt teszi.

BUCKINGHAM. Jól van, ne többet. Menj csak, jó Catesby;

S Hastings urat fürkészd ki messziről,

Mi véleménynyel van tervünk felől;

S holnapra hívd meg a Towerbe, hol

A koronázásról határozunk.

Ha látod, jó szerén hogy rávehetjük,

Ugy adj kezére, s mondd el okaink';

De ha nehézkes, jéghideg, daczos,

Légy az te is, szakaszd meg a beszédet,

És hajlamát tudasd velünk. Mi holnap

Külön tanácsban gyülünk együvé,

A hol terád is fontos munka vár.

GLOSTER. Ajánlj Vilmosnak: Catesby, mondd neki,

Hogy több veszélyes régi ellenén

Pomfretben holnap eret vágatunk;

S kérd meg, hogy e jó hírnek öröme,

Shorenénak egy pár esókkal többet adjon.

BUCKINGHAM. Jó Catesby, menj, és járj el gyorsan

CATESBY. Tőlem kitelhetőleg, lordjaim. [ebben.

GLOSTER. Alvás előtt még szólsz velünk, Catesby.

CATESBY. Meglesz, mylord.

GLOSTER. A Crosby-téren ott leszünk mi ketten.

(Catesby el.)

[szük,

BUCKINGHAM. De mit teszünk, mylord, ha észrevesz-

Hogy Hastings lord célunkhoz nem simul?

GLOSTER. Lecsapjuk a fejét; — majd végzünk valamit;

S ha én király leszek, kivánd a Hereford

Grófságot és az ingóságokat,

Mikét királyi bátyám birt vala.

BUCKINGHAM. Kegyes kezétől kérem az ígértet.

GLOSTER. S megadva látod a legszívesebben.

Jer, estelizzünk jókor, s azután

Meghányt cselünknek adjunk alakot. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Hastings lord háza előtt.

Küldött jö.

KÜLDÖTT (kopogtat). Mylord, mylord!

HASTINGS (benn). Ki vagy?

KÜLDÖTT. Valaki Stanley lordtól.

HASTINGS (benn). Hány óra?

KÜLDÖTT. Most üti a négyet. (Hastings jö.)

HASTINGS. Urad ma éjjel tán nem alhatott?

KÜLDÖTT. Úgy látszik abból, a mit mondanom kell.

Először is köszönti önt, nemes lord.

HASTINGS. S aztán?

KÜLDÖTT. Aztán üzeni, hogy ma éjszaka

Álmába' siskát a vadkan lesodrá;

S hozzá tévé, hogy két tanács ül össze,

S az egyik olyast végezhet, mit a

Másikban ő és ön megkeserülne:

Azért ohajtja tudni, hogy vele

Nem tetszenék-e rögtön lóra ülni,

És lóhalálban éjszagnak szaladni,

Kerülve a vést, melyet lelke jósol?

HASTINGS. Menj csak uradhoz vissza, jó legény,

S mondd, hogy ne féljen a kettős tanácstól:

Egyiken én is, ő is ott leszünk,

A másikon barátom, Catesby lesz,

S ott szóba rólunk semmi sem jöhet,

Miről ne lennénk jókor értesítve.

Félelme, mondd, hogy bárgyu s oktalan;

S álmát tekintve, bámulok, hogy oly

Együgyü, hinni nyugös szendere

Tréfáit. Futni a vadkan előtt,

Mielőtt a vadkan üzne, annyi mint a

Vadkant felingerelni, hogy kövessen,

S kergesse, kikre nem akart vadászni.

Mondd néki, keljen fel, s jöjjön ide;

Aztán együtt megyünk fel a Towerbe,

Hol, meglátja, a vadkan szívesen lát.

KÜLDÖTT. Megyek, mylord, s megmondom ezt neki.

Catesby jó.

CATESBY. Nemes uram, szerencsés jó napot.

HASTINGS. Jó reggelt, Catesby: jókor fölkelél.

Mi hír, mi ujság ingó államunkban?

CATESBY. Mylord, valóban tántorgó világ,

S úgy vélem, addig egyenest sem áll, míg

Richard nem hordja országunk füzérét.

HASTINGS. Hogyan! füzért hord? Tán a koronát?

CATESBY. Azt, jó uram.

HASTINGS. Inkább e főt csapják le vállaimról,

Mint lássam oly rossz helyt a koronát.

De föltehetnéd, hogy kívánja ezt?

CATESBY. Éltemre, föl; s reméli, kész ön is

Pártolni őt, hogy elnyerhesse azt;

S annak fejében egy jó hírt üzen:

Hogy mai nap Pomfretben elleni

Meghalnak, a királyné rokoni.

HASTINGS. E hírt valóban meg nem gyászolom,

Mert ellenim valának szüntelen;

De hogy Richardra adjam szavamat,

Mellőzve jó uramnak fiait,

Az Isten látja, holtig nem teszem.

CATESBY. Ég tartsa meg e jámbor érzületben.

HASTINGS. De azt egy év után is kaczagom, hogy

Kik jó uramnál gyűlöletbe hoztak,

Gyász estöket megéltem s láthatom.

Halld Catesby, két hét nem telik, néhányon,

A kik nem is gyanítják, túlادok.

CATESBY. Meghalni rút dolog, kegyelmes úr,

Nem is gyanítva, készületlenül.

HASTINGS. Oh szörnyü, szörnyü! S ez volt az eset

Greý-, Rivers- s Vaughammel; s még így teszek

Néhánynyal, a kik mint én, vagy te, oly jó

Hiszemben élnek, s kik, tudod, Richard

És Buckingham herczegnek kedvesek.

CATESBY. E herczegek magasztalják, uram;

Fejét magasztalják a híd fölé. (Félre.)

HASTINGS. Tudom, s megérdemeltem tőlök azt.

Stanley jó.

Csak hogy jön. Ember, hát a dárda hol van?

Ön fél a vadkantól, s fegyvertelen jár?

STANLEY. Mylord, jó reggelt. Jó reggelt Catesby.

Tréfálhat ön; de a külön tanács

Inyemre nincs, a szent keresztre, nincs.

HASTINGS. Mylord, az én éltem szintoly becses,

Mint az öné; sőt még sohsem vala

Drágább nekem, mint ma, azt mondhatom.

Ha biztosak nem volnánk, azt hiszi,

Ily diadalmas volnék, mint vagyok?

STANLEY. Vigan hagyák el Londont a pomfreti

Lordok, hivén, hogy szintén biztosak;

Okuk nem is volt, hogy ne bízzanak;

S im látja, mily hamar borúl a nap:

Gyanús e gyors esapása a bősúnak.

Ég adja, ok nélkül gyáváskodom!

Megyünk a Towerbe? Az idő mulik.

HASTINGS. Jöjjen, ne féljen. — Tudja-e, mylord,

Ma fejezik le, a kikiről beszélt.

STANLEY. E hűknek a fő jobban illenek,

Mint soknak, a kik vádlák, a kalap.

Hanem jerünk, mylord.

Hirnökszolga jó.

HASTINGS. Majd követem;

E jó legénnyel kell még szólanom.

(Stanley és Catesby el.)

Hogy' vagy, fiú? Nos, mint áll a világ?

HIRNÖKSZOLGA. Annál jobban, mert nagysád kérdezi.

HASTINGS. Barátom, most én is jobban vagyok,

Mint a minap, hogy itt találkozánk:

A Towerbe akkor én rabul menék,

Főladva a királyné pártja által;

De mostan azt mondom (ne add tovább),

Ma amaz ellenim mennek halálra,

S én jobban állok, mint akármikor.

HIRNÖKSZOLGA. E boldogságban Isten tartsa meg.

HASTINGS. Köszönöm, fiú. Ne, egy kis borraivaló.

(Oda veti erszényét.)

HIRNÖKSZOLGA. Köszönöm, nagyságos úr. (El.)

Pap jő.

PAP. Örülök, hogy látom nagyságodat.

HASTINGS. Jó sir John, tiszta szívből köszönöm.

Adós maradtam a minap misédért;
Jer szombaton, jutalmad' megkapod.

Buckingham jő.

BUCKINGHAM. Hogyan, lord kamarás, pappal beszél?

Barátinak Pomfrétben kell a pap:

Gyónásra önnek nincs szüksége még.

HASTINGS. Midőn megláttam e szent férfit,

Eszembe juttak, a kikről beszél.

Mit, ön is a Towerbe megy?

BUCKINGHAM. Én is, mylord; s nem késhetem soká:

Én visszatérek még nagysád előtt.

HASTINGS. Én tán ebédre is ben maradok.

BUCKINGHAM (főldre). Tán estebédre is, bár nem tudod.

Jön-e velem?

HASTINGS. Szolgálatára állok. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Pomfret. A vár előtt.

Ratcliff, őrség közt: Rivers, Grey és Vaugham vesztésre menve.

RIVERS. Ratcliff Richard, hadd mondjam meg neked:

Ma egy alattvalót látsz halni a

Hűség-, jogosság- és kötelességért.

GREY. Ég óvja fajtádtól a herceget!

Ti, vérszipókból átkos csőcselék.

VAUGHAM. Megélitek, hogy még ezért jajongtok.

RATCLIFF. El gyorsan, a határidő letelt.

RIVERS. Oh Pomfret, Pomfret! véres börtönöd
 Nemes peereknek vésszes jóslatú!
 Bűnös faladnak rejtekében itt
 Küldték halálra második Richardot,
 S szörnyű lakodnak még több szégyenére,
 Mi adjuk ártatlan vérünket innod.

GREY. Margitnak átka hull fejünkre most,
 Melyet Hastingsre s ránk mondott, hogy ott
 Álltunk, mikor fiát Richárd ledöfte.

RIVERS. Átkozta akkor Hastings, Buckinghamt,
 S Richardot: — oh Isten, hallgasd meg értök
 Az ő imáját, mint mostan miértünk!
 Nővéremért s a hercegfiaért
 Fogadd hű vérünk váltságát, nagy Isten,
 A mely, tudod te, jogtalan folyik!

RATCLIFF. Hamar, hamar: vég órátok ütött.

RIVERS. Jer, Vaughan, Grey; ölelkezzünk; vegyünk
 Bucsút: az égben újra látjuk egymást.

(Elmennek.)

IV. SZÍN.

London. Szoba a Towerben.

*Buckingham, Stanley, Hastings, az elyi püspök,
 Catesby, Lovel, mások, asztalnál ülnek; tanácsszolgák
 megettök.*

HASTINGS. Nemes peerek, e gyűlés czélja most:
 Végezni a koronázás iránt;
 Tehát mikor lesz e királyi nap?

BUCKINGHAM. Kész minden a királyi ünnepélyhez?

STANLEY. Kész; a napot kell meghatározni.

PÜSPÖK. Én azt hiszem, jó lesz a holnapi.

BUCKINGHAM. Ki tudja a protector véleményét?

Ki a nemes lord bensőbb megbizottja?

PÜSPÖK. Nagyságod elméjét jól ismeri.

BUCKINGHAM. Ismerjük egymást arczról; ám a szív:

Ő szívemet jobban nem ismeri,

Mint én az önökét; sem az övét én,

Mint az enyémet ön, mylord. Önök,
Hastings úr, egymást szívből szeretik.

HASTINGS. Kegyének hála, hogy szeret, tudom ;
De a koronázásra nézve nem
Kémlém ki szándokát, ő sem közölte
Magas határozatát egy szóval is.
De, lordjaim, mondják ki a napot,
S én szavazok majd a herczeg helyett,
Mit ő, remélem, nem vesz rossz neven.

Gloster jő.

PÜSPÖK. Ép jókor, im jó a herczeg maga.

GLOSTER. Jó reggelt, tisztelt lordok s rokonim.

Igen soká alvám ; de fontos ügy,
Remélem, nem mult távollétemen,
Miben jelenlétem lett volna döntő.

BUCKINGHAM. Ha jelszavára nem lép fel, mylord,

Hastings úr adja szerepét, vagyis
Szavaz, hogy a királyt megkoronázzuk.

GLOSTER. Úgy Hastings úrnál senki sem merészebb.

Lordsága jól ismer s nagyon szeret.
Ely lord, Holnbornban levén minap,
Kertjében epret láttam díszleni :
Kérem, hozasson abból énnekem.

PÜSPÖK. Mylord, azonnal, a legszívesebben. (El.)

GLOSTER. Egy szóra, Buckingham rokon. (Félrevezeti.)

Catesby kikémlélé Hastingt, s ezen
Nyakas nemest oly buzgónak lelé,
Hogy kész fejét veszíteni, mint belé
Egyezni, hogy urának a fia,
Miként hódolva czimzi, trónjogát
Veszítse.

BUCKINGHAM. Távozzék ; majd követem.

(Gloster és Buckingham elmennek.)

STANLEY. Az ünnep napját nem határozók meg.

Azt vélem, holnap még nagyon korán lesz :
Mert én magam sem készülék el úgy,
Mint azt tehetném, hogyha elhalasztónók.

Az elyi püspök visszajő.

PÜSPÖK. Hol a kegyes lord, Gloster herczeg? Immár
Küldék az eperért.

HASTINGS. Ma reggel a herczeg derült, szelid:

Midőn jó reggelt ily vigan kíván,
Tetszős vagy elmés dolgon jár esze,
Nincs is keresztyén, a ki oly kevésé
Tudná fedni szeretetét s haragját:
Arczán szívébe látni egyenest.

STANLEY. S mit olvas arczán szívéről azon

Élénk derültségből, melyet mutat ma?

HASTINGS. Ej, hogy ma itt nem bosszus senkire:

Másképp tekinteten meglátszanék.

Gloster és Buckingham visszajőnek.

GLOSTER. Kérlek, mondjátok meg, mit érdemelnek,

Kik életemre ördögös cselekkel
S átkos bűbájjal törnek, s pokoli
Varázslattal megrontják testemet?

HASTINGS. Fönség, iránta gyöngéd szeretetből,

E körben első én kárhoztatom
A vétkezőket: bárkik légyenek,
Kimondom, a halált megérdemelték.

GLOSTER. A vész tanúja hát szemed legyen.

Nézd, mint büvöltek el; nézd karomat,
Mint elfonyasztott ág, kiaszva van:
S az, Edvárd nője, a szörnyű boszorkány,
Frigyben Shorenéval, a czudar rimával,
A kik bűbájjal így megrontanak.

HASTINGS. Ha elkövelték e tettet, nemes lord —

GLOSTER. Ha! pártfogója ez átkos rimának,

Te állsz elő e ha-val? — Aruló vagy:
Le a fejével! — Szent Pálra esküszöm,
Nem is ebédlek, míg nem látom azt. —
Lovel, Ratcliff, azt mondom, meglegyen;
A többi ha szeret, föláll s követ.

(A tanács, Gloster és Buckinghammal, el.)

HASTINGS. Jaj Angliának, jaj! nem énmiattam:

Mert, én bolond, ezt megelőzhetém,
 Álmodta Stanley, hogy siskát a vadkan
 Levágta: s én gunyoltam, nem futék.
 Háromszor botlott meg háttas lovam,
 S a Towert látva, bokrossá leve,
 És nem akart a mészárszékre hozni.
 Oh! most a papra szükségem nekem van;
 Most bánom, a mit hetyke diadallal
 Mondék a hirnöknek, hogy ellenim
 Ma Pomfretben meghalnak véresen,
 Míg én a kegy ölén biztos vagyok.
 Oh Margit, Margit! most csap súlyos átkod
 Szegény Hastingsnek nyomorult fejére.

RATCLIFF. Jer, jer, siess; a herczeg enni vágyik;

Gyónjál hamar; fejed' kívánja látni.

HASTINGS. Oh, a halandók múlandó kegye!

Jobban vadászszuk Istennek kegyénél.

Ki mosolyid legén épít reményt,

Úgy él, mint árboczon részeg hajós:

Minden lökésre kész alázuhanni

A szörnyü mélység végzetes ölébe.

LOVEL. Jer, jer, siess; a jajszó hasztalan.

HASTINGS. Oh véres Richard! — Szánandó hazám!

Rémületes kort jósolok neked,

Milyet nem látott még e rossz világ.

Vezess vérpadra, vidd e főt uradnak:

Hamar kivesznek, kik rajtam mulatnak. (Elmennek.)

V. SZÍN.

Ugyanott. A Tower falai közt.

*Gloster és Buckingham rozsdás vértzetben s elferdítő
 öltözetben.*

GLOSTER. Jer; tudsz remegni, színedből kikelni,

Szó közepén elfojtani lehedet,

És újra kezdve ismét elakadni,

Mint rémülettől bódult eszelős?

BUCKINGHAM. Eh, a legelső tragikust utánzom :
 Beszélek, visszanezek, kémlelődöm
 Mindenfelé, rettegve ijedek fel,
 Ha szalmaszál lendül is, mély gyanút
 Mutatva ; a szörnyüködő tekintet,
 S erőtetett mosoly mindegy nekem ;
 És mind a kettő kész szolgálatomra,
 Bármely időben cseleim javára.
 De Catesby elment-e ?
 GLOSTER. Ez ő ; a mayort elhozá magával.

A lord mayor és Catesby jönnek.

BUCKINGHAM. Lord mayor —
 GLOSTER. Nézd meg a felvonó hidat.
 BUCKINGHAM. Halld! ez dob.
 GLOSTER. Catesby, tekints le a falakról.
 BUCKINGHAM. Lord mayor, az ok, hogy érte küldtünk —
 GLOSTER. Nézz hátra, védj magad: ellen van itt.
 BUCKINGHAM. Órizzen Isten s ártatlan szívünk ;

Lovel és Ratcliff jönnek Hastings fejével.

GLOSTER. Esmélj, barátink ők : Ratcliff s Lovel.
 LOVEL. Imé az undok áruló feje,
 Az álnok és veszélyes Hastingsé.
 GLOSTER. Meg kell siratnom, úgy szerettem őt.
 Azt hittem, a legnyiltabb s jámborabb
 Lény a keresztyén földön ő vala ;
 Ő volt a könyvem, melybe szellemem
 Beirta minden titkos gondolatját :
 Bűnét erény színével oly simán
 Bevonta, hogy, kivéve nyílt hibáját —
 Shorenéval értem a társalkodást —
 Minden gyanú feltjától menten élt.
 BUCKINGHAM. Vagyis, a legzártabb gaz áruló,
 Ki valaha élt. —
 Képzelte, vagy sejtette volna ön
 (Ha mi nagy ügygyel-bajjal meg nem élünk,
 S nem mondjuk el), hogy e rút áruló

Ma cselet vetett, hogy a tanácssteremben

Megöljön engem s e jó herczeget?

MAYOR. Azt tette ő?

GLOSTER. Hogyan! török pogányoknak hiszen?

Hogy a törvényes formák ellen oly

Gyorsan halálra küldjük e gazembert,

Ha az eset legsürgetőbb veszélye,

Hazánk nyugalma s az önvédelem

Nem kényszerít ily gyorsan végzenünk?

MAYOR. Ég tartsa meg! Méltó volt a halálra.

Jól jártak el fenségtek, ily merénnytől

Hogy elriaszszak a gaz árulókat.

BUCKINGHAM. Előre tudtam, hogy rossz vége lesz,

Mihelyt Shorenéval kezde tartani;

De nem kívántuk mindaddig halálát,

A míg a lord nem jön, hogy lássa végét;

De e barátink szíves gyorsasága

Kissé előbb járt, mint akaratunk.

Szerettem volna, hogy hallá, mylord,

Az áruló mint vallja meg remegve

Gaz árulása célját s eszközeit:

Hogy majd a polgárságnak azt hiven

Adhassa tudtul, a mely e miatt

Tán félreért, s halálán kesereg.

MAYOR. De, drága herczeg, szava annyi, mintha

Láttam s hallottam volna szólani.

Jó herczegim, ne is aggódjanak;

Megértetem majd hú polgárainkkal,

Hogy az egész eljárás jogszerű volt.

GLOSTER. E végre hívattuk lordságotat,

Hogy meg ne szóljon a gonosz világ.

BUCKINGHAM. De minthogy elkésett célunkra nézve:

Mit szándokunkról hallott, bizonyítsa.

S most, drága lord mayor, éljen boldogul.

(A lord mayor el.)

GLOSTER. Menj, menj, utána, Buckingham rokon.

A mayor a városházba megy sietve:

Ott kedvező időben hozd elő,

Mily korcs szülöttek Edvárd gyermeki;

Mondd el, hogy egy polgárt azért ítelt

Halálra, mert azt mondta, hogy fia
 A koronát örökli, értve házát,
 Mely czimeréről úgy nevezteték.
 Hozd fel továbbá gyűlölt bujaságát
 S baromi vágyát a kéjváltozatban,
 Mely szolganők', lányaik' s nejeik'
 Hajhászta, hol vad szíve s ór szeme,
 Féketlenül, a prédát megkivánta.
 Sőt, hogy ha kell, még engemet se kímélj :
 Mondd el, midőn anyám teherb' esett
 E telhetetlen Edvárdal, nemes
 Atyám, York herczeg, Frankhonban csatázott,
 És összevetvén híven az időt,
 Belátta, hogy nem ő szemzé e galyt,
 Mi jól kitűnt vonásain, melyek
 Derék atyámhoz épen nem hasonlók.
 De ezt kimélve érintsd, messziről :
 Mivel, tudod, mylord, még az anyám él.

BUCKINGHAM. Legyen nyugodt, ékesszóló leszek :
 Mintha magam nyerném el az arany dijt,
 Melyért vitázok. S most, mylord, adieu.

GLOSTER. A jó sikerről hozz hírt Baynardbe :
 Ott fogsz találni tudós püspökök
 És tisztelendő szent atyák körében.

BUCKINGHAM. Megyek ; s úgy három vagy négy órakor
 A városházról hírt fog hallani. (El.)

GLOSTER. Lovel, te doctor Shawhoz mégy sietve ;
 Te meg (Catesbyhez) Penker baráthoz : jöjenek
 Baynard kastélyba a mondott időre.
 (Lovel, Catesby el.)
 Mostan megyek, s titkon megrendelem,
 Hogy Clarence kölykit láb alól tegyék el ;
 És meghagyom, hogy senki semmikor
 Közel se jusson a herczegfiakhoz. (El.)

VI. SZÍN.

Utcza.

Irnök jön.

IRNOK. Jó Hastings ellen im a vádlevél;
 Szépen gyakorlott kéz tisztázta le.
 Ma olvassák fel Szent-Pálban: s figyeljünk,
 Hogyan függ össze a dolog sora.
 Tizenegy óra telt, a míg leirtam,
 Mert Catesby tegnap este küldte hozzám;
 Ép addig tartott a fogalmazás;
 S ezelőtt öt órával még Hastings élt,
 Nem bántva, nem vallatva, szabadon.
 Itt jó világ készül! — Ki oly buta,
 Hogy át ne lássa e vastag csalást?
 S ki oly merész, hogy látja, mondani?
 Rossz a világ: a vég bomlás közel,
 Ha ily gonoszt látván, hallgatni kell. (El.)

VII. SZÍN.

Ugyanott. Udvar a Baynard kastélyban.

Gloster az egyik, Buckingham a másik ajtón jönnek.

GLOSTER. Mi hír? A polgárok mit mondanak?

BUCKINGHAM. A boldogságos szent anyára, némák.

Polgáraink kukkot sem szólnak.

GLOSTER. Mondád, hogy fattyak Edvárd gyermeki?

BUCKINGHAM. Elmondtam; s lady Lucyvel kötését,

S melyet követje Frankhonban kötött;

A kéjbe' telhetetlen vágyait,

S erőszakát a polgár hölgyeken;

El zsarnok önkényét kis dolgokért;

És fattyu voltát, mert mikor fogamzék,

Az atyja Frankhonban volt, s alkata

A hercegéhez nem hasonlított.

Aztán lefestém ön vonásait,

Mint anyja hű képmását, mind alak,
 Mind lelki nagyság által; felhozám
 Nekik Skóthonban győzedelmeit,
 Békébe' bölcs eszét, hadban fegyelmét,
 S jámbor, szerény, szelíd erényeit.
 Valóban, érintlen mit sem hagyék,
 Céljára nézve, vagy csak könnyedén
 Tárgyalva; s végezvén szónoklatom',
 Felhívtam, a ki jót akar hazánknak,
 Kiáltsa: «Éljen Richard, Anglia
 Dicső királya!»

GLOSTER. S ők utána mondták?

BUCKINGHAM. Nem, Isten úgy segéljen, szót se' szól-
 Mint néma szobrok, lélekző kövek, [tak:

Egymásra dermedtek, halotti színben.
 Ezt látva, korholám őket, s a mayort
 Kérdém, hogy e makacs csend mit jelent?
 Ő azt felelte, a nép nem szoká meg,
 Hogy más beszéljen hozzá, mint a jegyző.
 Ez nógatásra ismétlé szavam':

«A herczeg, azt mondá, ezt állitá»;

De igazolásul mitsem szólt magától.

A mint bevégzé, néhány pártosom

A csarnok végén fővegét dobálta,

S vagy tíz kiáltá: «Üdv Richard királynak!»

Én kapva e kevés előnyön is,

«Polgár barátim, mondám, köszönöm;

Ez általános taps s öröm tanúja,

Hogy bölcsek vagytok, s vonzódtok Richardhoz.»

És ezzel abba hagyva, eljövék.

GLOSTER. Nyelvetlen tuskók; szólni nem akarnak?

És nem jön el a mayor s társai?

BUCKINGHAM. Kéznél van ő. Szinleljen aggodalmat;

Ne álljon szóba, csak nagy unszolásra;

S tüstént vegyen kezébe imakönyvet,

S kedves mylord, álljon két pap közé:

Épületes szóm' erre fektetem';

S könnyen nehogy hajoljon; játssza a lányt,

Mindig nemet mondjon, s fogadja el.

GLOSTER. Megyek; s ha te oly jól beszélsz nekik, mint

Részemről én nemet mondok neked :

Kétségkívül szerencsés vége lesz.

BUCKINGHAM. El, az erkélyre fel! a mayor kopogtat.

(Gloster el.)

A lord mayor, tanácsosok és polgárok jönnek.

Mylord, köszöntöm. Itt ácsorgok im :

Úgy látszik, a herczeg be nem bocsát.

Catesby a kastélyból jön.

Nos, Catesby! mit mond kérelmemre lordod?

GLOSTER. Ő arra kéri nagysádat, nemes lord,

Hogy látogassa meg holnap, vagy aztán.

Két tisztelendő atyával van ott

Benn, elmerülve szent elmélkedésbe

És semmi földi ügy rá nem veszi,

Hogy abba hagyja szent gyakorlatát. [vissza ;

BUCKINGHAM. Térj a nemes herczeghez, Catesby,

S mondjad, hogy én, a mayor, s tanácsosok.

Mély indokon, s nagy fontosságu ügyben,

Mely nem kisebb becsű, mint közjavunk,

A herczeg úrral értekezni jöttünk.

CATESBY. Megyek, s azonnal tudatom vele. (El.)

BUCKINGHAM. Ah, hah! Mylord, ez a herczeg nem Ed-

Ez nem hever bujálkodó nyugágyon, [várd :

De térdein van, szent elmélkedésben ;

Nem is mulat kéjhölgyeknek körében,

De két tudorral szent bölcselkedésben ;

Nem alszik, hogy hizlalja lomha testét,

Imáz, hogy éber lelkét gazdagítsa.

Angolhon boldog lenne, fő hatalmát

Ha ez erényes herczeg elfogadná ;

De szinte félek, nem nyerjük meg őt.

MAYOR. Ments' Isten, hogy nemet mondjon nekünk.

BUCKINGHAM. Én tartok tőle. Catesby visszatér.

Catesby visszajő.

Nos, Catesby, mit mond a kegyelmes úr?

CATESBY. Csodálkozik, mért gyűjté s mért hozá
 Magával e számos polgárokat;
 Előre tudósítva nem levén,
 Retteg, hogy a herczeg nem jót akar.
 BUCKINGHAM. Nemes öcsémnek e gyanúja búsit,
 Hogy én iránta nem jót forralok:
 Az égre, legjobb szándékból jövének!
 Menj vissza még egyszer és mondd meg ezt.

(Gatesby el.)

Elvonni szent áhítatú hívót
 Az olvasótól szerfölött nehéz,
 Oly édes a buzgó elmélkedés.

Gloster fenn az erkélyen, két püspök közt. Catesby visszajő.

MAYOR. Imé a herczeg két lelkész között.
 BUCKINGHAM. Keresztyén főnek két erény fogantyú,
 Hivságba eséstől fentartani;
 S lám imakönyvet is tart a kezében:
 Szent férfiaknak méltó éke az.
 Nagyhírü Plantagenet, kegyelmes úr,
 Hallgasd ki kérelmünk' kegyteljesen,
 S bocsásd meg a keresztyén áhítat-
 S buzgólkodásnak e megszakítását.
 GLOSTER. Mentségre épen nincs szükség, mylord,
 Kérem, bocsásson meg nagysád nekem,
 Isten szolgálatába elmerülve,
 Hogy nem fogadtam el barátimat.
 De félretéve ezt, herczeg, mi tetszik?
 BUCKINGHAM. A mi az égnek is tetszik, tudom,
 S a jóknak ez uratlan szigeten.
 GLOSTER. Aggódom: tán hibát követtem el,
 Mi visszatetsző e város szemében;
 S megfeddni jönnek tévedésemért.
 BUCKINGHAM. Úgy van, mylord, s bár tetszenék hibá-
 Kérelmeinkre jóvá tennie. [ját
 GLOSTER. Hiszen keresztyén földön élek én is!

BUCKINGHAM. Az a hibája, hogy átengedi
 A legfőbb széket, a fejedelmi trónt,
 Elődinek jogarvivő hatalmát,
 Sors adta rangját, születésjogát,
 Királyi háza örökölt hírét
 Egy fattyu-ágnak, a törzs szégyenére :
 Mert álmos és szelid ábrándja közt,
 Miből felköltjük most hazánk javára,
 E szép sziget elveszti tagjait ;
 Az arcza elferdül szégyensebektől,
 S királyi törzse korcs galylyal beoltva,
 Le van taszítva az emléktelen
 Sötét felejtés mély örvényibe.
 Elhárítandók ezt, szivből esengünk,
 Vállalja, fönség, e tisztet magára,
 Saját országa fő kormányzatát ;
 Nem mint protector, számtartó helyettes,
 Vagy más javának szolga ügynöke ;
 De mint firől fira szállt örökét,
 Szülöttjogát, birodalmát, sajátját.
 Azért e polgárokkal egyesülten,
 E szerető tisztos barátival,
 Hő unszolásaikra eljövök
 Megnyerni e jó ügynek, herczegem.

GLOSTER. Én nem tudom, vajon hallgatva mennem,
 Vagy megdorgálva keserűn beszélnem
 Illőbb-e rangomhoz s szándékokhoz ?
 Ha nem szólok : azt vélitek talán,
 A nyelvtelen dicsvágy hallgatva rááll,
 Hordozni a fölség arany igáját,
 Mit rám akartok tenni szeretetből ;
 S ha megdorgállak e kéréstökért,
 Melyet hű szívetek így fűszerez :
 Akkor barátimat megsérteném.
 Azért, hogy szóljak, s az elsőt kerüljem,
 S szólván, ne essem az utóbbiba,
 Határozottan ily választ adok :
 Vonzalmatok hálámra érdemes ;
 De érdemem magas kérelmekre
 Érdemtelen. Először is, ha mind

El volna is háritva már a gát,
 S az út egyengetett a koronához,
 Vérség jogánál mint ért jövedékhez :
 Lelkemben a szegénység oly nagy és
 Oly sokszerű s hatalmas a hiány,
 Hogy búvom inkább a fönség elől,
 Mint bárka, mely nem szállhat a hatalmas
 Tengerre, mintsem fönségem fedezzen
 S mintsem dicsőségem gőzébe fuljak.
 De hála Isten, nincs szükség reám ;
 S ha volna szükség, többre vón' nekem
 Szükségem, hogy segítsek rajtatok.
 Hagyott királyi fánk királygyümölcsöt,
 A mely megérve a szálló idővel,
 A trónra jól illik, s kormányzata
 Minket bizonynyal boldogítani fog.
 Én rá teszem, mit tenni rám akartok,
 Jogát s szerencsáját jó csillagának ;
 Őrizzen Isten, hogy megfoszszam attól.
 BUCKINGHAM. Mylord, ez gyöngéd lelkiösmeret :
 De megfontolva jól minden körülményt,
 Ez a kitérés oktalan, kicsinyes.
 Azt mondja, Edvárd bátyjának fia.
 Legyen, hanem nem Edvárd hitvesétől :
 Mert már előbb eljegyzé lady Lucy-t ;
 Ön anyja él, e fogadás tanúja ;
 Aztán személynök által elgyűrűzte
 A frank király sógornőjét, Bonát ;
 Mindezt felbontá egy szegény esengő,
 Egy több fiúnak gondterhelte anyja,
 Egy bájavesztett, szorult özvegy asszony,
 Már délutánján szebb napjainak ;
 Prédául ejté kéjsovár szemét,
 S fő rangja ormát alacsony bukásra,
 Rút kétnejűségre csábította el ;
 Ezen jogtalan ágyból lett ez Edvárd,
 Kit udvariasságunk herczegnek nevez.
 Tudnék kikelni keserűbben is,
 Ha tiszteletből több élő iránt
 Nem zabolázná nyelvem' a kimélet.

Azért ruházza fölséges-magára
 A felajánlott méltóság előnyét;
 Ha nem, hogy áldást hozzon ránk s a honra,
 De hogy nemes törzsfáját visszavigye
 A visszaélő kor romlásiból
 A hű leszármazás igaz sorára.

MAYOR. Tegye meg, mylord; polgári kéri önt.

BUCKINGHAM. Ne vesse meg szívünk ajánlatát.

CATESBY. Örvendeztesse meg: fogadja el.

GLOSTER. Ah! mért akartok elhalmozni gonddal?

A rang, a fölség nem nekem való.

Kérlek, ne vegyétek tőlem zokon:

Engedni nem tudok, nem akarok.

BUCKINGHAM. Ha vonakodik, rajongó szeretetből,

Letenni bátyjának gyermek fiát;

S a mint mi ösmerjük gyöngéd szívét,

Lágy, szende női érzékenykedésből,

Melylyel rokonihoz viseltetik,

S valóban ép úgy minden ranguakhoz:

Úgy, tudja meg, — rááll, vagy rá nem áll —

Nem lesz királyunk bátyjának fia;

A trónra egy más ágat ültetünk,

Házára romlásúl és szégyenül.

S így eltökélten most itt hagyjuk önt. —

Jerünk, polgárok, ne kérjük tovább.

(Buckingham és a polgárok el.)

CATESBY. Hivassa vissza, álljon rá, uram;

Ha megtagadja, a hon bánja meg.

GLOSTER. Egy gond-világot toltok-é reám?

Hívd vissza hát: hisz kőből nem vagyok;

Baráti esdekléstek áthatott,

Bár ellentmond a lelkiösmeret.

Buckingham a többiekkel visszajő.

Kedves rokon, s komoly, bölcs férfiak,

Ha a szerencsét hátamhoz csatolják,

Hogy hordjam a butyort, ha kell, ha nem,

Terhét viselnem kell türelmesen;

De ha e terhelés kíséretül

Mocskos sötét vád s rágalom jövend,
 E részben minden tisztátlan peccéttől
 Erőszakolástok fel fog menteni:
 Mert, tudja Isten, láttátok ti is,
 Efféle vágytól mily távol vagyok.

MAYOR. Ég áldja meg! Láttuk, s elmondjuk azt.

GLOSTER. Azt mondva, igazságot mondatok.

BUCKINGHAM. És én köszöntöm e királyi czímmel:

Éljen sokáig Richard, Anglia
 Méltó királya!

MIND. Amen.

BUCKINGHAM. A koronázást holnap üljük-é meg?

GLOSTER. Ha meg kell lenni, hát akármikor.

BUCKINGHAM. Holnap tehát, fönség, tisztelkedünk.

És most örömteljes bucsút veszünk.

GLOSTER (a püspökökhöz). S mi térjünk vissza szent
 [munkálatunkhoz.

Üdvözlek, bátya! üdvözlek, barátim! (Elmennek.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

A Tower előtt.

*Erzsébet királyné, York hercegné, Dorset marquis
 egyik, Anna, Gloster hercegné, vezetve Plantagenet
 Margit ladyt, Clarence leánykáját, más részről jönnek.*

HERCEGNÉ. Kik jönnek itt? — Plantagenet unokám

Kedves Gloster nagynénjének kezén!

Lelkemre, a Towerbe vándorolnak

Szívből köszöntni a hercegfiúkat. —

Isten hozott, lányom!

ANNA. Mindkettejüknek

Boldog s örömteljes napot kívánok.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Testvérem, önnek is. Hová me-
 ANNA. Csak a Towerbe ; s úgy sejtem, hasonló [gyen ?
 Jámbor fogadalomból, mint önök :
 Köszöntni ott a kis herczeg fiúkat. [együtt.
 ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Jó testvér, köszönöm : menjünk

Brakenbury jó.

S ép jókor, ime jó a hadnagy is. —
 Kérem, ha nincs terhére, hadnagy úr,
 Hogy' van a herczeg s York kisebb fiam ?
 BRAKENBURY. Jól, drága úrnöm. De bocsánatot, nem
 Engedhetem meg, hogy meglátogassa :
 Keményen megtiltotta a király.
 ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Király ! ki az ?
 BRAKENBURY. No hát, a lord protector.
 ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Őrizze Isten a királyi czímtől !
 Határt von köztem s szíveik között ?
 Anyjok vagyok : tőlök ki zárhat el ?
 HERCZEGNÉ. Én atyjok anyja : látni akarom.
 ANNA. Nagynénjök én, de anyjok szív szerint.
 Vezess be ; majd felelek érte én,
 Szolgálatod' magamra vállalom. [bad :
 BRAKENBURY. Úrnöm, nem ; azt elhagynom nem sza-
 Esküm leköt ; s azért bocsássanak meg. (El.)

Stanley jó.

STANLEY. Ha csak egy órával később jövök,
 Úgy kell köszöntnöm York fönségedet, mint
 Két szép királyné anyját s védnökét.
 (Gloster herczegnéhez.)
 Úrnöm, siessünk Westminsterbe, hol mint
 Richard királynéját megkoronázzák.
 ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ah ! oldjatok füzömön, hogy helye
 Legyen dobogni elszorult szivemnek,
 Vagy e halálhírtől elájulok.
 ANNA. Gonosz hírek ! oh, kedvezőtlen újság !
 DORSET. Legyen erős. Anyám, hogy' van kegyed ?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Oh Dorset! énhozzám ne szólj;
Romlás, halál követ nyomon; neked, [siess!
Fiam, baljóslatú anyád neve.

Ha halni nem akarsz, menj tengeren túl,
Élj Richmondnál, pokol körén kívül.

Menj, fuss e gyilkos barlangból, siess,
Vagy a halottak számát növeled,
S én Margit átka rabjaként halok meg,
Sem anya, sem nő, sem tisztelt királyné.

STANLEY. Úrnöm, tanácsa bölcс gondoskodás. —

Használja minden óra gyors előnyét;
Küldök fiamhoz önnek érdekében
Tudósítást, hogy jöjön elibe.

Ne tartsa vissza oktalan halasztás.

HERCZEGNÉ. Oh a nyomor szétszóró vihara!

Oh, átkozott méhem! halálnak ágya!
Egy baziliszkot hoztál a világra;
Megöl ki nem kerülhető szeme!

STANLEY. Úrnöm, jerünk, sietve küldetém.

ANNA. S én a legakaratlanabb, megyek. —

Oh! Isten adná, az arany kerek
Abroncs, a mely övedzi homlokom',
Hogy lenne izzó vas, s agyam kiégne!
S hogy fel halálos méreggel kenetném,
S hálnék meg, míg kimondják: «Üdv, királyné!»

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Menj, árva lélek, dicséd' nem
Javamra nem kívánom károdát. [irigylem;

ANNA. Nem! mért? — Mikor jött, a ki most uram,

Midőn Henriknek holttestét követtem;

Alig mosá le jól a vért kezéről,
Mely másik angyal férjemből omolt,
S a szent halottból, a kiért jajongtam:

Oh! akkor e Richard arczába nézve,
Ez volt a vágyam, mondván: «Átkozott légy,
Ki ifjan ily agg özvegygé tevé!

S ha nőülsz, ágyad a bú látogassa,
S nődet (ha oly örült akad) tegye
Még nyomorúbbá élted, mint minővé
Engem tevé uram halála által!»

Lám! míg ez átkot most ismétélem,

Nő szívem' oly kevés idő alatt
 Megfogta otrombán mézes szava,
 S enlekem átkának veté alá,
 Mely mindig ébren tartja szememet.
 Mert még egy óráig sem élvezém
 Ágyán az álom arany harmatát,
 De rémes álma mindig felriasztott.
 S ő gyűlöl is atyámért Warwickért,
 S kétségkívül elpusztít csakhamar. [keserved'.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Szegény szív, ég veled; szánom

ANNA. Nem jobban, mint szűm gyászol értetek.

DORSET. Ég áldjon, a fényt jajszóval köszöntő.

ANNA. Ég áldjon, árva, ki attól bucsút vészsz.

HERCZEGNÉ (Dorsethez). Menj Richmondhoz, kísérjen jó
 [szerencse!

(Annához.) Menj Richardhoz! védjen jó angyalod!

(Erzsébet királynéhez.)

Menj a szentélybe, telj be jó vigasztal!

Én meg siromba, hol békén nyugodjam!

A bűnát láttam több mint nyolczvan évét,

S minden örömpercz gyászheten törött meg.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Maradjatok még: nézzünk a

Szánjátok, oh kövek, jó fiaim', [Towerre.

Kiket az irigység falatokba zárt.

Iromba bölcső oly szép gyermekeknek,

Királyfiaknak vedlett, durva dajka,

S komor játszótárs: kisdédimmel bánj jól!

Örült keservem vesz bucsút faladtól. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Díszterem a palotában.

Trombitaszó. Richard, mint király a trónon. Buckingham, Catesby, apród s mások:

RICHARD KIRÁLY. Mind álljatok félrébb. —

Bátyám, Buckingham —

BUCKINGHAM. Kegyes uralkodóm.

RICHARD KIRÁLY. Add kezedet. E polczra ült Richard

- Király, tanácsod s ápolásod által;
 De e dicsőség egy napig ruházzon,
 Vagy örömünkre tartson még tovább is?
- BUCKINGHAM. Örökre éljen, mindig tartson az!
- RICHARD KIRÁLY. Ah! Buckingham, most próbakő
 Vajon valóban színarany vagy-e? [leszek,
 Ifjú Edvárd él. — Gondold, mit szeretnék
 Most mondani.
- BUCKINGHAM. Kedves lord, mondja ki. [lenni.
- RICHARD KIRÁLY. Eh, Buckingham, király szeretnék
- BUCKINGHAM. Hisz már az, hármás hírnevű király.
- RICHARD KIRÁLY. Hah! az vagyok? Úgy van, de Ed-
- BUCKINGHAM. Való, uram. [várd él.
- RICHARD KIRÁLY. Oh keserű következés,
 Hogy most is él Edvárd! — Való uram. —
 Rokon, te nem szoktál ily bamba lenni.
 Hát nyilt legyek? Kivánom, haljanak meg
 A koresok, és azt rögtön végrehajtsák.
 Mit szólsz most? Mondd, de röviden, hamar.
- BUCKINGHAM. Kegyelmes úr, tegyen tetszés szerint.
- RICHARD KIRÁLY. Ho hó! te jég vagy, kész jóságod
 Mondd: egyetértesz, hogy meghaljanak? [elfagy.
- BUCKINGHAM. Hagyjon kissé lélekzenem, pihennem,
 Mielőtt határozottan szólnék
 Ez úgy felől: tüstént nyilatkozom. (El.)
- CATESBY (félre.) Haragszik a király: ajkát harapja.
- RICHARD KIRÁLY (leszáll trónjáról). Vas eszű bolondok- s
 [nem fontolgató
 Fiúkkal állok szóba; nem való az
 Nekem, ki vizsga szemmel néz belém.
 A felkapó Buckingham óvatos lesz.
 Fiú! —
- APRÓD. Mylord.
- RICHARD KIRÁLY. Senkit sem ösmersz, kit vesztegető
 Arany reá vesz titkos gyilkolásra?
- APRÓD. Tudok egy békétlen nemest, kinek
 A nagyravágyáshoz kevés a módja;
 Kinél az arany húsz szónokkal fölér,
 S kétségkívül mindenre ráveszi.
- RICHARD KIRÁLY. Mi a neve?

APRÓD. Mylord, a neve Tyrrel.
 RICHARD KIRÁLY. Ugy félig ösmerem; menj, hívd ide.
 A mély fontolgtató, szemes Buckingham

(Az apród el.)

Többé tanácsom megbizottja nem lesz.
 Folyvást kitartó volt fáradtlanul, s most
 Megáll s magát kifújja? — Jó, legyen.

Stanley jő.

Mi hír, lord Stanley? Mi ujság?

STANLEY. Uram, királyom, tudja meg,
 Hogy Dorset marquis, mint mondják, oda
 Futott, a hol Richmond tartózkodik.

RICHARD KIRÁLY. Jer ide, Catesby: hireld mindenütt,

Hogy Anna, nőm veszélyesen beteg;
 Megrendelem, hogy zárkozott legyen.

Keress ki egy szegény sorsú nemest,
 Rögtön hozzá adom Clarence leányát;
 Nem félek a fiától: eszelős, —

Ni, tán biz alszol! — Mondom újra, hirleld,
 Hogy Anna nőm beteg, halálosan.

Dologra. Elfojtok minden reményt,
 Minek növése káros énnekem. — (Catesby el.)

Nőül kell vennem a bátyám leányát,
 Vagy trónusom törékeny, mint üveg —
 Megölni fivéreit s elvenni őt?

Nem biztos út! De már úgy benn vagyok
 A vérben én, hogy bűnre bűn ragad.
 Szemembe' nincs könnyejtő száanalom.

Az apród visszajő Tyrellel.

Tyrrel a neved?

TYRREL. Az, Tyrrel Jakab,
 Legenedelmesebb alattvalód.

RICHARD KIRÁLY. Valóban az?

TYRREL. Tegyen próbára, fölség.

RICHARD KIRÁLY. Kész vagy megölni egy barátomat

TYRREL. Ha tetszik; s még inkább két ellenét.

RICHARD KIRÁLY. Jól eltaláltad: két fő ellenem,
Nyugalmam, édes álmom üldözőit;
Ohajtanám, hogy elbánnál velök.

Tyrrel, a Towerben a két korcsot értem.

TYRREL. Engedjen útát hozzájuk bejutnom,
S félelme tőlök rögtön eltűnik.

RICHARD KIRÁLY. Te édesen dalolsz. Jer ide, Tyrrel:
Eredj e jellel. — Állj fel, s tartsd füled'. (Sűg neki.)
Nincs másra szükség. Mondd, hogy megtevéd:
Szeretlek és előmozdítalak.

TYRREL. Azonnal végrehajtom. (El.)

Buckingham visszajő.

BUCKINGHAM. Mylord, kívánatát megfontolám,
A mely felől az imént puhatolt.

RICHARD KIRÁLY. Jó, hagyjuk. Dorset Richmondhoz

BUCKINGHAM. Hallám a hirt, mylord. [szökött.

RICHARD KIRÁLY. Stanley, nejeének ő fia: vigyázzon.

BUCKINGHAM. Kérem, mylord, a dijt, a megígért részt,
Melyhez hitét s becsületét köté: a
Herford grófságot s ingóságokat,
Miket, ígérte, birni én fogok.

RICHARD KIRÁLY. Stanley, vigyázzon hitvesére: ha
Richmondhoz ír, ön lesz a felelős.

BUCKINGHAM. Fölség, mit mond jogos kívánatomhoz?

RICHARD KIRÁLY. Emlékezem reá: hatodik Henrik

Azt jósolá, Richmond király leend,
Mikor Richmond még kis bohó fiú volt.
Király! — talán —

BUCKINGHAM. Mylord —

RICHARD KIRÁLY. Hogy' van, hogy a látnok nem mondta
Ki ott valék, hogy én ölöm meg őt? [nékem,

BUCKINGHAM. Mylord, a grófságot, miként ígérte —

RICHARD KIRÁLY. Richmond! — Hogy multkor Exterbe'
Az udvarias mayor, a kastélyt mutatván, [voltam,
Rouge-montnak hívta: megrázott e név,
Mert egykor egy ir bárd mondá nekem, ha
Látom Richmondot, nem élek soká.

BUCKINGHAM. Mylord —

RICHARD KIRÁLY. Ej; hány az óra?

BUCKINGHAM. Engedje meg, hogy emlékébe hozzam Igéretét.

RICHARD KIRÁLY. Jó, hány az óra?

BUCKINGHAM. Mindjárt tízet üt.

RICHARD KIRÁLY. Jó, hát csak üsd el.

BUCKINGHAM. Hogy? Mért üssem én el?

RICHARD KIRÁLY. Mert gondolatim s kérelmed között Az óraütő kalapács te vagy.

Ma még adó kedvemben nem vagyok.

BUCKINGHAM. De hát nyilatkozzék: akarja vagy sem?

RICHARD KIRÁLY. Terhemre vagy, ma rossz kedvű
(Richard király és kíséret el.) [vagyok.]

BUCKINGHAM. Hát így vagyunk? Fontos szolgálatim

Jutalma gúny? Ezért tevém királylyá?

Gondolj Hastingsre, és Brecknockba gyorsan,

A míg e rémült fő még válladon van. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott.

Tyrrel jő.

TYRREL. A zsarnok véres tett végezve van:

A legsiralmasb méiszárlás műve,

Minő e hont terhelte valaha.

Dighton s Forrest, kiket fölbérelék,

Hogy végrehajtsák e vad gyilkolást.

Bár véredek s rögzött gazemberek,

Gyöngéd, szelid szánásban olvadoztak,

S az ő haláluk bús történetén

Mint gyermekek sirtak. «Oh; így feküdtek»

Mondá Dighton «a kedves gyermekek».

«Úgy, úgy», mond Forrest, «átövezve egymást

Ártatlan alabástrom karjaikkal;

Négy rózsa egy tőn voltak ajkaik,

S nyárbájaikban egymást csókolák.

Egy imakönyv nyugvék párnájokon:

Mi», mond Forrest, «majdnem megtéritett;

De oh! az ördög» s itt elállt a gaz.
 Majd folytatá Dighton: «Elgázolók a
 Természet édes csodaműveit,
 Minők világteremtés óta nem
 Születtek.» Elmentek bú s furdalás közt,
 Nem tudva szólni; s én elhagytam őket,
 Hogy ezt jelentsem a véres királynak.

Richard király jő.

És épen itt jön. — Üdv, fölséges úr!
 RICHARD KIRÁLY. Kedves Tyrrel, boldoggá tesz-e hired?
 TYRREL. Ha végrehajtva boldogítja önt,
 Mit rám bizott, legyen boldog, mivel
 Végezve van.
 RICHARD KIRÁLY. De láttad halva őket?
 TYRREL. Láttam, mylord.
 RICHARD KIRÁLY. S jó Tyrrel, temetve is?
 TYRREL. A Tower papja eltemette őket;
 De hol, valóban, azt én sem tudom.
 RICHARD KIRÁLY. Jó Tyrrel, jer hozzám estebéd után,
 Akkor beszéld el majd halálukat.
 S gondold ki, hogy mi jót tegyek veled,
 S kívánatod' vedd birtokodba. Addig
 Elj boldogul.
 TYRREL. Alázatos bucsút veszek. (El.)
 RICHARD KIRÁLY. Clarence fiát becsuktam; a leányát
 Lealjasítva férjhez adtam; Edvárd
 Fiai Ábrám keblén alszanak;
 S nőm, Anna jó éjt mondott a világnak.
 Most, mert tudom, hogy a bretagnei Richmond
 Bátyám leányát, Erzsét szereti,
 S ezen viszonyban büszkén néz a trónra:
 Azért megyek, s megkérem a leányt.

Catesby jön.

CATESBY. Mylord! [jössz?
 RICHARD KIRÁLY. Jó vagy rossz hír, hogy ily rohanva
 CATESBY. Rossz hírek: Morton Richmondhoz szökött;

S Buckingham a kemény welsek hadával
Harcztéren áll, s a serge egyre nő.

RICHARD KIRÁLY. Ely Richmonddal inkább háborít,
Mint Buckingham hamar szedett hada,
Jer, azt tanultam, félénk tépelődés
A tompa múlasztás ólom cseléde,
S a múlasztás a csigaléptü és
Tehetlen koldusságot vezet;
Szárnyam legyen hát tetteróm tűzárja,
Zeusz Mercurja a király futárja.
Menj, szedj hadat: tanácsadóm a vért,
Ha árulók járnak a harci tért. (Elmennek.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. A palota előtt.

Margit királyné jön.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Így, mostan a jóllét túlérni kezd,
És a halál rothadt törkéba hull.
Itt leskelődtem ravaszul közel,
Hogy ellenimnek romlását bevárjam,
S megyek Frankhonba; a vég is, remélem,
Szint' oly keserves, zord, gyászos leend.
Vonulj el, szánandó Margit: ki jó itt? (Visszavonul.)

Erzsébet királyné és York hercegné jönnek.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ah, hercegem! szép gyöngye
Bimbóvirágim, édes rügyeim! [kisdedim,
Ha légbé' röpked szende lelketek,
S az örök ítélet még nem kötött le;
Lebegjetez körül légszárnyakon,
S halljátok édes anyátok siralmát.
MARGIT KIRÁLYNÉ. Megtorlás űzött, sugjátok fülébe,
Az élet hajnalán az örök éjbe.
HERCEGNÉ. Sokféle inség törte meg szavam',
Jajban kifáradt nyelvem néma, csendes. —
Plantagenet Edvárd, mért haltál te meg?

MARGIT KIRÁLYNÉ. Plantagenetet leróttá Plantagenet,
Halottdíjt Edvárdért Edvárd fizet.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Oh Isten! a gyöngéd bárányokat
Elhagytad, a farkas torkába dobtad.

Mikor aluvál te ily tettek fölött? [fiam.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mikor szent Henrik meghalt, s jó

HERCZEGNÉ. Holt élet, vak szemfény, szegény halandó,

Élő kísértet, jaj-színhely, világcsúf,

Élettül bitorolt sír-illeték,

Rövid kivont emléke únt napoknak,

Angol jogos földön nyugodj' nyugatlan, (Leül.)

Mely tiszta vértől ittas joggalan!

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ah! hogyha sirt adhatnál oly

Mint bús ülőhelylyel kinálsz meg, úgy [hamar,

Itt csontjaim' rejtném el, s nem nyugodnám.

Gyászolni oh kinek van több oka? (Leül.) [méltóbb,

MARGIT KIRÁLYNÉ (előre jön). Ha az idősb bú tiszteletre

Legyen enyém a korosabb java, (Leül hozzájuk.)

S az én keservem legfelül borongjon.

Ha a bú társat tűr, mondjátok el

Balsorsotok', tekintve az enyémmre:

Volt Edvárdod, de egy Richard megölte;

Volt Henrikem, de egy Richard megölte;

Volt Edvárdod, de egy Richard megölte;

Volt Richardod, de egy Richard megölte.

HERCZEGNÉ. Volt egy Richardom is, s te megöletted;

Rutlandom is volt, segitéd megölni.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Volt egy Clarend is, s Richard

Mert méhed odvából mászott elő [megölte.

A pokol-eb, mely mind halálra kerget;

Ez ebnek előbb volt foga, mint szeme,

Hogy megmart bárányok vérét igya;

E bős dulóját Isten művinek,

A föld e fölséges fő zsarnokát, ki

Síró lelkek vérző szemén uralg,

Öled bocsátá el, hogy sírba üzzön. —

Oh! böles igazságos végzésű Isten,

Mint köszönöm, hogy e véres szelindek

Felfalja anyja testének gyümölcsit,

S másokhoz jaj-társul szegődteti!

HERCZEGNÉ. Oh! Henrik nője! bűm felett ne tom-
Az ég tanúm, sirtam tiéden én. [bolj:]

MARGIT KIRÁLYNÉ. Türed tőlem: én boszúra szomjazom,
S most annak látásával eltelem.

Edvárdom ölöje, Edvárdod halott;
Edvárdomért egy más Edvárdod is;
Ifjú York ráadás: mert mind a kettő
Nem éri fel vesztésem nagy becsét.
Clarence halott, ki Edvárdom' döfé le;
S ez örjögő játék nézői, Hastings,
A házasságtörő, Rivers, Vaugham, Grey,
Idő előtt fultak zord sirjaikba.
Még él Richard, a poklok czinkosa,
Csak ügynökül megtartva, hogy vegyen
S küldözzön abba lelkeket; de majd, majd
Eljön siralmas vége, nem siratva:
Tátong a föld, a pokol ég, ördögök
Ordítanak, szentek könyörgenek,
Hogy innen gyorsabban pusztuljon el.
Töröld ki élte kötvényét, nagy Isten,
Hogy élve lássam az ebnek dögét!

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Oh! te megjósolád, hogy jön idő,
Mikor hivlak, hogy átkoznom segíts
Ezen pohos pókot s puffadt varangyot.

MARGIT KIRÁLYNÉ. Rád mondtam akkor: szerencsém
Czifrája; múló árny, festett királyné; [hiú
Annak, mi én valék, csak mutatója;
Hizelkedő lap szörnyü szindarabhoz;
Magasra tolt, hogy nyögj alázuhanva;
Két szép fiúval megréfált anyja;
Annak, mi voltál, álma; czifra zászló;
Czélpontja minden vészhozó lövésnek;
Méltóság jelve, pára, bugyborék;
Játékkirálynő, szinpad-töltelék.
Hol van urad most? hol testvéreid?
Hol két fiad? Min örvendesz te most?
Ki követ? Ki térdel, s mondja: «Üdv, királyné!»
Hol a hizelgő s hajlongó nagyok?
Hol a tolongó népség, mely kísért?
Mind elhajoltak; s lásd, mi vagy te most:

Boldog hitesből legbusabbik özvegy;
 Vidám anyából, a ki sir e névre;
 Abból, kitől esengtek, mély esengő;
 Királynéből gond koronázta rabnő;
 Ki engem gúnyolt, most gúnyolva tőlem;
 Kitől mindenki félt, fél mostan egytől,
 S mindent kormányzónak ki sem fogad szót.
 Így fordult vissza a torló igazság,
 S merően zsákmányul hagyott a kornak;
 Csak gondolatját bírod, a mi voltál,
 Hogy még inkább kinozzon, a mi vagy.
 Helyem' bitorlád, s nem bitorlod-e
 Kellő arányát az én bánatomnak?
 Kevély nyakad csak félig hordja még
 Igám', a melyből im fáradt fejem'
 Kivonva, összes terhét rád hagyom.
 York nője, gyász királynő, éljetek:
 Ez angol bűn Frankhonban nevetek.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Átkokhoz értő, oh maradj, ne
 Taníts átkoznom ellenségimet. [menj még:

MARGIT KIRÁLYNÉ. Éjjel ne alhass', bőjtölj nappalon;

A holt örömet s élő nyomort hasonlítsd;

Gondold, hogy szebb volt, mint volt két fiad,

S rútabb a gyilkosuk, mint a minő;

Nagyítsd a vesztést, a rossz ok rosszabb lesz:

Ismételd ezt, átkozni megtanít ez. [fend ki.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Szavam tompult: oh, a tiéden

MARGIT KIRÁLYNÉ. Mint az enyémet, majd a bú meg-
 edzi. (El.)

HERCZEGNÉ. A balszerencse mért oly dús szavakban?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Védencz keservek szél-ügyvédei,

Mit sem hagyott öröm lég-örökösi,

S nyomor szegény lehellet-szónoki!

Adj helyt nekik: bár a mit felhozandnak,

Mit sem segít, a szívnek enyhet adnak.

HERCZEGNÉ. Ha úgy, ne kösd le nyelved; jőj velem,

S fojtsd keserű szavad lehelletébe

Átkos fiam', ki édes két fiad'

Fojtá meg. (Dobszó.) A dob szól: adj szót jajodnak.

Richard király és kísérete jó hadmenetben.

RICHARD KIRÁLY. Ki tart fel engem harczra indulót?

HERCZEGNÉ. Oh! az, kinek föl kelle tartnia,

Átkos méhébe fojtva, nyomorult,

A sok ölés előtt, mit végrehajtal.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Arany koronába rejtéd homlo-

A melyre sütni, hogyha élne jog, [kod',

A herceg megölését kellene,

Kié e korona volt, és szegény

Fiam s fivéreim szörnyű halálát?

Nyomoru gaz, hol vannak gyermekim?

HERCZEGNÉ. Varangy, varangy te, hol van Clarence

S a kicsi Plantagenet Edus, fia? [bátyád?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hol a nemes Rivers, Vaugham,

HERCZEGNÉ. Hol van a jó Hastings? [Grey?

RICHARD KIRÁLY. Kürtök riadjanak! Peregjen a dob!

Az ég ne hallja meg e kofa nőket,

A kik az Úr felkentjét sértik. Üsd, fúdd!

(Trombita és dobzó.)

Békén legyetek s jobb szót adjatok,

Vagy így fulasztom dörgő harzi zajba

Ezen kiáltozást.

HERCZEGNÉ. Fiam vagy-é te?

RICHARD KIRÁLY. Az, hála Istennek, önnek s atyámnak.

HERCZEGNÉ. Akkor hallgass ki nyugton, nyugtalant.

RICHARD KIRÁLY. Úrnőm, kedélyéből van egy vonásom,

A mely a vád hangját nem türheti.

HERCZEGNÉ. Oh! hagyj beszélnem.

RICHARD KIRÁLY. Szóljon, én nem hallom.

HERCZEGNÉ. Beszédem nyájas és szelid leszen.

RICHARD KIRÁLY. És kurta, jó anyám, mert sietek.

HERCZEGNÉ. Hát úgy sietsz? Én vártam rád, az ég

Tanúm, gyötrelmek- és halálkínokban.

RICHARD KIRÁLY. És végre im nem jöttem vigaszára?

HERCZEGNÉ. A szent keresztre, nem, te jól tudod,

Világra jöttöd poklommá tevé azt.

Nekem kínos teher volt születésed;

Daczos, makranczos volt gyermekkorod;

Tanidód dühös, vad, szörnyű, üdvtelen;

Ifjú korod merész, kihívó, szemtelen ;
 Érett korod kevély, ravasz, véres, konok,
 Szelídebb, ám gonoszb, nyájás gyülölködő.
 Mondhatsz csak egy vidám órát nekem,
 Melyet veled öröm volt töltenem ?

RICHARD KIRÁLY. Egy sincs, a nap egy óráján kívül,
 Mely tőlem a naphoz hívá ebédre.
 Ha ön előtt oly kegyvesztett vagyok,
 Hadd menjek, úrnóm, hogy ne haragítsam.
 Doboljatok !

HERCZEGNÉ. Kérlek, hallgass meg engem.

RICHARD KIRÁLY. Nagyon keserűn szól.

HERCZEGNÉ. Egy szóra csak !
 Többé úgy sem szólok hozzád soha.

RICHARD KIRÁLY. Jó.

HERCZEGNÉ. Örök igaz végzetből, vagy te halsz meg,
 Mielőtt e harczból győzve visszatérnél ;
 Vagy én mulok ki aggság s bú miatt,
 S nem látom arcodat többé soha.
 Azért vigyed legsúlyosb átkomat,
 A mely a harcz napján jobban nyomaszson,
 Mint összes fegyvered, melyet viselsz !
 Imám az ellen részén harczoland,
 S Edvárd fiainak apró lelkei
 Fuvalljanak majd lelket ellenidbe,
 S nekik ígérjék a sikert s diadalt.
 Véres vagy : az lesz véged is ; a szégyen

Szolgálta élted' : sirba az kísérjen. (El.) [kevesb

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Átkozni bennem több ok, de
 Erő lakik : ament mondok reá. (Megy.) [vam lesz.

RICHARD KIRÁLY. Úrnóm, maradjon : önhöz egy sza-

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Királyi vérből nincs már több
 Megöld, s leányim inkább legyenek [fiam, hogy
 Imádkozó apáczák, mint siró

Királynék : nincs ok életökre törnöd.

RICHARD KIRÁLY. Van egy leánya : Erzsébet nevű,
 Szép és erényes, kegydús és királyi.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. S ezért kell halnia ? Oh ! hadd
 S megrontom erkölcsét, s elrútitom ; [meg éltét :
 Rágalmazom magam', mint Eduárdhoz

Hűtlent, s gyalázat leplével fődöm :
Vérét a vad gyilkos hogy ne kívánja,
Bevallom, ő nem Eduárd leánya.

RICHARD KIRÁLY. Tisztelje születését: ő királyvér.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hogy mentsem éltét, azt mon-
dom, nem az.

RICHARD KIRÁLY. Csak születése biztosítja éltét.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. E biztosságból haltak öcscsei.

RICHARD KIRÁLY. Nem volt születéskor jó csillaguk.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Nem, életöknek rossz baráti
voltak.

RICHARD KIRÁLY. Nem rontja le senki a sors végzetét.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Igen, ha sorsot romlott szív ha-

Két kis fiamnak szánva szebb halál volt, [tároz.
A kegy ha szebb étellel áldja meg.

RICHARD KIRÁLY. Azt véli, én vesztém el öcscseim'?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Valóban elvesztés! Te vagy oka,

Hogy rájok nézve a jóllét, királyság,

Vérség, szabadság, élet elveszett.

Gyöngéd szívök' bármily kéz szúrta át,

Főd adta görbe úton az irányt;

Bizonyynyal a gyilkos kés tompa volt,

A míg ki nem fené azt kő szived,

Hogy dulja báránkáim belsejét.

A vad keserv a megszokott keserv

Által szelidül: máskép fiam

Nevét nem ejtené füledbe nyelvem,

Mig körmöm nem vetett horgonyt szemedbe;

S én a halálnak ily üdvetlen öblén,

Árbocz s vitorla nélkül gyöngé bárka,

Diribra törném szikla kebleden.

RICHARD KIRÁLY. Úgy boldoguljak én e vállalatban

S véres csatáim vésszes sikerében,

Miként családját több jóval kívánom

Tetézni, mint a mennyi gyászt hozék rá.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Az égnek arcza mily javat takar,

Mi fölfedezve jó lehet nekem?

RICHARD KIRÁLY. Úrnöm, ha felhatolnak gyermeki.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Vérpadra, nemde, hogy fejük'
veszejtsék?

- RICHARD KIRÁLY. Nagyságra, a szerencse fő fokára,
A földi dics uralmi fő helyére.
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Arról beszélve, búmnak híze-
Mi rangot, állást és becsületet [legj: mondd,
Hozhatsz te gyermekim bármelyikére? [gamat,
- RICHARD KIRÁLY. Mindent, a mim van, úgy van, ma-
S mindent od'adnék egyik gyermekednek,
Hogy fojtsd haragvó szived Lethejébe
A bánatalomnak gyász emlékeit,
Miket, szerinted, rajtad elkövettem. [vak
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Szólj röviden, vagy e szives sza-
Tulélíék a szívésséget magát. [dat.
- RICHARD KIRÁLY. Tudd meg, szeretem őszintén lányo-
ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Leányom anyja őszintén hiszi.
- RICHARD KIRÁLY. Mit hisz? [lányom,
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hogy ő szintén szerette van, a
A mint szintén szeretted öcsceit.
Én s ő szintén köszönjük ezt neked. [varni.
- RICHARD KIRÁLY. Oly gyors ne légy értelmem' elcsa-
Azt vélem, őszintén szeretem leányod',
S királyi nővé vágyom tenni őt. [királya?
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Jól van; hanem mit vélsz, ki lesz
RICHARD KIRÁLY. A ki királynévá tenné: ki más?
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hogyan! te?
- RICHARD KIRÁLY. Én, épen én: mit gondol erről?
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hogy' kérheted meg?
- RICHARD KIRÁLY. Arra ön tanít meg,
A ki lelkét legjobban ismeri.
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. S tőlem kívánod megtanulni azt?
- RICHARD KIRÁLY. Úrnóm, egész szívemből.
- ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Az által, a ki öcscesét megölé
Küldj néki két vérző szűt; véd beléjük
Edvárdot s Yorkot; ő majd sirni fog:
Azért kínáld meg őt — mint Margit egykor
Atyádat, Rutlandnak vérebe mártva —
Egy kezkenővel; mondd, hogy öcscei
Édes testéből szítt bíbor nedűt;
Mondd, hogy siró szemét törölje azzal.
Ha szerelemre nem csábítja ez,
Küldj levelet dicső nagy tetteidről:

Ird, hogy te titted el Clarencet az útból,
S Rivers nagybátyját; és hogy kedveért
Jó Anna nénjét titkon küldted el.

RICHARD KIRÁLY. Úrnöm kigúnyol: mert ez nem az út
Megnyerni gyermekét.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Más útja nincs,
Kivéve, hogyha más alakzatot vészs, z,
S nem léssz Richard, a ki mindezt tev é.

RICHARD KIRÁLY. S ha mind szerelemből tettem
őiránta?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Akkor valóban nem választ, de
Ily vérragadmányon vevén szerelmet. [gyűlöl

RICHARD KIRÁLY. Azt, a mi történt, jobba nem tehet-
Az ember néha gondtalan cselekszik, [jük;

A mit idővel megbán örömcst:

Ha fiaitól elvevém a trónt,

Lányának adva, most jóvá teszem;

Ha megölettem méhének gyümölcsit,

Hogy felviruljon sarja, lánya által

Véréből nemzem enhajtásimat.

A nagyanya név majdnem oly szivéyes,

Mint az anyának édesded neve:

Lejebb egy ízzel ők is gyermeki,

Szintúgy hevéből s véréből valók;

Mind egy kinből — a vajudást kivéve,

Melyet ő tūr, kiért ön tūr t hasonlót.

Ifjú korát boszanták gyermeki,

De az enyéme aggságát vidítsák.

A vesztesége egy királyfi, de

E veszteséggel lánya lett királyné.

A mint szeretném, kárpótolni nem

Tudom: fogadj' a jót, mit adhatok.

Dorset, fia, ki lelki rettegés

Közt idegen hazában bujdosik,

E szép frigy által hiva, honn terem,

S nagyragu méltóságot foglal el:

A király, a ki lányát hitvesének,

Dorsetet öcsnek hívja nyájasan.

Ismét királynak anyja lesz s a rossz

S a mult visszás időnek romjait

Kétszer dusabb jövő építi fel.
 Hah! még mi látunk sok boldog napot;
 Omlott könnyüinek híg csöppjei
 Keleti gyöngygyé változnak megint,
 A nyert szerencse húszszoros kamattal
 Megszaporítván a kölcsönadottat.
 Menj hát, anyám, lányodhoz menj, te mint
 Tapasztalt, bátorítsd félénk korát;
 Készítsd fülét el a kérő szavához;
 Gyöngéd szívébe önts égő ohajt
 Az uralomhoz; ismertesd meg őt
 A nászüdv édes csendóráival:
 S ha most e kar a törpe pártütő,
 Üres fejű Buckinghamt megfenyíté,
 Győzelmi koszorúval megjövén,
 Ágyába lányod' a győző viszi;
 S átadva néki nyert győzelmemet,
 Csak ő lesz a győző, Cæsar Cæsarja. [öcsce]

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Mit mondjak én neki? hogy apja
 Lesz férje? vagy azt, hogy nagybátyja? vagy,
 Ki öcsceit s nagybátyjait megölte?
 Mely czím alatt kérjem meg őt, hogy azt
 Isten, törvény, becsületem s szerelme
 Gyöngéd korának tetszővé tegyék? [ben.]

RICHARD KIRÁLY. Említsd hazánknak békéjét e frigy-

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. A mit örök harez árán venne meg.

RICHARD KIRÁLY. Mondd, a király esd, a parancsoló úr.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Azért, mit a királyok ura tilt.

RICHARD KIRÁLY. Mondd, hogy királyné lesz, nagy
 és hatalmas.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Hogy mint az anyja, e czímet
 sirassa.

RICHARD KIRÁLY. Mondd, hogy szeretni vágyom mind-
 örökké.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. De mekkorig tartand ez mind,
 örökké?

RICHARD KIRÁLY. Szép élte édes végső napjaig.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. De mekkorig tart szépen édes
 élte?

RICHARD KIRÁLY. Meddig az ég s természet nyujtja azt.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Míg a pokols Richard megtűri azt.

RICHARD KIRÁLY. Mondd, az uralkodó jobbágya lesz.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Az ily uralmat jobbágnőd utálja.

RICHARD KIRÁLY. Légy ékesszóló, hogy megnyerd
nekem.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Legjobb az őszintén mondott
igaz szó.

RICHARD KIRÁLY. Úgy mondd el őszintén igaz sze-
relmem'.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Őszinte, s nem igaz, rossz hang-
zatu.

RICHARD KIRÁLY. Okai sekélyes elhamarkodottak.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Oh, nem, nem, okaim mélyek,
s halottak: —

Szegény fiaim a sirban, halva, mélyen.

RICHARD KIRÁLY. E hurt ne illesd; annak vége van.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Ezt illetem, míg szümé meg-
szakad.

RICHARD KIRÁLY. Szent Györgyre, térdkötömre, koro-
námra —

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Szentségtelenítve, meggyalázva
S a harmadik bitorlott. [van,

RICHARD KIRÁLY. Esküszöm —

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. A semmire:

Mert ez nem eskü. Györgyöd elveszíté

Szentségtelenítve szent becsületét;

Bepiszkolt térdkötöd lovagerényét;

Bitorlott koronád királyi fényét.

Ha esküszöl, hogy higyem azt, olyanra

Esküdj' meg, a mit nem bántalmazál.

RICHARD KIRÁLY. Hát, a világra —

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Telt bántalmaiddal.

RICHARD KIRÁLY. Atyám halála —

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Élted meggyalázta.

RICHARD KIRÁLY. Tehát, magamra —

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Tenmagad gyaláztad.

RICHARD KIRÁLY. Tehát, Istenre —

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Őt sértéd leginkább.

Ha rá tett esküdet megtörni félsz:

A frigyet, a melyet férjem kötött,

Meg nem szeged, s nem hálnak meg rokonim.
 Ha rá tett esküdet megtörni félsz :
 Most a fejed' körző királyi ércz
 Fiam gyöngéd halántékit diszítné ;
 Itt voln' a két herczeg s lélekzenék,
 Kiket, két gyöngéd ágytársúl a porban,
 Megtört hited férgeknek juttatott.
 Mire esküszöl hát ?

RICHARD KIRÁLY. A jövő időre.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. A mult időben megbántottad azt :
 Mert a jövőt én is könnyel mosom
 Az általad megbántott multakért.
 A gyermekek, kiknek te apjait
 Megölted, őrizetlen ifjúságban
 Élnek, hogy aggkorukban is sirassák ;
 És a szülék, kiknek gyermekeit
 Meggyilkolád, mint vén, száradt növények
 Élnek, hogy aggkorukban megsirassák.
 Ne esküdj' a jövőre : visszaéltél
 Te azzal, a régmultban rosszul élve.

RICHARD KIRÁLY. Mint szándokom jó, s bánatom való :

Úgy boldoguljak vészes ellenimmal
 Mérközve ! Verjen meg saját kezem !
 Ég és szerencse, jó órát ne adj !
 Nappal, ne adj fényt ! Éj, ne adj nyugalmat !
 Legyen a szerencse minden csillaga
 Romlást hozó rám, ha nem tiszta szivből,
 Feddhetlen áhitat- s szent gondolattal
 Esengek bájos herczeglányodért !
 Őrajta épül üdvem, s a tiéd ;
 Önélküle rám, rád s magára őrá,
 A honra, sok hívő lélekre romlás,
 Halál, bukás jön és végpusztulás ;
 Nem menti ettől meg, csupán csak ez,
 Engem se mentsen más, csupán csak ez.
 Azért is, jó anyám (már így nevezlek),
 Légy nála hű szerelmem ügynöke :
 Mondd el, mivé leszek, s nem a mi voltam ;
 Nem a mit érdelek, de mit fogok.

Utald a korszükségre s állapotra,

S ne légy daczos gátul nagy czél előtt.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Így hozzon kísértésbe a gonosz?

RICHARD KIRÁLY. Ej, hát miért ne, hogyha jóra kísért.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Magam felejtkezem meg en-
[magamról?

RICHARD KIRÁLY. Ha magadra gondolnod magadnak

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. De gyermekim' megölted. [árt.

RICHARD KIRÁLY. Őket lányod ölébe temetem.

Ott, e füszer-fészekben, vigaszodra,

Magok megtermik újra magokat. [neked?

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Menjek megnyerni lányomat

RICHARD KIRÁLY. S e tettetd által légy boldog anya.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. Megyek. — Irj nemsokára, s általam

Majd megtudod leányom véleményét. [led.

RICHARD KIRÁLY. Vidd hő szívem csókját, s most ég ve

(Megcsókolja, Erzsébet királyné el.)

Hajló bolond, hívságos, ingatag nő!

Mi hír, mi ujság?

Ratcliff jő; Catesby követi.

RATCLIFF. A nyugati parton, leghatalmasabb úr,

Erős hajóhad czirkál: több üres

Szívü gyanús barát tódúl a partra,

Fegyver s elszántság nélkül visszaverni.

Mint vélik, Richmond a tengernagyuk;

Ott ácsorogva Buckingham segélyét

Várják, hogy a kiszállót üdvözöljék.

RICHARD KIRÁLY. Egy gyors futár siessen Norfolkhoz: —

Ratcliff, magad, vagy Catesby. Hol van ő?

CATESBY. Itt, jó uram.

RICHARD KIRÁLY. Catesby, repülj Norfolkhoz.

CATESBY. Megyek, királyom, kellő gyorsasággal.

RICHARD KIRÁLY. Ratcliff jer ide. Nyargalj Salisburybe,

S ha oda érsz — (Catesbyhez.) Bámész, oktondi gaz,

Mit állsz, a herczeghez mért nem sietsz?

CATESBY. Előbb magas tetszését mondja meg,

Üzenni mit méltóztatik neki. [egybe

RICHARD KIRÁLY. Oh! igaz, jó Catesby. Gyorsan gyűjtse

A legnagyobb erőt, mi tőle telhet,
S vezesse hozzám gyorsan Salisburybe.

CATESBY. Megyek. (El.)

RATCLIFF. Királyom, mit tegyek Salisburyben?

RICHARD KIRÁLY. Ej, mit tennél ott, míg én nem megyek?

RATCLIFF. Azt mondta, fölség, hogy előre fussak.

Stanley jön.

RICHARD KIRÁLY. Mástgondolék. Stanley, mi hirt hozál?

STANLEY. Nem oly jó, hogy örömmel hallaná,
Sem oly rossz, hogy megmondni nem lehetne.

RICHARD KIRÁLY. Hó, ez talány! Se jó, se rossz? Miért

Kerülgeted hát száz mérföldnyiről,

Ha rövidebb uton megmondhatod?

Tehát mi újság?

STANLEY. Richmond tengeren van.

RICHARD KIRÁLY. Sülyedjen el s a tenger rajt' legyen.

Fehér májú kóbor! mit kuttog itt?

STANLEY. Azt nem tudom, fölség, csupán gyanítom.

RICHARD KIRÁLY. Nos, mit gyanítasz?

STANLEY. Felbujtva Dorset, Buckingham s Morton által,

Koronát keresni jött Angliába.

RICHARD KIRÁLY. Ures a trónszék? Nem hordják a kar-

Holt a király, az ország úrtalan? [dot?

Él-e York-örökös rajtunk kívül?

S ki a király York örökösén kívül?

Mondd hát, miért van ő a tengeren?

STANLEY. Ha nem azért, főúr, nem is gyanítom.

RICHARD KIRÁLY. Ha nem azért, hogy uratok legyen,

Nem is gyanítod, miért jön a welsi.

Félek, te pártot ütsz s hozzá szegődöl.

STANLEY. Nem, jó uram, s azért ne gyanakodjék.

RICHARD KIRÁLY. Hol van tehát hadad, hogy visszaverd?

Hol vannak emberid, vazalljaid?

Nem a nyugati marton vannak-e,

Hogy partra szállítsák a pártütőket?

STANLEY. Nem, éjszaken vannak barátaim.

RICHARD KIRÁLY. Hideg barátim ők. Mi dolguk éjszaken,

Rájok mikor szükségem nyugaton van?

STANLEY. Parancsot nem kaptak, hatalmas úr.

Bocsásson el, fölség: barátaim

Fölött ha szemlét tarték, ott leszek,

A hol, s mikor fölséged rendeli.

RICHARD KIRÁLY. Ejj, mégy, hogy így Richmonddal

De benned én nem bízom. [egyesülj:]

STANLEY. Nagy király,

Kétkedni hűségemben nincs oka;

Álnok sohsem valék, nem is leszek.

RICHARD KIRÁLY. Menj, tarts szemlét; dehadd itt fiadat,

Stanley Györgyöt. Szived legyen szilárd:

Máskép törekeny lesz az ő feje.

STANLEY. Bánjék vele úgy, mint én hű leszek. (El.)

Követ jő.

KÖVET. Királyom és uram, Devonshireben,

A mint barátaim értesítenek,

Sir Edward Courtney és a büszke főpap,

Az exeteri püspök, bátyja, s számos

Frigytársaik fegyverben állanak.

Második követ jő.

2. KÖVET. A Guilfordok Kentben fegyvert ragadtak,

És minden órán több szövetkezik

A pártosokkal, s egyre nő haduk.

Harmadik követ jő.

3. KÖVET. Mylord, a nagy Buckinghamnek hada —

RICHARD KIRÁLY (megüti). Odébb, ti baglyok! Semmi,

[csak haláldal?]

Ne, vedd ezt, mig jobb hirt hozasz.

3. KÖVET. A hír,

Melyet jelentnem kell, fölséges úr,

Az, hogy a gyors vizár és záporok

Széjjelzilálták Buckingham hadát;

Ő maga is bujdoklik egyedül,

Nem tudja senki, hol.

- RICHARD KIRÁLY. Kérlek, bocsáss meg :
 Im vedd ez erszényt, gyógyítsd az ütést.
 Nem hirdetett díjt egy okos barátom
 Annak, ki kézbe adj' az árulót ?
3. KÖVET. A hirdetést kiadták, nagy király.

Negyedik követ jő.

4. KÖVET. Lovel Tamás és Dorset marquis lord
 Yorkshireben, úgy mondják, fegyverben állnak ;
 De azt a jó vigaszt hozom, mylord,
 Hogy a vihar szétszórta a bretagnei
 Hajóhadat. Richmond egy csónakot
 Küldött a dorsetshirei partra, s ott
 Megkérdeté, ha pártolják-e, vagy sem ;
 Azok azt felelték, őket Buckingham
 Küldé segélyül ; ő nem hitt nekik,
 S felvont vitorlával Bretagne felé tart.

RICHARD KIRÁLY. Fel, harcra, harcra ! Fegyverben
 Ha nem csatázni külső ellenekkel, [vagyunk,
 Levernü itthon a gaz lázadókat.

Catesby jő.

- CATESBY. Fölség, Buckingham herczeg fogva van :
 Ez kedvező újság. Hogy Richmond gróf
 Kiszállt hatalmas haddal Milfordnál :
 Kedvetlen hír, de meg kell mondanom.
- RICHARD KIRÁLY. El, Salisburybe ! Míg itt csevegünk,
 Királyi harcunk nyerve, vesztve volna. —
 Rendelje meg valaki, hogy Buckinghamt
 Vigyék Salisburybe ; s mi indulunk. (Elmennek.)

V. SZÍN.

Szoba Stanley házában.

Stanley és sir Urswick Kristóf jönnek.

- STANLEY. Urswick uram, Richmondnak üzenem :
 Fiam, Stanley György, a vérengző

Vadkannak óljában bezárva van ;
 Ha fölkelek, lehull fiam feje ;
 E félelem tart vissza, hogy segítsem.
 Indulj tehát : köszöntöm uradat.
 Mondd, a királyné szívből megegyez, hogy
 Erzsébetet, lányát nőül vegye.

De mondd, nemes Richmond hol van jelenleg ?

URSWICK. Walesben, Pembroke-, Havefordwestnél.

STANLEY. Kik álltak hozzá a főbbek közül ?

URSWICK. Sir Walter Herbert nagy hírű vitéz,
 Sir Gilbert Talbot, sir William Stanley ;
 Oxford, a rettentő Pembroke és Blunt Jakab,
 S Riceap Tamás, bátor, jeles csapattal ;
 Sok más nagyhírű és nevű vitéz ;
 S London felé irányul erejük,
 Ha az úton meg nem támadtatik.

STANLEY. Jó, menj uradhoz ; csókolom kezét.

Szándékomat fölfejti levelem.

Élj boldogul. (Iratokat ad neki, s elmennek.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Salisbury. Nyílt tér.

A sherif s őrség, Buckinghamt vezetve kivégeztetésre.

BUCKINGHAM. Richard királylyal szólnom nem lehet?

SHERIFF. Nem, jó uram ; azért légy béketűrő.

BUCKINGHAM. Hastings, s Edvárdnak gyermeki,

[Rivers s Grey,

Henrik, te szent király, s Edvárd fiad,

Vaugham, s ti mind, kiket gyalázatos

Rút cselszövény vesztett el titkosan :

Ha bús elégületlen lelketek

Lenéz ez órán a felhőkön át,
 Romlásomat gunyolja bosszúból!
 Mondd, úgy-e ma halottak napja van?

SHERIFF. Az.

BUCKINGHAM. Halottak napja itéletnapom lett.

Ez az a nap, melyet Edvárd korában
 Vesztemre hívtam fel, ha gyermekit
 Elárulom, vagy nője híveit;
 E nap fogadtam, hogy rontson meg az
 Csalfán, kiben leginkább bízom; ez,
 E halottak napja van kitűzve aggó
 Lelkemnek a bűnök zárnappjaul.
 Az örök biró, kivel játékot űztem,
 Fejemre fordítá színlett imámat,
 S mit játszva kértem, komolyan megadta.
 Az álnok embereknek kardhegyét
 Saját szivöknek így fordítja ő.

Margitnak átoksúlya így esik rám: —
 Mondá: «Ha Richard búval tépi szived',
 Emlékezz', hogy Margit jósnő vala.»
 Jerünk, vezessetek vérpadra immár:
 A rossz rosszat szül s bűnre bűnhődés vár.

(Buckingham s a végrehajtók el.)

II. SZÍN.

Sík Tamvorthoz közel.

*Dobszóval és zászlókkal jönnek Richmond, Oxford,
 Blunt Jakab, Herbert Valter s mások, hadsereggel
 hadmenetben.*

RICHMOND. Bajtársak és legkedvesebb barátim,

Kiket a zsarnok járma elnyomott,
 Imé az ország belsejébe ily
 Mélyen nyomultunk akadály ne'kül;
 És itt Stanley atyánktól a vigasz
 És bátorítás sorait vevők.
 A rút, bitor, véres vadkan, ki dulja
 E föld vetésit s termő szöllelit,

Moslékul iszsza véretek, s ki vájut
 Csinál magának felturt kebletekből,
 E bős disznó most e sziget szívében
 Fekszik, mint hallom, Leicesterhez közel.
 Csak egy napi járat Tamworthtól oda.
 Isten nevében, fel, vitéz barátim,
 Az örökös bék természetét aratni
 Az éles harcz egy végkisérletével.

OXFORD. Ezer vitéz itt mindünk öntudatja,

Hogy küzdjön e vérengező gonoszszal.

HERBERT. Baráti, nem kétlem, hozzánk szegődnek.

BLUNT. Baráti nincsenek, csak félelemből,

Kik cserbe' hagyják legnagyobb bajában.

RICHMOND. Mindez előnyünk; induljunk tehát.

Gyors a reménység: kit szárnyára fölvesz,

Királybul Isten, pórfiból király lesz. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Bosworth mező.

*Richard király s had, Norfolk herczeg, Surrey gróf
 és mások.*

RICHARD KIRÁLY. Itt üssetek sátort, Bosworth mezőn
 Surrey uram, mért néz oly komoran? [itt.

SURREY. Szívem tizszerte vígabb, mint szemem.

RICHARD KIRÁLY. Norfolk úr —

NORFOLK. Itt vagyok, kegyelmes úr.

RICHARD KIRÁLY. Norfolk, ütéshez látunk: hah!

NORFOLK. Adunk s kapunk azt, szeretett uram. [ugy-e?

RICHARD KIRÁLY. Fel sátorommal! Itt nyugszom ma
 (A katonák kezdik felütni a király sátrát.) [éjjel.

Hanem holnap hol? — Jó, mind egyre megy. —

Az árulók számát ki kémlélé ki?

NORFOLK. Csapatjok legfőlebb hat-hétezer.

RICHARD KIRÁLY. Hadunk e számot meghárom-

S rá a királyi név erős torony, [szorozza;

Mit ott az ellenpárton nélkülöznek.

Fel a sátorral! — Uraim, jerünk,

Vegyük szemügyre a harczter előnyit.
 Hadd jöjjon egy pár ért tanácsu férfi.
 Tartsunk fegyelmet, álljunk harcra készen ;
 Mert holnap, lordok, munka napja lészen.

(Elmennek.)

A mező másik részén jönnek Richmond, Brandon Vilmos, Oxford s más tisztek. Néhány katona felüti Richmond sátrát.

RICHMOND. A fáradott nap arany székbén ült el,
 S tűz szekérének ragyogó nyoma
 Holnapra szép napot jósol nekünk. —
 Sir William Brandon, zászlómat te hordod. —
 Sátromba adjatok tintát, papirt :
 Elkészitem csatánk tervvázlatát,
 Megszabva minden vezető helyét,
 S kellő arányba osztva kis erőnket.
 Mylord Oxford, s ön, Brandon Vilmos és
 Ön, Herbert Valter úr, velem maradnak.
 Gróf Pembroke ezredét vezérli. Jó
 Blunt kapitányom, mondj jó éjt neki
 Nevemben, és kérd, hogy két óraker
 Éjjél után a gróf sátramba jöjjon.
 Jó kapitány, még egyet tégy meg értem :
 Hol táboroz Stanley lord, nem tudod ?

BLUNT. Ha zászlaját nem tévesztettem el
 (S én azt hiszem, nem csalt szemem),
 Csapatja délnek fekszik, a király
 Derékhadától félmérföldnyire.

RICHMOND. Jó Blunt, ha baj nélkül történhetik,
 Találj ki módot, hogy szólhass velem,
 S add át e nagyfontosságú levélt.

BLUNT. Éltemre, jó uram, felvállalom.
 S most adjon Isten jó, nyugalmas éjt.

RICHMOND. Jó éjt, Blunt kapitány. Jerünk, urak.
 Tartsunk tanácsot, holnap mit tegyünk.
 Jerünk sátramba : harmat hull, hideg van.

(Bevonulnak a sátorba.)

Jön a sátrához Richard király, Norfolk, Ratcliff és Catesby.

RICHARD KIRÁLY. Hány óra?

CATESBY. Estebédnek ideje,

Kilencz az óra.

RICHARD KIRÁLY. Nem kell estebéd. —

Tintát, papírt adj. —

Nos, sisakom könnyebb-e, mint vala,

S benn van sátramban minden fegyverem?

CATESBY. Benn, nagy királyom; s minden készen áll.

RICHARD KIRÁLY. Jó Norfolk, menj helyedre. Gondo-

Vigyázva, állíts biztos öröket. [san

NORFOLK. Megyek, mylord.

RICHARD KIRÁLY. Kelj a pacsirtával, nemes Norfolk.

NORFOLK. Biztos lehet, mylord.

RICHARD KIRÁLY. Ratcliff!

RATCLIFF. Mylord?

RICHARD KIRÁLY. Siessen Stanley ezredéhez

Egy hadi hírnök: hogy nap költ' előtt

Hadát elhozza, máskép György fia

Az örök éj vak üregébe dől. —

Tölts egy pohár bort. — Add az éji lámpát. —

Holnap nyergeltesd a fehér Surreyt. —

Dárdáim épek s könnyük legyenek.

Ratcliff!

RATCLIFF. Mylord? [láttad?

RICHARD KIRÁLY. A mélabus Northumberlandot

RATCLIFF. Ő és Surrey Tamás gróf szürkületkor

Mind sorra járták a dandárokat,

És bátoriták a vitézeket.

RICHARD KIRÁLY. Jó; ez megnyugtató. Adj egy

Lelkemnek az az élénksége nincs meg, [pohár bort.

Sem az a kedvem, melyben lenni szoktam. —

Csak tedd le. Kész a tinta és papír?

RATCLIFF. Készen, mylord.

RICHARD KIRÁLY. Az örök jól vigyázzanak. Mehettek.

Éjfél körül jer sátoromba, Ratcliff,

Segíts fegyverkezni. — Mondom, mehettek.

(Richard sátrába visszavonul. Ratcliff, Catesby el. Richmond sátra megnyílik, látható ő és tisztjei stb.)

Stanley jő.

STANLEY. Szerencse s diadal körítse siskod'!

RICHMOND. Minden vigasz, mit adhat a sötét éj,
Szálljon terád, jó mostoha apám!
De mondd, miként van szeretett anyám?

STANLEY. Anyád megbízott, hogy megáldjalak;
Ő mindig Richmondért imádkozik.
Erről ennyit. — A csendórák lopódnak,
S reczés homály tör által keleten.
Rövid beszédre int a gyors idő:
Állítsd fel a hadsort reggel korán;
És bizd szerencséd' a véres csapások
S halálra dermesztő harcz végzetére.
Én, ha lehet (mit vágnám, nem tehetvén),
Használok a legjobb előnyü perczet,
És megsegítlek a kétes csatán;
De feltünőn pártolnom nem szabad,
Máskép öcsédet, a jó Györgyöt, apja
Láttára végezik ki. Ég veled!
A szabott nehéz idő ketté szeli
A szeretet ünnepélyes esküit,
S a hosszú édes szócserét, a mely
A régen vált barátokat marasztja.
Az Isten adjon ehhez jobb időt!
Isten veled. — Légy bátor és szerencsés!

RICHMOND. Jó lordjaim, kísérjék ezredéhez.
Nehéz gondokkal én pihenni vágnám,
Holnap nehogy az álom ólma nyomjon,
Midőn diadalszárnyon kell szállanom.
Még egyszer, jó éjt, lordok és vitézek.
(Lordok stb. Stanleyvel elmennek.)
Oh! kinek vitézeül szántam magam',
Kegyes szemmel nézz táboromra le!
Kezőkbe add boszúd sujtó vasát,
Hogy csapjanak le döntő rombolással
Elleneink bitorlott siskaira!
Tégy visszatorlásod szolgálivá,
Hogy téged áldhassunk a győzelemben!
Neked ajánlom éber lelkemet,

Mielőtt szememnek ablakit bezárta :

Álmomban, ébren légy, oltalmazóm! (Elalszik.)

(Édvard, VI. Henrik fiának szelleme, a két sátor közt fölemelkedik.)

SZELLEME (Richard királyhoz). Nyomasztva szállok rá lel-
Emlékezz', mint dőfélle zsenge ifjat [kedre holnap!
Tewksburyben: essél kétségbe s halj meg.

(Richmondhoz.)

Richmond, vidulj: legyilkolt hercegek

Bús szellemei harcolnak pártodon;

Henrik királynak sarja nyújt vigaszt.

(VI. Henrik király szelleme fölemelkedik.)

SZELLEME (Richardhoz). Midőn halandó voltam, fölkenett
Testem' halálgödrökkel szurtad át.

Gondolj a Towerre s rám: csüggedve halj meg;

Henrik hi rád kétség' esést s halált!

Szent és erényes, légy te győzedelmes! (Richmondhoz.)

Henrik jósolja, hogy király leszesz,

Vigasztal álmodót: élj és virulj!

(Clarence szelleme fölemelkedik.)

SZELLEME (Richardhoz). Nyomasztva szálljak rá lelkedre

Ki undok borban fürdetém halálra, [holnap!

Szegény Clarence, kit álnokul megöltél!

Holnap csatádban emlékezz' reám,

S tört kardod' ejtsd el. Ess' kétségbe s halj meg!

(Richmondhoz.)

Te Lancaster-sarj, York bántott utódi

Érted könyörgenek: jó angyalok

Őrizzenek csatán! Élj és virulj!

(Rivers, Grey és Vaughan szellemei fölemelkednek.) [holnap,

RIVERS (Richardhoz). Nyomasztva szálljak rá lelkedre

Rivers, a kit Pomfretben vágatál le.

Essél kétségbe, s halj meg a csatán! [lelked.

GREY (Richardhoz). Gondolj Greyre, s essék kétségbe

VAUGHAM (Richardhoz). Gondolj Vaughanre, s bűnös

rettegéssel

Dárdadat ejtsd el. Ess' kétségbe, s halj meg! —

MIND (Richmondhoz). Ébredj! s gondold, hogy sérelmünk

Keblében őt legyőzi. Ébredj és győzz. [Richard

(Hastings szelleme fölemelkedik.)

SZELLEME (Richardhoz). Véres bűnös, ébredj fel bűnösen;

S véres csatában végezd napjaid'.
Gondolj Hastingsre. Ess' kétségbe s halj meg! —

(Richmondhoz.)

Jó, tiszta lélek, ébredj! a csatára
Fegyverkezz', küzdj, s győzz, Angolhon javára.

(A két ifju herczeg szelleme fölemelkedik.)

SZELLEMEK. Álmodj' a Towerben megölt öcsceidről,

S legyünk, Richard, ólomsúly lelkesen,
S vonjunk le romlás-, szégyen- és halálba.
Öcséid lelke hí rád vészt s halált! (Richmondhoz.)

Aludj' Richmond, békén, s öröme ébredj;
Jó angyal védjen a vadkan dühétől!
Élj és nemezz boldog királyi sarjat.
Édvárd szegény fiai mondják: virulj!

(Anna királyné szelleme fölemelkedik.)

SZELLEM. Richard, nőd, Anna nőd, a nyomorú,
Ki veled egy órát sem nyugodt soha,
Most iszonyokkal tölti álmodat:
Emlékezzél rám holnap a csatán,
S tört kardod' ejtsd el. Ess' kétségbe s halj meg.

(Richmondhoz.)

Te, csöndes lélek, álmodj' csöndes álmodot;
Álmodj' sikerről s boldog győzelemtől:
Érted könyörg ellenséged neje.

(Buckingham szelleme fölemelkedik.)

SZELLEM (Richardhoz). EN voltam első, ki trónhoz segí-
Utolsó, a kit zsarnokul megöltél. [tett;

Oh! gondolj Buckinghamra a csatán,
S halj meg a büntudat rémületében.
Álmodj', legyen vértett, halál az álmod;
Csüggedve harcolj s az legyen halálod.
Reményért haltam s nem segíthetek; (Richmondhoz.)
De te vidulj fel, bátor, tiszta lélek:
Richmondért Isten s angyalok csatáznak;
S Richard bukik legfőbb fokán daczának.

(A szellemek eltűnnek, Richard álmából fölriad.)

RICHARD KIRÁLY. Adj más lovat! — Kötözd be
[sebeim'! —

Jézus, irgalmazz! — Csitt! csak álmodám. —
Oh, gyáva büntudat, miként gyötörsz!

Kék fényü a mécs. — Ez a rémes éjfé.
 Hideg verejték föd és borzadok. Mit,
 Félek magamtól? Más itt senki sincs;
 Richard szereti Richardot; vagyis,
 Én én vagyok.
 Van gyilkos itt? Nincsen. — Van: én vagyok.
 Fuss hát. — Hogyan, magamtól? Nagy okért:
 Mert bosszút állnék. Mit! magam magamon? [mért?
 Ah! én szeretem magam'. Mért? valami
 Jóért, a mit magam tevék magamnak?
 Oh! nem; hajh! inkább gyűlölöm magam'.
 Az elkövettem gyűlölt tettekért.
 Én gaz vagyok. Hazudok; nem vagyok.
 Bolond, dicsérd magad'; — bolond, ne hízelgj.
 Tudatomnak ezerféle nyelve van,
 És minden nyelv másféle szóba tör ki,
 És minden szó elítél, mint gazembert.
 Hitetlen hitszegés legfőbb fokon,
 Gyilkos gyilkosság legszörnyebb fokon,
 Minden bün, ismételt minden fokon,
 Korláthoz tör, s kiált: Bünös! bünös!
 Kétség' esem. — Egy lélek sem szeret;
 S egy lélek sem szán meg, ha meghalok.
 De mért is szánna? hisz magam magamban
 Sem lelhetek szánást magam iránt.
 Úgy rémle, mindazoknak lelkei,
 Kiket megöltem, sátoromba jöttek,
 S holnapra mindenik bosszút kiálta
 Richard fejére.

Ratcliff jö.

RATCLIFF. Mylord —

RICHARD KIRÁLY. Ki van itt?

RATCLIFF. A falu éber kakasa

Két izben üdvözlé már a napot,

Talpon van a sereg s fegyvert csatol.

RICHARD KIRÁLY. Oh Ratcliff! szörnyü álmot

álmodám. —

Mit vélsz? barátink mind hivek maradnak?

RATCLIFF. Kétségkívül.

RICHARD KIRÁLY. Oh Ratcliff! félek, félek —

RATCLIFF. Ne, jó mylord, az árnyéktól ne féljen.

RICHARD KIRÁLY. Szent Pálra mondom, az éj árnyai

Több rettegést öntek Richard szívébe,

Mint tízezer valódi harcros öntne

Vasban, s a vézna Richmondtól vezetve.

Hát még se' virrad? Jer velem: a sátrak

Mellett a leskelődöt játszom el,

Ha nem fog-e megszökni valaki.

(Richard király és Ratcliff el.)

Richmond ébred, Oxford és mások jönnek.

LORDOK. Jó reggelt, Richmond.

RICHMOND. Lordok, bocsánat, s jókor kelt urak,

Hogy itt egy lusta későt leptetek meg.

LORDOK. Mylord, hogy alvék?

RICHMOND. Mióta elváltunk, legédesebb s a

Legjobbat ígérő álmom vala,

Milyen valaha fáradt főbe szállt.

Úgy tetszett, mindazoknak lelke, a

Kiket Richard megölt, sátramba jött,

S diadalt ígért. És mondhatom, szívem

E kedves álm emlékének örvend.

A reggel messze van-e még, urak?

LORDOK. A négyet most üti.

RICHMOND. Úgy ideje.

Fegyverre kelnünk, s rendeznünk a harczot.

(A sereghez megy.)

Felhozni többet, kedves honfiak,

Mint mondva volt, tilt a sürgős, kimért

Idő; hanem gondoljátok meg ezt:

Részünkön Isten harczol s jó ügyünk;

Szentek, s imája bántott szellemeknek,

Magasra nőtt védfal arcunk előtt.

A diadalt az ellen is nekünk

Kívánja inkább, mint a kit követ.

Mert kit követnek ők? Igazán, urak,

Egy szörnyü gyilkost s véres zsarnokot:

Ki vérbe' gerjedt s vérben izmosult ;
 Ki görbe úton szerzé, a mivel bír,
 S megölte, a kik útain segíték :
 Silány hamiskő, a trón féme által
 Lett drága, melybe ármány foglalá ;
 Ki mindig Isten ellensége volt.
 Ha küdtök Isten ellenségi ellen,
 Az igaz Isten véd mint harezosit ;
 Ha zsarnokot buktatva izzadoztok,
 A zsarnok esvén, békében nyugodtok ;
 Ha küdtök a hon ellenségi ellen,
 A munkadij e hon kövérje lesz ;
 Ha küdtök, ótalmazva nőitek',
 Győzőket otthon nőitek fogadnak ;
 Ha gyermekeitek kardtól mentitek,
 Az unokák leróvják aggokon.
 Azért, az Isten s e jogok nevében,
 Lobogjon a zászló, villogjon a kard !
 Bátor merényem váltságdíja legyen
 Ez a hideg test a föld jég ölében ;
 De hogyha sikerül, a nyereményből
 A legkisebb is részt kap köztetek.
 Szóljon a kürt s dob, mint vig harezsi dal ;
 Isten s Szent György ! Richmond és diadal !

(Elmennek.)

Richard király, Ratcliff, kíséret, sereg, visszajönnek.

RICHARD KIRÁLY. Mit monda Richmondról Northumberland ?

RATCLIFF. Hogy nem nevelték fegyverben soha. [rá ?

RICHARD KIRÁLY. Jól monda. És Surrey mit monda

RATCLIFF. Mosolyga, s mondá : annál jobb nekünk.

RICHARD KIRÁLY. És igazsága volt ; s valóban úgy van.

(Óra üt.)

Számláld az órát. — Naptárt adjatok.

Ki látta a napot ma ?

RATCLIFF. Én, uram, nem. [szerint

RICHARD KIRÁLY. Úgy restel sütni, mert a könyv

Egy óra óta kén' ragyognia.

Ez gyász sötét nap lesz valakinek. —
Ratcliff —

RATCLIFF. Mylord?

RICHARD KIRÁLY. A nap ma nem akar kibujni:

Az ég borúsán függ hadunk fölött.
E harmat-könnyek a földön boszantnak.
Nem sütni ma! Eh! hát nekem mivel
Rosszabb, mint Richmondnak? Hisz az az ég,
Mely rám borúl, rá is mordúl tekint.

Norfolk jő.

NORFOLK. Fel! Az ellen a mezőn hetvenkedik. [mat.

RICHARD KIRÁLY. Hamar, hamar! — Nyergeljék lova-

Üzenj Stanleynek, hozza már hadát.

Én harcosim' a síkra vezetem,

S ekként legyen beosztva seregem:

Hosszan kinyulva az előhadam,

Gyalog s lovas hasonló mennyiségben;

Lövészeink középen álljanak;

Norfolk János herceg s Surrey Tamás gróf

Vezesse a gyalog s lovas hadat;

E rendben őket majd mi a derék-

Haddal követjük; mindkét szárny hatalmát

Növeszsze a lovasság legjava.

Ez és hozzá Szent György! — Mit vélsz te, Norfolk?

NORFOLK. Jól van beosztva, harcos fejdelem. —

Ma reggel ezt találtam sátoromban. (Iratot ad át.)

RICHARD KIRÁLY. (Olvasva.)

«Norfolk Jankó, oly szemtelen ne légy:

Dickont az árulás eladta rég.»

Ezt csak az ellenség koholta ki.

Urak, foglaljon állást mindenik.

A csacska álom ne rettentse lelkünk';

Az öntudat csak szó, mit gyáva használ,

S fel van találva, az erőt lekötni.

Tudatunk a fegyver, törvényünk a kard.

Előre, bátran, a harc viharába,

Ha nem az égbe, a poklokra szállva. —

Mit mondjak többet, mint már felhozék?

Gondoljátok meg, szembe kikkel álltok :
 Afféle megszökött, kóbor személnép,
 Bretagnei söpredék, bitang cselédek,
 Kiket csömörlött országuk kihányt,
 Veszett kalandra, bizonyos halálba.
 Békén alvátok : ők nyugtalanítanak.
 Ti földdel és szép nőekkel vagytok áldva :
 Azt elvitáznák, míg ezt meggyaláznák.
 És ki vezérli? Egy hitvány legény, ki
 Anyánk költségén éldegélt Bretagneban ;
 Egy tejnyaló, ki éltében soha
 A hóba sem lépett cipőtlenül.
 Korbácsoljátok vissza tengeren túl,
 Verjétek el jött-ment rongy frankokat,
 Ez éhenkórász életuntakat, kik,
 Ha nem e bolond merénylet álmaért,
 Szegény patkányok, inségök miatt
 Önmagokat kötötték volna fel.
 Ha már le kell győzetnünk : férfiak,
 Ne e bretagnei fattyak győzzenek le,
 Kiket saját honukban őseink
 Leverték, aprítottak és tiportak,
 Örök emlékül szégyent hagyva rájuk.
 Ezeké legyen jószágunk? hitvesink
 Mellé feküdjenek? leányainkat
 Szeplősítsék meg? — (Távol dobzó.)

Ha! dobjuk pereg

Harczolj, angol nemes! szabad vitéz!
 Feszíts íjat, lövész, agyig feszítsd!
 Sarkantyúzd paripád', gázolj a vérben!
 Dárdád forgácsitól rengjen az égbolt!

Hírnök jő.

Mit monda Stanley? Hozza-e hadát?

HÍRNÖK. Királyom, megtagadta, nem jön el.

RICHARD KIRÁLY. Le György fiának a fejével!

NORFOLK. Mylord, az ellen átjött a mocsáron :

Hadd haljon Stanley György a harcz után.

RICHARD KIRÁLY. Keblem ezer szívvel nagyobbodott.

Emeld a zászlót! csapjunk elleninkre!
 Ős bátorító jelszavunk, Szent György,
 Belénk a tűz sárkány mérgét fuvalja!
 Fel hát! Diadal övezze siskainkat. (Elmennek.)

IV. SZÍN.

Más része a mezőnek.

Harczi zaj, támadások. Jön Norfolk és had, hozzá Catesby.

CATESBY. Segíts, mylord Norfolk! segíts, segíts!
 Csodát tesz a király, embert felülmúl,
 Minden veszélylyel vakmerőn daczolva.
 Lovát leszurták, s ő harczol gyalog,
 Halál torkában Richmondot keresve.
 Jó lord, segíts, vagy elveszett csatánk!

Harczi zaj, Richard király jön.

RICHARD KIRÁLY. Lovat! lovat! egy lóért országomat!
 CATESBY. Vonuljon vissza: én szerzek lovat.
 RICHARD KIRÁLY. Rabszolga, éltemet koczkára tettem,
 És tartom a tételt élet-halálra.
 Azt vélem, hat Richmond van a mezőn;
 Ötöt megöltem már helyette ma. —
 Lovat! lovat! egy lóért országomat! (Elmennek.)

Harczi zaj. Jönnek Richard király és Richmond s viaskodva elmennek. Visszavonulás és trombitaszó. Aztán jő Richmond, Stanley hozván a koronát, több más lord és hadak.

RICHMOND. Istennek hála s nektek, győzedelmes
 Barátim: győztünk; a véreb halott.
 STANLEY. Bátor Richmond, harczoltál emberül.
 Im a sokáig bitorolt királyság;
 A véres szörnyeteg halott fejről
 Téptem le, hogy diszítse homlokod'.
 Urvendj; viseld s foglalj többet belé.

RICHMOND. Isten az égben, mondj minderre áment!

De szólj, az ifjú Stanley él-e még?

STANLEY. El, s Leicesterben bizton van, mylord,

Hova, ha tetszik, induljunk mi is.

RICHMOND. Két részen a főbbek kik estek el?

STANLEY. Norfolk János herceg, Ferrers Valter lord,

Róbert Brakenbury és Brandon Vilmos.

RICHMOND. Tegyétek sirba, mint rangjok kívánja.

Hirdessetek kegyelmet a futóknak,

Kik hódolattal hozzánk visszatérnek;

S aztán, mire a szentséget felvevők,

A fehér s piros rózsát egyesítjük:

Az ég mosolygjon e kedves kötésen,

Miként haragvék a hosszú vizzályért!

Van áruló, ki nem mond arra áment?

Angolhon örült volt, tépé magát,

Fivér fivérét gyilkoló mohón,

Az apa levágta gyorsan önfíát,

S fiú megölni apját kényszerült;

Mindezt York s Lancaster osztotta szét,

Gyász osztózásban kétfelé oszolva. —

Oh! Richmond s Erzsébet, a két királyi

Ház jogszerű utódi, mostan Isten

Szent végzetéből íme egyesülnek!

S örököseik (ha Isten úgy akarja)

Szelid békében a jövőt megáldják

Vidám tenyészettel s boldog napokkal!

Az áruló vasát törd el, nagy Isten,

Ki visszahozná e vérnapokat,

Hogy vérözönt sírjon szegény hazánk!

Ne hadd sem élni, sem e föld javával,

Ki sebzi e hont pártütő csatával!

Most belsebünk bekötve, béke van lent:

Soká hogy éljen, Isten, mondj te áment! (Elmennek.)

VIII. HENRIK KIRÁLY.

FORDITOTTA

SZÁSZ KÁROLY.

Személyek.

VIII. HENRIK király.
WOLSEY bibornok, yorki érsek.
CAMPEJUS bibornok, pápai követ.
CAPUCIUS, V. Károly császár követe.
CRANMER, canterbury-i érsek.
NORFOLK herczeg.
SUFFOLK herczeg.
BUCKINGHAM herczeg.
SURREY gróf.
Lord kamarás.
Lord kancellár.
GARDINER, kancellár, winchesteri püspök.
A lincolni püspök.
Lord ABERGAVENNY.
Lord SANDS.
Sir HENRIK GUILDFORD.
Sir THOMAS LOVELL.
Sir ANTONY DENNY.
Sir NICOLAS VAUX.
Sir WILLIAM SANDS.
CROMWELL, Wolsey titkára.
Több titkár Wolsey mellett.
GRIFFITH, Katalin királyné udvarmestere.
Három nemes.
Hírnökök.
Doctor BUTTS, a király orvosa.
Buckingham herczeg sáfára.
BRANDON, őrtiszt.
Fegyveres őr.
Ajtónálló a tanács-teremnél.
Kapus és legénye.
Gardiner apródja.
Kikiáltó.
KATALIN királyné, Henrik király neje.
BULLEN ANNA, udvarhölgye.
Egy agg hölgy, Bullen Anna barátnéja.
PATIENCE, a királyné szolgáló hölgye.

Különböző lordok és hölgyek, mint néma személyek. A királyné kísérete. Szellemeik, álomlátásban. Irnokok, tisztok, őrök s más kíséret.

Történe hely többnyire London és Westminster, egyszer Kimbolton.

PROLOG.

Nem jövök nevetetni most. Setét
Alakok bús, komor tekintetét
Hozom : magas, zord pompás jelenet,
Melynél előnti könny s láng a szemet,
Tünik ma föl. A részvevő szívü
Szemén ömölhet bőséges könyü :
Méltó a tárgy rá. — Ki, ha pénzt kivet,
Olyat kíván, a mit el is hihet :
Valót talál itt. — Ki látmányt keres :
Lát olyat itt, a miért érdemes
Forintot adni ; két óráig ülve,
Én nem hiszem, hogy ki ne elégülne,
Azzal, mit pénzeért lát. — Az csupán,
Ki vágyik tréfa s pajzanság után,
Pajzs-csörgésen káp, vagy bohócra vár,
Ki hosszú, tarka, torz ruhába' jár :
Fog megcsalódni. Mert, tisztelt közönség,
Olyásmivel a valóság köntössét
Tarkázni, mint bohóc és léha hadonák :
E sérelmet meg nem bocsátának,
Kik abba' bizva jöttek ide fel,
Hogy lelkök itt komoly valóra lel.
Azért — mivel ti vagytok, hallom, mostan
A legmiveltebb nézők a városban —
Legyetek oly komolyak, mintha itt
Történetünk való alakjait
Látnátok bennünk : a mint éltek ők,
Hatalmasok, nagyok, fényben dicsők,
Uszályuk a tömeg . . . és rögtön arra :
Mint fordul a fény elvetett nyomorra !
S ki akkor is még víg tud lenni : én
Hiszem, hogy az sír násza ünnepén !

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Előszoba a palotában.

Egyik ajtón Norfolk herczeg, másikon Buckingham herczeg és lord Abergavenny jönnek.

BUCKINGHAM. Szép jó napot! Örülök! S hogy' van ön,
Mióta a franknál találkozánk?

NORFOLK. Jól, köszönöm nagysádnak, s egyre még
Fris bámulója az ott látott csodáknak.

BUCKINGHAM. Engem szobámban rossz láz tarta fog-
Midőn a két dicső nap, a világ [lyul,
Két fénye, ot az Andren völgyiben
Találkozték.

NORFOLK. Guines s Arde közt. Ott valék,
Midőn egymást köszönték, még lovon;
S mikor leszállva, szoros ölelés
Által egygyé forrottak! — Így együtt:
Hol az a négy király, a ki fölérné
Súlyával e kettős egyet?

BUCKINGHAM. Egész
Idő alatt a négy fal rabja voltam!

NORFOLK. Oh, ritka pompa láthatása lőn
Nagysádra nézve veszve! Mondhatom:
Nőtlen legény volt még a fény eleddig;
Ott nősüle — pedig rangján fölül.
Minden nap túltett az előbbenin,
Mig az utolsó mindet elnyelé.

Ma a frank, merő aranyban, mint megannyi
Bálvány ragyogott. Holnap Angliát
Varázslók Indiává: minden ember
Mint egy-egy bánya állt; apródaink
Kis arany chérubok; magok a hölgyek, oly

Terhhez szokatlan', úgy lihegtek a
 Nagy pompa, kincs alatt; erőlködésök
 Volt a pirosítójuk. Most e lőn
 Páratlannak kiáltva, majd amaz
 Tevé czudar koldussá, annyival
 Múlván felül. A két király — egyenlők —
 Majd föltünék, majd elhomályosúlt,
 Csak a szerint, hogy melyik volt jelen.
 Ki melyiket látta, azt magasztalá.
 S ketten ha voltak együtt: minden azt
 Vallá: csak egyet lát, s nem merte a
 Legjobban értő összemérni, vagy
 Birálni őket. S ha e két nap (így
 Nevezzük) harsonákkal fölriasztá
 A lovagok szivét: képzelhetetlen
 Lőn ott kivíva. Mi addig mese
 S merő nagyítás volt: most hihető
 S valószínű lőn.

BUCKINGHAM. Ejh! tulozza ön!

NORFOLK. Becsületemre, s a mily igazán

Valaha szóltam: a legékesebb

Eladás csak elvesz a valóból,

Mely önmagának ékes nyelve volt.

Minden remek volt! Semmi pártütés

A tiszta rendet meg nem zavará, mely

Mindent a legjobb fénybe állított;

S tisztét betölté mind, a legkisebb is!

BUCKINGHAM. S ki volt vezére? vagy ez ünnepek

Sok lánczszemét ki tartá egybe? — Mi?

NORFOLK. Valóban egy olyas, kiben az ily

Munkára nem keresnénk hajlamot.

BUCKINGHAM. S kérem, ki az?

NORFOLK. Mindennek böles s ügyes

Elrendelője York bibornok úr volt.

BUCKINGHAM. Ördög vigye! Minden lében kanál,

A nagyravagyó! E világiás

Hiú pompához mi köze neki?

Csodálom, ily czölönk a jóltevő

Napfényt mikép foghatja föl s veszi

A többi földtül el!

NORFOLK. Valóba', sir,
 Van benne ily dologra kedv s anyag.
 Mert ősök nélkül, kiknek érdeme
 Nyit sok utódnak útát, sem magas
 Tettekre nem mutatva a korona
 Szolgálatában, sőt nagy pártfogással
 Se' birva, csak — mikép a pók — saját
 Szövetébül, azt mutatja meg, mikép
 Tör néki útát önnön érdeme,
 Mit ég adott, s mi néki a király
 Mellett az első helyet szerzi meg.

ABERGAVERNŸY. Nem tudom: mit adott az ég neki —
 Vizsgálja élesebb szem azt; — de gögjét
 Látom ki minden ízén. Hol vevé azt?
 Ha nem pokolbul: úgy az ördög egy
 Fukar, vagy már kiadta mindenét,
 S ő, önmagában, uj pokolt teremt.

BUCKINGHAM. E frank kalandban is mi a manót
 Merészle: a király tudtán kívül
 Kiválogatni a kíséretét!
 Czérnára fűz minden nemest, s belőlök
 Úgy válogatja, kikre sok tehert
 S minél kevesb dicsőséget rakand!
 S a kit kiir, bár a magas tanácsot
 Csak meg se' kérdve: annak menni kell.

ABERGAVERNŸY. Van rokonom — de három legalább —
 Kik ezzel oly csorbát ejtének ős
 Örökjükön, mit az aligha fog
 Valaha kiheverni.

BUCKINGHAM. Oh bizony
 Soknak letört a háta, kik e nagy
 Pompába' földjöket vevék reá!
 S mit szült e balgaság, ha nem nyomor
 Hajtásait?

NORFOLK. Aggódva gondolám
 Gyakran, hogy e köztünk s a francia
 Közötti béke meg nem éri, a
 Mibe került a megkötése!

BUCKINGHAM. És
 Mikor reá az a vihar kitört:

Mindenki jós lön s össze sem beszélve
 Mind egyezőleg jóslá, hogy e vész
 A béke köntösét megtépve, gyors
 Végét jelenti annak.

NORFOLK. Az világos!

A frank belőle gúnyt űz már, s kezet tett
 Bordeauxban áruinkra.

ABERGAVENNY. Hát ezért

Küldték el a követjét?

NORFOLK. Biz ezért.

ABERGAVENNY. Takaros egy szövetség, s drága áron
 Vásárlva!

BUCKINGHAM. Mind a nagyon tisztelendő
 Bibornok úr műve!

NORFOLK. Nagyságod engedelmivel!

Mindenki tudja, a bibornok úr
 S nagysád között minő magán-viszály van.
 Tanácslom — és fogadja ezt egy oly
 Szívtől, mely önnek üdvöt, jót kíván —
 Tekintse a bibornok befolyását
 Boszúja mellett; és gondolja meg,
 Bármily gonoszt szándékol, eszköze
 Sohsem hiányzik. Nagysád ismeri
 Természetét: boszúálló; s tudom,
 Hogy kardja éles s szintoly messi ér;
 S hová nem érne: oda elhajítja.
 Fogadja meg tanácsom': üdvös az
 Nagysádra nézve. — Ím itt jó a szirt,
 Melyet, tanácslám, hogy kerüljön.

Wolsey bibornok, ki előtt a táskát viszik; több testőr, két titkár papirokkal, jönnek. A bibornok, a mint átmegy, szemét Buckinghamre szegi s ez vizont reá. Mindketten megvetőleg.

WOLSEY. A Buckingham herczeg sáfára? — Hah!
 Hol vallomása?

1. TITKÁR. Itt, kegyelmes úr.

WOLSEY. S személyesen kész?

1. TITKÁR. Kész, kegyelmes úr.

WOLSEY. Jó : úgy küls minden. S Buckingham e
Kevély tekintetet felejtí majd! (Wolsey és Kisérete el.)

BUCKINGHAM. Ez a szelindek mérges száju ám ;
S én szájkosárt nem birva vetni rá :
Legjobb aludni hagynom. — Hah! a koldus
Tintája több a nemes vérinél!

NORFOLK. Miért e hév? Kérjen mérsékletet
Mylord az égtül: ez az egyetlen ír,
A mely baján segít.

BUCKINGHAM. Szemébül is
Magamra rosszat olvasok. Lenézett,
Mint egy silány inast! E perczben is
Megront, tudom. A királyhoz mene ;
De megyek én is s szembe szállók.

NORFOLK. Oh
Ne, sir. Haragja hadd kérjen tanácsot
Eszétül: mit tegyen? — Ki meredekre
Mász, lassan indul. A vak indulat
Túlvérü ló, melyet — magára hagyva —
Saját tüze kifáraszt. Angliában
Nincs senki, önnél jobb tanácsadóm :
Legyen magának az most, mi nekem
Volt gyakran.

BUCKINGHAM. A király elé megyek.
S önérzetem hangjával torkolom
Ez ipswichi bitort le; vagy kiáltom:
Hogy emberekbe' nincs már fokozat.

NORFOLK. Fogadja szóm', s ne fűtsön oly mohón
Az ellenség alá, hogy önmagát
Égesse meg tüzében. Tul-sebes
Rohammal eltaszítjuk ám a czélt
És átugorjuk. Hisz a tűz, midőn
Dagasztja a fővő vizet, habár
Növelni látszik: elemésztí azt.
Fogadja szóm', mylord! Nincs Angliában,
Ki önnek jobb tanácsot adhatna, mint
Saját maga! Csak szenvedélye lángját
Az ész vizével — nem kioltani —
Csak mérsékelní bírja!

BUCKINGHAM. Köszönöm, sir,

S megyek, mikép tanácslá. Ám e rút
 Gögös pimasz — kit nem düh s sárepém
 Neveztet így velem, de legerősb
 Hit és igazság s józan öntudat,
 S bizonyítékok, a kristály pataknál
 Tisztábbak, a mely minden kis kavicst
 Meglátni enged — oly tisztán tudom,
 Hogy áruló!

NORFOLK. Ne mondja: áruló!

BUCKINGHAM. De mondom, a király előtt; s erős

Mint sziklapart, lesz a bizonyíték!
 Várjunk: — e szentes róka, vagy talán
 Farkas, vagy mind a kettő (mert a mily
 Ragadozó: szintoly ravasz, s a mily
 Mohó a rosszra: szintoly kitanult
 Azt végbevinni; benne hivatal
 S lelkület egymást kölcsönös hatással
 Fertőzteték meg) csakhogy mint ihon,
 Frankhonban is pompázhassék, vevé
 Reá urunkat, a királyt, e fényes
 Találkozásra és e frigyre, mely
 Tömerdek kincset elnyelt, s széttörék,
 Mint egy pohár kiöblítésekor.

NORFOLK. Ugy van!

BUCKINGHAM. Csak türelem, sir. E ravasz bibornok,

A békepontokat tetszéseként
 Forgatta; és a melyre rákiálta:
 «Igy jó lesz!» úgy lett, bár többet nem ért, mint
 Mankó a holtnak; ámde udvaronc-
 Papunk tevé, tehát jó, mert a nagy
 Wolsey, ki nem hibázhat, tette. Jó!
 Tovább mi jó? Szakasztott kölyke ez
 A vén eb árulásnak! Károly császár
 Oly szín alatt, hogy néjét a királynét
 Jó látogatni — szín csupán, mivel
 Wolsey urammal sugdosódni jött —
 Fennyen vonúl be; attól tartva, hogy
 A két király — mienk s a frank — közötti
 Találkozás s frigy néki kárt tehet
 (Volt is valami benne!), titkon a

Bibornok úrral alkuvék; hiszem,
 Sőt rá megesküszöm, kétségtelen, hogy
 Előbb adott a császár pénzt, míg ő
 Igéretet; s így, ki se' mondva még,
 Megnyerve volt már mind, a mit kívánt.
 S mikor az út megrakva és aranynyal
 Kövezve állt: a császár azt kívánta,
 Hogy a király szivét fordítsa el
 A francia frigytől s bontsák fel azt.
 Ugy lett. De tudja meg most a király,
 S mindjárt meg is tudandja általam,
 Mint adja el becsületét e pap,
 Saját hasznára!

NORFOLK. Fáj, hogy róla ezt
 Kell hallanom, s ohajtanám, legyen
 Csak félreértés!

BUCKINGHAM. Egy betünyi sincs!
 Szakasztva úgy állítom őt elé,
 Mint nem soká leálarcozva lesz.

Brandon, előtte fegyveres ör, utána két ör jő.

BRANDON. Tudod, mi tiszted, ör: hajtsd végre.

ÖR. Sir,

Mylord Buckingham herceg, Hereford,
 Strafford s Northampton grófja, foglyom a
 Király nevében, felségsértés miatt.

BUCKINGHAM (Norfolkhoz). Csak nézze meg mylord! Nya-
 A háló! Árulás s csel ejte meg! [kamba hullt

BRANDON. Fölötte fájlalom, hogy önt, mylord,
 Rabúl, s e dolgot ily gyászvég felé
 Kell im vezetnem. Ő felsége így
 Akarta, nagyságodnak jöni kell a
 Towerbe.

BUCKINGHAM. Hasztalan hivatkozom
 Ártatlan életemre. Rajtam oly
 Árnyék nehezlik, melytől legfehérb
 Részem setét lesz. Hát legyen meg ebben
 S mindenben Isten akaratja! Én

Meghajlok. Oh lord Aberga'ny, Isten
Veled!

BRANDON. Nem! ő is jó. Király parancsa,
Hogy ön is a Towerbe megy, mig ő
Felsége nem határoz.

ABERGA'VENVY. Mint a herczeg
Mondá: legyen meg Isten végzete.
Meghajlok a király tetszésinek.

BRANDON. Itt a király parancsa: Montacute
Lordot befognom, és a herczeg úr
Papját, de la Car Jánost, valamint
Titoknokát, Peck Gilbertet.

BUCKINGHAM. Ugy, úgy!
Mind összeesküvők! — No, nincs-e több?

BRANDON. Egy karthauzi még —

BUCKINGHAM. Oh! Hopkins Miklós?

BRANDON. Az.

BUCKINGHAM. Csalfa volt sáfárom; a dicső
Bibornok öt vevé meg! Életem
Arasznyi csak már. A szegény Buckingham
Árnyéka vagyok; azt is már homály
Felhő takarja, a mely elvevé
Fényét napomnak. — Mylord, Isten velünk. (Mind el.)

II. SZÍN.

A tanácsterem.

*Harsonák. Henrik király, Wolsey bibornok vállára
támaszkodva jő. Utánok a tanácsurak, sir Lovell Tamás,
tisztok, kíséret.*

HENRIK KIRÁLY. Éltelem s egész valóm hálálja e
Nagy gondodat! Mord öblü pártütés
Torkában álltam: néked hála, hogy
Elfordítád azt. — Állittasd elénk
A Buckingham sáfárát: enmagam
Halljam, mikép tesz újra vallomást
Ura bünéről s pontrul pontra mint
Ismétli vádjait.

A király elfoglalja trónülését. A tanács-urak helyeikre ülnek; a bibornok a király lába mellett jobbról. Kívül zaj, kiáltás: «Helyet a királynénak!» Katalin királyné jő, Norfolk és Suffolk hercegeektől vezetve. Letérdel. A király feláll trónjáról, fölemeli, megcsókolja s maga mellé ülteti.

KATALIN. Hadd térdelek még. Esdeklő vagyok.

HENRIK KIRÁLY. Kelj föl, im itt helyed. Kivánatod Felét ne mondd ki, mert magad birod Fele-hatalmunk'; a másik felét — Még ki se' mondva — megadók. Nevezd meg, Mit kérsz, s legyen meg.

KATALIN. Felség, köszönöm!
Hogy a király szeresse önmagát,
S e szeretetben föl ne adja ön-
Becsületét s állása szent dicsét:
Kérésem ennyi.

HENRIK KIRÁLY. Folytasd, drága nőm!

KATALIN. Panaszszal ostromolnak, és sokan,
S leghűbbjeink: hogy népednek sulyos
Sérelme van. Parancsok mentek a
Néphez, melyek kitéptek a szivekből
Minden hűséget; s bár ebben, nemes
Bibornok úr, terád van keserű
S fő-fő panasz, mint szerzőjére a
Sanyaru sarcznak, de urunk királyunk
— Kinek nevét mocsoktul óvja ég —
Maga se' ment a tiszteletlenül
Vádló szavaktul, hangoktól, mik a
Jobbágyhűséget összetörve, csaknem
Nyilt pártütésnek látszanak.

NORFOLK. De sőt
Nem «látszanak» s nem is «csaknem» Valóban
Nyilt fölkelés. Mert a nagy sarcz miatt
A gyárosok, nem birva tartani
Munkásaik', szétküldték mind a sok
Fonót, szövőt, kallóst, takácsot, a kik,
Mást nem tanulva, éhtől üzve, most
Kétségb'esen néznek a komor
Jövőbe. Lázadoznak s soraikban
Küzd a veszély!

HENRIK KIRÁLY. Nagy sarcz? Miféle sarcz?
Bibornok úr, ha, mint magunk is, e
Dologba' vád alatt állsz: valamit
Tudsz-e e sarczról?

WOLSEY. Felség, megbocsát,
Országügyekről én csak némi részt
Tudok, s csak úgy vagyok többek között
A sorban én is.

KATALIN. Nem, uram, te sem tudsz
Többet, mint más; de te kovácslod azt,
A mit mindenki tud — nem tudni bár
Inkább szeretné, ámde kénytelen
Felőle tudni. E sarcz is, miről
Tudni kíván királyom, róla bár
Csak tudni is gyász, s a ki hordja, annak
Hátát töri, e sarcz, mondják, a te
Eszmé, műved. Ha nem: valóban, ez
Méltatlan és nehéz vád!

HENRIK KIRÁLY. S csakugyan
Sarcz? Mily nemű? Hadd hallom, mily nemű
Sarcz az?

KATALIN. Sokat koczkáztatok, nehéz
Próbára téve türelmed'; de biztat
Kegyes bocsánatod ígérete.
A nagy nyomort egy rendelet szülé, mely
Mindenkitől értéke hatodát
Követelé s azonnal; az ürügy
E szörnyü sarczra: a frank háború.
Ez minden ajkat szidalomra nyit;
Kiköpve a hűség; s hideg szivekben
Mégfagy a kötelesség; a hol egykor
Imák lakának, átok ül; maga
Az engedelmesség az indulat
Szolgája lón. Oh vajh' minél előbb
Intézze ezt felséged el! Bizony nincs
Sürgösb ügy ennél!

HENRIK KIRÁLY. Istenemre, ezt
Fájlalva hallom.

WOLSEY. Én részemről e
Tárgyban csak egyes véleményt adék

S azt is komoly s tudós tanács után.
 Ha bösz s tudatlan nyelvek rágalommal
 Illetnek — engem s tettimet nem értve,
 S mégis bírálva — mondhatom, hogy ez
 A magas helyzet átka, az erény
 Szokott tövises útja. Nem szabad
 Letérni pályánk útjáról, csupán
 Mert rágalom bánt, mint az új hajót
 Rabló halak kísérik szüntelen,
 Bár semmi hasznuk abban, csak hiú
 Hajtó vadászat! Olykor legnemesb
 Tettünket a gonosz s bárgyú ítélet
 Rossznak kiáltja, vagy tagadja, hogy
 Mi tettük; míg a rosszat, mert talán
 Hogy szembe ötlőbb, édig emeli.
 Ha állanunk kén', attól félve, hogy
 Mozdulatinkra gúnyt s gáncsot vonunk:
 Akár a földbe vernénk gyökeret,
 Vagy mozdulatlan ülnénk, mint szobor.

HENRIK KIRÁLY. Jól alapult és bölcs tettet nem ér
 Kétely soha; de példa nélküli
 Tett önmagába' hordj' a félelem
 Magvát. Van-e előzmény, példa ily
 Nagy sarczra? Nem hiszem. S nem kellene
 A népet a törvénytől elszakítani
 S önkényre fűzni. — Hogyan? Mindene
 Egy hatodát? Irtóztató adó!
 A fárul így gyümölcsöt, lombot, ágat,
 Mindent letépünk, még a törzsbül is
 Egy részt, s ha meghagyók is gyökerét,
 Nedvét a lég elszíjja. Mindenüvé,
 Hol e parancs áll, menjen uj parancs,
 És közbocsánat mindannak, ki e
 Nagy sarczot megtagadta. Kérem önt,
 Nézzen utána: önre bizom.

WOLSEY (titkárához, halkán). Egy szót!
 Minden megyébe a király kegyes
 Parancsa menjen. A sérelmesek
 Engem okolnak; ird meg, hogy saját
 Közbevetésem szerzé a parancs

Visszavonását s a király kegyét.
A többiről majd útasítalak. (Titkár el.)

Buckingham sáfára jő.

KATALIN. Sajnálva hallom Buckingham felől,
Hogy elvesztette fölséged kegyét.
HENRIK KIRÁLY. Szánják sokan. Tanúlt, nemes lovag,
És ritka szónok; természetül ő
Igen sokat nyert; tudományban is
Példányul állhat sok tudós előtt.
Mástól segélyre nem szorúl. De nézd,
Ha mind e szép tulajdon rossz irányt vesz
— Romlott levén a szív — mind bűnre vál',
Tízszer rutabbra, mint a mily dicső
Előbb vala! Lám e tökélyes ember,
E fél csoda, kit, a mikor beszélt,
Büvölten hallgatánk s órákat is
Csak percznek érzénk, ő most, asszonyom,
Előbbi báját rútra fordítá, oly
Undokra, mintha egy pokol mocsárt
Kent volna rá! — Maradj csak, s dolgokat
Hallandsz felőle (itt ez, megbizott
Sáfara volt), miknél gyászt ölt fel a
Becsület. — Ismételd az elbeszélt
Gazságokat! Nem érezhetjük őket
Elég kevéssé, és nem hallhatunk
Elég sokat felőlök.

WOLSEY. Állj elé
S mond bátran el, mit a herczeg felől,
Mint hű alattvaló, kipuhatoltál.

HENRIK KIRÁLY. Bátran beszélj.

SÁFÁR. Először is naponkint
Szokása volt, azzal fertőzni minden
Szavát szünetlen, hogy ha a király
Utódtalan hal el, a koronát
Majd ő keríti kézre; szó szerint
Hallám saját szájából ezt, veje
Lord Abergan'ny előtt; és ugyanakkor
Bibornok úrra bosszut esküvék.

WOLSEY. Jegyezze meg felséged a fogamzó
Bűnt, kérem, ebben: felségedhez ily
Rossz indulattal lévén, mint kíván
Felségeden kívül barátinak
Is ártani!

KATALIN. Ugyan bibornok úr,
Legyen keresztyén irgalmú!

HENRIK KIRÁLY. Tovább!

Szólj, s mire építé, holtunk után,
Jogát a trónhoz? Hallád valaha,
E pont iránt mikép nyilatkozott?

SÁFÁR. Ebbéli álmát Hopkins Nikolas
Egy jóslatára építé.

HENRIK KIRÁLY. Ki volt
E Hopkins Miklós?

SÁFÁR. Karthauzi barát;
A gyóntatója, a ki szüntelen
Királyi álmakkal táplálta.

HENRIK KIRÁLY. S ezt
Honnan tudod?

SÁFÁR. Kevéssel azelőtt,
Hogy felséged Frankhonba utazék,
A Rózsa-háznál, a pultney-i szent
Lőrincz kerületében múlatott a
Herczeg. S velem beszélve, kérdezé,
Mit mondanak felséged útja felől
Londonban? — Félnék, felelém, hogy a
Frank csalfa lesz, s felségedet veszély
Érendi. — Erre herczegem: Való,
Van félni ok, s aggódik maga is,
Hogy bételik egy szent barát szava,
«Ki — mondá — többször énhozzám üzent,
Kérte, hogy káplányom', de la Car
Jánost bocsássam el hozzá, mivel
Egy fontos ügybe' mondandója van.
Aztán, a szent gyónás pecsége mellett
Megesketé, hogy a mit fölfedend,
Rajtam kívül egy léleknek se' mondja;
S így szóla ekkor, vontatott komoly
Hangon: Se' a király, se' magva, ezt

Megmondd a hercegnek, föl nem virúl:
Azért a nép kedvét keresse, mondd meg,
Mert egykor ő birandja Angliát.»

KATALIN. Ha nem csalódom, te sáfár valál
A hercegnél, s a bérlők vádai
Miatt lól elmozdítva. Jól vigyázz,
Nehogy boszúból egy derék nemest
Terhelj; s nemesbet: lelkedet veszítsd
Örökre el! Ismétlem, jól vigyázz,
Sőt kérlek erre.

HENRIK KIRÁLY. Hagyjad őt. — Tovább!

SÁFÁR. Lelkemre, szent igaz minden szavam.

Mondám uramnak: hát ha e barátot
Pokol varázs csalá meg; s hogy minő
Veszélyes így kérőzni valamely
Eszmén, míg tette érik; már pedig
Ugy lesz, ha benne hisz. «Csitt — így felelt, —
Káromra nem lesz.» S még hozzá tévé:
«Halt volna csak meg multkor, hogy beteg
Volt a király: bibornok uram feje
S Lovell Tamásé mi hamar utána
Gurult vala.»

HENRIK KIRÁLY. Mit? ily gonosz? Bizony
Gonosz egy ember! Tudsz-e többet is?

SÁFÁR. Tudok, királyom!

HENRIK KIRÁLY. Szólj.

SÁFÁR. Greenwichben egyszer,

Midőn felséged Blomer Vilmosért

A herceget megfeddé —

HENRIK KIRÁLY. Ugy! Tudom!

Hűbéresem volt, s a herceg vevé
Szolgálatába mégis. — Nos, mi volt?

SÁFÁR. «Ha — szólt — ezért bezárat, például a
Towerbe, gondolám: eljátszanám
A szerepet, mit boldogult atyám a
Bitor Richárd dal készült játszani,
Mikor Salisburyban ölébe
Kérezkedék, s ha bébocsáttatik,
Kését szívébe döfte volna.»

HENRIK KIRÁLY.

Oh!

Bősz áruló!

WOLSEY.

Nos, asszonyom, ha ez

Szabad: vajh ő felsége élhet-é?

KATALIN. Isten vezérlje mindezt jóra!

HENRIK KIRÁLY.

Még

Valami nyomja szívedet; beszélj.

SÁFÁR. Majd, «atyj'ura» s a «kés» után, megállt —

S félkeze törén, fél meg a szivén, [így —

Szemét meresztve, szörnyet esküvék,

Mondván: ha véle rosszul bánnak, ő

Majd túltesz apján, ép a mennyire

A végrehajtás túl az ingatag

Szándékon.

HENRIK KIRÁLY. Annak elejét vevők, hogy

Kését szivünkbe döfje: mert rabunk

S törvény előtt áll. Ha kegyelmet ad

Neki a törvény: jól jár véle; ha

Nem: tőlem azt ne várjon. Mert való,

Hogy undok és veszélyes áruló!

(Mind el.)

III. SZÍN.

Szoba a palotában.

A lord kamarás és lord Sands jönnek.

KAMARÁS. Hogyan! mindenkit oly csodás alakba

Öltöztet a frank bűvölet?

SANDS.

Az új

Divat, legyen bár még olyan bolond

És férfiatlan, szörnyü ragadós.

KAMARÁS. Ugy látom én, mit egyszerű fajunk a

Franknál tanult, mindössze is néhány

Arczfintorítás, s oly gonosz pedig,

Hogy a ki látja, akár megesküszik,

Mikép ez orr minister volt Pipin

S Chlotár királynál, oly nagyot mutat!

SANDS. És mindnek új a lába, s sánta mind,

Hogy ki először látja jární, azt
Hinné felölök, pókos lábuak.

KAMARÁS. Az ám, s ruháik oly veszett pogány
Szabásuak; keresztyénségöket
Bizony levetkezék! — Ej no, mi hír,
Lovell Tamás úr?

Lovell Tamás jő.

LOVELL. Igazán, urak,
Mást nem tudok, mint az új falragaszt,
Mely ép a várkapun függ.

KAMARÁS. S az miről szól?

LOVELL. Világjárt ifjainkról, kik az udvart
Divat-, szabók-, s vitákkal töltik el.

KAMARÁS. AZON örülök! Tán e monsieur-k
Most majd belátják, hogy lehet művelt
Lovag, ki a Louvret nem látta is.

LOVELL. Vagy mondjanak le (ez a rendelet)
A balga tollról és a frank divat
Foszlányiról s mi hozzá tartozik:
Mint párbaj, tűzijáték, s mind, mivel
A nálók érdemesbeket kijátszszak
Tanult fogásaikkal; mondjanak le
Toll laptá-, nagy harisnya- s más egyéb
Ily babonákról, kurta s felfujott
Nadrágaikról, s mind, mi francziás
Rajtok, s megint okosan járjanak;
Vagy menjenek divatjokkal oda,
Honnan hozák, ott «cum privilegio»
Viselhetik feslett ruháikat,
S lehetnek ám nevetség tárgyai!

SANDS. Ideje volt e gyógyításnak, úgy
Terjedt a kór.

KAMARÁS. De hölgyeink, tudom,
Bánkódni fognak e rongyok miatt.

LOVELL. Bú lesz elég! Sok kóbor kurafi
Könnyű szerén fogá meg asszonyinkat:
Egy hegedű, egy pár dal, s oda vannak!

SANDS. AZ ördög hegedülje őket el. — Jó,
Hogy elmentek! Javíthatatlanok.

Most egy becsületes falusi lord is,
Mint im magam, ki eddig hátra volt
Szoritva, szóhoz juthat; s úgy hiszem,
Helyét megállja még a tánczban!

KAMARÁS. Ugy, úgy,
Lord Sands! Hisz ön nem hányta még el a
Csikó-fogát!

SANDS. Nem ám, s nem is fogom,
Mig egy fogam lesz!

KAMARÁS. Sir Tamás, s hová
Indult kegyed?

LOVELL. Bibornok úrhoz. És
Lordságod is hivatalos.

KAMARÁS. Vagy úgy!
Ma vacsorát ad és pedig nagyot,
Sok lord- s ladyknek. Ott lesz, tudom, az
Ország virága, színe.

LOVELL. Igazán
Jólelkü, bőkezü pap; mint a föld,
Áldásban oly dús, s juttat harmatából
Mindenfelé.

KAMARÁS. Bizonyynyal, ő nemes!
S csak a gonosz nyelv mondhat róla mást!

SANDS. Ő teheti, van módja rá. Fukarság
Őbenne rútabb volna bárminő
Eretnekségnél. Ily állásba' kell,
Hogy bőkezü legyen az ember, mert valódi
Példányul áll.

KAMARÁS. Igaz; de ritka ád oly
Példát, mikép ez. — Künn vár csolnakom;
Lordságod is velem jöhet; s jerünk is,
Jó sir Tamás, mert elkésünk; pedig
Azt nem szeretném, mert sir Henry Guildford
És én fogadjuk a vendégeket
A házi úr helyett. — Ha tetszik —

SANDS. Én,
Mylord, szolgálatára állok. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Elfogadó terem a York-palotában.

Zene. Mennyezet alatt kis asztal a bibornok számára; egy nagyobb, terítve a vendégek számára. Jönek Bullen Anna, több lord és lady, urhölgyek, mint vendégek az egyik ajtón.

Sir Henry Guildford elejökbe, a másikon.

GUILDFORD. Szép hölgyek, ő kegyelmessége, a
Bibornok üdvözöl; ez éjt a víg
Örömmek és nagyságtoknak kívánja
Szentelni; és reméli, e vidám
Csoportba' nincs, ki külről gondjait
Behozta volna; ő mindenkit oly jó
Kedvűnek óhajt, mint jó társaság,
Jó zene, jó bor, jó fogadtatás
Csak tehetik. — Ah, ily későn, mylord?

Lord kamarás, lord Sands, sir Lovell jönek.

Nekem elég volt e szép társaságra
Gondolnom: lelkem szárnyat ölte.

KAMARÁS. Oh!

Ön ifju még, sir Guildford.

SANDS. Hallja, sir

Lovell Tamás, ha a bibornok úr
Az én világi vágyaim felét
Birná csak: itt e szépek közt néhány,
Oly lakomába' részesülne, még
Alvás előtt, mi jobban izlenék
Nekik is, azt hiszem. — Szép társaság,
Lelkemre mondom.

KAMARÁS. Oh, ha egy-kettőnek

Lordsága volna gyóntatója —

SANDS. Bár

Volnék! Mi könnyü volna a vezeklés!

KAMARÁS. Mily könnyü, kérem?

SANDS. Mint egy pelyhes ágy.

KAMARÁS. Szép hölgyeim, tessék leülni. — Sir

Guildford, rendezze, kérem, amaz oldalt,
Majd én emezt. — Ő kegyelmessége is
Itt lesz azonnal. — Nem, szép hölgyeim,
Tarkázni kell, mert megfáznak különben:
«A hol hölgy hölgyet ér, ott leesik a dér.»
Lord Sands, kegyed hevítse föl kicsinyt:
Üljön közējök kérem.

SANDS. Istenemre,
Ezt köszönöm. Szép hölgyek, engedelmet!

(Bullen Anna s egy más hölgy közé ül.)

Ha vadakat találnék mondani:
Bocsánatot! Apámtól örököltem.

ANNA. Tán csak nem örült volt?

SANDS. Örült? Igen,
Felette örült (ugymint szerelemben);
De nem harapott ám, csak mint im, én,
Egy lélekzettel esókolt húszat is! (Megesókolja Annát.)

KAMARÁS. Ez jó; derék! No immár helytt vagyunk.

Urak, önökre hárul a hiba,
Ha hölgyeink duzzogva hagynak el.

SANDS. Engem, mylord, ne féltsen kis körömben!

Harsonák. Wolsey bibornok kísérettel jő s elfoglalja helyét az emelvényen.

WOLSEY. Üdvözlek, úri kör. Hölgy vagy lovag,
Kinek ma kedve nincs, nem jó barátom.
Üdvözletem' ismétli e pohár, mely
Mindnyájatokra szól! (Iszik.)

SANDS. Kegyelmességed
Igen kegyes! Hol egy nagy billikom,
Ólébe hálám hogy beférjen és a
Sok szótól megkiméljen!

WOLSEY. Jó mylord Sands,
Lekötelez. — Igyék szomszédiért! —
Szép hölgyeim, mily hallgatók! — Urak,
Kinek hibája ez?

SANDS. Várjunk, mylord,
Mig a piros bor arcainkba száll:
Majd ők beszélnek és mi hallgatunk.

ANNA. Lord Sands, mi játszai ön!

SANDS. Kivált ha én

Választanám a játszmát! Drága hölgy,

Im e pohár öné: fogadja el,

S meglátja —

ANNA. Ön nem fogja látni azt!

SANDS. Nem mondtam-é, hogy majd beszélnek ök?

(Künn dob, harsona, mozsarakat sütnek el.)

WOLSEY. Mi ez?

KAMARÁS. Tekintse meg csak valaki. (Szolga el.)

WOLSEY. Mi harczy hang! — Nem, ne ijedjenek meg.

Szép hölgyeim! Önöket még a harcz

Is megkiméli.

Szolga visszajő.

KAMARÁS. Nos mi volt az?

SZOLGA. Egy

Vendégesoport: uraknak látszanak.

Bárkájok' elhagyák s a partra szálltak,

Mint idegen királyoktól jövő

Fényes követség.

WOLSEY. Drága kamarás úr,

Menjen eléjük, ön tud nyelveket;

Fogadja, kérem, fő rangjok szerint

S vezesse hozzánk, a hol ennyi báj

Hintendi rájuk égi sугarát.

Menjen vele kíséret.

(Kamarás kísérettel el. Mind fölkelnek; az asztalok elvitetnek.)

Megzavarták.

A vacsorát. De kárpótlást nyerünk.

Kedves egészségökre, s újból is

Üdvözlöm önöket, mindannyian.

Zene. Henrik király, urak mind álarczosan, pásztoroknak öltözve. Lord kamarás elöttök. Egyenesen a bibornok felé tartva, tisztelettel üdvözlök.

Nemes csoport, mivel szolgálhatunk?

KAMARÁS. Nem tudnak angolul s tolmácsokul

Fölkértek engem. Hírét hallva, hogy
 Ma este itt e bájos társaság
 Fog összejönni: meg nem állhaták
 — Oly tisztelői a szépségnek ők —
 Hogy el ne hagyják nyájaik' s kegyes
 Engedelmével nagysádnak, e dicső
 Bájkörbe lépve, a gyönyörnek egy
 Rövidke órát ne szenteljenek.

WOLSEY. Kérem, mylord, jelentse ezt nekik:
 Nagy tisztelet szegény házamnak és
 Nekem. Ezerszer köszönöm; s ohajtom,
 Mulassanak jól.

(Hölgyeket választanak a tánczra. A király Bullen Annát hívja fel.)

HENRIK KIRÁLY. Legszebb kéz, melyet
 Valaha fogtam! Oh szépség, maig
 Nem ismerélek!

WOLSEY. Mylord —

KAMARÁS. Kegyelmes úr —

WOLSEY. Menj, s mondd
 Hogy lenni kell közöttük egy olyannak, [nekik,
 Ki im e helyre nálam érdemesb,
 Kinek, ha tudnám, mely'k az, szívesen
 Adnék helyet.

KAMARÁS. Azonnal.

(Kamarás az álarcosokhoz megy; beszél velök s visszatér.)

WOLSEY. S mi a válasz?

KAMARÁS. Hogy van közöttük oly, elismerik.
 De azt kívánják, hogy, kegyelmes úr,
 Magad találd ki, melyik az, s csak úgy
 Foglal helyet.

WOLSEY. Kisértsük meg tehát. (Leszáll székéből.)
 Bocsássatok meg, jó urak! Szabad
 Közöttetek királyt választanom? (A királyt kijelöli.)

HENRIK KIRÁLY. Reá találtál. (Leveszi álarczát.) Bájos tár-
 Tartasz, bibornok úr. Helyes, mylord! [saságot
 S szerencse, hogy egyházi férfiú
 Kegyelmességed; másképp rosszra is
 Vélném.

WOLSEY. Örülök, hogy felséged ily
 Tréfás.

HENRIK KIRÁLY. Egy szóra kérlek, kamarás :
Ki az a szép hölgy ?

KAMARÁS. A Bullen Tamás
Leánya, felséged szolgálatára,
Az ő felsége udvarhölgyei
Közül való.

HENRIK KIRÁLY. Az égre, szép falat! —
Édes szívem, egyetlen volna, így
A táncz után meg nem csókolnalak.
Urak, ez a pohár járjon körül!

WOLSEY. Hé, sir Lovell, kész-é az asztal a
Külön teremben ?

LOVELL. Kész, kegyelmes úr.

WOLSEY. Felséged, félek, fölhevült a tánczban.

HENRIK KIRÁLY. Félek, hogy igenis föl.

WOLSEY. Itt a mellék-
Teremben üde lég lesz.

HENRIK KIRÁLY. Minden úr
Vezesse hölgyét. Drága párom, én
Se' hagylak el még. Jó bibornokom,
Legyünk vigan. Kedvem van egynehány
Pohárt üríteni e szép hölgyekért,
S még egy komolyt velök lelejtteni.
Majd álmodozzunk aztán, hogy ki mily
Kegyökben áll. — Föl, szóljon a zene! (Zene. Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Utcza.

Két nemes jön szembe.

1. NEMES. Hová ilyen sietve?
 2. NEMES. Jó napot!
 A törvényszékhez indulék, a nagy
 Buckingham sorsát hallani.
2. NEMES. E fáradástól megkimélem önt.
 Már vége; még a volt csak hátra, hogy
 Vigyék el a rabot.
2. NEMES. Ott volt kegyed?
 1. NEMES. Ott
2. NEMES. Mondja el, kérem, hogy' volt, mi volt?
 1. NEMES. Azt könnyű eltalálni.
2. NEMES. Hát bűnösnek
 Találtatott?
1. NEMES. Annak, s el is itélték.
 2. NEMES. Sajnálom!
1. NEMES. Oh sokan sajnáljuk őt!
 2. NEMES. Kérem, beszélje csak!
1. NEMES. Kevésbül áll. A
 Nagy herczeg a sorompók közt megállt,
 S a vád daczára folyvást büntelennek
 Vallá magát, s erős okfegyverekkel
 Fogá föl a törvény csapásait.
 A közvádoló meg egyre nyomozást,
 Tényálladékot és különböző
 Tanúk vallását hajtá, kiket a
 Herczeg magával szembesíteni
 S ott viva-voce kívánt hallani.
 No, erre volt sáfára jött elő,
 Titkára, sir Peck Gilbert, s John de Car,

A papja, s még az ördögös barát
Hopkins, ki őt e bajba vitte.

2. NEMES. Az,

Ki jóslatokkal ámitá?

1. NEMES. Az ám.

Mind terhelék őt. Ő a vádakat

Próbálta megkerülni s nem tudá.

Birái erre — mit volt tenniök? —

A felség-árulás bűnében el-

Marasztalák. Sokat s szépen beszélt

Önvédelemkép'; ám csak annyit ért:

Szánták talán, de számba nem vevék.

2. NEMES. S minderre ő hogy' viselé magát?

1. NEMES. Mikor megint előidéztetett,

Halál harangját, az ítéletet

Hallgatni: félelem fogá, erősen

Izzadt, s hadart valamit, nagy haraggal

S rosszul; hanem magához jött hamar

S végig nemes nyugalmat mutatott.

2. NEMES. Csak nem fél a haláltól?

1. NEMES. Nem hiszem,

Oly gyöngé soh'se' volt. De a halál

Okára tán boszús.

2. NEMES. Kétségtelen,

Hogy ebben a bibornok keze volt.

1. NEMES. Valószínű; minden reá mutat.

Először is: Kildair elmozdítása,

Ki Irland kormányzója volt, s helyébe

Surreyt nevezték, s oly sietve küldék,

Nehogy ipát segítse honn.

2. NEMES. Czudar

Kiszámított egy államcsiny!

1. NEMES. No majd

Ha visszajő, majd számot kér. Ez áll:

Kit a király kegyel, bibornok úr

Annak hamar talál oly küldetést,

Mely messze távolítja.

2. NEMES. A rendek is

Mind gyűlölik; s lelkemre, valamennyin

Tiz ölnyi mélyre kívánnák. Viszont

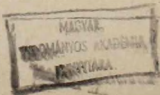
A herceget mind szeretik, derék
 Jó lelkü Buckinghamnek nevezik,
 Nemes szív tükörének.

1. NEMES. Sir, megálljau,
 És nézze a bukott nagyságot itt,
 Kiről beszél!

*Buckingham jö a törvényszéktől. Előtte törvényszolgák,
 bárdjaik élet felé fordítva; két oldalt atabárdosok. Utána sir
 Thomas Lovell, sir Nicolas Vaux, sir William
 Sands; nép.*

2. NEMES. Jerünk egész közel,
 S nézzük meg őt.

BUCKINGHAM. Jó emberek!
 Kik részvevön eddig kísértetek,
 Halljátok egy szóm', s térjetez haza
 S felejtsetek el. Ma mint árulót
 Itéltek el s halmom kell. Ám az ég
 Tanúm, s essék a lelkiismeret
 Rám, mint a bárd, ha én hű nem valék!
 Nem vádlom a törvényt halálomért,
 A mit talált, az a szerint itélt:
 Csak mozzatói lettek volna jobb
 Keresztyén lelküek! Mindegy, akár
 Minők, szivemből megbocsátok. Ám-
 De bűneikkel ne dicsekedjenek
 S tovább ne szójék a leölt nagyok
 Sirján gonosz hálóikat! Különben
 Ártatlan vérem ellenök kiált!
 Nem várok én itt hosszabb életet
 S nem esdek érte, bátor a király
 Kegyelme több, mint bűneim lehetnek.
 Ti, kik szerettetek, kik sirni mertek
 Buckinghamért még, hű barátai,
 Kiket hogy elhagy, egyetlen keserv
 S halál szivének: jöjetez velem,
 Jó angyalokként. végemig. S mikor
 Az elszakító bárd reám zuhan,
 Imátok édes vég szentség legyen,

Mely szellememnek útát égbe nyit!
Előre, Isten nevében!

LOVELL. Kérem itt
Nagyságodat, ha szíve ellenem
Valaha rosszul érze, mielőtt
Tovább megyen, bocsásson meg nekem.

BUCKINGHAM. Lovell Tamás, mint megbocsátok: úgy
Nyerjek bocsánatot. S mindenkinek
Megengedek. Nem vívhat annyi sérelem,
Mit el nem engednék! Harag s boszú
Ne vesse siri ágyam'! A királynak
Ajánljatok! S ha kérd: mondjátok el,
Hogy már az ég feleútján láttatok.
Imáim ő felségeé, s ha lelkem
Elvális is, csak áldja. Éljen ő
Több évet, mint számlálni még időm van!
Kegyes s kegyelve légyen mindörökké!
S későn ha elhaland: egy sírűregbe
Legyenek ő s a Jóság eltemetve!

LOVELL. Nagysádat a vízpartig én kísérem,
Ott tisztemet sir Nicolas Vaux veszi
Által s viendi végig.

VAUX (a kísérethez). Kész legyen
Minden. Jó már a herczeg. Ott van-é
A bárka? Ékítsétek úgy föl azt,
Mint illik ily nagy rangú férfihoz.

BUCKINGHAM. Nem! Hagyjuk azt, sir! Rangom most
Gúny rajtam. Ah, imént, mikor jövék, [csupán
Buckingham herczeg voltam s connetable;
Most csak szegény Bohun Edvárd vagyok.
De gazdagabb így is, mint nyomorult
Vádlóim: az igazság még enyém;
Ok azt sohase' bírták. Most meg is
Pecsétlem azt, e vérrel, mely miatt
Ők nyögni fognak egykor. Hős atyám,
Buckingham Henrik — a ki fegyverét
Első emelte a bitor Richard
Ellen — mikor segélytelen futott,
Banisternél keresve menhelyet;
A gyáva szolga őt kiadta és

Pör és ítélet nélkül hulla el:
 Az Isten adjon jó nyugtot neki!
 Hetedik Henrik trónra lépve hős
 Atyám halálát szivből fájlalá
 S igaz királyi szivvel adta rám
 Rangját, nevét, s mintegy romok közül
 Szebb létre támasztott föl. Im fia,
 E nyolczadik Henrik, éltem', nevem',
 Becsületem', s mi csak kincsem vala,
 Most egy csapással elvevé s kiirt
 E földi létből. — Meg kell vallanom:
 Ítéletem volt legalább, s szegény
 Atyám fölött ez egy előnyt nyerém;
 De annyiban sorsunk hasonlatos,
 Hogy en-szolgáink, a kikben bizánk,
 Ejtének el. Hitlen, czudar cselédek!
 De égnek ebben is jó czélja volt.
 S ti a halótól fogadjátok el
 E jó tanácsot: hogyha bőkezűk
 Vagytok bizalmatokkal, tartsatok
 Závárt az ajkon, mert a jó barát,
 Kinek od'adta kulcsát szívetek,
 Mihelyt bukástok első szelletét
 Megerzi, elhagy, mint a csalfa víz,
 S csak ott jelen meg, hol a mélybe ránthat.
 KönyörgjeteK értem, jó emberek.
 Elhagylak immár, súlyos életem
 Vég percze itt van. Isten veletek!
 S ha valamely gyászt kell beszélnetek:
 Mondjátok el csak estemet. Lejárt
 Idöm! Az ég bocsásson meg nekem!

(Buckingham és egész kísérete el.)

1. NEMES. Oh gyászydő! Félek, nehéz leend
 Az átok e tett szerzőinek fején.
2. NEMES. Ha herczegünk ártatlan, szörnyűség!
 De én nagyobb, tán békövetkező
 Dolog felől tudnék beszélni, mely
 Még gyászosabb vón'!
1. NEMES. Óvjon a nagy ég!

- S mi volna az? — Sir, tán kételkedik
Bennem?
2. NEMES. De súlyos egy titok s erős
Hűségre bizható csak.
1. NEMES. Bízva rám,
Én keveset beszélek.
2. NEMES. Bízom önben.
Legyen. Minap valami suttogást
Hallott-e, hogy nejétől a király
Elválni készül?
1. NEMES. Hallottam; de a
Hír újra megszűnt: mert alig, hogy a
Király fülébe ment, rögtön parancsot
Küldött a lord mayorhoz nagy haraggal,
Hogy nyomja el ez álhirt s a ki merné
Terjeszteni, vessen rossz nyelvére zárt.
2. NEMES. S pedig ez álhír csakugyan való
S naponkiut új erőt kap. Bizonyos már,
Hogy a király belé kezd. A bibornok,
Vagy más valaki, közelében, az
Áldott királyné ellen, bosszúból,
Kételyt vetett szívébe, mely szegénynek
Vesztére lesz. Mondják, Campéjus, a
Toledói bibornok-érsek, e miatt
Jön épen.
1. NEMES. Ezt bibornokunk tevé!
És csak, hogy a császáron bosszuját
Tölthesse, mért nem néki adta a
Toledói érsekséget!
2. NEMES. A szeget
Fején találta ön! S nem szörnyőség,
Hogy e kegyes nő igya meg levét
A szent haragnak? A bibornok úr
Czélt akar érni: s királynénk bukik!
1. NEMES. Irtózatos. — De nyílt hely ez nagyon
Ily tárgyakat vitatni. Többet is
Beszélhetünk majd otthon. (Mind el.)

II. SZÍN.

Előszoba a palotában.

A lord kamarás jő, levelet olvasva.

KAMARÁS. — «Mylord! A lovakat, melyekért nagyságod küldött, a legnagyobb gonddal kiválasztottam, betanítottam s fölszereltem. Fiatalok s szépek voltak; a legelső ménesből egész éjszakon. Mikor épen indítani akarnám Londonba, érkezett bibornok ő kegyelmességének egy megbizott embere teljhatalommal, s elütötte kezemről, azt adván okul, hogy ura kívánata előbb való bármely alattvalóénál, ha nem a királyénál is: a mi, nagyságos uram, egyszerre bedugta a szánkat. —»

Félek, hogy úgy van! Jó, hadd vegye el!
Ma-holnap úgy is minden az övé!

Norfolk és Suffolk herczeg jönnek.

NORFOLK. Jó, hogy találjuk kamarás urat.

KAMARÁS. Az Isten hozta itt nagyságtokat.

SUFFOLK. Mivel van elfoglalva a király?

KAMARÁS. Magába' hagyta, telve búskomor

Gond- s kételyekkel.

NORFOLK. Vaj' mi gyötri őt?

KAMARÁS. Hogy házasságra bátyja özvegyével

Lépett: e nyomja, úgy látszik, szivét.

SUFFOLK. Inkább szivével ő nyomult nagyon

Egy idegen nő közelébe.

NORFOLK. Ugy van.

S ezt a hatalmas kárdinál-király

Tevé! E vak pap, e szerencse-fi

Kedvére forgat mindent. Lesz idő,

Hogy a király megismerendi őt.

SUFFOLK. Adná az ég, mert addig önmagát

Sem ismerendi.

NORFOLK. S mily szenteskedő

S buzgalmas e pap! Im hogy feltöre

Köztünk s a császár, királynénk nagy öcsese
 Között a békét: a király szívébe
 Nyúl most be, s ott veszélyt, belfurdalást,
 Kételyt, halál-félelmet hinteget;
 S mind ezt csupán e házasság miatt.
 S hogy megnyugtassa a király szívét:
 Válást ajánl; válást attól, ki mint
 Gyöngy függe keblén húsz nagy éven át,
 Nem vesztve fényét; a ki őt nemes
 Szent érzülettel, mint az angyalok a
 Föld jobbait, oly égien szerette!
 Ki őt a balsors bős csapási közt
 Is áldni fogja . . . Nemde, szent cselekvény?

KAMARÁS. Ég óvjon ily tanácstól! — Szent igaz:

Mindenki most erről beszél, de minden
 Hü szív siratja. S a ki csak belát
 A czélzatokba, vég okúl a frank
 Király hugát találja. Tán az ég
 Fel fogja nyitni a király szemét,
 Mely oly soká volt húnnya e merész
 Gázemberen.

SUFFOLK. S megment e szolgaságtól.

NORFOLK. Van rá okunk, buzgón könyörgenünk

Szabadulásért, mert maholnap e
 Hatalmas úr apródivá teszen
 Mindannyiunkat. Őelőtte a
 Más rangja és állása sáragyag, mit
 Tetszés szerint gyúr.

SUFFOLK. Részemről, mylord,

Se szeretem, se félem őt: ez a
 Credóm felőle. Mint nélküle lettem,
 A mi vagyok, nélküle állok is,
 Mig tetszik a királynak; átka, vagy
 Áldása nem fog rajtam: levegő,
 Mit föl se' vészek. Mindig ismerém,
 Jól ismerem ma is; de arra bízom,
 Ki elbizottá tette: pápa úrra.

NORFOLK. Jerünk be; hátha sikerül a bús-

Komor királyt nyomott kedélyiből

Valami által felderitenünk.

Tartson velünk, mylord,

KAMARÁS. Bocsánat, ő

Felsege küldött engem más-felé:

Egyébiránt sincs jól választva ez

Idő, zavarni őt. Ég áldja meg

Lordságtokat.

NORFOLK. Köszönjük, kamarás úr. (Kamarás el.)

*Norfolk egy függönyajtót szétnyit; ott ül a király
s elmerülve olvas.*

SUFFOLK. Mily bús tekintet! Mily leverten ül!

HENRIK KIRÁLY. Ha! ki van itt?

NORFOLK. Uram, nyugtasd meg őt!

HENRIK KIRÁLY. Mondom, ki az? Hogy' mertek egyedül-
Létembe' háborítani? Ki vagyok én?

He?

NORFOLK. A kegyes király, ki megbocsát a

Jó indulat vétségéért. Merész

Jöttünkben államügy vezérle a

Király elé.

HENRIK KIRÁLY. Merész, valóba'! — Most

Csak menjetek. Hivatlak, ha időm lesz.

Van-é idő világi ügyre most?

Wolsey és Campejus bibornokok jönnek.

Ki jő? A jó bibornok! Oh nemes

Wolsey, szivem sebének orvosa!

Te balzsam a király lelkére! jőj.

— Légy üdvöz országomba', tisztelendő

Tudós bibornok! Mindenem s magam

Tied. — Mylord, rád bízom, hogy szavam

Ne maradjon üres hang.

WOLSEY. Sohsem az, sir!

Ohajtanók, ha felséged nekünk

Adhatna egy rövidke órai

Kihallgatást.

[jettek!

HENRIK KIRÁLY (Norfolk- és Suffolkhöz). Dolgunk van, men-

NORFOLK (titkon Suffolkhoz). Ha még e pap se' gögös!

SUFFOLK (szintugy).

De milyen!

Magamra nem venném lelkületét

Hivataláért! — Így e' nem maradhat!

NORFOLK (mint előbb). S ha így: magam török rajt!

SUFFOLK (szintugy).

Magam is!

(Norfolk és Suffolk el.)

WOLSEY. Felséged a királyoknak dicső

Példát adott, hogy lelki kételyét

Önként a szent-szék bölcs ítélete

Alá bocsátá. Most kinek lehet

Szava ez ellen? vagy felségedet

Ki vádolandja? Maga a spanyol, bár

Vér s kegyelet csatolja asszonyunkhoz,

Elismerendi, hogy méltányos és

Illó ez eljárás. Minden tanult

Szent-széki bíró egy ítéletet

Mondhat csak ebben; és törvényeink

Bölcs anyja, Róma, felséged szabad

Kivánatára, im ítélete

Tolmácsaúl e bölcs férfit bocsátá,

A szent s tudós Campejus kardinált,

Kit im ujonnan bemutatni van

Felségednek szerencsém.

HENRIK KIRÁLY.

S én megint

Ölve zárom karjaimba őt,

Hálásan a szent-szék szerelméért, hogy

Azt küldi épen, kit szivem kívánt.

CAMPEJUS. Felség, magas kegyelmed tiszteletre

Indítja minden idegen szivét.

Kegyes kezébe nyujtom ime át

E megbizásom', melynek erejével

Te, York bibornok úr, mint Róma hű

Szolgája, társamul nevezve vagy,

Pártatlanúl itélni imez ügyben.

HENRIK KIRÁLY. Méltó birák! a királynéval is

Tudatni kell jövészek czélzatát.

— Hol Gardiner?

WOLSEY.

Felséged oly kegyes

Volt asszonyához mindig, hogy tudom,

Most sem tagadja tőle meg, mit egy
 Más rangu nő is megnyerhetne ily
 Esetben: ügye mellé kitanúlt
 Védőket.

HENRIK KIRÁLY. Úgy! s a legtudósbakat!
 S kegyelmem arra, ki jól védi őt.
 Kérlek, bibornok, hivd be Gardinert,
 Titkáromat. Derék s alkalmas ember!

Wolsey kimegy s visszatér Gardiner-rel.

WOLSEY. Csak add kezed'; öröm s kegy int feléd.
 Im, a királynak adlak.

GARDINER. Mindörökre
 Kegyelmességedé vagyok, ki föl-
 Emelt a porbul.

HENRIK KIRÁLY. Jöszte, Gardiner. (Magok közt beszélnek.)

CAMPEJUS. York érsek úr, kérem, nem Pace tudor volt
 Előbb e hivatalban?

WOLSEY. De biz az.

CAMPEJUS. S nem volt elég tanult?

WOLSEY. De sőt a' volt.

CAMPEJUS. Ugy, higye meg, elég rossz vélemény
 Nehézlik önre is.

WOLSEY. Hogyan, réám?

CAMPEJUS. Nem átalják irigy féltéssel is
 Vádolni önt, hogy őt, erényiért,
 Csakhogy fölebb ne menjen, szüntelen
 Távol helyekre küldözé, a min
 Buvában ő megőrült, s bele halt.

WOLSEY. Nyugassza Isten! mondom mint keresz-
 Élő zavargót megfenyíteni van [tyén. —
 Módunk s erőnk. Bolond volt, a mig élt;
 Játzsá csak az erényt. — E jó fiu
 Mindent parancsra tesz; én közelemben
 Nem is türök mást. Testvér, higye meg,
 Kisebbek által gátoltatni ne
 Hagyjuk magunkat!

HENRIK KIRÁLY. Menj s kimélve add
 Szegény királyi nőnk tudtára ezt. (Gardiner el.)

Azt véljük, illőbb hely, mint Black-Friars,
 Nincs e komoly dologra. Ott legyen
 Találkozásunk. Wolsey rendezend
 Mindent, a hogy' kell. — Oh uram, mikép
 Fáj tisztalelkü férjnek ily szeretett
 Hitvestül elszakadni! Oh de a
 Lelk'ismeret! lelk'ismeret! hogy oly
 Érzékeny ez! Válnom miatta kell! (Mind el.)

III. SZÍN.

Előszoba a királyné osztályában.

Bullen Anna s egy agg hölgy jönnek.

ANNA. S nem is azért! Halld íme búm okát:

Urunk olyan sokáig élt vele;
 S ő oly kegyes nő, a kiről soha
 Nem monda senki rosszat; mást talán
 Megbántani se' tudna; s annyi évi
 Uralkodás után, folyton növekvő
 Dícs, pompa közt — mit elveszítni több
 Keserv ezerszer, mint megnyerni üdv —
 Egyszerre ily irtóztatóan el-
 Taszítva lenni! — Van-e szörnyeteg, kit
 Ez meg nem indít?

AGG HÖLGY. Ah, kemény szívek
 Is könnyre olvadoztak!

ANNA. Oh bizony
 Jobb nem ismerni jólétet, hatalmat:
 Mert bár világi jó, de ha irigy
 Sors elrabolja, válni tőle szintoly
 Kín, mint a lélektől a testnek.

AGG HÖLGY. Oh
 Szegény királyné! Ujra idegen lett
 Köztünk.

ANNA. De annyival méltóbb a részvét
 Könnyharmatára. Istenemre, jobb
 Alant születni és alázatos
 Társakkal élni megelégedésben,

Mint megismerni a fényes nyomort
S ragyogni gond közt.

AGG HÖLGY. Megelégedés

A legbecsesb kincs!

ANNA. Szűz leány fejemre,
Királynő sem lennék!

AGG HÖLGY. Lennék biz én,
S cserébe adnám szűz-leány fejem'!
S lennél te is, te kis szenteskedő!
Te, annyi női báj mellett, ne birnál
Nőszívvel is? — Nő-szív pedig csak a
Kitüntetésre, fényre, rangra vágy:
Mik, igazába', jók is, és miket
(Ne tedd magad') szép irha-finom és
Szintoly nyulós lelkismereted is
Bevenne — nyujtsd csak!

ANNA. Oh, bizony nem!

AGG HÖLGY. Oh,

Igen bizony! Hát nem lennél királyné?

ANNA. Nem én, a nagy világ nagy kincseért!

AGG HÖLGY. Be furesa! Engem egy lyukas garas
Rá birna venni, vénségemre, hogy
Legyek királyné. — S hercegnő talán?
Mit szólsz ehhez? Érzesz-e ily tehert
Elbirni, erőt magadban?

ANNA. Nem biz én.

AGG HÖLGY. Be gyöngé alkat! Szálljunk még alább.

Nem állanék, mint ifju gróf, utadba:

Félnék, belém szeretsz. Ha hátad e

Terhet se birja, arra sem való vagy,

Hogy gyermeket hordj.

ANNA. Oh miket fecsegsz!

De esküszöm, hogy nem lennék királyné,

A nagy világért!

AGG HÖLGY. S a kis Angliáért

Ráfanyalodnál! Részemről, akár

Carnarvonshire-ért, ha semmi több

Nem járna a koronával! — Ha! ki jó?

Lord kamarás jö.

KAMARÁS. Jó reggelt, hölgyeim! Ah, mit nem érne
Beszélgetésök titkát tudnom!

ANNA. Oh,
Semmit biz az! Nem méltó kérdeni sem.
Urnők baján kesergtünk.

KAMARÁS. Ily szelid
Szívekhez illő tárgy. De van remény,
Hogy jóra fordul minden.

ANNA. Adja ég!

KAMARÁS. Kegyednek áldott szive van, s az ég
Megáld ily jó szivet. S hogy lássa nagysád,
Szavam minő igaz, s hogy szép erényi
Főntebb is szembetűntek: tudja meg,
Hogy ő felsége jó indulatát
Jelenti önnek, s nem kisebb kegyét,
Mint hogy pembrokei grófnévá teszi,
S e czimhez, évi járulék gyanánt,
Ezer guinét rendelt kegyelmesen.

ANNA. Nem is tudom, hálás alázatom'
Mi szódba öntsem. Mindenem, kevésb
A semminél; imám se szent eléggé,
S hő vágyaim szegény szóknál alig
Többek; de minden, ima, vágy — övé!
Lordságod, esdek, tolmácsolja hű
Hálám', alázatom', mint piruló
Rabszolga-lányét, ő felséginél,
Kinek hatalma- s élteért szünetlen
Imádkozom.

KAMARÁS. Nem mulasztandom el
Táplálni, szép hölgy, a király kegyét
Nagysád iránt! — (Félre.) Szívébe láttam! Ott
Szépség s erény vegyülnek úgy, hogy a
Királyt megejték. És ki tudja, még
Nem szül-e gyöngyöt egykor, mely egész
Hazánkra fényt vet? — (Fenn.) Ő felségihez
Most visszatérek, tudtul adni, hogy
Szóltam kegyeddel.

ANNA. Drága lord — (Kamarás el.)

AGG HÖLGY.

Na hát!

Nem mondtam, úgy-e? Megvan! — Lám, tizenhat
 Évig koldultam az udvar körül
 (S ma is csak ott vagyok): mindig korán vagy
 Későn jövék, el nem találhatám
 A jó szerencsét! S lám, te — még ujoncz
 Az udvarnál (ah, úgy-e megveted a
 Tolakodó szerencsét?) — szájadat
 Föl sem nyitottad, s már is tele van!

ANNA. Valóban, én sem értem.

AGG HÖLGY.

Nos, hogy' izlik?

Keserű? — Öt garasba: hogy nem az!
 Volt egyszer egy hölgy (rég történt dolog),
 Ki nem akart királyné lenni, nem
 Egyiptom minden kincseért. Ugyan
 Nem hallottad hírét?

ANNA.

Menj, enyelepsz!

AGG HÖLGY. Helyedbe' vélem madarat lehetne

Fogatni! Pembroke grófné! és ezer
 Font évi díj: csak tiszteletből, és
 Szolgálni érte nem kell. Istenemre,
 Ez több ezert ígér még! A becsület
 Uszálya hosszabb, mint előköténye.
 Most, azt hiszem, elbirja hátad a
 Herczegnőséget. Nem vagy-é erősb,
 Mint az imént?

ANNA.

Jó hölgy, mulasd magad'

Játékaiddal s hagyj ki engemet
 Belőlök. Inkább haljak meg, se'hogy
 Kedvemre volna mind ez; sőt megijeszt,
 Ha arra gondolok, mi lesz tovább.
 — De a királynét egyedül hagyók,
 Vigasztalan, s feledtük, ily soká!
 Kérlek, ne szólj előtte az egész
 Dolog felől!

AGG HÖLGY.

Minek vélsz engemet? (Mindketten el.)

IV. SZÍN.

Csarnok Blackfriarsben.

Harsonák, zene. Két törvényszolga jó, ezüst botokkal; utánok két iródiák, tudor-öltözetben, utánok a canterbury-i érsek egyedül. Utána a lincolni, elyi, rochesteri, st. asaphi püspökök. Utánok, kevés közzel, egy nemes, a táskát (a nagy pecséttel) s bibornoki kalapot hozva; azután két pap egy-egy ezüst keresztel; azután egy dízmester födetlen fővel; utána hírnök, ezüst királyi pálczát tartva. Azután két nemes, két nagy ezüst rúddal. Azután egymás mellett a két bibornok, Wolsey és Campejus. Két nemes, karddal és királyi pálczával. Azután jó Henrik király, Katalin királyné, kíséretökkel. A király a trón-mennyezet alatt foglal helyet; a két bibornok alatta, mint bírák; a királyné némi távolságban a királytól ül le. A püspökök két oldalt az ítélő székeken, mint egyházi törvényszék. Alább az író diákok. A lordok a püspökök mellett ülnek le. A kíséret többi része illő rendben állva oszlik meg a színtéren.

WOLSEY. Mig Rómából nyert megbizásaink

Fölolvasása tart, csöndet kívánok. [voltak

HENRIK KIRÁLY. Nincs arra szükség. Már nyilván ki

Hirdetve s érvényök minden felől

Megállapítva. Kíméljünk időt.

WOLSEY. Jó; legyen úgy: kezdjük.

IRÓDIÁK. Mondd: Henrik, Anglia királya, állj elő!

HIRNÖK. Henrik, Anglia királya, állj elő!

HENRIK KIRÁLY. Jelen vagyok.

IRÓDIÁK. Mondd: Katalin, Anglia királynéja, állj elő!

HIRNÖK. Katalin, Anglia királynéja, állj elő!

A királyné nem felel. Felkél székéből, elmegy az ítélőszék mellé, egyenesen a királyhoz, s lába elé térdel. Akkor szólni kezd.

KATALIN. Sir! önre nézek, hogy tegyen nekem

Igazat; de kérem szánalmát is. — Én

Szegény, szegény nő s idegen, ki e

Hazán kívül születtem, kinek itt

Nincs pártatlan bírám, s nem várhatok

Segélyt s szelíd eljárást. — Ah, uram!

Mivel bántottam önt meg? ellenem

Mi ingerelte így föl nagy szívét,
 Hogy eltaszit magától s egykori
 Kegyét megvonja tőlem? — Ég tanum:
 Alázatos s hű nője voltam és
 Akaratának mindig engedő:
 Remegve mindig, nem sértem-e meg?
 Sőt rabja még arczának is, vidám
 S bús a szerint, mint az derült s borúlt.
 Vágyának ellent mikor álltam, azt
 Nem téve magamévá? Mely barátját
 Nem ügyekvém szeretni, bár tudám,
 Hogy ellenségem? S mely barátomat,
 Ha ön neheztelt rá, tartám tovább
 Barátomúl? Sőt tudatám vele,
 Hogy elbocsáttatik. — Gondolja meg
 Felség, hogy így husz évig voltam ily
 Hű nője, öntől gyermekekkel is
 Megáldva. És ha ennyi év alatt
 Mondhat reám bebizonyítható
 Valami bünt, becsületem, hitem,
 Szerelmem ellen, vagy felséged és
 Szentelt személye ellen: ám legyen,
 Taszitson el Isten nevében! és
 Zárjon reám ajtót a megvetés,
 S hurczoljanak törvény elé! De, sir,
 Felséged atyja bölcs, előre látó
 S szilárd itéletű király vala;
 Az én apám is, Ferdinánd spanyol
 Király, uralkodó családja leg-
 Bölesebbjei közé számláltaték.
 S kétségkívül magok körébe' bölcs
 Tanácsadókat híva idegen
 Földekrül is, jól meghányák-veték
 E házassági kérdést, s úgy ítelték
 Törvényszerűnek. Annálfogva, sir,
 Csak haladékot kérek, míg spanyol
 Barátaimtól véleményt nyerek,
 Kiknek tanácsit kérni szándokom.
 Ha nem: legyen Isten nevébe' meg
 Felséged akaratja!

WOLSEY. Asszonyom,
Itt ülnek im — s ön választotta! — e
Bölcs férfiak, tudósok, tisztelendők
S erényesek: az ország színe, hogy
Védjék ügyét. Tovább odázni azt
Hát czéltalannak vélem, mind az ön
Nyugalmaért, mind a király zavart
Kedélye tekintetéből.

CAMPEJUS. Igazat
Szólt ő kegyelmessége s helyesen;
S így, asszonyom, illő, hogy e magas
Gyűlés tovább haladjon s késedelem
Nélkül a két fél minden érveit
Vizsgálja meg.

KATALIN (Wolseyhez.) Bibornok úr, csak egy
Szót önhöz.

WOLSEY. Oh csak tessék, asszonyom!

KATALIN. Sir, a sirás erőltet. Ámde meg-
Gondolva azt, hogy királyné vagyunk
— Vagy annak álmodók magunk' soká —
S király leánya, ennyi bizonyos:
Könycseppjeimet tűz szikráivá
Változtatom.

WOLSEY. Kérem, legyen türelmes.

KATALIN. Ha ön alázatos lesz! — Nem előbb,
Mert úgy sohsem lennék, s megverne Isten.
Hiszem, s elég erős alappal, azt, hogy
Ön ellenem; s im, kifogást teszek, hogy
Birám lehessen: mert ön fújta ez
Izzó szenet köztem s uram között,
Mit oltson el az ég harmatja! És —
Ismétlem — irtózom birám gyanánt
Szemlélni önt; sőt el sem ismerem;
Kit, újra mondom, gyilkos ellenül
S jog és igazság ellenéül is
Nézek!

WOLSEY. Valóban, rá nem ismerek
E szókbán önre, a ki oly szelid
Volt s nőies s bölcsebb beszédü, mint
Más asszonyoknak adatott. Azonban

Ön félreismer engem, asszonyom.
 Én nem haragszom önre; igaztalan
 Sem ön-, se' másához nem vagyok; miket
 Tevék s teendek: arr' a római
 Szent-szék, igen, a teljes szent tanács
 Hatalmazott fel. — Azzal vádol ön,
 Hogy én szitám e lángot; tagadom.
 Itt a király jelen: ha észre venné,
 Hogy tettem' eltagadnám, azt hiszem,
 Megszidna, méltán, csalfaságomért;
 Igen, csak úgy, mint ön — hűségemért!
 S ha mentnek lát az ön vádjaitól:
 Méltatlanul ön által sértve lát.
 Ötöle várok orvoslást tehát;
 S orvoslatom csak az legyen, hogy önt
 E tévhitétől mentse meg; s azért,
 Mig ő felsége szólna, esdek önnek,
 Kegyelmes asszony, végye szavait
 Magában vissza, és ne mondja többé.

KATALIN. Mylord! mylord! én együgyü vagyok,
 S ah, gyöngé nő, ki ön szófegyverét
 Nem bírja föl. Ön nyájas, sima ajkú,
 Állása, hívatása küljelét, az
 Alázatot mutatja; ám belül
 Boszú-, kevélység- s göggel tömve van.
 Szerencse s a felség kegyelme önt
 Gyorsan ragadta, s most oly polczon áll, hol
 Hatalmasok uszályvivői; a
 Szó, mit kimond, szintén szolgája, a mint
 Rá bizza akaratját. Ámde ön
 — Kimondom — inkább ön személye, mint
 Szent hívatása érdekére tör.
 Ismétlem, önt birámnak el soha
 Nem ismerem, s mindenki hallatára
 A szent atyához im felebbezek,
 A pápa elé viszem ügyemet:
 Itéljen ő!

(Mehajtja magát a király előtt s menni készül.)

CAMPEJUS. A királyné makacs,
 Hajthatlan, a törvényt vádolni kész

S ellenszegülő; nincs rendén pedig.
Már indul is.

HENRIK KIRÁLY. Hirnök, szólítsd megint.

HIRNÖK. Katalin, Anglia királynéja, állj elő!

GRIFFITH. Halld, asszonyom, hívják felségedet.

KATALIN. S mit hallod azt te meg? Csak menj előre,

S fordulj, ha téged hívnak. — Uram, segíts!

Türelmem elhagy. — Csak eredj előre!

Nem maradok! Nem, és többé soha

Ez ügybe' meg nem jelenek ítélő

Székök előtt. (Katalin, kíséretével el.)

HENRIK KIRÁLY. Menj csak, szegény Katám.

Ki e világon azt beszéli, hogy

Jobb nője vólt: ne higyetek neki,

Ez egy hazug szaváért, semmiben!

Te vagy csupán (ha szép erényeid:

A szent szelídség, büszke nőiség,

Parancsoló alázat, s annyi szende

S magas vonás, tudnának szólani!)

Királyi nők közt egy királyi nő!

Trónon születttél és irántam is,

Mint trónra méltó, viseled magad'!

WOLSEY. Felséges úr! mély hódolattal esdek,

Mindönk fülének hallatára itt

Jelentse ki felség — mert kik előtt

Bántalmam és gyalázatam esék,

Fölordva lennem ott kell, bár elég-

Tételre tüstént nem számíthatok —

Ha én valék-e, ki első hozzá a

Felség elé ezt? vaj' tápláltam-é

Kételyt szívében? sürgetém-e az

Ítéletet? s ha szoltam-é csak egy

Igét — hanem ha Istent áldva, ily

Dicső királyi nőért — legkisebb

Hátrányul ellene, magas személye

S erényi ellen?

HENRIK KIRÁLY. Jó bibornokom!

Fölordalak. Becsületem szava

Old föl. Nem is kell mondanom: neked

Sok ellened van, a kik azt se' tudják,

Mért ellenid, csak mint juhász kuttyák
 Ugatnak, mert a társuk is ugat.
 Az ilyek ingerelték ellened
 Föl a királynét. Én föloldalak.
 Kivánsz-e mégis több igazolást?
 Te mindig arra intél, hagyjam e
 Dolgot pihenni, sohsem akarád
 Mozgatni azt, sőt gátolád a rá
 Nyiló útát. Becsületemre, a
 Bibornokot tisztának vallom ebben.
 — Hogy engemet mi indított reá,
 Hadd mondok el, idő- s türelmetekkel
 Tán visszaélve. Im a kezdete:
 Figyeljete! — Legelső kételyét,
 Sebző tövisét lelk'ismeretem, a
 Bayonnei püspök, akkor frank követ
 Némely szavából merité, ki akkor
 Az orleansi herczeg s Mária
 Lányunk közötti házasság felől
 Jött alkudozni. S ennek folyamán,
 — Mig még az ügy függőben — tölem ő
 (Ugymint a püspök) némi haladékat
 Kért, míg uránál kérdést tesz, vajon
 Törvényes-é leányunk, mennyiben
 E házasságban nemzők néhai
 Bátyánknak özvegyével. Ez szivem
 Mélyébe nyilalt, lelk'isméretem
 Legfenekét fölrázta, keblemet meg-
 Reszketteté, s oly tág utat nyitott,
 Min sok zavart aggály befúrható
 Aztán magát. Először is hívém:
 Nem állok ég kedvébe', s az tevé, a
 Természet által, hogy nöm méhe, ha
 Fiút fogant, csak úgy táplálta azt,
 Mint sir a holtat; mert fimagzati
 Vagy a nemzés helyén halának el,
 Vagy alig e világra jöve. Azt
 Hívém: ítélet rajtam ez, hogy im
 Országom, a legméltóbb örökösre
 Méltó, ne nyerjen tölem azt. Utóbb

Megfontolám: mi vészek érik e
 Magszakadás miatt biralmamat;
 S oh, mennyi bús nyögést sajtolt e gond!
 Így hánykolódva, lelk'isméretem
 Bősz tengerén, e rév intett felém,
 A mely körül im most tanácskozunk:
 Azaz: nyugalmat lelkemnek, melyet
 Betegnek érzék — sőt még most sem ép! —
 E tisztelendő férfiak-, biralmam
 Tudósínál kerestem. Legelőbb
 Közlém veled, lincolni püspök úr:
 Emlékszel-é, mint nyögtem a nyomás
 Alatt, midőn szoltam veled?

LINCOLNI. Igen,
 Felség.

HENRIK KIRÁLY. Sokat beszéltem: add elő,
 Kérlek, helyettem, mit tanácsolál?

LINCOLNI. Felséged engedelmivel, előbb
 Megrendített a kérdés, tárgya fontos
 S következése félelmes levén,
 Hogy legmerészb tanácsimat magam
 Kételybe ejtém s felségednek ez
 Útat javaslam, melyet im követ.

HENRIK KIRÁLY. Aztán tehozzád fordulék, tudós
 Canterbury-i érsek úr; kinyertem e
 Tanácskozásra egyezésedet.
 Kérdetlen egy egyházi férfi sem
 Maradt az itt jelenlevők közül,
 S szóval, pecséttel, mind megegyezett
 Czélomban, — Így, folytassuk: mert bizony
 Nem gyűlölet a jó királyi nő
 Iránt, de mondott érveim hegyes
 Vas ösztöne, mi erre kész. Legyen
 E házasság jogosnak döntve el:
 Mi szívesben viseljük övele,
 Katalinunkkal, királynónkkal, így
 A siring életünket, mint a föld
 Legszebbikével, ki példány gyanánt
 Áll a világban!

CAMPEJUS. Felséged megenged;

De távol a királyné, s kénytelenség
 E széket elnapolni. Addig őt
 Föl kell majd kérni, vegye vissza e
 Fölebbezést, mit szent atyánk elé
 Jelente. (Mind fölállnak, oszolni készülve.)

HENRIK KIRÁLY (félre). Látom, kardinál urak,
 Játékot üznek itt. Utálok e
 Halogatást, Rómának csselfogását!
 Kedves s tudós szolgám, Cranmer, siess
 Haza! Tudom, te hozsz vigaszt nekem!
 (Fen) Fölordva a gyűlés. — Mondom, jerünk.
 (Mind el, oly rendben, mint jöttek.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

A bridewelli palota. Szoba a királyné lakosztályában.

Katalin királyné és hölgyei munkában.

KATALIN. Vedd lantodat, lány. Lelkem bús, zavart:
 Dalolj s vidíts fel, hogyha tudsz. Hamar!

Dal.

Orfeusz lantjára fa,
 Zord hegy orma, bércz hava
 Meghajolva figyele;
 Fű-fa éledt zengzetén,
 Éji harmat s déli fény
 Áradván a földre le!
 Bósz tenger! szilaj habod
 Fej-lehajtvá szunnyadott,
 Olyan édes volt a dal.
 Mily varázs! mily hatalom!
 Gyötrelem, kín a dalon
 Szunnyad, alszik, mig kihál!

Egy nemes jó.

KATALIN. Mi baj?

NEMES. Felsőged engedelmmivel

A két bibornok úr vár bébocsátást.

KATALIN. Velem kívánnak szólni?

NEMES. Azt kívánták,

Hogy béjelentsem.

KATALIN. Kérd meg, lépjenek

Be ő kegyelmességeik. (Nemes el.)

Mit akarhat

Szegény kegyvesztett asszonygyal velem

E két nagy úr? S ha jól meggondolom,

Nem szeretem jövésök'. Jóknak és

Irgalmasoknak kéne lenniök; de

A csuklya még nem teszi a barátot!

Wolsey és Campejus jönnek.

WOLSEY. Üdv, asszonyom!

KATALIN. Kegyelmességeitek

Mint házi nőt találnak csaknem; én

Egészen az szeretnék lenni, mert

Ki tudja, még mi vár rám! Mit kíván

Főtisztelendőségtek?

WOLSEY. Asszonyom,

Főnséged engedelmmivel, magán-

Szobáiban, ha tetszik, jövetünk

Czélját előadandjuk.

KATALIN. Kérem, itt

Adják elő. Még nem tevék olyast,

Mi rejteket keresne. Vajha minden

Nő ily nyugodtan mondhatná el ezt!

Mylordok, én nem bánom (s ennyiben

Sokak fölött boldog vagyok), habár

Tettim' beszéli minden nyelv, ha minden

Szem látja s rágalom agyarkodik

Reájok: olyan tiszta életem!

Ha czéljok arról tudakozni, hogy
 Mily nő valék, csak bátran ki vele!
 Mert az igazság nyílt utat szeret.
 WOLSEY. Tanta est erga te mentis integritas, regina
 [serenissima

KATALIN. Oh jó uram, csak kérem, latinul ne!
 Nem voltam oly rest, hogy húsz év alatt
 A nyelvet, melylyel éltem, meg ne tudjam
 Tanulni. Idegen nyelv ügyemet
 Még idegen'b- s gyanúsabbá teszi.
 Csak szóljon angolúl: kik itt jelen
 Vannak, ha igazat szól asszonyuk
 Ügyébe', megköszönnék. Hígye meg,
 Elég sokat s ártatlan szenvedett!
 Bibornok úr, a legszándékosabb
 Bűnöm se több, mint mennyit angolúl is
 Föloldhat ön!

WOLSEY. Nemes hölgy, fájdalom,
 Hogy tisztalelkűségem, s ő felsége
 És ön iránt oly hű szívem ilyes
 Sötét gyanút szül, — bár jót akarék.
 — Oh, nem jövünk mi váddal, sem neved',
 Mit minden áld, gyalázni, sem a bút
 — Elég nyom már, nemes hölgy! — bármivel
 Növelni még; sőt inkább óhaját
 S határozatát megtudni, a király
 S felséged im e fontos ügyiben,
 Mint elfogulatlan baráti, jöttünk
 Tanács- s vigaszszal.

CAMPEJUS. Hőn tisztelt nemes hölgy!
 York érsek úr, nemes lelkülete
 S hozzád örökre hű s buzgó szive
 Szerint, feledve minapi, valóban
 Erőszakos, túlzó sértésidet:
 Velem együtt ajánlja, békejel
 Gyanánt, tanácsit s vigaszát.

KATALIN (félre). Tudom: hogy
 Megrontson! (Fenn.) Uraim, hálás vagyok
 Jó akaratjokért: vajh' légyen az

Őszinte! — Ám, mikép feleljek ily
 Rögtön, s e fontos ügyben, mely nekem
 Becsületem, tán életem körül jár,
 Én, gyöngélmű nő, ily bölcs s komoly
 Uraknak: ah, nem is tudom. — Im itt
 Munkában ültem hölgyeim között,
 Nem várva, látja Isten, ily urak
 Jöttét, sem ily ügyet. De ah! azért,
 A ki valék — mert vég mozdulatát
 Most érzem elmúlt nagyságomnak — egy
 Kis haladékot adjatok! Szegény,
 Barát- s remény-vesztette nő vagyok!
 WOLSEY. Ön e gyanúkkal sérti a királyt!
 Sőt önnek számtalan barátja, sok
 Reménye van még.

KATALIN. Angliában ők
 Nem sokat érnek. — Gondolják, urak,
 Mer-é nekem tanácsot adni itt
 Akárki? Merhet-é nyilt pártolóm,
 Királya ellen, lenni? Avagy ily
 Kétségb'esett becsületes vajon
 Maradna élve, mint alattvaló?
 Oh nem! Barátim, kik önsúlyukat
 Balsorsom ellen latba vetni bírnák,
 Kiktől segélyre várhatok, nem itt
 Vannak, de távol, mint minden vigasz
 Számomra: enhazámban!

CAMPEJUS. Hagyja el
 Felséged e búgondokat, s fogadja
 Tanácsomat.

KATALIN. S mi az, kegyelmes úr?

CAMPEJUS. Egész ügyét csak bizza a király
 Kegyére: ő jó s szerető ura.
 Mind kettejük becsületére, mind
 Kegyedre nézve jobb lesz: mert ha így
 Törvényre bizza s az balúl ítél:
 Kegyvesztve kellend eltávoznia!

WOLSEY. Ez szent igaz.

KATALIN. Önök tanácsa csak,
 Mit hön óhajtanak: romlásom. — Ez

A jó tanács? igaz szív? — Oh gyalázat!
De áll az ég, s van még biró, kit egy
Király se' bir megvesztegetni!

CAMPEJUS. Ön

Dühébe' félreismer.

KATALIN. Még nagyobb

Szégyenök: én szent emberek gyanánt
Tartám. Hivém, két kardinál-erény;
De félek — úgy lesz! — két fő, kardinál-bűn!
Oh szégyeneljék és javúljanak!
— Ez a vigasz, mit egy szegény levert
Hölgynek hozának? hölgynek, a kit el-
Vesztettek, kinevettek, megcsufoltak!
Én nem kívánom gyötrelmim felét
Önöknek: annál jobb szívű vagyok;
Csak azt mondom, vigyázzanak az égre,
Nehogy keservim súlya rá találjon
Fejükre esni!

WOLSEY. Asszonyom, magán
Kívül van ön. Jó szándokinkat ily
Balúl veszi!

KATALIN. Önök meg engemet
Semmibe vesznek! — Jaj nektek, csalárd
Képmutatók! — Hah, ez tanácsotok:
(Maradt egy csöpp igazság bennetek,
S van rajtatok szent más, mint papruhátok?)
Hogy megölömre bizzam ügyemet!
Már számüzött ágyából — ah, szivéből
Már régen! — Aggulok! s a kölesönös
Házas viszonybul nem maradt egyéb,
Mint engedelmességem! Ily nyomornál
Több érhet-é? Hisz mindent elkövettek,
De nem birtok több átkot vetni rám!

CAMPEJUS. Félelmed is rosszabb!

KATALIN. Ugy éltem-é

(Védőre nem találva, enmagam
Szólok magamról), mint hú, tiszta nő,
A kit (dicsekvés nélkül mondhatom)
Gyanú sem ért? Minden szerelmemet
Uramnak, a királynak adtam-e?

Szerettem őt, legjobban Isten után,
 Imádva csaknem, több mint szerelemmel,
 Imáimat feledve majdnem érte.
 S ez-é jutalmam? Ez nem jól van így!
 Mutassatok nőt, férjéhez hivat,
 Ki más örömről álmodni se' birt, mint
 Hogy néki tessék; és e nőnek én
 Minden erényi- s tisztességihez
 Még adok egyet: nagy türelmemet!

WOLSEY. Jó czélzatinktól, drága asszonyom,
 Ön elcsapong.

KATALIN. Nem leszek oly bünös,
 Eldobni önként a magas czimet,
 Mit ő felsége rám ruháza; attól
 Csak a halál szakíthat el.

WOLSEY. Esengek,
 Hallgass ki, asszonyom.

KATALIN. Oh vajh' soha
 Ne léptem volna angol földre! Oh,
 Mért izlelém csalárd gyümölcseit!
 — Látszatra tiszták: ronda szívetek!
 — Mi lesz belőlem immár, nyomorúlt
 Nőből, kinél nincs senki nyomorúbb?
 (Hölgyeihez.) Szegény leányok! nektek is mi lesz
 Jövőtök? Én, a nagyság partjain
 Hajó-törötten, hol tőlem könyör,
 Remény, barát, rokon sziv elmarad,
 S tán sírt sem adnak: állok összezúzva!
 Mint lilium, himes virágmezőn
 Egykor királyné: úgy hajtom le most
 Én is fejem', s elhervadok!

WOLSEY. Ha azt
 Felsőged értené, mi hű s igaz
 Célunk iránta: lelne tán vigaszt.
 Jó hölgy! miért is bánthanók mi önt?
 Szent hivatásunk gyógyítgatni a
 Keserveket, nem sokasítani!
 Fontolja meg, az égre, mit akar!
 Magának árt, sőt a király kegyét
 Ilyen módon örökre elveszíti.

Királyok engedelmes szíveket
 Forrón ölelnek; ámde a daczos
 Ingerli őket, s bőszi vihar gyanánt
 Csapnak reá. Ön, asszonyom, szelid,
 Nyájás kedélyü; lelke enyhe szélesönd;
 Kérem, tekintszen annak minket is,
 A mik vagyunk: hü, békítő s igaz
 Barátnak, szolgálónak.

CAMPEJUS.

Valóban

Azok vagyunk mi. És erényinek
 E nőies gyanú kárakra lesz.
 Nemes szív ily gyanúkat, mint hamis
 Pénzt, el szokott hajítani. — A király önt
 Szereti: oh ne játszsza el kegyét!
 Mi is, ha bennünk bízni fog, szives
 Készséggel állunk hü szolgálatára
 Minden erőnkkel.

KATALIN.

Urak, tégyetek hát,

A mint akartok; s megbocsássatok,
 Ha illemt feledtem: nő vagyok,
 Tudjátok, ily nagyokkal szembe jól
 Felelni nem tudó. — Ajánljatok
 Kegyébe a királynak. Hü szívem
 Imám, övé, s mig élek: életem!
 Jertek, ti böles atyák, éltessetek
 Tanácsitokkal engem! Im, az esd most,
 Ki nem hivé, mikor e partra szállt,
 Hogy ily nagy áron vesz trónt és hazát! (Mind el.)

II. SZÍN.

Előterem a király lakosztályában.

Norfolk herczeg, *Suffolk* herczeg, *Surrey* gróf s a lord
 kamarás jönnek.

NORFOLK. Ha egyesítjük most panaszaink'
 S mellettök állunk, meg nem állhat a
 Bibornok ellenökben; ám ha ezt
 A kedvező alkalmat elszalasztjuk,

Csak új meg új baj száll fejünkre az
Eddigiekhez.

SURREY. Én a legkisebb
Alkalmat megragadnám, mely boszút
Ajánl ipam, a herczeg dölteért.

SUFFOLK. Mely pair maradt bántatlan általa?
Kit nem vetett meg s nem mellőze el?
Kin tisztelé a főrang bélyegét,
Önnön magán kül?

KAMARÁS. Óhajtásitok
Szerint beszéltek, jó urak. Tudom,
Mit érdemelt ő tőlem s tőletek; de
Mit tehetünk mi véle? Bár idő
Alkalmat adni látszik: rettegek.
Ha a királyhoz útját zárni nem
Tudjátok, úgy ne is kísértsetek
Ellene semmit: mert varázserőt
Hord, a király felett, nyelvében.

NORFOLK. Oh!
Ne féljeteK, e részben megtörött
Varázsa! A királynak ellene
Panasza van, s olyas, hogy nyelve méze
Epébe fül örökre; úgy alá-
Súlyedt kegyébe: föl se' jó soha!

SURREY. Ily hirt szeretnék róla hallani,
Sir, minden órán!

NORFOLK. S ez való, urak!
Kétszínüése a válás körül
Kisült; s olyannak tünt föl e dologban,
A mint kívánnám ellenségimet.

SURREY. S hogy' jött világra cselszövénye?

SUFFOLK. Hm!

Csodás uton.

SURREY. Hogy' mondja csak!

SUFFOLK. A felség

Kezébe került a levél, a melyben
A pápa ő szentségét arra kéri
A bíbornok, függeszsze föl a válást;
«Különben — így szól — a király aligha
Egy új nagy szerelembe nem merült

A királyné egy udvarhölgye, a
Szép Bullen Anna iránt.»

SURREY. S ez a király

Kezéhe' jött?

SUFFOLK. Oda!

SURREY. S lesz foganatja?

KAMARÁS. Most észreveszi a király, mikép
Kerüli meg, hogy útját vágja e
Bibornok. Ebben elkésett ugyan,
S eső után köpönyeg, mert hisz a
Király e lánynyal már megesküvék.

SURREY. Bár volna úgy!

SUFFOLK. Minden kívánatod

Teljék be így! Ez, mondhatom, betelt.

SURREY. Kísérje üdv ez összeköttetést!

SUFFOLK. Üdv s ámenem reá!

NORFOLK. S mindenkié!

SURREY. Már rendelet van koronáztatása

Végett kiadva. Még ujság, a mit
Titokba' tartsunk! Ám urak, e hölgy
Szép, testbe', lélekben tökéletes:
Ugy jó nekem, hogy tőle valamely
Áldás jövend e honra, mely örök
Emlékü lesz.

SURREY. De vajon a király nem

Teszi-e túl magát e levelen?

Az Isten őrizz!

NORFOLK. Amen erre is!

SUFFOLK. Dejsz' több darázs zúg már orra körül,

Mintsem e szúrást meg ne érzéné.

Campejus is titokban utazék

Rómába, még bucsút se' véve, s a

Király ügyét félben hagyá, s azért

Ment csak, hogy ott Wolsey szándékait

Segítse majd. E hirre, mondhatom,

Nagyot, s boszúst kiálta a király.

KAMARÁS. No adja Isten, hogy nagyobbat is

Kiáltson eztán.

NORFOLK. Hát urak, mikor

Jő vissza Cranmer?

SUFFOLK. Visszajött, s hiven
 Előbbi nézetéhez, melyhez az
 Egész keresztyénség megnyugtató
 Szavazatát hozá: hogy a király
 Válása helyes. Nem soká, hiszem,
 Új nősülése nyiltan is ki lesz
 Hirdetve és meglesz a koronázás.
 Akkor tovább nem hívják Katalint
 Királyi néven; özvegy herczeg asszony
 Lesz czime csak: az Arthur özvegye.
 NORFOLK. Derék legény e Cranmer és sokat
 Tett a király ügyében. —

SUFFOLK. Úgy van, és
 Jutalmul érsekké teendik őt.

NORFOLK. Ugy hallom.

SUFFOLK. Úgy van. Áh! a kardinál!

Wolsey Cromwellel jő.

NORFOLK. Nézd, nézd! mi rossz kedélyü.

WOLSEY. A csomag —
 Te Cromwell, a királynak adtad azt?

CROMWELL. Saját kezébe; a belső szobában.

WOLSEY. Belé tekintett?

CROMWELL. Fölbontá azonnal,
 De a legelsőt, mit kezébe vön,
 Mordul futá át. Gond ült arczain,
 S azt rendelé, kegyelmességed itt
 Várjon reá.

WOLSEY. Kész-é lejőni már?

CROMWELL. Kész, úgy hiszem.

WOLSEY. Csak hagyj magamra itt.

(Cromwell el.)

Alençon herczegnővel kell, a frank
 Király hugával egybekelnie.
 Mit? Bullen Anna? Nem kell nékem a
 Király nejéül! Nem elég a szép arcz.
 Mit, Bullen? — Semmi Bullen! — Jőne csak
 Rómából is hír! A pembrokei grófné!
 NORFOLK. Rossz kedvbe' van.

SUFFOLK. Hallotta tán, hogy a
 Király boszút fen rá.

SURREY. Csak fenje oly
 Élesre, mint az Úr itélete!

WOLSEY. A volt királyné udvarhölgye, egy
 Lovag leánya! s most ez asszonya
 Lesz asszonyának, királynéja a
 Királynénak! — E gyertya rosszul ég.
 Magam koppantsam el? Most meg kialszik! —
 S bár úgy hiszem, erényes, érdemes;
 De titkos lutherána! S jaj nekünk, ha
 Befészkelé magát az önfejű
 Király szívébe! S im, meg' egy eretnek,
 Fő-fő pedig, e Cranmer, a ki már a
 Király kedvébe csúszott: szent gyanánt
 Hallgat reá!

NORFOLK. Valami rágja.

SURREY. Bár
 Erét rágná el, élte kötelét!

Henrik király, jegyzéket olvasva, s Lovell Tamás jönnek.

SUFFOLK. Á! a király.

HENRIK KIRÁLY. Mily kincsek garmadát
 Halmozta már fel! óránként mi kincs
 Árad ki tőle! Honnan bírta ezt
 Mind összeszedni? — Jó napot, urak.
 Láttátok a bibornokot ma?

NORFOLK. Itt
 Szemmel kísértük; különös zavar
 Forrong agyában; ajkít rágja és
 Meg-megmered; majd hirtelen megáll
 S a földre néz vagy homlokára csap;
 Majd fölriad; aztán az ég felé
 Mered szemével. Szörnyű különös
 Mozdulatokban láttuk őt imént.

HENRIK KIRÁLY. Tán belsejében viv kemény csatát.
 Ma reggel némely államíratok
 Között, miket megnézni kéreték föl,
 Tudjátok-é, kezembe mi akadt?

Kétségkívül úgy tévedett azok
 Közé: egy összeírás kincsei-,
 Arany edényi-, drágaságiról,
 S oly szörnyü mérvben, mint alattvalót
 — Úgy gondolám — nem illethetne meg!

NORFOLK. Az ég akarta: jó szellem tevő
 Az iratok közé e jegyzetet
 S nyitá meg azzal felséged szemét.

HENRIK KIRÁLY. Ha gondolnám, hogy merengése tán
 Földön felül jár s égiekre van
 Függesztve: nem zavarnám; ámde félek,
 Nagyon alanti dolgokon, komoly
 Gondokra nem méltókon függ esze.

*Leül. Lovell-nek sug valamit. Ez Wolsey-hez megy s meg-
 szólítja. Ez fölriad.*

WOLSEY. Isten bocsá . . . Az Isten áldja meg
 Felségedet.

HENRIK KIRÁLY. Bibornok úr, kegyed
 A lelkiekkel elfoglalva, csak
 Üdvére gyűjti égi kincseit;
 Talán futólag nézte épen át
 Jegyzéköket? s alig szakít időt,
 Csak egy arasznyit a világiak
 Gondjára. Ebben, úgy tetszik, talán
 Rossz gazda is, s örülök, hogy kegyedben
 Társamra leltem.

WOLSEY. Felség, van idő
 Szent áhitatra, van idő az állam
 Szolgálatára; s a természet is
 Kiván magának enyh- és tartalék-
 Időt: a mit — törékeny gyermeke,
 Mint más halandó — én is kénytelen
 Vagyok megadni.

HENRIK KIRÁLY. Jól van mondva.

WOLSEY. Vajh
 S igyekszem is — köthesse össze a
 Jól tetteket s a jól mondottakat
 Mindig királyom!

HENRIK KIRÁLY. Jól mondtad megint.

Jó szó is már a jótett egy neme ;
 S szó mégse tett! — Atyám kegyelt, meg is
 Mondotta nyilván, s tett erősíté
 Szavát. Mióta én vagyok király :
 Te vagy szívemhez legközelb ; a hol
 Haszon mosolyga, mindig rád bizám,
 Sőt elvonám gyakran magamtul is, mit
 Rád halmozék.

WOLSEY (félre). Uristen, mit akar?

SURREY (félre). Uram, segítsd!

HENRIK KIRÁLY. Vagy nem tevélek-e

Országom elsejévé? Szólj, való,
 A mit beszélek? És ha mind való :
 Szólj, valld be, tartozol-e valami
 Hálával érte? Mit szólsz?

WOLSEY. Oh, uram,

Megvallom, a felség kegyelme rám
 Zápor gyanánt kiöntve, több vala,
 Mint hű igyekvés viszonzható :
 Mert minden érdemet felül-muló
 Levén, alatta messzi elmaradt
 — Bár tőlem telhető — szolgálatom.
 Mit magamért tevék is, abban is
 Felsőged érdekét, ország javát
 Tüzém ki czélul. Felsőged reám
 — Érdemtelenre — árasztott kegyét
 Csak gyöngé hálászóm köszönheti,
 S imáim éghez, és alattvalói
 Hűségem, a mely egyre nőtt s növend,
 Mig a halál, télként, nem ölte el!

HENRIK KIRÁLY. Szépen feleltél! Egy hű s engedelmes

Alattvalót rajzolsz. Ilyennek a
 Becsület a jutalma, mint viszont az
 Ellenkezőnek büntetése szégyen.
 És fölteszem, hogy mert kezem reád
 Kincset, szívem szerelmet, és hatalmam
 Hirt halmozott, többet mint bárki-másra :
 Viszont kezéd, szived, velőd, egész
 Valód minden hatalma — nem csupán
 Alattvalói hűségből, de úgy-

Szólván külön ragaszkodásbul is —
Inkább enyém, barátodé lehet,
S kell lenni, mint akárkié.

WOLSEY. Uram,
Megvallom én is, felséged java
Inkább szivemhe' forrt, mint magamé.
Ilyen valék, vagyok s leszek. Habár
Egész világ megtörje is hitét
S kivesse azt szivéből; és habár
Ezer veszély környezzen oly sűrűn
S oly szörnyűen, mint csak gondolható:
Az én hűségem, mint zajos habok
Között a bércz, a vad hab ostromát
Megállja s visszaüzi.

HENRIK KIRÁLY. Szép beszéd!
Hallátok-é, urak, mi hű kebel?
Hisz megnyilék: belé láthatatok!

(Iratokat ad át Wolsey-nek.)

Olvasd el ezt, meg ezt; s ha még marad
Étvágyad, jöszte reggelizni fel.

(Henrik király, Wolsey-re dühös tekintetet vetve, el. Az urak, mosolyogva és sutogva, utána tolongnak.)

WOLSEY. Mi volt ez? Hah! mi hirtelen harag!
Mi vonta ezt fejemre? Mérgesen
Tekinte rám, szeméből vész lövellt.
A bős oroszlán néz így a szegény
Vadászra, a ki földühit, s aztán
Széttépi. Hadd lám e papirt: talán
Megmondja, mért haragszik. Ugy van, ez
Tett tönkre! Rá van írva kincseim
Egész világa, céljaimra mit
Halomra hordtam: hogy Rómában — úgy,
A pápaság miatt — párthíveket
Szerezsek. Oh hanyagság! Balga fut
A törbe így! Mely ördög csusztatá
E titkot a csomagba s a király
Kezébe? — Nincs menekvés, új fogás,
Fejébül ezt kivenni? Jól tudom,
Mint bántja ez! De még talán van út,
Ha sikerül, a sors daczára, e

Törből magam' kivonni Hah, mi ez?
 «A szent atyához.» Levelem, a mint
 Egész ügyét a pápának megírtam!
 Végem van! oda minden! A tető-
 Ponton valék, s nagyságom delelő
 Pontján alá bukom. Mint a lidércz,
 Esthajnalon, lehullok; senki többé
 Nem tud felőlem.

*Norfolk és Suffolk herczeg, Surrey gróf, lord kamarás
 visszatérnek.*

NORFOLK. Halld meg a király
 Határozatát, bibornok. Rendeli:
 A nagy pecsétet rögtön add kezünkbe;
 Magad vonulj Winchester püspök úr
 Lakába Asherhouseba, mig további
 Parancsot ad ki a király.

WOLSEY. Megállj!
 Hol megbizástok? Ily nehéz ügyet
 Nem bir meg pusztá szó.

SUFFOLK. Ellent ki mond,
 Ha a királyi ajkról szállt a szó,
 Közvetlenül jelentve szándokát?

WOLSEY. Mig többet is nem látok, mint csupán
 Szót s szándokot (rút kajánságtokét!),
 Tudjátok, addig, sürge gyors urak,
 Meg kell tagadnom és szabad. — Tudom,
 Mi satnya érzeből vagytok öntve mind:
 Irigységből! — Mint üzitek nyomon
 Bukásom', mintha ez éltetne csak.
 S mi nyájasan mosolygva nézitek
 Mindazt, mi csak romlást okoz nekem.
 Csak rajta, rajta, rosszlelkű urak!
 Hisz ez keresztyén-jussotok, s jutalmát
 Elveszitek majd! A pecsétet, a
 Melyért ugyan siettek, a király,
 Uram s uratok adá kezembe, ön-
 Kezével, életfogytig bizta rám,
 Mellette dísz-, kegygyel jutalmazott,

S ezt nyílt parancscsal megerősíté.

Ki veszi el?

SURREY. Ki adta: a király.

WOLSEY. Hát vegye ő el!

SURREY. Gögös áruló vagy,

Kevély pap!

WOLSEY. Hazudsz, kevély lord! — Tegnap Surrey

Nyelvét harapta vón' el, mintsem ezt

A szót kimondja.

SURREY. Gögöd, biboros bűn,

Fosztá meg e siró hazát nemes

Buckingham-üinktől; ő ipam vala;

S minden bibornok társaid feje,

S tiéd is, s a legislegjobbaké nem

Ér föl egy szál hajával! Veszszén el

Politikád! — Engem Irlandba küldél

Nagy messzi tőle s a királytul és

Mindentül, a miben segély után

Nyulhattam érte, míg eláztatád

S mint szent atya szépen feloldtad egy

Bárddal szegényt!

WOLSEY. Mindez s a mit csak e

Beszédes úr mond vádul ellenem,

Merő hazugság! Törvény bünteté

A herczeget; s mily tiszta volt kezem

Magán-boszútól ebben: azt nemes

Birái s undok bűne megmutatják.

Ha sok beszédü volnék, mondanám:

Mylord, tebenned oly kevés a hit,

Mint a becsület; hogy hűségben a

Királyhoz én, örökre jó-uramhoz

Főlebb teszem magam', mint Surrey gróf

S kik véle egy huron pendülnek itt.

SURREY. Lelkemre, pap, csak hosszú öltönyöd véd,

Máskép szivedbe mártanám vasam'!

— Urak, e gögöt türitek? s e hitvány

Legénytül? — Oh, ha ily gyöngék leszünk,

Hogy egy darab bibor reánk ijeszt:

Isten veled, nemesség! Csak főlebb,

Kegyelmes úr! s fogjon kalapba, mint
A verebet!

WOLSEY. A jóság maga is
Méreg neked!

SURREY. Az ám: jóság, a mely
Minden javát, kincsét e honnak egy
Csomóba gyűjti, kardinál kezébe!
Jóság, a mivel irtál hát mögött a
Pápának a királyról? Te akartad:
Jóságodat hát nyíltan hirdetem.
Norfolk, ki herezeg vagy s igaz nemes,
S szent néked a közjó s utódaink
(Kik, ez ha él, köznemesek alig
Maradnak), add elő rút élete
Bűnlajstromát! — Megállj, jobban reád
Ijesztek én, mint a templomharang,
Mikor karodban csók közt lelte barna
Lánykád', bibornok úr!

WOLSEY. Hogy' meg tudnám
Vetni ez embert, ha nem tiltaná
A keresztyén indulat.

NORFOLK. Ama lajstrom,
Bibornok, a király kezébe' van;
De mondhatom, mocsok-rut!

WOLSEY. Annyival
Szebb tisztaságban tündököl ki majd
Ártatlanságom, hogyha róla meg-
Győződik a király.

SURREY. Abban ne bízzál!
Mert egynehányra e pontok közül
Emlékszem én is, hallod; és ha tudsz
Pirulni és itélni, most mutass
Egy kis becsületet.

WOLSEY. Csak mondja, sir,
Készen vagyok; s ha elpirúlok is:
Azért lesz az csak, hogy kell látnom oly
Nemest, ki minden illemt tipor.

SURREY. Jobb, mintsem hogy te a fejem' tipord!
Halld hát: először is te, a király
Megegyezése nélkül, pápai

Követ akartál lenni, s püspökeink
Jogába vágva, hatáságukat
Megrövidíteni.

NORFOLK. Minden iratod, mit
Rómába vagy külföldre küldözél,
Így kezdted: «Ego et rex meus,» s evvel
Magad alá aláztad a királyt.

SUFFOLK. Meg hogy, király s tanács tudtán kívül,
Midőn a császárnál követ valál,
A nagy pecsétet Flandriába is
Elvinni merted.

SURREY. Meg hogy Cassalis
Gergelynek arra teljhatalmat adtál
(S ezt is király s tanács tudtán kívül),
Hogy ő felsége és Ferrara közt
Tegyen szövetkezést.

SUFFOLK. Item, merő
Gögből, király pénzére veretéd
Bibornok kalapod'.

SURREY. S töménytelen
Pénzt (hogy' szerezted: lelked rajta!) küldél
Rómába, nagyralátó terveidnek
Útkészítőül s megrontád vele
Hazánkat. Oh van több is még; de én,
Mivel te tetted — s ronda, mit te tészsz —
Nem moeskolom be szám' tovább!

KAMARÁS. Mylord,

Ne sújtsd az elbukottat oly igen.
Törvény előtt van vétke: sujtsa az,
Ne mink! Szivem sír, őt nagy volta ily
Kis részeül ha látom!

SURREY. Megbocsátok
Én is neki.

SUFFOLK. Bibornok, a király
Parancsa még ez (minthogy mind, a mit
Mint pápai követ tevék utóbb,
Egy præmunire alá esend): olyan
Levél adassék ellened ki, mely
Minden javad', földed', kincsed', gulyáid
Az államnak kobozza el s magad'

Törvény-kivül helyezzen. Rám bizá,
Hogy ezt tudassam.

NORFOLK. S ezzel itt hagyunk.

Ráérsz lelked javán eszmélni most.
A büszke választ a pecsét iránt,
Jelentjük a királynak, s meghihedd,
Hálás lesz érte. S most Isten veled,
Kis jó bibornokom! (Mind el, Wolseyn kívül.)

WOLSEY. Vigyétek a

Kis jót, mi töletek szakadt reám!
S Isten veled? — Isten veled, te rang,
Nagyság, örökre! — Ember sorsa ez:
Ma a remény virágát ülteti;
Holnap kinyíl, s színes virággal
Árasztja el; harmad nap dér, fagyos
Dér jó reá; s mikor már azt hívé,
Szegény bolond, hogy a gyümölcs megért,
Gyökerén leszárad, s lehull, lehull,
Mint én! — Merészen, mint a hólyagon
Úszó gyerek, úszkáltam a dicsőség
Taván soká, a mély fölött, mig el-
Pattant a fölfújt büszkeség s alá-
Sülyedve, fáradtan hagyott az ár
Veszélyinek, mely végre is benyel!
Hiú világi pompa, rang, gyülöllek!
Uj létre nyilni érzem szívemet.
Oh nyomorult, ki fejdelmek kegyén
Esdekve csügg! A hön lesett mosoly
S bukása közt több gyötrellem s aggály
Ólálkodik, mint harczon s nőkegyen;
S ha hull: bukása, mint Luciferé,
Örök, reménytelen!

Cromwell megrettenve jó.

Cromwell, mi baj?

CROMWELL. Sir, szólni sem tudok.

WOLSEY. Balsorsomon vagy

Igy megijedve? Azt csodálad-e,

Hogy a nagy is leeshet? Nem! Ha sirsz,
Úgy már elestem!

CROMWELL. Oh kegyelmes úr,
Mikép vagy?

WOLSEY. Én? Jól. Jó Cromwell, soha
Sem voltam ily jól. Még most ismerem
Magamra, és belsőmben egy nyugodt
Csöndet lelek, mi minden földi fény
Fölött való: a jó önérzetet. A
Király kigyógyított (hálás vagyok
Ezért iránta) s vállaimról — e
Romoszlopokról — szánakozva le-
Emelte terhem', melytől elsülyedt
Vón' egy hajó: igen nagy rangomat.
Súlyos teher, Cromwell, súlyos teher,
Mit égbe vágyó lélek nem bír el!

CROMWELL. Oh hála ég, kegyelmes úr, hogy így
Üdvödre fordítod balsorsodat!

WOLSEY. Remélem, úgy lesz. És képes leszek
(Mert nőni érzem lelkem erejét)
Több és nagyobb nyomort is elviselni,
Mint várhatok kislelkű ellenimtől.
— Mi hír?

CROMWELL. A legfőbb s legrosszabb, hogy el-
Vesztetted a király kegyét.

WOLSEY. Legyen
Áldott a felség!

CROMWELL. Aztán helyeden
Sir More Tamás lesz a koraltnok.

WOLSEY. Úgy?
Kissé korán! — Egyébiránt tudós,
Böles férfi. Birja hosszasan a
Király kegyét; s tegyen törvényt, igaz
Lélek szerint, hogy majd ha megfutá a
Pályát s megáldva alszik: csontjain
Árvák siralma legyen ravatal!
— Mi még?

CROMWELL. A Cranmer visszatérte és
Canterburyi érsekké nevezése.

WOLSEY. Ez már nagy ujság!

CROMWELL. Végre : lady Anna,
 Kit a király titokban rég nőül vett,
 Ma nyiltan is királynőként mene
 Templomba. Széltiben beszélnek a
 Koronázásról.

WOLSEY, Hah! ez volt a súly,
 Mely eltiport! Kijátszott a király,
 S e nő nyelé minden hatalmam' el,
 Fényemre több nap nem derül s a tőlem
 Mosolyt lesőkre nem vet több sugárt.
 Cromwell, eredj csak! én szegény, bukott
 Ember vagyok, nem méltó, hogy tovább
 Urad legyek. Menj a királyhoz — az
 Ő napja le ne szálljon! — tudja ő,
 Mit érsz, mi hű vagy : fölfogad, ne félj.
 Emlékem egy sugára — ismerem
 Nemes szívét — meginditandja őt,
 Hogy el ne dobja hű szolgálatod'.
 Menj a királyhoz ; láss önérdekid
 Után ; ne mulasztasz semmit el.

CROMWELL. Uram,
 Elhagyjalak? Hogyan feledjek el
 Ily hű, nemes, nagylelkű, jó urat?
 Oh mind, kinek csak érzeből nincs szive,
 Legyen tanúm, mi búsan válok el!
 Szolgáljam a királyt bár, hő imám
 Örökre, oh örökre csak tied!

WOLSEY. Cromwell, nem is hívém, hogy egy könyűt
 Ejtsek bukásomért ; s te kényszerítsz —
 Hűséged által im — hogy nő legyek.
 Töröljük el könyünk', s figyelj reám!
 Ha majd feledve lészek nem sokára,
 S mély, néma sírban alszom, hol nevem'
 Sem említendik : még te emlegess meg ;
 S mondd el, hogy én, hogy Wolsey, a ki a
 Hír tengerét bejárta, zátonyát,
 Szikláit ismeré : hajótörést
 Szenvedt ugyan, de téged fölemelt
 És megtanita, nem süllyedni el,
 Mint ő süllyedt! — Tekintsd bukásomat,

S mi buktatott el. — Cromwell, tartsd meg ezt:
 Kevély ne légy! E bűnben estek el
 Az angyalok; hogy illenék e bűn
 Emberhez, a teremtő képihez?
 Önző ne légy; szeresd, a kik gyűlölnék;
 Jobb a becsület, mint a vett hűség.
 Légy békülékeny, bánj engesztelőn
 Irigyeiddel. Légy igaz, s ne félj.
 Célod, melyért vívsz, mindig a honé,
 Az Istené s jogé legyen; ha mégis
 Bukol: megáldott vértanú gyanánt
 Fogsz esni, Cromwell. — Légy hű a királyhoz.
 — Kérlek, segíts be! — Vedd jegyzékbe mind,
 Mim csak van egy fillérig. Mindenem
 Királyomé. Öntudatom s ruhám
 Most mindenem. Cromwell, Cromwell, ha csak
 Fél oly hiven szolgáltam volna Istent,
 Mint a királyt: vén napjaimra így
 Kifosztva nem hagyott vón' ellenim
 Kezébe'!

CROMWELL. Légy türelmes!

WOLSEY. Az vagyok.

Isten veled, föld! Rám az ég ragyog! (Mindkettlen el.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Utcza Westminsterben.

Két nemes jó szemben.

1. NEMES. Jó, hogy megint találom önt.
2. NEMES. Örülök.
1. NEMES. Ön is azért jó, hogy láthassa, mint
Tér meg lady Anna az ünnepélyről?

2. NEMES. Azért biz én. A multkor ép vivék
Buckinghamet, mikor találkozáink.
1. NEMES. Igaz; az akkor közkeserv vala
Most az öröm lett általános.
2. NEMES. Úgy van!
A polgárok szilárd hűségöket
(Mert meg kell adni: hívek!) ily napon
Nagy ünnepélyek, diszkapuk s egyéb
Látványok által tüntetik ki.
1. NEMES. Oh
Kétségkívül! S mi fényes rendezés
És pompa közt!
2. NEMES. Szabad kérnem, minő
Tartalmu irat az kezébe', sir?
1. NEMES. A név- s a rend-sor, hogy kik és mikép
Vesznek, szokás szerint, a koronázás
Pompáiban részt. Suffolk herczeg első,
Ki udvarmester lesz. Utána jő a
Norfolki herczeg, marshallkép. Im itt
Mind följegyezve. Tessék.
2. NEMES. Köszönöm, sir.
S ha ily napot nem értem volna már,
El is fogadnám. Kérem, mondja csak,
Mi lett az özvegy herczegnőből, a
Szegény Katalinbul? mi sorsban él? *
1. NEMES. Megmondhatom. A canterburyi érsek
S több tisztelendő s bölcs atyák vele
Dunstableben, csak hat mérföldnyire
Amphillhez, hol a herczegnő lakott,
Törvényt ülének, mely elébe őt
Többször hívák, de ő meg nem jelent. Hogy
Rövid legyenek: in contumaciam
Marasztalák el, meg-nem-jelenés
Czimén; és a király nyugalmaért,
Mindannyi bölcs papok megegyező
Ítéletével, elválasztva lőn,
A házasság pedig érvénytelen.
Azóta Kimboltonba vontta meg
Magát, a hol jelenleg is — beteg.
2. NEMES. Szegény jó asszony! (Harsonák.)

1. NEMES. Hallga, harsonák!
Menjünk közelb: itt jő a díszmenet:

(A koronázási menet rende:

Élénk harsonázás.

1. Két bíró.
2. Lord kancellár; elől viszik a táskát s a királyi pálczát.
3. Karénekes gyermekek. Zene.
4. A londoni lord mayor, királyi pálczával. Utána az első hírnök, fegyverzetben, fején aranyozott réz koronával.
5. Dorset marquis, arany királyi pálczával, fején arany félkorona. Vele Surrey gróf, kezében az ezüst bot a galambbal, fején grófi korona. Mindkettőn a térdszalagrend nyakszalagja.

6. Suffolk herczeg, főudvarmesteri díszöltözetben, fején korona, kezében hosszú fehér bot. Utána Norfolk herczeg, a marshall-bottal, fején korona. Mindkettőn a térdszalagrend nyakszalagja.

7. Mennyezet, az öt-kikötői négy gróf által tartva. Alatta a királyné, díszöltözetben, dúsan gyöngygyel ékített hajadon fején korona, két oldalt a londoni és a winchesteri püspök.

8. Az öreg Norfolk herczegnő, virágokkal átszőtt kis arany koronával, vezeti a királyné kíséretét.

9. Több udvarhölgy, grófnék stb. egyszerű arany keretekkel, virág nélkül.

Az átvonulás ünnepélyes lassusággal történik. Mialatt)

2. NEMES. Dicső menet, valóban! — Ezeket
Itt ismerem. — Ki ez, ki a királyi
Pálczát viszi?

1. NEMES. Ez Dorset marquis;
Az Surrey gróf a bottal.

2. NEMES. Szép lovag!
Ez lesz talán Suffolk?

1. NEMES. Az udvarmester.

2. NEMES. S az a norfolki herczeg?

1. NEMES. Épen az.

2. NEMES. Éltesse Isten! (A királynéra tekint)

A legszebb te vagy, kit
Valaha láttam! Oh lelkemre, sir,
Angyal! Királyunk mindkét Indiát,

Sőt a világot tartja kebelén,
Mikor e hölgyet öleli! Bizony
Nem vádolom már lelk'isméretét!

1. NEMES. A kik fölötte tartják négyfelől
A kárpitot: az öt-rév grófjai.
2. NEMES. Mi boldogok! s mind, ki közelébe' van!
Úgy vélem, e nemes hölgy, ki a többit
Vezérli, Norfolk herczegné?
1. NEMES. Az, és
A többi mind grófné.
2. NEMES. Mutatja is
A koronájok. — Csillagok, való;
De néha hulló csillagok.
1. NEMES. Elég!

(A menet, mint jött, élénk harsonázás mellett, el.)

Harmadik nemes jó.

Isten hozott, sir. Hol sütkérezett?

3. NEMES. Az apátságba beszorult tömeg közt,
Hol már egy tű se fért több. Majd meg is
Fuladtam ott merő öröm miá'!
2. NEMES. Tanúja volt az ünnepélynek?
3. NEMES. Az.
1. NEMES. S mi volt?
3. NEMES. Bizony szép!
2. NEMES. Kérem, mondja el.
3. NEMES. A hogy' tudom. Hát hölgyek és urak
Dús árja, a királynét kijelölt
Helyére víve, tőle elmaradt,
Mig ő felsége egy kicsit pihent,
Körülbelül fél óra hosszat, egy
Trónforma széken, a sok nép előtt
Nyiltan kitarva arca bájait.
Higyék el, ő a legszebb nő, ki csak
Valaha férfié volt! — Hogy a nép
Nézésivel betelt, zajgás eredt,
Minő viharkor kél a tengeren,
Oly s annyi hangú; keszkenő, kalap,
Felső-ruhák is, légbe repülének;

Ha tán szemök könnyen járt volna ki :
 Kiugrik mind és rajta odavész. Ily
 Örömrivalgást nem hallék soha.
 Oly terhes asszonyok, kik nem viszik már
 Egy hétig, úgy előnyomultak ott,
 Mint faltörő kos, útat törve. Senki
 Se' mondhatá : ez nőm ; úgy össze volt
 Mind egy csomóba gombolyodva.

2. NEMES. Hát
 Aztán mi történt ?

3. NEMES. Végre fölkele
 S oltár elé lépdelt szerényen ; ott le-
 Térdelt s szemét az égre vetve, mint
 Angyal, könyörge buzgóságosan ;
 Fölkállt megint s a népnek meghajolt.
 Aztán a canterburyi érsek úr
 Minden királyi jelvényt ráada :
 A szent olajt, hitvalló Eduárd
 Szent koronáját, galambos botot
 S a többi jelt. Minek hogy vége lön,
 A kar dicső zengzettel énekelt
 Nagy «Te Deum»-ot. — Akkor távozék
 S előbbi díszben visszatére a
 York-palotába, az ebédre.

1. NEMES. Sir,
 Ne mondja már York-palotának azt :
 Mert a bibornok megbukása óta
 Királyi kastély, s White-hall a neve.

2. NEMES. Tudom ; de új e név ; nyelvemre még
 A régi jó csak.

1. NEMES. Hát ki volt a két
 Főtisztelendő püspök a királyné
 Két oldalán ?

3. NEMES. Stokesly s Gardiner :
 Ez a winchesteri, s titkára a
 Királynak ; az a londoni.

2. NEMES. Amaz
 Nem jó barátja, mondják, a derék
 S bölcs Cranmer érsek urnak.

3. NEMES. Úgy van, úgy ;

De még közöttük nincs nagyobb viszály;
S ha lesz: Cranmer egy hű barátira majd
Talál.

2. NEMES. Ki lesz az?

3. NEMES. Hát Cromwell Tamás;
Oly férfi, kit királya sokra tart,
És hű igaz barát; kincstárnokul
Ki van nevezve már s helyt foglal a
Titkos tanácsban.

2. NEMES. Még majd többre megy.

3. NEMES. Minden bizonynyal. Most jerünk, urak.
Az udvarhoz megyek; kövessenek
És legyenek, kérem, vendégim. Én
Otthon vagyok. Mentünkben többet is
Beszélek.

A MÁS KETTŐ. Oh parancsoljon velünk, sir. (Mind el.)

II. SZÍN.

Kimbolton.

*Katalin (mint özvegy) betegen. Griffith és Patience
vezetik.*

GRIFFITH. Hogy' vagy, kegyelmes asszonyom?

KATALIN.

Beteg,

Griffith, halálosan beteg vagyok!

Mint terhes ág, hajol minden tagom

A föld felé, terhét lerázni. — Adj

Egy széket. Így. Most könnyebben vagyok. —

Griffith, nem azt mondád imént, hogy a

Hir nagy fia, Wolsey bibornok elhalt?

GRIFFITH. Azt, asszonyom; de azt hívém, saját

Bajod miatt nem hallgatál reá.

KATALIN. Kérlek, beszéld el, jó Griffith, hogyan

Halt meg? Ha jól: tán példát adni ment

Elöttem el.

GRIFFITH. Mondják, kegyelmes urnóm,

Hogy a kemény Northumberland szegényt

Elfogta Yorkban s súlyos vád alatt

Sürgetve állítá törvény elé :
Rögtön beteg lett s oly halálosan, hogy
Öszvérre sem birt ülni.

KATALIN.

Oh szegény!

GRIFFITH. Hogy nagy sokára Leicesterbe ért,

Hol az apát úr, szent testvérivel,
Nagy tisztelettel ment elébe ki,
Igy szóla : «Oh apát atyám, egy agg,
Ki összetört az állam vészein,
Jött csontjait letenni köztetek :
Oh adjatok nyugvó helyet neki.»
Igy ágyba roskadt; súlyosan fogá
Mindjárt a kór; mig harmad este, ugy
Nyolcz óra tájt — megmondta maga, hogy
Órája ez lesz — bánva bűneit,
Elmélkedés, köny és imák között
Adá a földnek vissza czimeit,
Lelkét az égnek, s békében elalvék.

KATALIN. Ugy is nyugodjék, könnyet nyomjanak

Hibái rajta! — Mégis, szólanom
Hagyj róla ennyit: azt is türelemmel.
Határtalan kevély volt, önmagát
Egy sorba fejdelmekkel állító;
Alattomos cselekkel a hazát
Igába hajtá; nála eladó
Volt hivatal, tiszt; törvényül csupán
Ön nézetét ismerte; vakmerőn
Hazudni kész; kétszínü mindenütt,
Szó- s értelemben; szánni nem tudó,
De nyájas ahhoz, kit ép tönkre tett.
Igért sokat: mint akkor ő maga;
S mind semmivé lőn az: mint mostan ő,
Testében is bünös, s ez által is
Rossz példa a papok közt.

GRIFFITH.

Asszonyom,

Az ember bűne érczbe vésvé van;
Erényit vízbe írják. Szabad-é
Elmondanom felőle most a jót?

KATALIN. Szólj, Griffith; rossz szívűnek kellene

Lennem, ha nem türném el.

GRIFFITH.

E bibornok,

Bár származása alacsony, magasra
 Volt híva bölcsejétől. Tudomány
 Tejét ivá, korán megérve, bölcs,
 Méznyelvü rábeszélő, mint kevés.
 Ellenfeléhez büszke és fanyar,
 De jó baráthoz nyájas, mint a nyár.
 S bár venni telhetetlen (a mi bűn),
 De adni is fejedelmi bőkezű:
 Örök tanúi erre, asszonyom,
 E tudomány két ikre nálatok,
 Ipswich meg Oxford: melyek egyike
 Öbenne elhal, nem tudván a jót,
 Mit tőle nyert, túlélni; míg a más
 — Be sincs fejezve bár — de már is oly nagy-
 Fényű, jeles, folyvást emelkedő,
 Hogy örök hírben álland a keresztyén
 Világ előtt. — Bukása is reá
 Áldást tetéze: mert — mint soha még —
 Most feltalálta önmagát, s megérté,
 Mily boldog a nagyság nélküli lét!
 S hogy agg korára több fényt nyerne még,
 Mint adhat ember: Istent félve halt meg!

KATALIN. Ha meghalok, más szónokom ne legyen,
 Ne tetteim más hirdetője, hogy
 Vád- s rágalomtul óvja hírnevem',
 Mint, Griffithem, te! — A kit élve leg-
 Jobban gyűlöltem: im porában azt
 Hit- s kegyelettel tiszteltté tevéd
 Elöttem. Áldás s bék legyen porán!
 — Patience, maradj itt; tedd alább fejem';
 Már nem soká leszek terhedre. — Griffith!
 Játszasd a bús zenét, melyet halál-
 Harangomnak neveztem, míg az égi
 Zenén merengek, mely rám vár amott!

(Ünnepélyes bús zene.)

GRIFFITH. Elszunnyadott. Ülünk le csöndesen,
 Jó Patience, nehogy felköltsük őt!

(Látomány: Lassan lebegve jő hat alak, egymás után,
 fehérbe öltözve, fejökön zöld babérkoszorúk, arcukon arany

álarczok, kezökben zöld babér-, vagy pálmaágak. Először is meghajtják magokat az alvónak, azután tánczolnak. Bizonyos fordulatoknál a két első keskeny virágfüzért tart az alvó feje fölött, míg a más négy tisztelettel hajol meg előtte. Azután amazok a következő kettőnek adják át a füzért, s az előbbi rendben ezek is fölébe tartják a füzért. Minek végeztével a két utolsónak adják át a virágfüzért, s az előbbi megint ismétlődik. Mire az alvó — mintegy felsőbb sugalomra — örömkifejező mozdulatot tesz általában s kezeit ég felé emeli. A szellemek tánczolva eltűnnek, a füzért is magokkal vivén. A zene tovább is hangzik.)

KATALIN. Bék szellemi, hol vagytok? eltűnétek?

S itt hagytok bánatomnak?

GRIFFITH.

Itt vagyunk,

Úrnőm.

KATALIN. Nem titeket szólítalak.

Nem láttatok, míg alvám, senkit itt?

GRIFFITH. Nem, asszonyom.

KATALIN. Nem? Ép most egy dicső

Sereg hívott körébe: fényes arczuk

Ezer sugárt szórt rám, mikép a nap;

Igérték égi üdvöt; s koszorút

Hoztak, minőre — érzem — nem vagyok

Még érdemes, de az leszek, hiszem.

GRIFFITH. Örülök, asszonyom, hogy képzetekkel

Ily édes álmok játszanak.

KATALIN. Hagyasd

El a zenét. Zord és nehéz nekem.

(A zene megszűnik.)

PATIENCE. Nem veszed észre, ő felsége mint

Megváltozott egyszerre? Arcza mily

Hosszú, mi halvány s földhideg. Tekints

Szemére!

GRIFFITH. Meghal! — Oh könnyörögj, könnyörögj!

PATIENCE. Nagy Isten, állj mellette!

Hírnök jő.

HIRNÖK,

Asszonyom —

KATALIN. Goromba ficzkó, nem érdemesítsz

Több tiszteletre?

GRIFFITH. Hisz tudod, hogy ő
Felsége régi nagyságát kívánja
Tartatni fön. Ne légy oly tiszteletlen,
Hajts térdet.

HIRNÖK. Oh felséges asszonyom,
Bocsáss meg illetlen bejöttömért.
Ott künn egy úr áll, ő felségítől.

KATALIN. Bocsásd be, Griffith. — E ficzkót pedig
Többé ne lássam.

Griffith és a hirnök el. — Griffith visszatér Capuciussal.

Dicső öcsémnek vagy követje, a
Császárnak, és neved Capucius.

CAPUCIUS. Az, asszonyom, s szolgálád.

KATALIN. Oh jó uram,
Mióta nem láttál, megváltozott
Minden körülem, úgy-e? Szólj azonban,
Mi végre jöttél?

CAPUCIUS. Nemes hölgy, először
Szolgálni vágyva felségednek; aztán
A király parancsa folytán, kit a hír, hogy
Gyöngélkedel, levert, s ki általam
Üdvözetet küld s jó kívánatit,
Bajodban, vigaszul,

KATALIN. Oh, jó uram,
Későn jön e vigasz! Csak olyan az,
Mint kegyelem-szó kivégzés után.
Meggyógyított már egy jó orvos, az
Idő; ez minden vigaszon felül-
Emelt: az egy imát kivéve. — Hogy'
Van ő felsége?

CAPUCIUS. Jól van, asszonyom.

KATALIN. Legyen örökké! És viruljon ő,
Mig én a férgek közt, s szegény nevem
Számúzve a hazából. — Patience,
Hol a levél, mit íraték?

PATIENCE. Im itt még.

(Átadja Katalinnak.)

KATALIN. Sir, kérlek, add uramnak, a királynak
Kezébe ezt.

KAPUCIUS. Kész szívvel, asszonyom.

KATALIN. Jó indulatját kértem benne szűz
 Szerelmünk zálogára, drága kis
 Lányomra: harmatozzék rá a menny
 Áldása! Kértem, hogy nevelje őt
 Erényben. Ifju még, nemes, szerény;
 Remélem, az marad; szeresse őt
 Egy kissé, anyja végett, a ki őt,
 Ég tudja, mint szerette! Azután
 Esdeklem abban, szánja meg, kegyes
 Királyi szívvel árva hölgyeim',
 Kik oly soká s hiven kísérték a
 Kétféle sorsban, kik közt nincs egy is
 (S csak nem fogok hazudni most), ki meg
 Nem érdemelne lelki báj, erény,
 Becsület, illem által egy derék
 Férjet, legyen bár dús s nemes, s bizony
 Mind boldog a férj, a ki megnyeri.
 Egy kérelem van még: szolgálaimért.
 Szegények ők, de inség tőlem el
 Nem tépheté. Kapják ki béröket,
 S még valamicskét, jó emlékemért.
 Ha többre terjedt volna életem
 S módom, nem így maradtak volna el!
 — Ez a levél tartalma. — S jó uram,
 Mindenre, a mi szent neked, s a mint
 Békén vágyom meghalni: légy e szegény
 Párak barátja, sürgesd a királyt,
 Hogy töltsse bé e vég kérelmimet!

CAPUCIUS. Fogadom Istenemre, ne legyek
 Ember, ha nem!

KATALIN. Nemes lord, köszönöm.

Említsd meg a királynak hódoló
 Hűségemet. Mondd: régi gondja már
 Elköltözik; mond: haldokolva is
 Áldottam őt . . . Szemem homályosúl.
 Isten veled! — Griffith, Isten veled is . . .
 Nem, Patience, te még ne hagyj el. Ágyba
 Kiváncozom. Hívj több leányt. Ha meg-
 Halok, te jó szív, szépen bánjatok

Velem. Virágot hintsetek reám :
 Hadd lássa a világ, hogy síromig,
 Szűz nő valék. És balzsamozzatok be
 S úgy tegyetek le. Bárha nem királyné,
 De mint királynét, mint király leányt
 Temessetek . . . Hah! nem birom tovább!

(Katalint kiviszik. Mind el.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Csarnok a palotában.

*Gardiner, a winchesteri püspök jő. Apród fáklyát visz
 előtte. Szembe sir Lovell Tamás jő.*

GARDINER Egy óra, úgy-e gyermek ?

APRÓD. Elütötte.

GARDINER. Ez óra már csak a szükségre, nem
 Való gyönyörre: most természetünk
 Nyugtot kíván s megújítást; nem azt,
 Hogy elfecsérljük. — Jó éjt, sir Tamás.
 Hová ily későn ?

LOVELL. Ő felségitől jő

Ön ?

GARDINER. Onnan ; a «primero»-nál hagyám
 Suffolkkal.

LOVELL. Én is őhözám megyek, mig
 Le nem feküdt. Isten velünk.

GARDINER. Ne még,
 Jó sir Lovell. — Mi baj ? — Kegyed siet,
 Úgy látszik ; és ha meg nem sérteném,
 Barátilag kérem, mi tárgyba' jár ily
 Későn ? — Az oly ügy, mely — mint szellemek —
 Éjfélbe' jár, csodásb természetü,

Mint melyeket nap fényinél szokás
Végezni.

LOVELL. Püspök úr, szeretem önt,
S fülére mernék bízni súlyosabb
Titkot is ennél: királynénk vajúdik,
S mondják, igen rosszul van. Féltik is,
Nehogy belé haljon.

GARDINER. Szivből könyörgök
Gyümölcseért: jöjön világra s éljen;
De törzsökét, nem bánom, sir Tamás,
Ha elvesz is.

LOVELL. Tudj' Isten, mondanék
Ament reá. De szívem súgja mégis,
Hogy jó teremtés, szende nő, ki jobb
Kiváнатinkra méltó.

GARDINER. Ejnye, sir,
Jó sir Tamás, hallgasson csak ki. Ön
Derék nemes, erényes böles s velem
Egy nézetű; azért kimondom: addig
Jól nem leszünk, nem, sir, én mondom azt,
Mig Cranmer s Cromwell, jobb és bal keze,
S ő, sirba' nincs.

LOVELL. Uram, ön a királyság
Két nagyjáról beszél. Cromwell maga,
Kincstári tiszte mellett, a király
Titkára s irattárnok; sőt főlebb
Fog menni még bizonynyal; az idő
Majd megmutatja. Érsek úr meg a
Király jobb keze s nyelve. És ki mer
Pisszeni ellene?

GARDINER. De, sir Tamás,
Van, a ki mer; s magam kimondtam az
Ellenkező szót. Épen én, s ma is
(Megbizom önbe', sir,) fölingereltem
Tanács-urak szívét rá, minthogy ő
(Tudom, s azok is jól tudják) veszélyes
Fő-fő eretnek, mételyzője az
Országnek; ezt ők a király előtt is
Erősíték, ki hajtott annyiban
Panaszainkra (böles fejedelmi gondal

Előre látva mind a sok veszélyt,
 Mit okaink elébe adtak), őt
 Holnapra a tanács elé hivatni
 Rendelte. — Sir Tamás, mérges gyom ez;
 Ki kell hogy irtsuk. Feltartóztatom
 Dolgában önt. De jó éjt, sir Tamás!
 LOVELL. Jó éjt, mylord! Szolgája maradok.

*Gardiner és apród el. A mint sir Lovell indul, szembejő
 Henrik király és Suffolk herczeg.*

HENRIK KIRÁLY. Károly, ma éjjel nem játszom tovább:
 Nem ott jár az eszem; megversz nagyon.

SUFFOLK. Felség, maig nem is nyertem soha.

HENRIK KIRÁLY. Keveset, igazán; s másszor se' nyersz,
 Ha a játékra áll eszem. — Na, Lovell,
 Hát hogy' van a királyné?

LOVELL. Nem vihettem

Személyesen meg felséged magas
 Üzenetét; de udvarhölgyei
 Által beküldém. Ő felsége rá
 Alázatos köszönetét üzente,
 S hogy érte felséged könyörgjön, azt
 Esdekli.

HENRIK KIRÁLY. Mit szólsz? könyörögjek érte?
 Már vajudik?

LOVELL. Úgy mondák hölgyei.
 S hogy szenvedése majdnem oly nehéz,
 Mint a halál.

HENRIK KIRÁLY. Szegény!

SUFFOLK. Oldozza ég
 Terhétül őt fel könnyen s boldogul,
 Hogy felségednek adjon örököszt!

HENRIK KIRÁLY. Elmúlt az éjfé! menj feküdni, Károly!
 Imádba', kérlek, említsd meg szegény
 Királyném állapotját. Hagyj magamra,
 Mert gondjaimnak most a társaság
 Terhökre volna.

SUFFOLK. Felségednek is

Jó éjt kívánok ; majd imámba' meg-
Említem urnőm kinjait.

HENRIK KIRÁLY.

Jó éjszakát. (Suffolk el.)

Sir Antony Denny jő.

Na sir, mi ujság?

DENNY. Felség, elhozám

Az érseket, mikép parancsolá.

HENRIK KIRÁLY. Ha! Canterburyt?

DENNY.

Azt, felséges úr.

HENRIK. Jó ; hol van?

DENNY.

Várja felséged parancsát.

HENRIK KIRÁLY. Hivd be. (Denny el.)

LOVELL (főltre). Ez lesz, miről a püspök úr szólt.

Jókor jövék.

Denny visszatér, Cranmer-rel.

HENRIK KIRÁLY. Ti! — a csarnokbul el!

(Lovell késedelmezni látszik.)

Hah! nem hallottad? El! Hah! (Lovell és Denny el.)

CRANMER.

Reszketek.

Mért oly dühös? Mi bösz tekintete!

Itt rossz dolog van!

HENRIK KIRÁLY.

Nos, mylord, tudod,

Miért hivattalak?

CRANMER.

Hódolva várom

A felséged parancsát.

HENRIK KIRÁLY.

Kérlek, állj föl.

Édes derék Canterburym, jerünk,

Járjunk kevéssé itt föl és alá:

Szóm van veled. Jer, jer csak, add kezed!

Jó lord, e szó most bút okoz nekem;

Sajnálom, a mit mondandó vagyok.

Kedvetlenül hallánk némely sulyos;

Mondom, sulyos panaszt reád, mylord,

Most közelebbről; ezek arra birtak

Minket s tanácsunk', hogy téged ma reggel

Elénk idézzünk; s mert tudom, hogy ott

Tisztázni mindjárt nem lehet magad',
 De míg további nyomozást teszünk
 Feleletid alapján, türelemmel
 Kell lenned és lakásul a Towert
 Fogadnod el: tanács-társunk levén
 Te is, így illik eljárjunk, különben
 Nem merne senki ellened tanúul
 Föllépni.

CRANMER (térdel). Felség, mélyen köszönöm;
 S örülök, alkalmat találni, hogy
 Fölszórva szerűm mind fenekeig
 A polyva s jó szem váljék el: mivel
 Tudom, hogy embert annyi rágalom
 Mint engemet, szegényt, nem ér!

HENRIK KIRÁLY. Csak állj fel,
 Jó érsekem. Hogy ártatlan s igaz
 Vagy: e baráti szívben mély gyökért
 Vert a hit. Állj föl; járkáljunk tovább.
 — A Boldogságos Szűzre! mily csodás
 Ember vagy! Azt hívém, könyörgni fogsz
 Segélyemért, hogy haladéktalan
 Légy szembesítve s védhessed szabad
 Lábon magad'.

CRANMER. Királyom, én segítyt
 Csak igaz ügyem- s enbecsületemtől
 Várok: ha ők elhagynak, magam is
 Fognék örülni ellenimmal együtt
 Bukásomon, mert nem tudnám magam'
 Erény ne'kül becsülni. Semmi vád
 Engem nem ijeszt.

HENRIK KIRÁLY. Nem tudod, hogy' állsz
 Egész világgal? Nincsen ellened,
 Sok és hatalmas? Az ármányuk is!
 S nem mindig a jog s igazság szerint
 Van az ítélet. A rosszlelkűeknek
 Mi könnyü lelni hasonló gonoszt, ki
 Rád esküdjék! Nem vón' első eset!
 Erősek ellenid, s szintoly erős
 Rosszakaratjok. Azt hiszed, szerencsésb
 Léssz, a hamis tanúkra nézve, mint

Volt mestered, kinek szolgálja vagy,
Mikor e hitvány földön járt? Eredj!
Neked az örvény nem veszélyes ugrás?
Magad rohansz vesztedbe!

CRANMER. Isten és
Felséged őrzik ártatlanságomat.
Különben törbe estem!

HENRIK KIRÁLY. Légy nyugodt,
Nem hagyjuk őket sokra menni. Légy
Csak jó reménnyel és jelenj ma meg
Előttök. Úgy ha szólnak vádaik,
Hogy téged a törvény foglyul kíván,
Csak védd magad' erősen, mint a tárgy
Nyelvedre adja; tüzze is! Ha tán
Szó nem segít: mutasd föl e gyűrűt,
S ítéletünk alá add ügyedet. —
Lám, lám, könyez. Becsületemre, ez
Ember becsületes! A szűz anyára
Megesküszöm, hogy ártatlan s egész
Országomban nincs ily hű emberem. —
Menj, s a szerint tégy, mint parancsolám.
Könyűi elfojták szavát. (Cranmer el.)

Agg hölgy jő.

NEMES (a színpalak mögött). Maradjon!

No, mit akar?

AGG HÖLGY. Be kell mennem! A hír,
Melyet hozok: illemmé teszi most
A vakmerőséget. — Jó angyalok
Röpüljenek rád s áldott szárnyaik
Födjék királyi szent személyedet!

HENRIK KIRÁLY. Tekinteted mutatja, híredet.
Megszabadult királyném? — Mondj igent,
És hogy fiúval.

AGG HÖLGY. Igen, felség, igen!
S fiúval ám! — Az Isten tartsa meg
A piczi lánykát — mert leányka ám!
De majd fiúk követik. Sir, a királyné
Felségedet kívánja, hogy az új

Kis jövevényt mutassa be. Biz egy
Tojás a máshoz nem hasonlít úgy,
Mint felségedhez ez!

HENRIK. Lovell!

Lovell jő.

LOVELL. Uram!

HENRIK KIRÁLY. Adj néki száz márkát. — Némhöz
(Henrik király el.) [megyek.]

AGG HÖLGY. Száz marka? csak? — Az égre, többet
Pimasz legénynek kéne ennyi bér! [vártam.]
Többet nekem! vagy úgy pörlöm ki! Hát
Ezért erősítém, hogy a picziny
Reá ütött, he? Több kell, vagy a szót
Is visszahúszom. — Üssük, míg meleg! (Mind el.)

II. SZÍN.

A tanács-terem előcsarnoka.

Cranmer jő. Ajtónállók, szolgák, kíséret.

CRANMER. Nem késtem el, remélem. Bár az úr,
Kit a tanácsbul értem küldtek, azt
Mondá, siessek. — Zárva? Mit jelent ez?
Hé! ki az őr itt? Ismersz tán?

AJTÓNÁLLÓ. Igen,
Kegyelmes úr; de nem segíthetek.

CRANMER. S mért?

AJTÓNÁLLÓ. Várni kell, míg szólítják.

Butts jő.

CRANMER. Ugyan?

BUTTS. Ez kicsinált csel! Örülök, hogy ép
Jókor jövék: azonnal tudja meg
Ezt a király. (El.)

CRANMER (félre). Ah, Butts tudor, a király
Orvosa. A hogy átment, mily komoly
Szemmel fürkésze: vajh romlásomat
Ne lássa a jelekből. Bizonyos,

Hogy ellenim gonosz czélatja ez
 (Fordítsa ég a szívöket meg! én
 Sohsem bántottam őket), a kik evvel
 Csak megalázni vágynak, társokat
 Itt, szolgál had közt, várakozni hagyva!
 Legyen meg akaratjok; csöndesen
 Várom kimenetét.

Henrik király és Butts fenn egy ablakban megjelennek.

BUTTS. Különöset

Mutatok felségednek.

HENRIK KIRÁLY. Mi lesz az, Butts?

BUTTS. Azt vélem, ilyesmit nem láta rég!

HENRIK KIRÁLY. Manóba'! hát mi az?

BUTTS. Amott, mylord:

Im a kegyelmes canterbury érsek
 Mily tiszteletre tett szert; inasok,
 Szolgák között hogy' tartja udvarát.

HENRIK KIRÁLY. Hah!

Valóban ő az! Hát társokkal is
 Így bánnak! — Ám jó! Más is van felettök!
 De azt hívém, lesz annyi becsület
 Bennök (vagy illem), hogy ily helyzetű
 S kegyünkben álló társokkal talán
 Nem fognak ajtót így állatni, mint
 Levélvivő legénnyel, míg kegyes
 Lordságuk elbocsátja őt! Hah!
 A Boldogságos Szűzre, Butts, czudarság!
 De hagyjuk őket! Huzd összebb a függönyt:
 Meglátjuk aztán —

(Bevonulnak. A közép függöny felvonatik. A tanácssterem.)

Lord kanczellár, Suffolck herczeg, Surrey gróf, lord kamarás, Gardiner, Cromwell jönnek. A kanczellár az asztal felső végére ül, bal oldalon; jobbján egy széket üresen marad, a canterbury-i érsek számára. A többiek sorba ülnek két oldalt. Cromwell végül, mint titkár.

KANCZELLÁR. Mi tárgyban ültünk egybe, adja elő
 Titkár úr.

CROMWELL. Nagyságtok engedelmmel
Fő tárgy a canterbury-i érsek ügye.

GARDINER. Van értesítve ő is?

CROMWELL. Van.

NORFOLK. Ki vár

Künn?

AJTÓNÁLLÓ. A kegyelmes érsek, s már teljes

Fél óra óta, hogy mikor jöhet be.

KANCZELLÁR. Vezesd be most.

AJTÓNÁLLÓ. Tessék, kegyelmes úr.

(Cranmer a tanácsasztalhoz közelít.)

KANCZELLÁR. Jó érsek úr, sajnálom igazán,

Hogy itt ülök s e széket üresen

Kell látnom; ám mind emberek vagyunk,

Természetünk esendő, ritka köztünk

Az angyal. Ily esendőség miatt

Ön is, kinek tanítani kellene

Minket, fölötte megtévedt s nagyot

Vétett király s törvények ellen, az

Országot önnön s pappai tanában

(Mint hallszik) új s veszélyes áltanok-

S eretnekséggel töltve bé, melyek

(Ha elejét nem vesszük) a hazát

Romlásba döntik.

GARDINER. S rögtön kell pedig

Útjok' bevágni, tisztos lord urak!

Ki vad lovat szelídit, nem csupán

Kézzel nyul ahhoz, ám szájába vas

Zablát szorít, s jól sarkantyúzza, míg

A vezetéknek enged. Könnyedén

S gyermekként, egy ember tekintetért,

Ha tűrjük e ragályos kórt; mi lesz

Belőle? Ujítás, bőszo mozgalom,

Az állam általános megromolt

Ragálya: mint német szomszédaink

Nem rég fizették e tapasztalást

(Élénken él még emlékünke') — s oh

Mi drága áron!

CRANMER. Lord urak, eleddig

Hivatalom s éltém folyásiban

Azon valék, kettőztetett erővel,
 Hogy tanításom és tekintetem
 Mind egy irányt tartson, tudnillik a
 Jót és igazt. S nincs ember — együgyű
 Szívemmel mondom lord urak — ki úgy
 Gyűlölné s ellenezne, mind magán
 Érzületében, mind hivatala
 Körébe' minden béke-háboritást,
 Mint én. Kivánom, a király soha
 Ne leljen pártütőbb szivekre, mint
 Az én szívem. De kiknek kenyere
 Ármány s irigység: a legjobbat is
 Megmarni készek. Kérem, lord urak,
 Hogy e jogügyben ellenségeim
 — Bárkik s mik — álljanak föl nyiltan és
 Szemembe' mondják vádaik'.

SUFFOLK. Mylord,

Az nem lehet. Ön a király tanácsa,
 S vádló ön ellen senki sem lehet.

GARDINER. Mylord, mivel más fontos dolgok is
 Várnak: röviden végzek önnel. A
 Király akarja s mind megegyezénk,
 Hogy, biztosabb vizsgálatért, ön a
 Towerbe menjen. Mint magán egyén,
 Meglátja, hány lesz, a ki bátoran
 Mond vádat önre: félek, többen is,
 Mint véli.

CRANMER. Ah! kegyes Winchester úr,
 Köszönöm ezt. Ön mindig jó barátom;
 S ha önre bizzák, ön vádlóm, tanú,
 S birám lesz egy személyben, oly kegyes.
 Célját belátom: engem tönkre tenni.
 Mylord, az egyház emberét szelid
 Jóság, nem a kevély dacz illeti:
 Az elszakadtat vissza nyájasan
 Téríteni, nem a hűt is eltaszítani!
 Hogy én magam' kimentem, bárminő
 Vádterhet raktok is rám: oly kevéssé
 Kétkelkedem, mint ön nem, hamisan
 Vádolni. Mondanék még többet is,

De tisztelem rangját, s tartózkodóvá
Tesz az.

GARDINER. Mylord, mylord, ön szakadár:

Ez a való! Szineskedése az
Értők előtt csak gyöngé és üres szó.

CROMWELL. Winchester úr, ön, engedelmmivel,

Kissé kemény. Ily férfi, bár hibás,
De tisztelőbb bánást kíván: azért,
Mi volt, kegyetlenség az elbukót
Sujtolni még.

GARDINER. Titoknok úr, kegyed
(Bocsánat érte!) köztünk legutolsó,
Kit ily beszéd megillet.

CROMWELL. Mért, mylord?

GARDINER. Tán nem tudom, hogy ön is híve az
Uj szakadásnak? Ön nem tiszta!

CROMWELL. Én?

GARDINER. Nem tiszta, mondom.

CROMWELL. Ön csak félolyan

Ha volna: áldás, nem iszony kísérné.

GARDINER. E vakmerő szót nem felejttem el.

CROMWELL. Ne is! De vakmerő éltét se, sir!

KANCZELLÁR. Elég, sok is, urak! De szünjete!

GARDINER. Végeztem.

CROMWELL. Én is.

KANCZELLÁR. Önre nézve hát,

Mylord, úgy értem, közmegegyezés,
Hogy a Towerbe menjen, mint fogoly
Azonnal, s ott maradjon, míg velünk
További célját közli a király.

Ez önök akaratja?

MIND. Ez, uram.

CRANMER. S nincs kegyelem? Hát a Towerbe kell
Mennem, mylord?

GARDINER. Mit vár ön? — Igazán
Követelő! — Az őrség kész legyen!

Őrség jő.

CRANMER. Én értem? — Árulóként visznek el?

GARDINER. Vigyétek a Towerbe, — felelték róla. —

CRANMER. Álljatok meg, jó urak!
 Egy szóm vagyok még. Ide nézzetek:
 E gyűrű erejével, ügyemet
 Kegyetlen emberek kezéből én
 Főlebb viszem, kegyesb birámhoz és
 Uramhoz: a királyhoz!

KANCELLÁR. A király
 Gyűrűje!

SURREY. Nem hamis?

SUFFOLK. Az égre, a
 Valódi gyűrű! Mondtam én, mikor
 Először indítók meg e követ:
 Hogy minfejünkre gördül.

NORFOLK. Azt hiszik,
 Urak, hogy a király megengedi
 Görbülni ennek egy kis hajaszálát?

KANCELLÁR. Most már világos! Hát még életét! Csak
 Kimosdhatnám belőle!

CROMWELL. Tudtam én,
 Mikor ti még tanú- s vád-pontokat
 Kerestetek rá, kinek tiszta lelkét
 Az ördög és pajtásai irigylik.
 Fujtátok a tüzet: tőrjétek el,
 Ha éget!

*Henrik király jó. Haragosan néz végig a tanácsurakon s
 trónszékébe ül.*

GARDINER. Oh felség, mikép köszönjük
 Minden naponkint a nagy égnek azt,
 Hogy ily királyt adott, ki nem csupán
 Bölcs és igaz, de hön vallásos is;
 Ki engedelmes szívvel, céljaul
 A szentegyház javát isméri, abban
 Keresve dicsét; s ennek érdekében
 Személyesen jó a tanácsba, hol
 Nagy ellenének ügye főnforog!

HENRIK KIRÁLY. Winchester püspök, ön mindig tudott
 Rögtönzve hízelegni; ámde én
 Nem jöttem azt hallgatni. Tudja meg,

Vékony s üres szók nem fődendik el
 Rossz indulatját; rám nem hat velök.
 Ön, mint öleb, nyelvöltögetve vél
 Megnyerni? Hah! akármit vélsz: igaz,
 Hogy vérszopó, kegyetlen szívü vagy.
 (Granmerhez.) Jó ember, ülj le. Lássam most, ki mer
 — A legmerészb! — egy ujjal bántani!
 Mindenre, a mi szent, jobb volna annak
 Elveszni éhen, mint gondolni is,
 Hogy itt e hely nem illet tégedet.

SURREY. Engedje felség —

HENRIK KIRÁLY. Nem, sir, nem engedem.

Azt hittem, értő, böles tanácsosok
 Ülnek körülém. Egyet sem lelek.
 Szép volt, urak, ez embert, e derék
 Embert — kevés ül itt, e czímre méltó —
 E hű embert czudar cseléd gyanánt
 Ajtó előtt állatni? Vagy nem oly
 Nagy, mint ti, ő is? Szégyen és gyalázat!
 Terjedt-e engedélyem ennyire?
 Igy elfeledni magatok'? — Adék
 Hatalmat: öt tanácsoskép, a mi,
 Hallgatnotok ki; nem mint egy inast!
 De vannak itt, látom, közöttetek, kik
 Ármánybul inkább, mint hűségbul, őt
 Végsőig üznék, ha lehetne. Ám,
 Mig élek, azt nem engedem!

KANZELLÁR. Szabad
 Legyen, felség, szólnom mindnyája hely'tt,
 Ez egy szavára. Mit bezáratása
 Iránt határozánk, inkább az ő
 S az ügynek érdekére nézve volt,
 S hogy kiderüljön a való (ha csak
 Emberbe' hit van!) mint ármány miatt.
 Én felelek magamról.

HENRIK KIRÁLY. Jó, urak;
 Én elhiszem. — Becsüljétek meg őt,
 Mert érdemes rá. Annyit mondhatok,
 Ha fejdelem lekötelezve van
 Alattvaló iránt: én le vagyok

Szolgálati hűségeért. — Elég;
Szót sem tovább. Öleljétek meg őt
És legyetek barátok. — Drága jó
Canterburym! egy kérésem van: azt
Ne útasítsd el. Egy szép kis leány,
Ki még pogányka, kér keresztatyául,
Hogy szólj helyette.

CRANMER. Büszke volna rá
A legnagyobb király: s mit mondjak én,
Alázatos s szegény jobbágy, reá!

HENRIK KIRÁLY. Ej, ej; talán sajnálsz a koma-
Kanalakat? — Két érdemes kom' asszonyt
Melléd adok: az agg Norfolk hercegnét
És Dorset marquisenét. No, megelégszel?
— Még kérlek egyszer, Winchester, öleld meg
S szeresd ez embert!

GARDINER. Felség, hű s igaz
Baráti szívvél!

CRANMER. Ég legyen tanúm,
Mikép örülök e szavaknak én.

HENRIK KIRÁLY. Jó ember! e könyűkből olvasom,
Mi jó szived van. Itt a példaszó,
Látom, betelt: «Sértsd meg Canterburyt,
S még jobb barátod!» Most jerünk, urak;
Ne vesztegessük a napot: szívem
Epedve várja, keresztvíz alatt
Meglátnom azt a kis lányt. Béke vélünk!
Oh mert az ád, ha egyet értetek,
Erőt nekem, nektek becsületet! (Mind el.)

III. SZÍN.

A palota udvara.

Benn lárma-zaj. Kapus és legénye jönnek.

KAPUS. Majd elhagyjátok azt a lármát, gazemberek!
Azt hiszitek, a palotaudvar medvekert? Ostoba ficzkók,
még ti tátjátok a szátokat?

HANG (belsőlről). Édes kapus-mester, hisz én a kony-
hába való vagyok.

KAPUS. A biz az — akasztófára való! te korhely! Hát itt kell orditozni? Hozzatok egy csomó somfabotot; de a vastagából! Ez csupa vessző. Majd megmosom a fejeteket. Hát keresztelő után kell ácsorogni? Tán sörre meg pereczre tátjátok a szátokat, fajankók?

LEGÉNY. Ne bántsa kend: úgy sem birunk velök;

Ha ágyuval le nem söpörjük, ugy

Szintoly kevésbé hajthatjuk haza,

Mint május első reggelén aludni.

Könnyebb a Szent Pál tornyát félretolni!

KAPUS. Hogy' a manóba juthattak be? mi?

LEGÉNY. Mit tudom én? Hát hogy' jut bé az árviz?

A mit csak egy hét singes jó husáng

Megbir — pedig elnyüttem! nézze csak —

Azt nem sajnáltam tőlök.

KAPUS. Mit se' tettél!

LEGÉNY. Én nem vagyok Sámson, sir Guy, se Col-

Hogy lekaszáljak ennyi népet! Ám [brand,

Ha egyet is kiméltem, a kinek

Csak feje volt, mit üssek, ifju, agg,

Nöstény, vagy him: ne lássak soha több

Ürü-czombot! Azt pedig nem mondanám egy

Kövér tehénért, Isten áldja meg!

HANG (belülről). Kapus mester! hé!

KAPUS. Mindjárt kimegyek, te léhütő! Fogd meg csak az ajtót, ficzkó.

LEGÉNY. Hát mit csináljak?

KAPUS. Hát mit csinálnál? Üsd le őket a lábukról, tuczatonkint! — Hát Moorsfield ez, hol a nemzet-örség execziroz? vagy valami indust mutogatnak itt, kinek a fején farka van, hogy az asszonyok idecsődüljenek? Uram, őrizz, mennyi csöcselék döfölődzik itt a kapu körül. Keresztyén hitemre mondom, hogy ez az egy keresztelő ezeret húz maga után: itt apa, kereszt-apa, koma mind együtt van!

LEGÉNY. Annál több lesz a koma-kanál, gazduram. Itt épen a kapu mellett áll egy ficzkó: arczábul itélve, üstfoltozó lehet, mert, lelkemre, húsz napplanéta uralodik az orrán; a ki közelébe esett, az mind nap-szúrást kap, annak egyéb büntetés nem kell. Ezt a

tüzes sárkányt háromszor vágtam fejbe s háromszor tüzelt ellenem az orra: úgy áll, mint egy mozsár-üteg, mindig elsülőfélben. Egy sületlen szatócsné mellette annyira öltögette rám a nyelvét, míg az a levesestál fejkötője leesett a kontyáról: hogy minek okoztam ily nagy tüzet a község közt! Egyszer elhibáztam azt a tűzpofájút s az asszonyt találtam. Mindjárt gyilkost kiáltott, a mire vagy negyven parti betyár tódult segítségére, jóforma furkókkal. Nem ijedtem meg; már seprünyéltávolra értek hozzám, mégis tartottam magam'. Hát egyszer csak a hátok mögül valami gaz csőcseléknép olyan közáporral köszöntött, hogy arra csak behúztam a farkamat s örültem, hogy becsülettel eloldaloghatok. Isten ugye, azt hiszem, az ördög is köztük volt.

KAPUS. Afféle sihederek lehetnek, kik a komédiában tombolnak és az elhajított almacsutkákért hajba kapnak. Az ördög sem állja ki, csak hasonló czimboráik. Egy párt becsiptem, a pinczegátorba vannak csukva. Ott tombolhatnak negyvennyolcz óráig; ebédre pedig nyaklevest és söprümártást kapnak. Azt ám.

Lord kamarás jő.

KAMARÁS. Uram ne hagyj! miféle csőcselék?

S mindenfelől nő, úgy forr, mintha csak
Sokadalom akarna lenni! Hol vagy,
Korhely kapus? Na, szépet tettetek,
Ezt bebocsátni! Tán külvárosi
Barátitok e ficzkók? Így ugyan
Tág hely marad az úrnépnek, mikor
Keresztelőrül megjönnek!

KAPUS.

Kegyes

Engedelmmivel nagysádnak, mi is
Csak emberek vagyunk: mit két legény
Tehet — hogy épen szét ne szedjék! — azt
Mi megtevők. Ördög se' bír velök.

KAMARÁS. Ha ő felsége engem szid meg: én,

Lelkemre, vasra és a deresen
Jól el-veretlek! Rest ficzkók! csak a

Csapot lesik, míg a dolog hever! —
 Ha! trombiták! — Már a keresztelőről
 Jőnek haza. Hamar! Szorítsatok
 Rést valahogy, hol átjöhessenek;
 Különben zörgetitek a vasat
 Két hónapig, ti léhütők!

KAPUS. Helyet!

Helyet a herczeg asszonyunknak!

LEGÉNY. Oh

Te nagy kamasz! hát még sem állsz odább?

Azt várod, a fejedre üssek?

KAPUS. El,

Te csikos ujjas, míg ki nem porollak! (Mind el.)

VI. SZÍN.

A palota.

Harsonák, zene. Két alderman; a lord mayor; hírnök; Cranmer, Norfolk herczeg, a marshallbottal; Suffolk herczeg; két nemes, nagy talpas billikomokat hozva a keresztelői ajándékoknak; négy nemes, mennyezetet tartva, mely alatt Norfolk herczegnő mint keresztanya hozza a gazdagon felöltötött csecsemőt; egy hölgy, ki a kíséretet vezet; azután Dorset marquisné, mint másodkeresztanya.

Hölgyek. A menet átvonul a színpadon. Akkor szól a

HIRNÖK. Ég, végtelen kegyelmedből adj szerencsés
 hosszú életet a magas és hatalmas herczegasszonynak,
 Angol Erzsébetnek! (Harsonák.)

Henrik király jó kísérettel.

CRANMER (térden). S felségedért s királynénkért, nekem
 S nemes komáimnak, forró imánk,
 Hogy minden üdv, öröm, mikkel csak ég
 Szülői szívet áldott valaha:
 Szálljon fejökre e kis ujszülött
 Kisasszonyunkban!

HENRIK KIRÁLY. Szívből köszönöm,

Jó érsek úr. — Mi a neve?

CRANMER.

Erzsébet.

HENRIK KIRÁLY. Kelj fel, mylord. (A kicsinyt megcsókolva.)

E csókba' vedd áldásom'! Tartson Isten,
Kinek kezére bízom éltedet.

CRANMER. Amen.

HENRIK KIRÁLY. Nemes komák, fölötte bőkezűk

Valátok. Köszönöm; s e lányka is,
Ha szólni tud majd.

CRANMER.

Sir, engedje szólnom.

Ég sürget, és hizelgésnek szavam'
Ne vélje senki, mert valósuland
Minden beszédem. E királyi gyermek
(Ég óvja őt!), bár bölcsejébe' még:
Ezernyi áldást ígér e hazának,
Miket megérlel a futó idő.
Majd — a jelenben élők közt kevés
Látandja azt — a föld fejedelmi közt
Példány leend örökre. Sába nem volt
Oly bölcs s erényes, milyen ő leend,
E szende lélek. — A fejedelmi kegy,
Mely e hatalmas lelket alkotandja,
S a jók egyéb erényi kétszeres
Mértékbe' lesznek benne. Az igazság
Leszen dajkája; szent és égi eszmék
A tanítói. Félni és szeretni
Fogják: övéi áldják, elleni
Reszketnek tőle, mint a szélüzött
Kalászmező, gond nyomta fejjel. Üdv
Fakad nyomán; míg ő uralkodik,
Mindenki békén költi el saját
Termésit és a béke énekét
Örvendve zengi vig szomszédi közt.
Istent igazság- s lélekben tanít
Imádni; tőle, e nemesb erény
Útján vezetve, s nem csak születés
Által, kívánnak nyerni érdemet
A hűk. De véle nem haland ki még
A béke: mint a szűz phœnixmadár
Meghalva, hamva ujra szüli szebb
S dicsőbb magát: ugy ő is, a midőn e

Bús földi ködből elhivandja ég,
 Erényit oly utódnak adja át,
 Ki hire szent hamvából, mint a csillag,
 Kelend ki, hirben szintolyan dicső,
 Mint maga volt. — Bék, félelem, hűség,
 Bőség, igazság: szolgálói e
 Gyermekek: az övéi lesznek akkor
 Mind növekedve; s valahol az ég
 Szép napja süt, nagysága hire él,
 S országokat hoz létre. Fog virulni,
 S mint bérczi czédrus, ágival körül
 Nagy völgyeket befog. Az unokák
 Látják meg ezt, s áldják az ég urát!

HENRIK KIRÁLY. Csodát beszélsz!

CRANMER.

E gyermek Anglia

Üdvére késő kort ér. Sok nap át-
 Megy rajta: egy se' jó, nagy tett ne'kül.
 — Tovább ne látnék bár! De halnia
 Meg kell: a szentek elhívják; de ő
 Szűzen haland mint tiszta, szennytelen
 Liljom, s egész világ siratja majd!

HENRIK KIRÁLY. Oh érsek úr, te tettél férfivá!

E drága gyermek első magzatom:
 Előtte nem nemzék még! Jóslatod
 Ugy boldogít, hogy még az égben is
 Csak arra vágyom nézni, mit teend
 Lenn gyermekem, s úgy áldom a Teremtőt!
 — Mind, köszönet! — Jó lord mayor, neked
 S hű társaidnak sokkal tartozunk.
 Részvétetek megtisztelő nekünk,
 S hálás leendünk. — Induljunk, urak,
 Királyi nőnkhöz, mind: ő is kíván
 Köszönni nektek; beteg lesz, ha nem.
 S ne mondja senki, hogy ma dolga van:
 Mert senki márma haza nem megyen;
 E kisedért ünnepnapunk legyen! (Mind el.)

EPILOG.

Fogadni mernék: nem tetszett a játék
Mindenkinek. Ott bólingatni láték
Egyet s mikor édesded álmiból
Fölverte harsonánk, haragva szól:
«Semmit sem ér!» Más fris pletykát remélt,
S alkalmat arra, hogy: «Ez már az élcz!»
De nem elégítők ki ezt se'! — Félek,
Hogy a tetszést, mit csapatunk reménylett,
Ma nélkülözni fogjuk, hogyha tán csak
Jó szívü nők egy tapssal meg nem szánnak,
Mert társukat mutattuk itt! Pedig
Ha ők mosolygnak s tetszettünk nekik:
Vesztett ügyünk a férfiaknál sincsen:
— Tapsolnak ők, csak nőjök egyet intsen!

TARTALOM.

	Lap
VI. Henrik király. I. rész	1
VI. Henrik király. II. rész	83
VI. Henrik király. III. rész	177
III. Richard király	265
VIII. Henrik király	373

